Teknik, Sermaye, Medya

Peter Trawny

Almancadan Çeviren: Süreyya Turhan

AYRINTI

PETER TRAWNY

Felsefe, müzik bilimleri ve sanat tarihi okuyan Peter Trawny 1964 Almanya doğumludur. Çok sayıda eseri yayımlanan Trawny, Wuppertal Üniversitesi'nde felsefe profesörüdür. Aynı zamanda Martin Heidegger Enstitüsü'nün müdürlüğünü yürütmektedir. Çalışmalarının ana konusu siyaset felsefesi, teknik ve medya felsefesi ve etiktir. Son dönem çalışmaları küreselleşme ve kozmopolitizm üzerine olan Trawny, küreselleşmeyi medya ile ilişkisi temelinde yorumlayıp sorgular.

Ayrıntı: 1048
İnceleme Dizisi: 283

Teknik, Sermaye, Medya
Peter Trawny

Kitabın Özgün Adı
Technik, Kapital, Medium

Almancadan Çeviren
Süreyya Turhan

Yayıma Hazırlayan
Necmettin Baykal

Son Okuma
Barış Özdemir

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Türkçe yayım hakları Anatolialit Agency aracılığıyla alınmıştır.

© Peter Trawny, 2015 MSB Matthes & Seitz Berlin Verlagsgesellschaft mbH
All rights reserved

Kapak Fotoğrafı
Buena Vista Images / DigitalVision / Getty Images Turkey

Kapak Tasarımı
Arslan Kahraman

Dizgi
Esin Tapan Yetiş

Baskı ve Cilt
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım: *Mart 2017*
Baskı Adedi *2000*

ISBN 978-605-314-158-7
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Peter Trawny

Teknik, Sermaye, Medya

İNCELEME DİZİSİ
SON ÇIKAN KİTAPLAR

AKIL HASTALIĞI VE PSİKOLOJİ
Michel Foucault

İŞLETME HASTALIĞINA TUTULMUŞ TOPLUM
Vincent de Gaulejac

ETİN CİNSEL POLİTİKASI
Carol J. Adams

AZINLIĞIN ZENGİNLİĞİ HEPİMİZİN ÇIKARINA MIDIR?
Zygmunt Bauman

PSİKOLOJİDE SÖZ VE ANLAM ANALİZİ
Sibel A. Arkonaç

BENLİK YANILSAMASI
Bruce Hood

TÜRKİYE KENTLEŞMESİNİN TOPLUMSAL ARKEOLOJİSİ
Erbatur Çavuşoğlu

MARKSİZMDEN SONRA MARX
Tom Rockmore

OYUN, OYUNBAZLIK, YARATICILIK VE İNOVASYON
Patrick Bateson & Paul Martin

İLAHİ GAZAP: DEHA NEDİR? DÂHİ KİMDİR?
Darrin M. McMahon

HARCIYORUM ÖYLEYSE VARIM
Ekonominin Gerçek Maliyeti
Philip Roscoe

KREDİOKRASİ
ve Borç Reddi Davası
Andrew Ross

ZİHİN VE DOĞA ARASINDA
Bir Psikoloji Tarihi
Roger Smith

ÖZGÜRLÜK
Zygmunt Bauman

ZAMANI YAŞAMAK
Jean Chesneaux

CAN ÇEKİŞEN İMPARATORLUK
Francis Shor

SÜREKLİ DEVRİM TEORİSİ
Eşitsiz ve Bileşik Gelişim Siyaseti
Michael Löwy

ŞİDDETSİZ DİRENİŞ
Felsefi Bir Giriş
Todd May

AYDINLAR SOSYALİZMİ
Jan Waclaw Makhayski

İLETİŞİM BİLİMLERİNİN UNUTULMUŞ KÖKENLERİ
Der. Jacques Perriault

MODA-LOJİ
Yuniya Kawamura

MARKSİZM'İN ANLAMI
Paul D'Amato

CİNSELLİĞİN ÖNEMİ
Arzuya Yeniden Kavuşmak
Dr. Ghislaine Paris

ÇALIŞMA DÜŞÜNCESİ
John W. Budd

YORUM VE AŞIRI YORUM
Umberto Eco

HAYATIN GİZLİ HAZLARI
Theodore Zeldin

HAYATIN KIRILGANLIĞI
William E. Connolly

"Çağımız dünyasında asıl kalıcı olan; bilim ve endüstri ve bunların ilerlemesi olabilir. An içinde ve *uzun vadede* bilim ve endüstrinin çökeceğine ilişkin her türlü tahmin hayal olabilir; bilim ve endüstri sonsuz yakınma eşliğinde ve neticesinde dünyayı birleştirip *tek bir bütün* yapabilirler; bence bu tek bütün içinde barıştan başka bir şey hüküm sürebilir."

Ludwig Wittgenstein

İçindekiler

— Önsöz 9
1. Çifte Topoloji 17
Poetik Topoloji 21
Matematik-Teknik Topoloji 24
2. İde-Madde-Matris 30
3. Ne 34
Teknik 37
Sermaye 52
Medya 62
Evrensel TSM 68
Bilim Evrenseli *72*
İnsan Evrenseli *77*
Doğa Evrenseli *84*

Evrensel Hiyerarşi I *91*
Evrensel Hiyerarşi II. Nicelik → Nitelik *94*
Ara Söz: Nicelik ve Zaman *102*
4. ~~Evrensel~~ ve ~~Evrensel Topoloji~~ ..... ~~105~~
5. Evrensel-Özne 110
Evrensel TSM Önünde Özne Solipsizm ve Mahremiyet.. 112
Evrensel TSM'de Özne. Farksızlık ve Normallik 119
6. Pragma-Politik 131
7. Son Devrim 136
8. Anakronizmler 140
9. Çifte Topoloji ve Müze 145
10. Pato-Topo-Loji 148
Evrensel TSM I'de Öznenin Pato-Topo-Lojisi 152
Evrensel TSM II'de Öznenin Pato-Topo-Lojisi. Kayıp 160
11. Farklı Özne/Şiddet 168
12. Mahremiyet ve Özgürlük 173
13. İmkânsız Felsefe 179
Wittgenstein Vecizesine Son Söz 190

Önsöz

Dünyanın başka türlü de olabileceği varsayılır. Hem bireysel hem de kolektif anlamda. Yaşamı belirleyen, kader değildir; yaşam değiştirilebilir. Kişi kaderini kendisi tayin eder, varsayılır. Devrim ve ütopya da aynı varsayımdan, içinde bulunduğumuz durumun tesadüfler sonucu olduğu varsayımından beslenirler. Hayatımızı kendi elimize almamız gerektiği söylenir ve sonra...

Bizi, sadece davranışlarımızdan değil, dünyanın şu andaki durumundan da sorumlu tutuyormuş gibi görünen bir *özgürlük* olduğunu düşünürüz. Ahlak, hak ve hukuk anlayışımız ona göre belirlenir. Politika ve demokrasinin temelini o oluşturur.

Böylesi bir özgürlüğün varlığı düşüncesi kuşku götürür, sorgulanması gerekir. Düşünce ve davranışları belirleyen koşullar, sanıldığı gibi içinde bulunduğumuz dünyadan farklı bir dünyaya olasılık tanıyacak kadar tarafsız ve rastlantısal değildir. Olası dünyalar yoktur. Şu an olan, olması zorunlu olandır.

Yukarıdaki görüşü geliştiren, filozof Spinoza'dan başkası değildir. Düşüncelerimin arkasında onun görüşleri yatar. Spinoza, tesadüf diye bir şey yoktur, kişinin özgürlüğü, davranışlarının ve düşüncelerinin koşullarını ve nedenlerini bilmemesinden ibaret değildir. Özgürlük cehalettir, belirlemesinde bulunmuştur.

Başka türlü söylemek gerekirse, her zaman olanaklar içinde bulunuruz, her an olanaklarımız vardır. Tüm olanaklardan yoksun olduğumuz bir an yoktur ve olamaz. Tüm olanaklara sahip olamamamız olanaksızdır. Bu durum; teknik, sermaye ve medya evrensel ontolojisine tekabül eder. Evrensel teknik, sermaye ve medya (TSM) tüm olanakları toplar ve hafızaya kaydederler. Mutlak olanak budur. Olası dünyalar yoktur, tekil dünya her zaman mutlak olasılıktır. TSM, özgürlüğün evrenselidir.

Ama evrensel TSM özgürlüğünden kurtulma özgürlükleri de vardır. Bu özgürlüklerin nihai sonuncusu ve en üstünü *mümkün olmayan*dır. Peki, mümkün olmayan, nasıl özgürlük olabilir?[1]

---

1. Çalışmanın tamamı dört metin konstelasyonundan oluşturulabilirdi: 1.) Martin Heidegger, *Konferanslar ve Makaleler*'de "Tekniğe İlişkin Soruşturma", Paradigma Yayınları, İstanbul, 1998; 2.) Herbert Marcuse, *Tek Boyutlu İnsan, İleri İşleyim Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler*, İdea Yayınları, 1986; 3.) Jürgen Habermas, *İdeoloji Olarak Teknik ve Bilim*'de YKY İstanbul, 1993, İdeoloji Olarak Teknik ve Bilim; 4.) Louis Althusser, *Marksizm ve İdeoloji*'de İdeoloji ve İdeolojik Aygıtlar, Batı Berlin, 1973. Heidegger'in düşünceleri konunun çerçevesini oluşturur. Marcuse konuyu kavramış, derinleştirmiş, kuşkulu gördüğü çözümler üzerinde çalışmıştır. Habermas'ın şaheser makalesi, olasılıkla yazdığı en önemli metin. Althusser "ideoloji" kavramını medya anlayışından hareketle yorumlar. Marcuse ile Altthusser arasındaki zaman diliminde devrime veda edildi-

Bu soruyu yalnız ve yalnız felsefe sorup yanıtlayabilir. Özgürlüğü düşünebilme ve olasılıkla onu yaşayabilme yalnız ve ancak felsefenin bize verdiği özgürlükten hareketle mümkündür. Doğal olarak akademik felsefe her şey gibi neredeyse tümden evrensel TSM'ye ve onun kanallarına entegre olmuştur. Bu kanallardan kaçınılıp kaçınılamayacağı sorusunu irdelemek felsefenin temel sorunudur. Kendisini evrensel TSM'nin momenti olarak algılaması halinde, farklı bir biçimde kendisini TSM özgürlüğüne, yani evrensel TSM tarafından determine özgürlüğe bırakır.

Özne olarak birey ve kişi, evrensel TSM'ye entegre olmuştur. Bu durumun duygusallığı farklıdır, dağınıktır. Doğum yılları Auschwitz sürecine tekabül eden benim neslim, yaşamın banal düzenini kariyer ve özel yaşama bıraktığı halde; genç nesil, görülebildiği kadarıyla, TSM evrensel egemenliği deneyimi ediniyor. Bu egemenlik stabildir, stabil olması gerekir.

Kitapta özgürlük ve tutarlı evrensellik üzerine dile getirdiğim düşüncelerimle emansipe olmuş öznenin evrensel TSM'ye entegrasyonunu anlamaya çalıştım. Kanımca dünyada alternatifler yoktur. Ancak ve ancak dünyanın dışında ve öykülerin aksisedası olarak kavrayabileceğimiz bir özgürlük vardır; burada söz konusu olan Teknik.Sermaye. Medya'nın evrensel bütünlüğe zorunlu entegrasyonu değil, tamamen başka şeylerdir. Kültür eleştirisi hiçbir zaman günümüzdeki kadar kolay olmamıştır. Teknik, sermaye

---

ği göz önüne alınacak olursa, günümüze gelmiş oluruz. Çalışmama bir diğer ilham kaynağı Jacques Derrida olmuştur. Derrida: "Tüm transformasyonlardan oluşan (öncelikle teknik-bilim-ekonomik-medial değişimler) hem Marksist diskur ortamını hem de ona karşı duran liberal diskur ortamını aşar. [...] Değişimler politik filozofları ve demokrasinin alışılagelmiş konseptlerini rahatsız eder, devlet-millet, insan-vatandaş, özel-kamusal ilişkilerini yeniden gözden geçirmeye zorlar." Jacques Derrida, *Marx'ın Hayaletleri/Borç Durumu, Matem Çalışması ve Yeni Enternasyonal*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul. Günümüz felsefesinin sorularını bundan daha net tanımlamak hemen hemen mümkün görünmüyor.

ve medya özneye her an ve her yerde aslolanı görebilmesi için ipuçları sunmaktadır. Ama anlayış yoksunluğu vardır.

Yine de dünyanın durumundan yakınmaya gerek yoktur. Gerçekliği kendi haklılığında kabul etmek gerekir. Gerekçesi olmayan gerçeklik yoktur (Gerçekliğin gerekçeleri nelerdir; *bizim* gerçekliğimizin gerekçeleri nelerdir?). 20. yüzyılda yaşanılan yıkımlardan sonra elbette gerçekliğin benzersiz metafizik haklılığını geliştiren Hegel gibi düşünemeyiz. Fakat teknik, sermaye ve medyadan oluşan yaşanılabilir bir dünya var. Cennetten uzak olduğumuz kadar, apokalipten de uzağız. Monoton ve sıkıcı olabilir ama trajik değildir. Her yerde ve durmadan sözde çöküşü arayan, ama üstün zevke hakaretten başka bir şey bulamayan paparazzi çok.

Teknik araç ve gereçlere, sermayeye ve görüntü kanallarına evet diyoruz. Yüzeyselliğin, çıplaklığın ve paranın zevkini çıkarıyoruz. Zevkle tüketiciyiz, zevkle tüketiyoruz. Tutkumuz yok; çılgınlıkları ve yanlışları olduğundan daha göz kamaştırıcı göstermeyen, aklıselim çağdaş bir grubun mensuplarıyız. Çağımız yargılama tiyatrosu, yargılananların tiyatrosudur.

TSM evrensel içkinliğinde eleştiri anakronik. Eleştirilen nesneye ilişkin eleştiriyle her an sarmaş dolaş olunmaya bağlı anakronik bir durum. Sermayeyle sarmaş dolaş olma durumu, eleştirmenden daha eleştirel, daha keskin eleştiri bekler. İlk motivasyonu oluşturan şey işte bu. Gerçek bir alternatif olmadığının ve olamayacağının bilincindeyiz de ondan. Bu nedenle her eleştiri yapıcı bir eleştiri... Anakronizmi anlayabilmek, belki eleştiriyi sürdürmekten daha önemlidir.

Bu her şeyden önce politika için geçerlidir. Milli, ideolojik veya jeopolitik farklılıklar anakroniktir ve bu nedenle de anlamsızdırlar. Hayalet gibi ortaya çıkar, hemen veya kısa bir süre sonra hava kabarcığı gibi sönüp kaybolurlar. Evrensel TSM'nin kuralları dayatıp dikte etmediği bir

yer veya mekân artık yoktur. Başka bir başlangıcı, TSM ile kopuşu kutsamak basit bir retorik olmaya mahkûm. "Sağ"ın veya "sol"un meşhurları olabilirsiniz, inanılması mümkün olmayan tüm çabalarınız boşunadır. Hele barbarca eylemleri ile hayallerimizi zorlayan ve sarsan dini fanatikler, hiçlikten başka bir şey değiller. Kurbanları ne kadar acı ve ıstırap çekerse eylemleri de o denli hiçtir.

Öznenin hükmedemeyeceğinin özneden daha güçlü olması zorunluluğu kabul edilecek olursa, bu durum evrensel TSM için geçerlidir. İnsanın tanıdığı en güçlü olan -tek- Tanrı ise, TSM neredeyse -tek- Tanrıdır. İlerde de görüleceği gibi; kendisi, kendisinin başlangıcı olmadığından "neredeyse" denilmiştir. Aynı zamanda öznelliğin yapısına tümden hükmetmekten de yoksundur. Doğal olarak sözü edilen karmaşık yapı taşları, mahremiyetin determinasyonu, evrensel TSM'nin dünyası için marjinaldir.

Evrensel TSM zorunlu olarak yaşamın figürlerini yaratır. Aktüel evrenselin determinasyonuna tekabül etmesi mümkün olmayan, *anakronizmler* olarak tanımladığım figürlerdir yaratılan figürler. Evrenselin ilk anakronizmi olasılıkla dindir. Dünyamıza hükmeden tek şeyin, dinin Tanrısının olmadığı bilgisine tepki köktendincilikten başka bir şey değildir. Dinin idamesi yalnız ve ancak mahremiyet momenti olarak mümkündür. Camialara dünyayı anlatıp açıkladığı gücü tükenmiştir dinin. Anakronizm bunun bilincinde olmakla beraber, geçmişin öykülerinden kaynaklanan huzuru bozmak istemez. Geçmişte anlatılanların -evrenselin, ama sadece "Batı"da değil- çoktan evrensel üretim girdabına çekildiğini çok iyi bilir. Her şey gibi bunlar da sermayeyi temsil ederler. Anakroniktik olan da sermayedir, nostaljinin sermayesidir.

TSM evrenselinin gücü her an var olduğundan, bazı durumlarda devrimin gerçekleşmesi ve gerçekleşmemesi tartışmaların konusu olmaktadır. "Tarihe uygulanması

halinde etik, devrim bilimidir[2]" denilmişti bir zamanlar. Ulrike Meinhof'u üstesinden gelinmez çaresizliğe düşüren devrimin "yapılabilirliği" iddiasında bulunan ruh. Çünkü artık "Sen"in başlayabileceğin ne bir mekân ve ne de zaman kalmıştı[3].

Parodistik pasajlardan feragat etmediğim yerlerde elinizdeki metin kısa ve hatta haşin. Metnin kısalığının daha iyi anlaşılabilmesi için arkadaki kapsamlı notların okunması gerekir. Notlar bölümünde, atıfta bulunduğum felsefi kaynaklar gösterilmiştir.

Kitabın bir bölümü 2013 Şubatında *MSC Poesia (!)* isimli gemi ile yapılan bir turda Karayip'te yazılmıştı. Gemi Havana'da demirlemeden Küba'nın etrafını turladığından adaya ulaşmak mümkün olmamıştı[4].

Cruise turları çok yönüyle günümüz toplumlarının parabolüdür. Godard, *Sosyalizm* isimli filminde göstermişti. Tarihi olaylara tutunan bazılarından farklı olarak ben şahsen, cruise tur gemilerinin batmayacağına inanıyorum. Hatta örnek bir batış sergileyen Titanic'in bile aslında batmadığını düşünüyorum. Ölenler, her şeyden önce adlarını bildiklerimiz, ölmemiştir.

---

2. Walter Benjamin, "Fragmanlar, Otobiyografik Yazılar" *Derleme Yazıları VI*'da *Tarih Felsefesi Üzerine Tezler ve Tarih Yazımı ve Politika*. Yayınlayan: Rolf Timmermann ve Hermann Schweppenhäuser, Franfurt am Main, 1985.

3. "Pazarın emperyalizmin tüm ilişkilerinin iliklerine nüfuz etmesinden ve toplumun baskıcı ve ideolojik devlet kurumları tarafından devletleştirilmesinden sonra ama artık "Sen"in çekip gidiyorum diyebileceğin ne bir mekân ne de zamanın kalmıştır." Alıntı, Peter Brückner'in *Ulrike Marie Meinhof ve Almanya'nın Koşulları*, Berlin, 1976, isimli kitabından. Söylenilendeki anlam eğimi çok anlamlı. İdeolojik standart konsept perspektifinden bakıldığında, cümle, direkt deneyim sürecinde, yani "Sen"in başlayabileceğin mekân ve zaman kalmadığında söylenmiştir.

4. Durum bu arada değişmiştir. Doğal olarak daha önce de var olan, Küba'nın TSM'ye katılımı ile iyice ivme kazanmıştır. Küba'nın evrensel topografyaya entegrasyonu artık an meselesidir denilebilir. Küba'nın özgürlüğü başlamıştır.

Ayrıca cruise gemiler, gölgeleri binlerce yıllara düşen, felsefenin sonsuz mahremiyetinin, dokunulmaz imkânsızlığının çok net göründüğü mekânlar. Mecazi söylemek gerekirse, hâlâ felsefe yapılıyor, ama "insanların dışında". Bu nedenle kitap, zamanla mütenasip, ama uygun olmayan *felsefeye bir övgüdür.*

1
Çifte Topoloji

Dünyanın zamansal-mekânsal genişlemesi, tarihi ve tarihleri ta başından beri çifte topolojinin determine devir (revolutio) halidir. Bu tarih(in/lerin) her anı, bu dönüşüm aşamalarının spesifik statüsü ile belirlenir. Çifte topoloji iki farklı topografyanın zuhur etmesine neden olur.

Bir topoloji, yaşamın ikamet yeri ve mekânının tesisini ve örgütlenmesini örgütleyen belitsel yapıdır. Bir topografya da yer ve mekânın topoloji tarafından determine edildiği bölgedir/arenadır.

1. Topoloji, mahremiyetin topografyasını determine eden *poetik* topoloji (pT)'dir. 2. Bir de dünyanın topog-

rafyasını determine eden *matematiksel-teknik* topoloji (m-tT) vardır.

Bu iki topoloji birbirlerine karşı hiçbir zaman tarafsız değil, *polemik* halindedir. Dengeleri mümkün değildir. Hep yinelenen, ilk anda gizli, süreç içinde gittikçe netleşen, mahremiyet ile dünya arasındaki mutlak farkı oluştururlar. Farkın ilk andaki gizliliği çifte topolojinin devir momentidir.

İki topolojinin ilişkisinin zaman-mekânsal devir sürecinde pT'nin m-tT'den öncellik kazandığı yerde m-tT poetik topolojiye hizmet eder. Dünyanın topografyası mahremiyet koşullarına göre biçimlenir. Yaşam, yerelde farklı bir topografyada olur ve bu topografya ekonomiye ve kültlere spesifik alanlar verir. Örneğin çok gelişmiş mimarlıklar vardır ama inşaatın yeri pT tarafından determine edilir. El değmemiş yerler de kesin rol oynarlar. Doğa, kendini gösteren Tanrıların oyun alanıdır.

m-tT'nin pT'den öncellik kazandığı yerde pT dünyanın biçimlenmesi olgusunun dışına itilir ve mahremiyet yoğunluk kazanır. Yerelde farklılaşan topografya yok olur, yani dünya mekânsızlaşır ve zaman-mekân bütünleşir. Fiziksel bir atopi oluşur. Evrensel kurumlar dünyayı mahremiyet(in) dışına itmeye başlarlar. Düzenin tek faktörü ekonomi olur. Halklar, milletler ve kültürler gibi yerel farklılıklar örtüştürülür.

Gelişmenin pT'den m-tT'ye dönüşmesi, üretimin kaynağı "İde-Madde-Matris" (İ-M-M) tarihi determinasyon kuralı uyumu ile oluşur.[1] Söylenmek istenilen, tarihin za-

1. Marx'a göre "Üretim", yani "maddi hayatın üretimi", "emekçi tür yaşamıdır" (Karl Marx, *Ekonomi ve Felsefe Notları*, yayınlayan Barbara Zehnpfennig, Hamburg, 2005). Üretim ile "doğa onun (insanın P. T.) eseri ve realitesi" olarak zuhur eder. Öyleyse "yaratılan dünya"da üretim üzerinden "nesneleşme" söz konusudur. Buradan hareketle "nesneleşme", her zaman "kişinin kendisinin nesneleşmesi" demektir. Yanıtlanması gereken soru, insanın iş faaliyetlerinde bu yaklaşımla örtüşen alan hangi alandır. Üretime ilişkin zihinsel faaliyetlerin bu alan kapsamında olduğu kesin.

man içindeki akışında önce gizli, daha sonra açıkça zuhur eden görüntülerinin m-tT determinasyonuyla bağlantılı olduğudur. Buharlı makinenin jet motorundan daha sonra icat edilmesinin mümkün olmadığı kuşku götürmez. Hem buharlı makine hem de jet motoru İ-M-M'nin o ana ait birer determinasyon aşamasında ortaya çıkmışlardır.

Her iki topoloji bütünü m-tT ve pT'yi kapsar: Tüm evrensellerin evrenseli, doğası gereği evrensellik, "düşünce sınırları ötesi" (Schelling) evrensel topolojide (ɯT) vardır. Başlangıç öncesinde var olan ilk bilinç ɯT, hiper-matematiksel örgütlenmiştir. Real olan her şeyin matematiksel olarak (yeniden) konstrüksiyonu mümkündür. Ama ɯT gerçek değildir, realiteyi yaratır. Öyleyse m-tT ve pT, ɯT'nin momentleridir, tüm evrensellerin evrenseline entegredirler.

Real olanın (yeniden) konstrüksiyonundan söz etmek hiperboliktir. (Yeniden) konstrüksiyon öncelikle üretimde yaratılan her şeyi, yani m-tT'nin hükmü altındaki tüm dünyayı kapsar. pT'nin üretilmesi bilinçselliktir. Bu poetik bilinç, matematiksel olarak yeniden oluşturulamaz[2].

Peki ama herhangi bir devinim üretim midir? İnsan ve teknik aynı zamansal kökene tekabül ediyorsa, teknik olmadan insanı düşünmek mümkün değilse, insan vücudunun herhangi bir amaca yönelik herhangi bir devinimini de teknik olarak düşünmek mümkündür. Bunun sonucunda oluşan ürün eylemdir. Marx insanın neslinin idamesini "işbölümü" olarak gördüğünden böyle düşünmüştür. (Doğal olarak bu yaklaşım sorunludur. Sorunludur, çünkü bu olaydaki devinim çok defa, kesin belirlenmiş ve tanımlanmış bir sonuca yönelik devinimden farklı bir emele yöneliktir. Cinsel bireşimi üretimden ayırt eden vahim ve puslu bir teleolojik yaklaşım vardır. Cinsel birleşimde amaç çoğu kez hazdır, zevktir. Zevk için girişilen eylemde çocuk yapma riski göze alınır; yani zevk alma eylemi, riski beraberinde getirir). Çalışmada üretim, amaca yönelik her türlü devinim olarak tanımlanmıştır. Bunu söylemekle hayvanların da üretebildiğini inkâr etmek istemiyorum.

2. Şiirsel anlayış vahşidir, biçimselleştirilemez, yoruma sınırsız açıktır. Bunun sonucu olarak matematiksel-teknik yaklaşım şiirsel anlayışı dünyamızda dışlayacak, bertaraf edecektir. Yaşam koşullarının tümünün normalleşmesi zorunlu olarak şiirseli realiteden arındıracaktır.

Diğer taraftan ise bu bilinç reel olanı, matematiksel olarak (yeniden) konstrüksiyon edilebileni –örneğin bir şehrin topografyasını başka bir şehrin veya doğanın topografyasından ayıran özellikleri– determine edebilir[3].

Sadece ilerleme değil, tarihte görülen felaketler de belirtilen iki topolojinin interferansı sonucudurlar. Zaman-mekânsal genişlemesinde m-tT yalnız teknik icatların mümkün olduğunu değil, aynı zamanda matematiksel-teknik topografyada gerçekleşebileceklerini de determine eder. m-tT'nin topografyasında geçişi pT rahatsız eder, erteler. Direnilmesi mümkün olmayan m-tT'nin zaman zaman pT'yi ideolojiye alet etmesi vargısı Auschwitz veya Hiroşima'da olduğu gibi tekno-soykırımlardır. Sonuçta durum normalleşir. İnterferans kaybolur. Yerine, determine edilmiş ilişki topografyasında pt ve m-tT çok yüksek bir stabilizeye sahip olurlar. Anakronizmler, hiçbir başlangıcın mümkün olmadığı tertiplenmiş masumiyetler bu normaliteye aittirler. Çağımızın en önemli sorunu, düzenin stabilizesinin tekrar bozulup bozulmayacağıdır.

pT ile m-tT arasındaki ilişkinin tersine dönmesi devrim, daha iyi bir deyişle doğrusal ilerleyen bir dizi devrimlerdir. Devrim kavramı farklı anlamlar taşır. Politik

3. İleride mümkün mertebe "gerçekte" kavramını kullanmamaya çalışacağım, fakat hiç kullanmadan yazıyı sürdürmek de mümkün değil. *Anlayış* ne derece gerçektir? Anlayış, gerçekliğin gerekçesi olabilir. Diğer taraftan ise polis olgusunun gerçekliği, bir yasanın varlığı gerçekliğinden farklı bir şeydir. Bunu genel geçerlilikte ölçmek mümkündür. Dünyevi zuhur etmeyen bir şiirde bunu iddia etmek mümkün değildir, anlamı mahremiyette yatar. Ama bu Deutsche Bank gibi gerçek midir? Anlayış biçimi, realiteye hitap etmesinde yatmıyor mu? Karşılaştırınız: Markus Gabriel, *Dünya Niçin Yoktur*, Berlin, 2013. "Yeni Realizm"in önemli temsilcisi Gabriel, "Konstrüktivizm" taraftarları ile tartışma durumundadır. Kendi felsefi pozisyonunu bir nevi "Çoğulculuk Biçimi" olarak tanımlar. Bu nedenle de argümanlarında "*tek bir* dünya"nın değil, "birçok küçük dünyaların" var olduğunu savunur. Benim için önemli olan, hem "*tek bir* dünya"nm, hem de "birçok küçük dünyaların" var olmasıdır. Asıl sorun burada; "tek dünya"nın "birçok küçük dünyalara" bakışı ve yaklaşımı nasıldır, sorusudur.

devrimin yanı sıra dünya görüşüne ilişkin teknik veya bilimsel devrimler de vardır. Karl Marx, *Komünist Manifesto*'da burjuvazinin devrimci, yani ilerici rolünü anlatırken bunun sadece çok anlamlılıktan ibaret olmadığını göstermiştir. Determine edildiğinden dönüş devinimi prensipte açıktır.

Poetik Topoloji

pT şu cümlede özetlenmiştir: "Tümden hak ederek, ama şairane yaşar insan bu dünyada."[4] Daha sonra methiye olan, "Tatlı mavilikte..." diye başlayan Hölderlin'e ait bir taslaktan bir parçadır. İnsan m-tT kurallarına göre, "ama" her şeyden önce pT bazında yaşar.

Topografyayı şiir organize eder. Bunun böyle olduğu eski Yunan örneklerinde görülür. Sokrates *Devlet*'te şiiri, Helenlerin eğitimcisi olarak ele aldığından sansürleyerek çözümlemeye çalışır.[5] Felsefe, şiirin bu rolünü reddeder. Bu nedenle m-tT erken aşamada pT'ye saldırmaya başlar. Ama Platon'un mitolojisi, m-tT'nin pT'yi engelleyecek veya bertaraf edecek güce sahip olmadığını kanıtlar. Platon'un düşünceleri öylesine şiirin etkisi altındadır ki, *Yasalar*'da felsefenin gerçek şiir olduğunu iddia eder.[6]

---

4. Friedrich Hölderlin, "Tatlı Mavilikte", *Bütün Eserleri ve Mektuplar*'da, Cilt 1, yayınlayan Michael Knaupp, Münih, 1992, s. 908.
5. Sofokles'in ihtiyarlığında *Devlet*'in başlarında despot *Eros*'tan kurtulup nasıl özgürleştiğini anlattığının dile getirilmesi önemli ve anlamlıdır. Bu zekice anlatımı daha sonra Sokrates, Eros tarafından hükmedilen despotun anlatımında tekrar kullanmıştır. Karşılaştırınız: Platon, Devlet, *Bütün Eserleri*'nde, yayınlayan Karlheinz Hülser, Cilt 5, Frankfurt am Main, 1991. Eros'un despot olarak karakterize edilişi trajik bir anlatımdır, pT momenti. Karşılaştırınız: Leo Strauss, "The Problem of Sokrates: Fife Lectures", *The Rebirth of Classical Rationalism. An Introduction to the Thought of Leo Strauss*, Şikago/Londra 1989: "The great alternative to classical political philosophy is poetry."
6. Platon, *Yasalar*, *Bütün Eserleri*'nde, yayınlayan Karlheinz Hülser, Cilt 9, Frankfurt am Main, 1991.

Bu nedenle Platon'un felsefe öncesi mitoloji eleştirisinin hemen hiç etkisi yoktur. Şiir, farklı kültlerde ve tapmaklarda ta aktarılan mitolojiden başlayarak yaşam düzenini determine eder. Festivaller, yaşamın çeşitli evrelerini bir ritme sokar. Tragedya, Tanrılara karşı gururu, başkaldırıyı anlatır. Komedi, gururu ironikleştirmekten çekinmez (karşılaştırınız: Aristophenes'in Kurbağalar'ında Dionysos). Tapınaklar ve tiyatrolar küçük şehirlerin merkezini oluştururlar.

Şairlerin ve şiirin yine de politik bir görevi yerine getirdiklerini söylemek abartılmış bir saptama değildir. Şair Sappho, şiirlerini Midilli adasında mensup olduğu genç kadınlardan oluşan cemaat, Thiasos, için yazmış ve sahnelemiştir[7]. Yaşam topografyası, şairin sürekli diğer kadınlarla birlikte şarkılar söylediği yer ve çevresidir.

Romalılarda yaşam topografyaları değişmekle beraber –modern futbol stadyumlarının öncüleri olan gladyatörlerin dövüştüğü arenalar Yunanlılar tarafından bilinmezdi–, mitolojiler ve kutsamalar sürüp gitmiştir. Roma İmparatorluğunun kuruluş destanı sadece Vergilius'un *Aeneis*'i değildir. Eglog'ları doğrudan şehirle ülke arasındaki farkı işler. Farkı işler, ona biçim verir, şekil verir şiir.

Hıristiyanlığı pT determine eder. Topografya kutsal yerlerden, tinsel mekânlardan –örneğin, Kudüs, Beytüllahim, Golgota, "Cennet ve Cehennem"–, hâkimiyet merkezi –Vatikan/St.Peter– ve aynı zamanda günümüzde insanların hacca yürüdükleri yollardan oluşan bir örgüdür. Köylerde ve şehirlerde kiliseler insanların sadece oryantasyonuna yarar görsel noktalar değildir; Tanrısallığı temsil ederler. Katedraller Ortaçağın mimari eserleridir. (Banka ve iş merkezleri ancak çifte topolojinin m-tT'ye dönüşmesi ile şehirlerin en yüksek binaları olmuşlardır.)

7. Karşılaştırınız: Sappho, *Şiirleri*, yayınlayan ve çeviren Andreas Bagordo, Düsseldorf, 2009.

Pazar alanları, limanlar ve ulaşımın düğüm noktaları gibi yerlerin kamusallığı burada mutlaka önemli bir rol oynar. Yine de topoloji, dünyanın evrensel biçimini belirlemez, evrensel kamusallığı oluşturmaz. Yaşam, mahremiyeti topluma bağlayan anlatımlar çemberinde sürüp gider. Tanrı, kutsama gibi bireysel deneyimler anlam taşır.

Ama Hölderlin'nin cümlesi çok daha fazla şey ifade eder. "Şairane yaşar insan bu dünyada". Şair, kesin olmamakla beraber, olasılıkla gezegenleri değil, kişinin yaşadığı yer olan dünyasını düşünmüş ve dile getirmiştir. "Bu dünya" şu anda buradaki dünyadır. Öyleyse yaşam, farklı dünyalarda gerçekleşir. Topografyalar farklıdır. Hıristiyanlığın evrensel olduğunu iddia etmesine rağmen yerküre yine de evrensel yaşam alanı değildir. m-tT'si mevcut, ama önemi pT'nin altında gizlidir.

Yeniçağın başlangıcına kadar bir değişim olmadan bu böyle sürüp gitmiştir. Yeniçağın başlangıcında m-tT gizliliğinden sıyrılır. Teknik icatlar pT'nin önemini eleştirmeye başlarlar. Dinsel anlamlarda ciddi bir erozyon görülür. Buna paralel olarak topografyalar değişir. Pazar alanları ve ulaşım gibi kamusal alanlar önem kazanırken, kutsal yerler ve yollar arka plana itilirler.

Yine de topoloji ilişkilerinde poetik topoloji önemli bir rol oynar. İkinci Dünya Savaşı öncesinde Alman şairler ve yazarlar kültürel yaşamda çok önemli ve belirleyici pozisyona ulaşmışlardır (karşılaştırınız: Stefan George, Ernst Jünger[8]). Mitolojiler politikada önemlerini korur, emperyalist hâkimiyet hakkı talep eder, ideoloji oluşurlar. İkinci Dünya Savaşı ve savaşın barbarlığı sonuçta sınır çizgisi olur. Oluşan dünyanın uğradığı emsalsiz sarsıntı ve travmadan sonra pT gizliliğe sürgün edilmiştir. Şair, evrensel topografyada anakronizme dönüşür. Dünyayı artık m-tT organize eder.

8. Karşılaştırınız: Benim kitabım *Tanığın Otoritesi, Ernst Jünger'in Politik Eseri*, Berlin, 2009.

Ama bu poetik oluşan yerlerin artık oluşamayacağı anlamına gelmez. m-tT topografyasında da mekânların oluşmasını mümkün kılan mahremiyet vardır. Kapalı otoparklar, havalimanları, otoban gibi tümden mekânsız alanlar mekânlaşmaya başlarlar. Sevgililer buluşma ve vedalaşma yerlerini lokalleştirirler. Yol kenarlarındaki haçlar, kaybedilenleri sembolize eder. Ama bu mekânların realitesi yoktur.

Matematik-Teknik Topoloji

"Belli bir nedenin (causa determinata) zorunlu olarak bir yansıması olur; yansımanın belli bir nedeni vardır. Belli bir neden olmadan yansıma mümkün değildir[9]." Cümle, Spinoza'nın *Etika*'sından alıntıdır. Her şey determine olmuş etki tepki ilişkisinden oluşur. Her etki zaten tepki olarak determine olmuş, her tepki etki olarak determine edicidir. Etki/tepki determine/determine edici. Her şey böylesine bir seyir gösterecek olursa, gene her şey prensipte matematik-teknik olarak -yeniden- yapılabilir. m-tT, evrensel topografyayı determine eder.[10] Bu

9. Baruch Spinoza, Etika, *Ethica Ordine Geometrico Demonstrata*, yayınlayan Wolfgang Bartuschat, Hamburg, 1999, birinci bölüm tanım 3: "Belli bir nedenin zorunlu olarak bir yansıması olur; yansımanın belli bir nedeni vardır. Belli bir neden olmadan yansıma mümkün değildir."

10. Edmund Husserl bir keresinde matematiğe ilişkin olarak şöyle bir belirlemede bulunmuştur: "Burada dikkat edilmesi gereken husus, matematikçinin aslında sadece bir teorisyen olmayıp, mühendisvari bir teknisyen olmasıdır. Matematikçi aynı zamanda görünen biçimsel ilişkileri, teoriyi teknik bir sanat eseri gibi inşa eden konstrüktördür. Bir teknisyen, nasıl ki doğanın nihai özünü ve kurallıklarını kavramadan bir makine yapabiliyorsa, matematikçi de teorinin nihai özünü kavramadan, onları gerektiren kavramları ve kuralları tanımadan sayıların teorisini, büyüklüklerini, sonuçlarını, çeşitliliklerini kurar." Edmund Husserl, *Mantıksal Araştırmalar*, Birinci Cilt. *Saf Mantığa Prolegomena*, yayınlayan Elmar Holenstein, Husserliana'da Cilt 18, Lahey, 1975. Husserl'in "teknisyen" ile "matematikçi"yi benzeştirmesi tesadüfi değildir. Matematik ve teknik, kavrayışın spesifik bir alanıdır. Matematik ile mantık arasındaki ilişkinin nasıl anlaşılması gerektiği ayrı bir sorundur, burada irdelenmeyecektir. Badiou bu konuda şöyle bir saptamada bulunur: "Matematik; varoluşu, varoluş olarak her

topografyada var olan her şey mutlak mümkündür ve bu nedenle zorunludur. Bu bakımdan m-tT mahremiyetin, pT'nin topografyalarını birlikte belirler; m-tT tarafından determine edilen mümkün ve zorunlu olan her şeyle ilintilidirler. Yine de m-tT pT'yi yok edemez.[11]

Tüm olasılıkların koşulu m-tT'dir, (var) olan ve olmayan her şeyi kapsar. Olmayan şey, imkânsız değildir. Olasılıkları imkânsızlıklar değil, başka olasılıklar sınırlar. İmkânsızlıklar mantıksal açıdan kolayca çelişki olarak saptanabilirler. Varoluşta imkânsızlık, çelişkinin ötesinde imkânsızlık; ona özgü başka bir topolojiye bağlamak gerekir. İmkânsızlığın topolojisi ~~tT~~'nin atopolojisidir.

m-tT evrensel anlam taşır, evrensellerin nedenidir. m-tT içinde dinamik organize olan evrensel yapılanmalar veya boyutlar oluşur. Evrensel boyutlar, *Evrenseller*, sadece olasılıkları temsil etmez; olasılıkların bizzat kendisidirler. Şeylerin ve insanların devinimlerini üniter ve ayrıştırılamaz olarak tanımladıklarından ve fiilen organize ettiklerinden böyle adlandırılmışlardır.[12]

---

türlü gerçekleşmenin ötesinde düşünürken, mantık ise gerçekleşmenin olası spesifik koşullarını, yani çeşitliliğin yerelleşmesini düşünür." Alain Badiou, *Model Kavramı*, Materyalist Epistomolojiye Matematik Giriş, Viyana, 2009. Badiou burada Husserl'in matematik ve teknik benzetmesine itiraz eder. Benim yaklaşımım: gerçekleşebilen her şey matematiksel olarak (re)konstrüktiftir. Matematik içinde ikamet ederiz (karşılaştırınız: Mühendislik). Yaklaşımım, Husserl'in tanımlamasına daha yakın.

11. Burada, bu kitapta daha fazla irdelenmeyecek bir sorun ortaya çıkıyor: Matematiğin poetik anlamı. Karşılaştırınız: Kurt Gödel, "*Principia Matematikte ve Akraba Sistemlerde Biçimsel Rekürsif Olmayan Fonksiyonlar I.*" Matematik ve Fizik Aylık Dergi 38, 1931. Matematik aksiyomatikte tamamlanmamış ise, yani aksiyomatik gerçekleşenden kaynaklanmıyorsa, matematiğin kaynağının bile poetik bir anlamı vardır. Fakat yine bu da teknik-matematiksellik kapsamına girer ve absorbe edilir. Gödel'in tamamlanmamışa ilişkin cümlelerinin dünyada bir anlamı yoktur ve bilimsel sistemlerin üretkenliğini bir an bile sekteye uğratmamışlardır. Söylediklerimin *teorik* argüman olmadığını kabul ediyorum. Diğer taraftan ise, günlük yaşamla ontolojik bağlantısı olmayan teorinin statüsü nedir veya ne olabilir, diye sormak gerekir.

12. "Evrensel" kavramı felsefede, Ortaçağdaki Evrenseller Tartışmalarına kadar uzanan, uzun tartışmalara dayanan bir kavramdır. (Karşılaştırınız:

Mutlak olasılık zorunluluk olduğundan, olasılık kavramını *zorunluluk* kavramı bağlamında ele almak kaçınılmaz görünüyor.

Gerçeklik, reel farklılığında sınırlı, ama olasılıkları kestirilemeyecek kadar çok bir düzendir. Farklılık determine edilmiştir, bir anlamı vardır. Gerçeklik hiçbir zaman "herhangi bir biçimde" değildir. Tam tersi: Kesindir, tam doğrudur, özne için kesindir, doğrudur. Tanınmaz ve cin gibi yapılanması nedeniyle tarihin anlamı tanınmaz. Belki insandan daha zeki bir yaratık onu okuyabilir, çözebilirdi.

m-tT'den hareketle mutlak olasılık olarak düşünülmesi gereken şey; teknik, sermaye ve medyanın evrenseli olarak zuhur eden evrenselin gücü olan üretimdir. Tüm olasılıklar onun tarafından gerçekleştirilir. TSM evrenseli içindeki gerçekleşmenin dışladığı hiçbir olasılık yoktur. Öznenin tek bir olasılık olarak gördüğü olasılık, üretime geçiştir. Gerçekleştirilemeyen şey, olasılık olarak tanımlanmaz. Olasılıkla gerçeklik ilişkisi m-tT tarafından ekonomik anlamda örgütlenir, ölçülebilir üretimi determine eden koşullara göre örgütlenir.

Mutlak olasılık, zorunluluktur. Mutlak olasılık m-tT tarafından determine edildiğinde zorunluluğun nedeni olur. TSM evrenselinin gerçekliği, tarihin zorunluluğu durumundadır. Sözü edilen zorunluluk bir olgu, yazgı değildir. Özne, eylemlerinin ve düşüncelerinin determinasyonunu önceden görebilseydi, tarih devinimsiz bir resimden ibaret olurdu. Her şey olmuştur ve olması

Kurt Flasch, *Augustin'den Machiavelli'ye Ortaçağ Felsefe Düşüncesi*. Stuttgart, 2000). Sorun, genel kavramla tekil arasındaki ilişkidir. Tartışmalardaki pozisyonlara "Realizm" ve "Nominalizm" adı verilir. Realizm evrensellerin bağımsız varoluş -mantıksallığını- öylesine güçlü savunurlar, olasılıkla evrensellerin var olabileceği, ama tekilin olamayacağı düşünülür. Nominalizmin iddiasına göre olmayan evrensel kavramlar dilde basit konvansiyonlardan kaynaklanmaktadır. Benim şahsi yaklaşımım daha ılımlı bir realizm. Evrenseller vardır ama şeylerde zuhur ettiklerinden duysal algılanamazlar.

gerekenler kesindir, bilinir. Bunu öngörebilmek doğal olarak mümkün değildir. Özne kendisinin determine durumunu hiçbir zaman transparan edemez.

pT ayrıntılar topografyasını determine ederken, m-tT evrensel topografya oluşturur; bu topografyada "mekân olmayan"[13] yerler anlam kazanmaya başlarlar. Bireysel anlamları nedeniyle birbirlerinden farklılaşan mekânlar kaybolurlar. Artık her an olan, insanın çalıştığı ve yolda olduğu mekânlardır. Sanal mekânlar daha bir önem kazanır ve dünyanın biçiminin birer parçası haline gelir, m-tT'den oluşan homojen alanların büyümesine neden olurlar.

Alışveriş merkezleri, otoparklar, havalimanları, hastaneler, internet, sığınmacı kampları, üniversiteler, resmi daireler, istasyonlar, otobanlar vs evrensel üretimin gerçekleştiği küresel bir mekân oluştururlar. Artık ülkelerin sınırları tarafından kesintiye uğramaması gereken bir sürekliliği vardır mekânın. Tarafsızdır, mahrem ilişki olasılığı tanıyan her türlü işaretlemeyi engeller.

Üretimin geçtiğimiz son yüzyılda gerçekleşen sahasıyla küresel alanın sürekliliği, sanal görüntüler, filmler, bilgisayar oyunlarıyla daha büyük bir boyut kazanır. Bu alanlar da evrensel topografyaya aittirler. Tanıdıktırlar, kendimizi havalimanları bekleme salonlarından daha rahat hissettiğimiz yerlerdir. Yaşadığımız, prensipte animasyonlarda gördüğümüzden farkı olmayan şehrimizden daha iyi tanırız Springfeld'in evrensel topografyasını.

m-tT bağımsızdır ve sınırlanamaz, sonsuzdur. Olabilmesi için hiçbir şeye ihtiyacı olmadığından bağımsızdır. Geçerli olmadığı hiçbir zaman dilimini düşünmek mümkün olmadığından sınırsızdır, sonsuzdur. Yerkürenin ötesinde evrensel bir topografyada gerçekleşmesi ise determine olmuştur. Şu anda var olan dünyadan başka

13. Karşılaştırınız: Marc Augé, *Olmayan-Yerler*, Münih, 2010.

bir dünya olamaz. Prensip olarak gelecek öngörülebilir. Kaçınılmaz dalgalanmalar ve kesintiler süreci bitmiştir. Tıpkı içinde bulunduğumuz şimdiki zaman gibi gelecek de normalleşmiştir.

pT de bağımsızdır; ama sınırlıdır, sonsuz değildir. Katı maddeye, yani yerküreye bağlı olmasına rağmen m-tT'ye gereksinimi yoktur. Şiir özgürdür. Ama şu da muhakkak ki, pT'nin determine etmediği zaman dilimleri de mümkündür ve gerçekte vardır. Hatta pT'nin gizli ve dengesiz varlığı m-tT'nin evrensel topografyasında kolaps olabilir. Olasılıkla ama pT'nin enkazı, m-tT koşullarında idamesini sürdürmeye yarar izler oluşturur. Mahremiyet bu izleri okuyabilir, çözümleyebilir.

m-tT dünyanın geçici topografyasını, pT ise mahremiyetin yerel topografyasını determine eder. Birbirleri ile ilişkileri fazla olmadığından, geçiş topografyasının etmeni doğal olarak kriterlerin kendi mahremiyeti ilişkilerinin olmadığından hareket eder. Ekonomi gibi değişken ve hareket halindeki etmenler geçiş topografyasının yaşam mahremiyeti ilişkilerini yok sayarlar. Sevgi veya aşk –aşk reel midir?– kesin ve nihai söylemek gerekirse bir pazar değildir.

Öyleyse m-tT *ve* pT, determine ettikleri topografya ötesinde farklı topografyaların da önkoşuludurlar. Topografyanın determinasyonu üretimde görülür. Üretim ise teknik, sermaye ve medyanın evrensel bir formasyonunda gerçekleşir. Çifte topografya geçişte farklı bir topografya üzerinden Teknik.Sermaye.Medya dünya formasyonunu determine eder.

Her şey sözü edilen iki topolojiden ibaret değildir. Uzak durma, imtina vardır. Bu demek değildir ki onların da ötesinde bir şey vardır. İki topolojinin kapsamına girmeyen, onlarsız olabilen şey, mümkün olmayanın metafizik atopisidir. Mümkün olmayanın atopisi özgürlüktür, mutlak determine edilemeyendir. Mümkün olmayan gerçekliği

reddeder: üretim ötesindeki üretimsizlik, dezentegrasyonun atopisi. Bu bağlamda çifte topolojinin ötesinde gerçekliği aşan varoluş felsefi, neoplatonist alternatiftir: Yalnız o Bir - sadece ~~evrensel~~ özgürlüktür.

2
İde-Madde-Matris

pt ve m-tT çifte topolojisi, düşünmenin determinasyonudur; yani düşünce, madde olarak farklılaşandır. İster net, ister karmaşık –rasyonel veya irrasyonel– olsun, pt ve m-tT zorunlu olarak anlamlı olanlara odaklanmış tüm entelektüel ve duygusal süreçleri kapsarlar. Topolojik anlamda İde-Madde-Matris (İ-M-M) olarak tanımlanabilir, ide matris belitsel tolerans alanları içinde bulunur. Her fikir, her genel kavrama tezahürler, cisimler tekabül eder.[1]

1. Karşılaştırınız: Spinoza, Etika, *Ethica Ordine Geometrico Demonstrata*, ikinci bölüm, tanım VII: "Fikirlerin düzen ve bağlantısı, şeylerin düzen ve bağlantısının aynısıdır." Kanıt: "Sebep olunan herhangi bir şeyin fikri, sebep olunan şeyin nedenine bağlıdır." Doğal olarak burada Platon'nun

İde-matris ilişkisi stabil olmaz ve tek biçimde kalmaz, her defasında farklı yorumlanır. İdealizm ve materyalizmin zıddı, karşı tarafın pozisyonunun inkârından ibaret değil, bilakis idenin maddeye önceliğini veya maddenin ideye önceliğini iddia etmektir. pt ve m-tT çifte topoloji koşullarında hangi pozisyona öncelik tanındığının önemi yoktur. Önemli olan, sonucun düşüncelerle oluşan bir düzen, cisimler düzeni olduğunu kavrayabilmektir.

Düzenlerin düzeni olan bu düzen evrensel genetik bir form oluşturur. Düşünceden maddeye giden ve geri dönen yol üretimdir. Bir şey düşünmek, pT ve m-tT çifte topolojisinde operasyon, üretim anlamına gelir. İdeye bakış, üstü örtük biçimde modele, varoluşun üretilebileceği veya modelde kendiliğinden varoluşun gerçekleşebileceği modele bakıştır (bu nedenle Ortaçağ filozofları için Platon'un görüşlerini yaratan Tanrı ile ilişkilendirmek sorun olmamıştır[2]). İ-M-M zaman-mekân düşüncesi dünyayı akl-ı faal tasarımı olarak ele alır. Diğer taraftan ise aklı maddenin ürünü olarak algılar. Öyleyse o anki dünya, düşüncenin önkoşulu olur –materyalizm–. Akıl ile madde arasında düşünce zorunlu olarak üretkendir ve üretir.

İ-M-M içinde ide'nin zaman ötesi faktörü ile materyalleşmenin zamansal sınırlı faktörü eşdeğerli gibi görünür. Bu nedenle tarih yazımında şu veya bu biçimde düzenli bir süreklilik oluşur. m-tT içinde bulunup geliştirilen bir şey rastlantısal değildir. Mevcut enformasyonların aktüel alanı ile oluşumun aktüel ötesi şartlarının işbirliğinde, icat edilecek şeylerin icat edilme anları oluşur. Bu anların bir düzeni olduğundan, ancak ve ancak icat edilmesi zorunlu şeyler icat edilir.

---

kastettiği fikirden çok, sebep olunan şeyin düşünülmesidir. Platonizm ile kuantum teorisi bağlantısı için bakınız: Gregor Schiemann, *Werner Heisenberg*, Münih, 2008.

2. Ta Augustinus'tan beri böyledir. Karşılaştırınız: Richard Heizmann, *Ortaçağ Felsefesi*, Stuttgart/Berlin/Köln, 1992.

Teknik icatlar İ-M-M'nin an içindeki gelişmesini sergileyen ilerlemeyi gösterirler. Bu nedenle tarihin akışının ilk kategorisi ilerlemedir. Tarih yazımı ile bağlantısı da olabilir. Bu nedenle ilerleme kategorisini reddetmek inandırıcı değildir. m-tT, İ-M-M içinde gerçekleştiğinden, zorunlu olarak bir ilerleme oluşur.

Tarihin akışı az çok determine olmuştur. "Az çok" sadece buluşu belirleyen olasılıkla ilişkilidir. Zaman ölçümü suni olarak zaman-mekân genişlemesine giydirilen bir manto olduğundan, olasılığın kriterleri de sorgulanabilir. Bu, sınırlı düşüncenin bir sonucudur. Tarihte olan ve olacak olan her şey önceden belirlenmiştir. İnsan, TSM evrenselin integralı olarak yalnız ve ancak mutlak mümkün olanı, başka bir deyişle gerekli, yani zorunlu olanı yapabilir.

Nedeni, İ-M-M'in zamansal gelişiminin yalnız içerdiğini görünür kılmasındandır. Olasılık ekonomisi ile ilintili bir durumdur. Hiçbir zaman her şey mümkün değildir. Gerçekte çok az şey, hatta belki de sadece tek bir şey mümkündür. Çifte topolojinin dahili sürtünmesi ve dönüşümünün zorunlu bir seyir izlemesi bunun göstergesidir (efsaneden argümana).

İcat edilebilecek her şey icat edilmiştir. Cümle, hibrid görünse de m-tT'nin İ-M-M içindeki koşulları göz önüne alınacak olursa hiç de saçma değildir. Her yeni teknik buluş, eski buluşu yeniden şekillendirir. İlk akıllı telefonun icadından ilk telefonun icadına kadar olan süredeki gelişme ve seyrin kesintisiz olarak sürdürülebilir olması gerekir. Ve aynı şekilde en modern elektro arabadan tekerleğin icadına kadar olan seyrin ve gelişmenin de sürdürülebilmesi mümkündür.

pT de sadece İ-M-M'in etki alanında bir anlam kaynağı olabilir. Ama şiir başka bir üretim biçimidir; genelden özele, modelden örneğe üretim biçimi değildir. Tekili, tek ve eşsiz olanı saptar. Bunun için İ-M-M'in anlamlarını mo-

difike etmek zorundadır. Teknikten farklı olarak bu modifikasyon metodik değildir. Arnold Schönberg ikinci yaylı çalgılar dörtlüsünün *Op.10 Kuartet No. 2* Fa-diyez-minor girişini bulmuştur; ama bu buluş Edison'un elektrikli sandalyeyi buluşundan farklı bir buluştur. İ-M-M içindeki salt düşünceye olan uzaklığı ve yakınlığı dile getirebilmek için bestekâr "müziksel düşünce"[3] demiştir.

Üç evrensel merci (teknik, sermaye ve medya) tarafından evrensel topografyanın, yani dünyanın formasyonunun oluşması İ-M-M içinde pT'nin m-tT'ye olan ilişkisinde determine edilmiştir. Anlamı doğrudan determine edilmiş ilişkide görülür. Teknik sermaye ve medyanın dünyanın biçimlenmesindeki önemi açık ve nettir ve determine edildiği için alternatifi de yoktur. pT ve m-tT başlangıç ilişkisi, dönüşümü ta baştan içermektedir. Tarihin determinasyonu bu bağlamda bir yerde determinasyon öncesi determinasyondur. Başka türlü olması veya seyri mümkün değildir.

Çifte topoloji düşünce ve düşünce ötesidir de. Düşünce öncesinde vardır, düşünce sonrasında da var olacaktır. Ama düşünce, bilinç-zekâ-entegrallerinden birisidir. Zekânın düşünce içinde henüz kendini göstermediği bir zaman nasıl olmuşsa, zekânın düşünce içinde artık kendini göstermeyeceği bir zaman yine olacaktır.

3. Arnold Schönberg, "İlerici Brahms", *Stil ve Düşünce*'de, Frankfurt am Main, 1992: "Müziksel düşüncelerin seslerle dile getirilmesi, söz dağarcığı dinleyenin entelektüelliğine hitap ederse hislerin veya düşüncelerin sözcüklerle dile getirilmesine benzer [...]. Bir şeyler "ifade ettiğinden", "müziksel düşünce" de dile benzer. Fakat "ifade ettiği", dilsel ifade kadar açık ve net değildir. Negatif hüküm duygusallıkta pozitif ifadeye dönüşür. Mahler'in Adagio'sundaki ıstırap "ıstırap" sözcüğünden daha ıstırap vericidir.

3
Ne

Teknik, *sermaye* ve *medya* dünyadaki yaşamın topografyasını determine ederler. TSM evrenselin üç derecesi birbirlerinden ayrılamaz, tek ve eşsiz ama farklı bir evrensel oluştururlar. Bir evrensel, somut olmayan sınırsız ve genelde sınırlanamaz, sadece spesifik şeylerin devinimini mümkün kılar. Böylesi bir evrensel, insanın evrensel topografyadaki önkoşulunu oluşturur.

Yani evrensel TSM, olasılıklar üretimi olarak nesnelerin üretimidir.

Yani her türlü kültür üretimi (bilim, eğitim ve sanat/eğlence) yalnız TSM evrenselinde mümkündür.

Yani her türlü kültür tahribi (örneğin savaş) yalnız TSM evrenselinde mümkündür. Tahrip, üretimin başka bir türüdür.[1]

Yani her türlü politika sadece TSM evrenselinde mümkündür. Evrensel TSM'yi otantik politize etmek isteyen politika mümkün değildir. Çünkü evrensel ötesini sadece dile getirmekle yetinmeyip, popülerleştirmesi ve kamusal hedef olarak kabul ettirmesi gerekir. O zaman da evrensel TSM'nin tüm araçlarını kendi kendisini imha etmek için seferber etme zorunluluğu doğacağından, bu bir çıkmazdır. Evrensel TSM'nin politikası *pragma-politika*dır.

İnsanların, ürünlerin ve paranın mobilitesi sadece TSM evrenselinde mümkündür.

İkinci evrensel, *bilim*, –her ne kadar evrensel TSM matematik-teknik mekânda oluşsa da– sadece ilk evrensel TSM'de mümkündür. İlk evrensel, ikinci evrenseli hem entegre eder hem de extegre eder.

Üçüncü evrensel, *insan*, yalnız ve ancak ilk ve ikinci evrenselde mümkündür. İkinci evrensel bilim, üçüncü evrenseli hem entegre eder hem de extegre eder. İnsanın anlamının zuhur edebilmesi için TSM ve bilimin işte bu anlamın oluşumunu determine etmesi gerekir. O halde söz konusu olan *homo erectus*tan *homo sapiens*e tekâmül eden bir hayvanın kaynağı değildir.

Yani insanın evrensel kavrayışı (antropoloji) sadece TSM evrenselinde mümkündür.

Yani bu anlayışın tüm bilimsel (tıbbi) organizasyonları sadece TSM evrenselinde mümkündür.

Yani etiğin uygulanmasına ilişkin tüm sorular (tıbbi, ekolojik, ekonomik, hayvan etiği) sadece TSM evrenselinde mümkündür.

İnsan kendini *mahremiyet*te bulur, eğer kendisini emansipe olmuş evrensel-özne olarak görmeyi kırarsa kendini bulur. Mahremiyet dünyada değildir. Mahremi-

1. Karşılaştırınız: Bölüm 3.2'de Schumpeter'e ilişkin pasajlar.

yette kaybetme olasılığı vardır. O olay evrensel TSM'den geçici bir özgürleşmedir, ilk evrensel çemberini kendisi kırabilir anlamına gelmez.

Dördüncü evrensel, yani doğa, ilk üç evrenselden geçişle mümkündür. Ama doğa olmadan ilk üç evrensel de olamaz. Dördüncü evrensel üçüncü evrenseli, insanı, hem entegre hem de extegre eder. İnsan yüksek bir zekâya ve bir vücuda sahip olduğundan doğaya aittir ve yine aynı nedenle doğaya ait değildir.

TSM evrenseli mutlak olasılıktır. (Mahremiyet içinde olmaması durumunda) ancak TSM evrenselinde başka bir şey yapabiliriz. Buradan hareketle her şey ancak ve ancak evrensel TSM'de mümkündür diyebiliriz. Evrensel TSM "possest"tir[2].

Yani önde/arkada/üstte/altta her şey, zuhur eden her şey, var olan her şey, teknolojiler, sermaye ve medya TSM evrenseldedir. (Ekonomik bir amaç olmadan evrensel TSM de zuhur etmez. Para ilk maddedir –πρώτη ὕλη, Aristoteles–).

Her şey yukarıda belirtildiği şekilde mümkün olduğundan birçok şey gerçekleşmiştir ve ancak bu şekilde gerçektir. TSM-evrenseli kavramında gerçek olmayan hiçbir şey henüz gerçek değildir (örneğin olası-gerekli Mars'a yolculuk).

Öyleyse m-tT olasılıkla gerçeği de içerir. Olasılıktan gerçeğe geçiş sadece ve sadece evrensel TSM'nin kanallarında olur, yani dünya ve gerçekliği TSM tarafından organize edilir. Şeylerin düzeni, TSM tarafından düzenlenmesine ve nasıl düzenlendiğine bağlıdır. Teknik, ekonomi ve medyanın olanak tanımadığı hiçbir şey bu düzen içinde olamaz ve zuhur edemez.

---

2. Karşılaştırınız: Nikolaus von Kues, "Triolagus de possest", *Felsefi-Teolojik Eserler* Cilt 3'te, Hamburg, 2002, cap 14. Tanrı possesttir, muktedir-olmak: "Posse esse est tantum quantum posse es actu." Muktedir-olmak aslında gerçekte muktedir olmak kadardır. Buradan evrensel TSM'nin teolojisi olasılığı ortaya çıkıyor.

TSM tarafından olanak tanınmayan hiçbir şey olamayacağına ve zuhur edemeyeceğine göre dünya, TSM tarafından tanımlanmıştır. TSM evrenselin ötesinde artık hiçbir şey yoktur veya yalnız hiç vardır ve hiç de onun ötesindedir. Bu açıdan bakıldığında evrensel TSM'de ölüm yoktur. Ya da ölüm, kendi mahremiyetinde, her şeyin kaçınılmaz *kaybedilmesi* olarak algılandığında vardır. Bireyin biyolojik anlamda ölümü ise sadece TSM evrenselinde mümkündür.

TSM evrenseli mutlak olasılık olduğundan mutlak zorunluluktur. Her şey evrensel TSM'de mümkün olduğuna göre *bu* olasılık zorunluluktur. Mutlak olasılık olarak evrensel TSM insan olmadan da olurdu. Fakat insan evrensel TSM kapsamında akıl olarak bir olasılık olduğuna göre; pT, m-tT ve İ-M-M konstelasyonu da aklı içerdiğinden, insanın zuhur etmesi determine olmuştur. Mutlak olasılık zaman ve mekânda açıldığına göre, İ-M-M zaman ve mekân sürekliliğinde belirtilen mutlak olasılığın gerçekleşmesinin spesifik düzenini oluşturduğundan, insanın zuhur etmesi ancak ve ancak olduğu gibi olabilir, olur ve olacaktır.

Felsefi çıkış noktası her zaman bir mahremiyettir. Bu nedenle her zaman evrensel TSM içinde ama evrensel TSM'den bağımsız tek özgürlüğe işaret eder. Özgürlük günümüzde her şeyden daha gizemlidir.

Ne, TSM evrenselidir.

Evrensellik ise olduğu biçimiyle - ~~evrensel~~'dir.

Teknik

Felsefenin başlangıcında teknik (τέχνη) Aristoteles tarafından iki farklı biçimde tanımlanmıştır.[3] Birincisi,

3. Aşağıdaki için karşılaştırınız: Aristoteles, *Nikomakhos'a Etik*, Münich/Zürih, 1991, *Aristoteles Fiziği*, yayınlayan Hans Günter Zekl, Hamburg, 1987, ikinci kitap.

felsefe, kendi içinde mantığa uygun yaratıcı davranıştır (ἕξις μετὰ λόγου ποιητική), mümkün olanın veya olmayanın yapabilmek ve görebilmek (τεχνάζειν καὶ θεωρεῖν) anlamında oluşmasıdır (γένεσις). Kaynağı (ἀρχή) yaratılanda değil, yaratıcılıktadır. Düşünen yaratığa özgü yetenek olduğundan Aristoteles'e göre diaonetik erdemdir.

Diğer önemli tanımlama, tekniğin *tıpkı doğa gibi* oluşma durumudur (φύσις). Doğa ve teknik, nesneleri ve insanları yaratırlar. Aradaki fark, nesneler ve insanlar doğada *kendiliklerinden* zuhur ederken, teknikte üretenin düşünmesi ve faaliyeti önkoşul olarak görülmek zorundadır. Yine de düşünce belirleyicidir. Teknik, düşünen ve planlayabilen canlının yeteneği olarak doğanın temel prensiplerinden birisi ile doğrudan bağlantılı gibi görünür. Genelleme yaparak kabaca söylemek gerekirse, hem teknikte hem de doğada amaçlanan, nesnelerin ve insanın mümkün olması, gerçekleşmesi ve gerçekte var olabilmeleridir.

Aristoteles'in düşünce ile doğa ilişkisini esas itibarıyla kapsayan bilgiden hareket ettiğini görmezden gelmemek gerek. Teknik ile doğa bağlantısı, aynı zamanda kesişme noktası m-tT tarafından determine edilmiştir. Teknik olarak hükmedilebilirliği ön plana çıkarılmadan Yunanlılar tarafından eski Mısır'da görülen teknik ile doğa bağlantısı önce matematikleştirilir. m-tT doğaya bakışı zenginleştirir ama yönetimini zenginleştirmez. *Timaios* ile Platon en güzel ve en mükemmel geometrik cisimleri (κάλλιστα σώματα, 53e) maddeye mal etmiştir.[4] Ama pT ve m-tT dönüşümü, doğa ile matematiğin kaçınılmaz bağlantısının düşünülebileceği yerde oluşmaya başlar.

pT ve m-tT'nin İ-M-M zaman-mekân çaprazlama durumu düşüncedir. Çaprazlama durumu İ-M-M içinde üretime emel beslediğinden teknik erek belirlemeyi içerir. *Teleologia rationis humanae*'de –insan aklının asli erek-

4. Platon, *Timaios*, yayınlayan Hans Günter Zekl, Hamburg, 1992.

leri (Kant)[5]– teorik ve pratik erekler düşünür; bu erekler doğada ve doğa ötesinde gerçekleşen ereklerdir. Teori ve pratik doğaya içten mutlak müdahale edebileceklerinden doğa, görüş ve işlemin tarz ve biçiminin bir nesnesi olur. Bu teşekkülde teknik, erekleri teşhir eden ve gerçekleştiren doğrudan bir güç olarak zuhur eder.

Maddede üretebilmek için m-tT akıl erekler üretir. Tekniğin rasyonelliği ve öznelliği öznel teleolojide yatarlar; ahlaktan farklı olarak nihai erek tanımaz, ama mükemmelleştirmeyi bilirler. Teknik sonsuzdur. Sonsuzluğu ve sınırlanamazlığı tekniğin gücüdür. Ereklere yönelmesinde görülen devinim, sonsuz bir ilerleme olarak kendini gösterir. İlerleme, dünyanın paradigmatik zamansallığı ve tarihselliğidir. Üretim sadece meydana getirmekten ibaret değildir, etki (güç-emek) ve tepki (ürün) ilişkisinde prosedürün optimumlaşmasını hedefler. Üretim ilerlemedir.

Doğanın teleolojisinde teknik; mükemmelleştiren ilerleme, sürekli gelişen mükemmelleşmedir. Tekniğin organize olmuş günlük yaşamda deneyimlerle görülen karakteri budur. Teknik sürekli olarak teknolojiyi revize ettiği biçimde tecrübeyi sağlar.[6] Böylesi bir tecrübe sadece

5. Kant'ta Teleologia rationis humanae (Immanuel Kant, *Saf Aklın Eleştirisi*, yayınlayan Jens Timmermann, Hamburg 1998) zımnen pratik hedefleri işaret eder, dolayısıyla »en üstün iyi«nin pratik ereğini ima eder. Öyleyse Kant, »iki dünya«ya ayırsa da, en üstün ahlaki ve en yararlı teknik erekleri tekdüze telelojide toparlar. Peki ama ahlaki ve teknik soruların birbirlerine karşı durumları nedir? Şüphesiz Kant bu yanıtı hipotetik ve kategorik buyruk farkında çözümlemiştir. Yine de burada etik ve tekniğin garip birliği ile tekrar karşılaşıyoruz. Bu bütünlükte Kant'ın da bildiği bir uçurum var: teknik ereklerde özgürlük yoktur -ahlak önkoşuldur. Gerçekte metafiziğin kaderi şu şekilde formüle edilebilir: Fizik saptamasında özgürlük yoktur. Ya anti-fiziksel açıklanması gerekir; ya nedenselliksiz fenomendir ya da başka bir fiziksel nedenselliği vardır. Diğer taraftan ama »özgürlükten kaynaklanan nedensellik« (Kant) olabilir. Tam bu noktada felsefenin güvenilirliği sorusu ortaya çıkar. İlk »Eleştiri«de Kant güvenilirliği sağlamaya çalışır. Başarmış mıdır?

6. Gramofon → Plak → CD → Download. Bu arada bant kayıt teknolojisi (teyp, kaset).

teknikle sınırlı değildir. Teknolojinin gelişmesi tarihsel determine olmuş ilerlemenin kesin indikatörüdür. Bugün 17. yüzyıldan "daha ileri" –daha bilgili, daha emansipe, daha özgür– olduğumuzu gösteren başka hiçbir şey yok. Bu nedenle tarih, ilerlemeyi olaylar sıralamasında hikâye etmekten başka bir şey değildir.[7] Evrimci de olsa sürekli dönüşüm halindeki doğadan tekniği ayıran fark tam da burada yatıyor. Teknik *ve* doğa bir biçimde yaratıcıdırlar, saptaması sorgulanabilir de olsa Aristoteles haklıdır. Doğal yaratıklardan –bitkiler, hayvanlar, insanlar– farklı olarak teknik ve tarihi nesneler ölümle sonuçlanan kayıplık, sukut tanımazlar.

Doğadan farklı olarak tekniğin bireyler yaratmadığı bu olguya bağlıdır. Teknik, inovatif modelin değişik nüshalarını üretir. Bu nedenle teknik nesnelerin sukutu, tekniğin ilerleme momentidir. Eskiyen, sukuta uğrayan inovatiftir; sürekli ilerleme nedeniyle hesap edilmiştir. İlerlemenin sukuta gereksinimi vardır. Doğal yaratıklarda durum farklıdır. Nesillerin değişimi modellerin gelişimi ile karşılaştırılamaz. Bilgi de tıpkı teknik gibi ilerler, 21. yüzyılda insan, geçtiğimiz yüzyıldan daha farklı organize olmuştur, doğrudur. Ama hayatın sonunun olması gizemlidir. Ölüm, çözülemeyen bir bilmece, bilinmeyen muammadır. Ölüm; yaşamış olan, yaşayan ve yaşayacak olan her insanla bağımızı tesis eder.

Teknik olarak üretilen nesne seri üretilmiş bir nüshadır, tüketilebilir ve telafi edilebilir. Nasıl sukut hesap edilmişse telafi de öngörülmüştür. Sukuta uğramayan ve telafi edilemez teknik nesne yoktur. İlerleme devinimi böylece kompleks bir durum olur. Devinime sirkülasyon refakat

7. Karşılaştırınız: örneğin Johannes Fried, *Ortaçağ, Tarih ve Kültür*, Münih, 2011. Bu şahane eserde ilerlemenin tarihi anlatılır. İlginç olan, ilerlemenin Aristoteles'in eserlerinin Ortaçağdaki etkisi ile anlatılabilmesinde yatmasıdır. Aristoteles'in eserlerinden bir tercüme yapıldığında Ortaçağda ilerleme kaydedilmiştir.

eder. Geniş anlamda düşünmek gerekirse sukut ve telafi, çöp atıkları geri dönüşümünden farklı bir geri dönüşüm anlamına gelir. pT ve m-tT'nin dönüşümünün doğrusal devinimini bir sirkülere bağlamak ilerleme hareketinin kompleksitesini oluşturur; sarmala çıkar. Sirkülasyon sürekli ileri bir seviyede hareket eder. Üretim sıralamasında teknik nesnenin yerine aynısı olan başka bir nesne konur. Deneyim gereği sirkülerite doğrusallığın arkasına geçer. Teknik bir nesnenin yerine aynısını koymak özneyi hayal kırıklığına uğratır. Aslına bakılırsa bir nesnenin yerine aynısını koyarak değiştirmek diye bir şey yoktur. Yeni olan her zaman daha ileridir.

Teknik nesne makine mükemmeldir, devinimin sembolüdür, evrensel-nesnedir. Kendi içinde çok hızlı bir biçimde doğrusal-vektörel deviniminde erek yönünde hareket eden bir motordur. Makine olarak ama motor sadece, canlı olmadığı halde, görünüşte kendiliğinden, yani otomatik hareket etmesi nedeniyle mutlak teknik nesne değildir. Teknik nesne olarak *ilk kez zuhur eden* objenin motor olmasındandır. İleride bu konuya dönülecektir.

Teknik, doğası gereği sürekli devinimdir; göz kamaştırıcı, muhteşem ürünlerle doğayı görünmez kılan bir *ilk* hareket dünyasıdır. Üretim olarak teknik; gizlilikten, gaiplikten sıyrılıp gün yüzüne çıkmaktır. Doğrusal devinimi, yoğun bir biçimde, başka bir deyişle birincil anlamda büyük bir kütle, büyük bir güç halinde yeninin yaratılmasına yöneldiğinden, asli anlamda vektöreldir. Tekniğin yönelim gücü sadece yeniyi yaratmada değil, yeniye yönelik mükemmeliyetinde yatar. Teknik objenin model-nüsha ilişkisi mükemmelleşmeye yönelik devinime bağımlıdır; diyalektik, nicelik ve nitelik dizimi bunun kanıtıdır. pT ve m-tT dönüşümde tekniğin vektörü sadece bir kütle ve yön göstermez, aynı zamanda mükemmelleşmeye yoğunlaşmış kütle gösterir.

Devinim fenomeninin veya kavramının daha ayrıntılı ele alınması gerekir. Devinim önce bir cismin boşlukta seyridir, cismin yer değiştirmesidir. Cismin boşlukta deviniminde devinim zaman indikatörü olur; Aristoteles saptaması. Şaşılası bir saptama: Demek ki vücudumun doğuşumdan beri devinimi –teknik bir nesne olmadan mümkün olmayan bir devinim– zamana işaret ediyor. Bu zaman içinde vücudum devinim yönergesinde tarih ve anlatımlar örgüsü oluşturuyor. Bu devinim hep teknik icatlara bağımlı bir devinimdir; m-tT momentidir.

İnsan faaliyetleri kapsamında var olan şeylerin aslını oluşturduğundan teknik devinim ilk devinimdir. Ve öyküler-tarih ürettiğinden ilk devinimdir. Öyleyse Marx'ın tarih felsefesi doğrudur. Sınıf mücadelesi tarihi motor olarak göz ardı edilse bile, teknik nesnelerin üretiminin sadece tarih yazımına örnek olmakla kalmayıp, fiilen tarihi gelişimin realitesini belirlediği bir gerçektir.

Bu durum m-tT'nin olasılık spektrumu kapsamındadır. Gerçekliğin matematiksel-teknik matrisi, icadı zorunlu kılar. Teknik nesnelere ilişkin olarak söylemek gerekirse, tarihin başlangıcı tarih öncesindedir, başka bir deyişle, en ilkel nesnelerin bulunduğu zamana tekabül eder. Ama kısa zamanda çağımız olanaklarından hemen hemen ayırt edilemez olanaklar gerçekleşmiştir. Gize Piramitleri çağımızda bilgisayar icadına benzer bir icattır. Piramidin mümkün olduğu yerde bilgisayarın icadı zorunludur. Bireysel özne deneyim icat sürecinde hemen hiç rol oynamaz. Telefonun icadı teknik icadın *asıl* paradigmasıdır. Yirmi veya otuz yıllık gibi bir süreçte Reis'ın ve Bell'in yanı sıra birçok yetenekli mucit çalışmıştı bu konuda. Tüm icatlar için geçerlidir bu durum. Olay, bilgisayarı ilk icat eden kişinin Konrad Zuse olması değil, bilgisayarın icadıdır. Bilgisayarı Konrad Zuse icat etmese bir başkası icat ederdi. Tüm bunlar tekniğin mutlak olasılığı önkoşulunda gerçekleşmiş olan ve gerçekleşen şeylerdir.

Öyleyse birey, tekniğin tarihinde genelde abartılmış bir büyüklüktür. Gerçekleştirerek icatların determine olmuş imkânlarını takip eder. Gerçekte "bulduğu" daha önce var olandır. Mucitlerin "dehası" teknik kombinasyonlardaki azim ve cesaretlerinde yatar. Bir icat, vücutsal bir faaliyet gerektiriyorsa –örneğin röntgen aygıtının icadı– azimlilik kişisel cesarette görülür. Diğer taraftan ise, teknik bir nesnenin icadı hiçbir zaman bir sanat eserinin yaratılması ile karşılaştırılamaz.

İlerleme, öznede gerçekleşen normalleşme momentidir. Auschwitz, Kolyma veya Hiroşima bize ilerlemeyi hatırlatan topografyalardır. Bu ilerleme m-tT'nin normalleşmesinde interferans rolü oynamıştır. Teknik ilerleme ile öznenin normalleşmesi arasında interferans her zaman, öznenin normalleşmiş alışkanlıklarından çok fazla uzaklaştığı anlarda görülür. Kaçınılmazdır. Auschwitz, Kolyma ve Hiroşima barbarlıkları, teknolojinin üstesinden gelemeyen özneyi gün ışığına çıkarıp göstermişlerdir. Özne tümden, özgür mahremiyeti tekniğin bir parçası haline getiren barbarlığın nesnesi olmuştur. Bunun, barbarlığı tekniğe indirgemek için değil, barbarlığın boyutunun içkin anlamının hatırlatılması için söylenmesi gerekmiştir. Kötülük ve kötü tarafından yukarıda belirtilen tekniğe entegrasyonunun istendiğine ve desteklendiğine ileride değinilecektir. Barbarlığın gerçekleşmesinin teknik boyutundan daha önemli olan bir de gerçekleşebilirliğinin gerçekleşmeden önce teknik olarak hesaplanması boyutu vardır. Ama insan buradan ders çıkarmıştır. Teknik ile normalleşme arasındaki interferans, öznenin normalleşme sürecinde sürekli görülen aşamalardır. En son ve benzeri bir interferansa yakın olay, Fukuşima reaktörlerinde çekirdek erimesidir.

Tekniğin tarihi anlamını pT ve m-tT'nin dönüşümündeki traverslerde ölçmek mümkündür. Traversler ortaya çıkmadır, fenomendir. Yani ilk traverste teknik nesne, tekniğin kendisi ilk kez görülür. Fakat tekniğin görüldüğü

yerde oluştuğu anlamına gelmez. Bu bağlamda teknik, düşünen varlık olarak insana olanak tanıyan mutlak olasılıktır. İnsan (zekâ) ve teknik aynı kaynaktandırlar. Teknik her zaman var idiyse o zaman, ilk zuhur edinceye kadar geçen bir uyuklama evresi var demektir. Uyuklama evresi[8] Yeniçağa kadar uzanır.

Ortaçağda teknik ve teknik nesneler teknik ve teknik nesne olarak algılanmazlar, pT'ye daha doğrusu Hıristiyanlığın anlayışına ve kilisesine bağlı algılanırlar. Ortaçağda teknik, güncelliğin *konusu olmayan* olasılığıdır. Örneğin, zaman zaman yeterli görülmese de, veba hastalığına karşı olduğu gibi, şüphesiz bazı teknik donanım vardır. Hıristiyanlığın yorumu yine de belirleyiciliğini korumuştur. Dünyanın sonunun gelmesinin merakı veya büyü ile tekniğin özdeşleştirilmesi tüm bunların kanıtıdır.

Galileo Galilei'nin biyografisinde de görüleceği gibi, ancak fen bilimi insanları hipotezlerini kanıtlamaya başladıktan sonra teknik nesneler Ortaçağ'da, başka bir deyişle Ortaçağ dünyasında konu olmaya başlamıştır. Dünya'nın Güneş'in etrafında döndüğüne ilişkin Kopernik'in hipotezini kabul etmek Kilise için bir sorun olmamıştır. Güneş merkezli Dünya görüşü çoktan beri bilinen bir durumdu. Ama hipotezlerin ampirik olarak kanıtlanmaya başlaması ile Engizisyon mahkemeleri devreye girer. Galilei'nin elinde 1608 yılında Hollanda'da icat edilen teleskop bulunmaktaydı. Kopernik'in öğretisi Galilei için artık hipotez olmaktan çıkmıştı. Teknik nesne olarak teleskop vardı, bir gerçekti. Hıristiyanlığın sonu –"dünyanın sihrinin bozulması" (Max Weber)– başlamıştı.

Tekniğin uyuklama evresinden uyanıp yaygınlaşması. 15. yüzyılda kamuoyunun çekingen ama yine de belirle-

8. Heidegger "kuluçka dönemi" demektedir. Karşılaştırınız: Heidegger, Bütün eserleri, Cilt 10, *Cümle ve Neden*, yayınlayan Petra Jaeger, Frankfurt am Main, 1997.

yici biçimde girişimleri ile yaygınlaşmıştır. Gutenberg'in matbaa devrimi ile kitapların üretimi artık yepyeni temellere oturmuştu. Tekniğin ilk geçiş döneminin, ilk ortaya çıkmasının kamuoyu oluşması ile aynı zamana tekabül etmesi önemlidir. Ta o zamandan beri kamuoyu, oluşturulmasının önkoşulunun teknik nesneler olduğunu bilir ve bu kamburla yaşar. Kamuoyunun asıl kaynağının teknik üretim olması kusur damgasını kamuoyu hiçbir zaman aşamamıştır. Üretimde sermaye ne kadar etkili ise o denli bir ufka gereksinimi vardır kamuoyunun. TSM konstelasyonu gerçekleşir.

Tekniğin uyuklama evresinden sıyrılmasıyla başka bir şey daha olur. Descartes'e dönük çalışmasıyla Doktor Julien Offray de la Mettrie *L'homme machine*'sini, insan tümden mekaniktir, anlayışını geliştirir. Buna göre belirleyici olan, "ruhun tüm yetenekleri beynin ve vücudun"[9] spesifik yapısına bağlıdır. "Ruh, ne olduğunu kimsenin tasavvur bile edemediği, ancak bazı zeki kişiler tarafından içimizdeki düşünen şeyi anlatmak için kullanılabilecek boş bir kavramdır" belirlemesiyle polemik yapmaktan geri kalmaz. Yeniçağ başlarında dinin fecaatlerinden bir diğeri ise "ruh" kavramı ile gerçekliği nedeniyle "beynin" belirtilmiş olmasıdır.

Artık o tarihten itibaren ikinci evrensel bilim, kendisini dinden *ve* felsefeden emansipe etmeye başlar. Felsefe, metafizik sistemlere yoğunlaşırken fen bilimleri gelişir. 19. yüzyılda materyalizm tartışmalarında[10] le Mettrie'nin yaklaşımından hareketle gelişmekte olan fen bilimleri, öznenin merkezi olarak ruhun yerine beyni koyar. Fen bilimleri, insanın metafizik-dini belirlenmesine son verir. O zamandan beri fen bilimleri artık sadece ve sadece *madde* ile ilgilenirler.

9. Julian Offray de la Mettrie, *Makine İnsan*, yayınlayan Claudia Becker, Hamburg, 2009.

10. Karşılaştırınız: Kurt Bayertz, Myriam Gerhard ve Walter Jaeschke (yayınlayanlar) *Materyalizm Tartışmaları*, Hamburg, 2012.

Daha Wittgenstein'nın *Tractatus Logico-Philosophicus*'unda anlamlı cümleler fen bilimlerine ilişkin cümlelerle sınırlıdır. Nedeni, belirtilen metnin çıkış noktasının yalnız ve yalnız m-tT olduğunu, ilgilendiren şeyin metafiziksel atopi olduğunu, düşüncenin m-tT'ye bağlanmasının mümkün olmadığını ima etmek, "saçma"[11] bulduğunu belirtmek içindir. Burada mantık olarak dili tekniğin kendisine mal etmediğini, bilakis tekniğin ileriden beri mantıkla –ve matematikle– bağlantılı olduğunu vurgulamak gerek.

Bir sonraki geçiş durumu –her şey bir öncekinin üstüne kurulur– büyük ve güçlü makinelerle "dünya pazarında büyük bir endüstrinin" oluşmasını sağlayan endüstri devrimidir.[12] Makine sadece iş dünyasını değil, yaşam dünyasını da organize etmeye başlar. Buharlı makinenin, her şeyden önce de içten yanmalı motorun icadı karada, suda ve havada mobilliği sağlar. Göründüğü kadarıyla dünyayı organize eden rolünü artık sadece Hıristiyanlık kaybetmemiştir. Endüstri devrimi ve ajanı burjuvazi, insanla insan arasına, tüm hislerden arındırılmış "nakit ödeme"den başka bir şeyin girmesine ilgi duymaz. Dini veya ahlaki veya poetik yaklaşımla normalleşmenin metafiziksel yaşam oryantasyonunu nötrleşme olarak algılamak anlamlıdır. Dine, yani Hıristiyanlığa ilk saldırıdan sonra dünyanın sihrinin bozulması için ikinci adım atılmıştır.

Endüstri devriminin anlamı öyle antrparantez değildir, asıl anlamı yaşam dünyasını köklü biçimde etkilemesinde yatar. Endüstri devrimi ile yaşayan öznenin işlevsel emareleri onunla oluşur: teknik nesnelerle mümkün olan mobillik (evrensel topografyanın oluşmaya başlaması),

11. Ludwig Wittgenstein, *Tractatus Logico-Philosophicus / Mantıksal Felsefe Üzerine*, Frankfurt am Main, 1963. Bilindiği gibi Tractatus şu cümleyle biter: "Hakkında konuşamayacağımız şeylerde susmamız gerekir." Karşılaştırınız: Alain Badiou, *Antifelsefe Wittgenstein*, Zürih/Berlin, 2008.

12. Karl Marx / Friedrich Engels *Komünist Manifesto ve Komünizmin İlkeleri*, Stuttgart, 1999.

teknik nesnelerle mümkün olan sosyal statüler ve mobillikler ve statüler diyalektiğinde yatan rekabet. Özne için geçerli işlevsel emareler ilk aşamada gizliden gizliye, daha sonra giderek açıkça sosyal varoluşu etkileyen bir farksızlığa dönüşür. İki Dünya Savaşı sonrasında bu farksızlık, normalleşmenin mükemmelliği olarak görülür.

Üçüncü geçiş evresi dünya savaşlarıdır. Dünya Savaşlarında teknik ilk kez çok net bir biçimde yıkıcı imha gücünü göstermiştir. Savaş, ilerlemenin her şeyi iyiye götürdüğünü zanneden Avrupa toplumunun temellerini sarsmıştır. Teknik ve bilim her şeyin iyiye gitmesinin garantörleri olarak –başka hiçbir biçimde– algılanmış ve görülmüşlerdir. Başka türlü düşünen Nietzsche, Dünya Savaşına kadar ancak sanat dünyası insanlarına hitap eden bir figür olmuştur. Bir noktadan sonra durum değişmiş; Nietzsche, felsefe tarihine Platon'dan sonra en fazla katkısı olan filozof olarak kabul edilmiştir.

Askeri deneyim teknik deneyime, dolayısıyla kültürel deneyime dönüşmüştür. Makinenin işlevi, Birinci Dünya Savaşının askeri olmasıdır. İşlev, makineyi uygun ve mükemmel bir biçimde, yani makine gibi kullanmaktan ibarettir. Teknoloji, bireysel faaliyetin önüne geçmiştir. Kimde daha iyi materyal (donanım) varsa zafer onundur. Bu deneyim savaş meydanlarında kalmamış, günlük yaşamda da geçerlilik kazanmıştır. Buradan kaynaklanarak Ernst Jünger'in İşçi ve Walter Benjamin'in *Yaşam ve Yoksulluk*[13] gibi yapıtları doğmuştur.

Dünya Savaşma ve sonuçlarına geri dönüp bakan ve "Topyekün Seferberlik"[14] düşüncesini formüle eden kişi Jünger'dir. Modern teknik tüm dünyayı ve yaşamın tüm alanlarını "seferber" eder. Nükleer fiziğin gelişmesinde

13. Ernst Jünger, *İşçi. Hâkimiyet ve Gestalt*, Hamburg 1932, Walter Benjamin, "*Yaşam ve Yoksulluk*" *Bütün Eserleri*, Cilt 2, yayınlayan Theodor Adorno ve Gretel Adorno, Frankfurt am Main, 1955.
14. Ernst Jünger, "Topyekün Seferberlik", *Savaş ve Savaşçı*'da, Berlin, 1930.

atom ve subatom boyutlarına ulaşır. Psikoloji inovasyonunda rüyalara ve bilinçaltına uzanır. Tıbbi gelişimde vücut saydamlaşır. Hareketin ivmesi ile –insan, hammadde, ürün, para– mekân ve zaman küçülür. Tekniği "Topyekün Seferberlik" olarak görme düşüncesi, başka bir deyişle tekniğin doğasını hareket ve saldırının tümelleştirmesi olayı görüşü, kültür, teknik ve medya felsefesinde çığır açıcı bir sonuç doğurmuştur.

Jünger'in kavramı ile başka bir şey daha önem kazanır. "Topyekün Seferberlik" betimlemesi, m-tT'nin etki alanında teknik, sermaye ve medyayı eleştirmenin mahkûm edildiği performatif çelişkinin doğumunu markalar. Evrensel TSM'nin her şeyi konu etmesi bundan böyle her şeyin evrensel ile gerçekleşebileceği görüşünün gölgesi altında kalır. Jünger, "Topyekün Seferberlik" kavramını eleştirel ele almayıp onaylar şekilde kullanarak çelişkiden kaçınmıştır. Ama Hiedegger'den farklı olarak sorunu görmüştür.

İkinci Dünya Savaşı, sınırdır. Sınırın özelliği, pT'nin son defa feci bir biçimde kendi değişimine karşı başkaldırmasıdır. Rasyonelleşen dünyanın sahte-rasyonel ırkçı söyleme göre organize olmak istemesi, efsanevi dünya ilişkilerinde Antisemitizmin hipertropiye dönüşmesine neden olmuştur. Evrensel topografyaya kendini kabul ettirmek için oluşan öyküsel inattan kaynaklanan barbarlıklar, sonuçta savaş-geçiş durumu yaratmış ve pT'nin anlam kaybına neden olmuştur. Auschwitz nedeniyle her türlü milli veya kültürel kader tayini şaibeli görüldüğünden imkânsızlaşmıştır.

Dördüncü ve şimdilik son geçiş evresi iki ayrı olayla gösterilebilir. İlk olay, turing makinesi (karşılaştırınız: Friedrich Kittler) ile mümkün olan, yukarıda da değinilen bilgisayarın icadıdır. İkinci olay ise bilgisayar ile mümkün olan sanal âlemin, yani internetin bulunuşudur. Sanal âlem ile sanallık sınırsız bir konuma ulaştı. Diğer bir gerçek:

teknik medyadır. Her şeye ama her şeye ulaşılabilir, her şeye aynı yoldan ulaşılabilir. Böylece dünyanın sübjektif algılanmasındaki farksızlık pekişir.

Teknik medyadır; medya bir ortaysa, bir aralıksa, nesnelerin düzenini organize eden medyadır. Medyal teknik de organizasyonun araçsal karakteridir. Tekniğin araçsal görünümü, araç olduğu anlamına gelmez. Mutlak olasılık, mutlak zorunluluk olarak teknik araç olamaz. Yine de kullanılabilir araç biçiminde görünerek diğer nesneleri –çok geniş anlamda düşünmek gerekirse– ve kendisini var veya yok kılar. Nesnelerinin düzeninin medyal olası kılınması, olasılığın ontolojik statüsünün kendi medyal olasılığı tarafından modifike edilerek gerçekleşir. Aristoteles'in var veya yok görüşleri geçerliliğini korur. Teknik, sermaye ve medyanın bir şeyi var veya yok kılarak nesne-düzenini nasıl organize ettikleri biliniyor. Ama onların bunu yapmasının ne anlama geldiği bilinmiyor. Aristoteles'ten farklı olarak bu olaya anlam verilemiyor. Evren –o güzelim düzen– kayboluyor.

Antikçağda ve Ortaçağda olanların onlara aidiyeti kadar azdır dört geçiş evresinin rastlantısallığı. Gelişim, birbirini izleyen determine olmuş icatlar zinciridir ve onu teşvik eden özneyi kendisine ajans yapar. Matematik-tekniksel icatların birbirleri ile bağlantısına göre, zincirin her bir halkasına tekabül eden icatlar tüm ilerlemenin toplandığı noktaya yakın bir yerde bulunur. Piramitlerle bilgisayar arasında 4000 yıldan daha fazla bir zaman bulunmasına rağmen, bağlantıları nedeniyle belirtilen noktaya yakın yerdedirler. Zaman-mekân m-tT için değişkendir, yani göreceli büyüklük ifade eder. Zaman, ölçülebilir intervaller olarak sayılabilir. Ama ilerlemenin önkoşulu olan determinasyonlar zamandan uzak dururlar.

Kendi iç ekseni etrafında dönen, aynı zamanda matematik-teknik topografyasında doğrusal-vektörel

ilerleyen devinim tekniktir, tarihin devinimidir. "Topyekün seferberlik" olan bu devinimden artık hiçbir şey kaçamaz. Devinim içinde mutlak olasılıktır, devinimin zorunluluğudur. Tekniğin doğası bu ise, Aristoteles'in mantığa bağlı yaratıcı bir davranış olduğuna ilişkin ilk belirlemesini teknik davranışın insanın iradesine bağlı olduğu şeklinde anlamamak gerekir. Oluşmakta olana insan teknik yardımıyla hâkim olabilir; fakat tekniğe hâkim olamaz.

İlerleme teknikle gerçekleştiğine göre, m-tT tarihi determine ederse bu kez alışılagelmiş tarih anlayışı tehlikeye girer. "Bilinçte ilerleme özgürlük[15]" değil mi? Mutlaka, ama "özgürlük bilinci" m-tT determinasyonunda teknik ilerlemenin bir sonucudur. Teknik, sermaye ve medyanın "topyekün seferberliği" özgür, şahsi sorumluğu olan evrensel-özne talep eder. Bir tarafta piramitlerle Antikçağ köleci toplumu arasından içsel, rastlantısallığı olmayan bir akrabalık, diğer tarafta ise sanal âlemle emansipe öznelerden oluşan toplum arasında bir akrabalık vardır. "Öyküsel tarih anlayışına göre –örneğin "yazgı" veya "Mesihcilik"– pT ve m-tT ilişkilerinin ters çevrilmesi sonucu kaybolmuştur.

Eskiden pT dünyası tekniği entegre ederken şimdi artık dünyayı m-tT'nin tekniği entegre eder olmuştur. Entegrasyon tamamen teknik bir kavramdır, m-tT'ye aittir. pt ve m-tT ilişkilerinin ters çevrilmesi sonucu dilin de teknikleştiğine değinmeye gerek bile yoktur.

---

15. Georg Wilhelm Hegel, *Dünya Tarihi Felsefesi Üzerine Dersler*. Cilt 1 - *Tarihte Mantık*, yayınlayan Johannes Hoffmeister, Hamburg, 1994. Cümle aynen şöyle: "Dünya tarihi özgürlük bilincinde ilerlemedir; zorunluluğunu tanımamız gereken bir ilerleme." Tarihin diyalektik zorunluluğu tıpkı tekniğin zorunluluğu gibidir. m-tT'yi nesneler tarihi olarak anlamak saçmalık olur. Zaman-mekân genişlemesinde insan fevkalade bir akıl ile donatılmış "nesne"dir. İnsanın m-tT ile bağlantısını kuran, onu kendisine bağlayan yine de aklıdır.

Nasıl teknik, devinim olarak sermaye[16] ve medyaya açıksa, sermaye ve medya da tekniğe açıktırlar. Teknik, sermaye ve medya *tek bir* komplanar devinim, mutlak olasılıktır. Öyleyse her üçünün *tek* devinim içinde ayrı ayrı intrinsik birer bağlantıları var demektir.[17]

---

16. Antrparantez: Teknik ve sermayenin bir bütün oluşturdukları, sıradan bir belirlemedir. Werner Sombart şöyle tanımlamıştır: "teknik deyince genel anlamda tüm yöntemlerin belli bir amaca ulaşmak, maddi veya ekonomik anlamda tekniğin tüm yöntemlerle mal üretmek olduğudur." Werner Sombart: *Modern Kapitalizm*, Cilt 1, Berlin, 1902. Marx'tan herhangi bir alıntının –örneğin Engels'le beraber kaleme aldığı *Komünist Manifesto*'dan– yeterli olacağını düşünüyorum. Heidegger'in, yazılarında sermaye bütünlüğüne teğet geçerek değinmiş olması, teknik anlayışının zayıf noktalarından birisidir. Diğer taraftan ise teknikle medya bağlantısını ne kadar net gördüğüne şaşırmamak mümkün değildir. Yine de hiçbir zaman sağlıklı bir yaklaşım gösteremediğini belirtmek gerek. Geçiştirmeye yönelir bir durum görülüyor.

17. Evrensel topografyaları üreten ve determine eden icatlar.

Makine
1712 Buharlı makinenin icadı, buharlı lokomotif olarak ve denizcilikte kullanılmaya başlar
1886 İçten yanmalı motorun icadı; otomobilin icadı
1903 Makinenin uçaklarda kullanılmaya başlaması, ilk uçuşlar
1941 Alman Focke-Achgelis Fa 223, ilk seri üretilen helikopter
1942 Jet motoru, Messerschmitt Me 262, sivil havacılıkta çığır atlama –doğal olarak askeri havacılıkta da–

Üretim Teknolojisi
1870 Yürüyen Bant, Cincinnati Mezbahası
1913 Otomobilin üretim bantlarında üretimi, Model T
Makine Olarak Roketler
1926 Sıvı yakıtlı ilk roket, ABD
1942 İlk güdümlü ve stabilizatörlü füze, Peenemünde
1957 Sputnik
1958 C-SCORE, NASA'nın ilk haberleşme uydusu
1960 ABD'nin Apollo programı, 1969, aya ilk iniş

İletişim Teknolojisi
1833 Telgraf hatları üzerinden gönderilen ilk telgraf
1837 Mors alfabesi telgrafı
1844 ABD'de ilk resmi telgraf hattı
1861 Telefon, Almanya; Frankfurt Fizik Araştırmaları Kuruluşu icadı önemsememiştir
1876 ABD'de ilk fonograf telefonun üretimi

Sermaye

Tekniğin ilk ve ikinci geçiş evresi arasında, ulusal ekonominin kurucusu Adam Smith'in *Ulusların Zenginliği* isimli kitabı yayımlanır. Temel eser, temel kuramdır. Daha sonraki tüm tanımlamalar hep onun ışığından bakarlar. Oradan yola çıkarak sermayenin "topyekûn seferberlik" içinde nasıl hareket ettiğini, nasıl kendini bulduğunu, ona nasıl ulaşıldığını anlamak mümkün.

1882 Elektrik enerjisinin Münih ve çevresinde 57 km uzağa taşınması
19. Yüzyılın yetmişli yıllarının sonuna doğru ilk telefon şebekelerinin kurulması
1878 Elektrodinamik hoparlör
1888 Radyo dalgaları
1904 Radar ("Radio Aircraft Detection and Raging" = radyo ile tespit etme ve menzil tayini). Asıl önemi İkinci Dünya Savaşı'nda ortaya çıkmıştır
1918 Devrimci işçiler Berlin'de telsiz üzerinden yanlışlıkla devrimin başarıya ulaştığını bildirirler ("Telsizci Hayali")
1919/20 Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk radyo yayını (Hollanda, Almanya, ABD)
1925 Berlin Funkausstellung'da (Radyo Fuarı) "Blatthaller", ilk elektrodinamik hoparlör gösterimi
1926 Almanya Demiryolları trenlerinde ve Postasında telsiz iletişim
1938 Portatif telefon
Seksenli yılların sonlarına doğru dijital telefon şebekelerinin yaygınlaşması
1990 - 2000 yılları arasında Word Wide Web
2001 iPod, 2007 iPhone, iPad

Elektronik Görüntüleme Teknolojisi
1839 Fotoğraf makinesi (Karşılaştırınız: Daguerreyotipi, Schelling ve Schopenhauer)
1878-1898 arası makara filmlerin geliştirilmesi
1888 Film kamerası
1895 Berlin'de 15 dakikalık film gösterimi, Paris'te sinematografın icadı
1910'dan itibaren Kaliforniya'da küçük bir kasabada stüdyo kurulur. 1915 yılında Holllywood'a D. W. Griffiths The Bird of a Nation = Bir Milletin Doğuşu –en meşhur sessiz film– çevrilir.
1929 "Witzleben Radyo İstasyonu" ilk televizyon yayınını yapar, 1934 yılında sesli yayın
1936 yılında Olimpiyat oyunlarının açılışında ilk canlı televizyon yayını
İlk zamanlarda televizyonun radyo karşısında bir şansının olmadığı düşünülür. 1950'li yıllardan itibaren "televizyon" durdurulamaz başarısını kaydetmeye başlar.

Bilgisayar
1941 Z 3, ilk yazılımlı tam otomatik hesap makinesi
Yetmişli yılların başlarından itibaren güçlü mikroprosesörlerin geliştirilmesi
1976 "Homebrew Computer Club" tarafından ilk kişisel bilgisayarın (PC) yapımı

Sermaye ile ilgili asıl belirlemeler ikinci kitapta "Doğa, Sermaye Birikimi ve Yatırım" başlığı altında bulunmaktadır. Dikkate alınması gereken, aşağıda açıklanmış olan, sermayenin sadece belli, belirleyici vasıflarıdır. Bu vasıf, kompleksliği nedeniyle süreç içinde uzaklaşma olsa da ekonominin sermayeye geri dönme vasfıdır. Nitelikli vasıflarından bir tanesi sermayenin "birikme/büyüme" olanağı. Smith ilk kitabında şu şekilde formüle etmiş: "Bir özdeyişe göre para parayı çeker. Kişinin eline birazı geçerse, gerisini getirmek artık kolaydır."[18] Adam Smith bu duruma sermaye birikimi (kapital accumulation) adını verir. Sermayenin m-tT'sinin en temel fenomeni birikimidir.

Paranın çoğalması "gelir"le ölçülür. Sermaye, servetin bir parçasıdır, "sahip olanın ondan gelir beklediği bölümüdür."[19] Diğer bölümü "doğrudan harcanan" yani (yiyecek, içecek, giyecek, mobilya vb gibi) yaşam ihtiyaçları için harcanan bölümüdür. Sermaye, her zaman birikmesi koşuluyla, başka bir deyişle, gelir ile harcanan arasında kendine özgü gittikçe yoğunlaşan devinimle algılanır. Sermayenin doğası büyümedir.

Bu temelde Smith sermayeyi "değişken sermaye" ve "sabit sermaye" olmak üzere ikiye ayırır. Kâr'ın asıl hareketi değişkenliktir. "Ticaret adamı sürekli olarak sermayeyi bir biçimde yatırır / verir ve sermaye başka bir biçimde geri gelir." Sermayenin hareketliliği farklı biçimlerde görülür. Smith'e göre bunlar "değişken servet, makineler ve aletler"dir. "Sabit sermaye" gayrimenkullere, makinelere vb yapılan yatırımdır. Sabit sermaye de sonuçta hareket halinde ve dönüşüme tabi olduğundan sermayenin ayrımı tatmin edici değildir. Smith böylesi bir ayrıma gereksinim duyan meslekleri dikkate almış olsa gerek. Örneğin "tüccar" makineye gereksinimi olmadığından, sadece değişken

18. Adam Smith, *Ulusların Zenginliği, Doğası ve Nedenleri Üzerine Bir İnceleme*, yayınlayan Horst Claus Recktenwald, Münih, 1978.
19. A.g.y.

sermaye ile ilgilenir. Fabrika sahibinin perspektifinden bakılacak olursa "sabit" sermaye ile "değişken" sermaye ilişkisinde "değişken" sermayenin yeni bir biçimi görülür, sermaye aslında sürekli "değişken"dir.

Sermaye; değerleri, başka bir deyişle, niteliğe dönüşen niceliği yöneten ve teşhir eden, kendi içinde ve ekseninde dönen, doğrusal-vektörel harekettir. Marx aynen bu şekilde formüle etmiştir. Marx'a göre "G-W-G[20] [=P-M-P = para-meta-para (artı değer)] sermayenin genel formülü"dür. Para, meta için yatırılır; artı değer olarak geri döner. İşçi, emeği ile ürüne artı değer verir, artı değerle sermaye büyür. Sirkülasyon süreci tamamlanır. Marx'ın sermaye anlayışına göre ücretli emekten vazgeçilmesi mümkün değildir; sermayenin büyümesi ücretli emekle mümkündür.

Marx, sermayeyi sadece işe bağlı olarak görmez. Ücretli emek olmadan sermaye düşünülemeyecek bile olsa (aslında –ekonomiye genel bakışta– hatta günümüzde de), işe karşı sermayeye tanınan genel bir öncelik vardır. Üretim araçlarını işçi kullanmaz, işçiyi üretim araçları kullanır. "Üretim araçları üretim faaliyetlerinde" işçiler tarafından "maddesel element olarak tüketilmez"; bilakis "üretim araçları işçilerin hayatlarından" bir kısmını tüketir. Bu düşünce şöyle bir sonuca çıkar: "Sermayenin yaşam süreci, *sadece* kendi kendisini değerlendiren değer hareketi olan süreçtir."[21] Marx bu şekilde sermayeyi ücretli emek bağlantısından soyutlamaya kalkışmamıştır. Sermayenin hareketi için iş şarttır. Ama sermaye, işi kendi hareketine entegre eder.

Bu şekilde başlayan süreç, günümüzde yıkıcı bir sürece dönüşmüştür. Sorun, "değer biçimi"nin oluşmasından kaynaklanan bir sorundur.[22] Emeğin değerinin ne ol-

20. Karl Marx, *Kapital, Ekonomi Politiğin Eleştirisi*, Cilt 1, Berlin, 1962.
21. A.g.y. İtalik bana ait.
22. *Kapital*'in başlangıcında açıklanan bir konudur. Eserin önemli bir

yerinde Marx, değer biçiminin, birçok düşünce sistemlerinin, toplum modellerinin ve doğa sistemlerinin analizini yapan "büyük bilgin"i konu alır (Marx, *Kapital*). Konu Aristoteles'tir. Aristoteles "5 minder = 1 ev" formülü ile "5 minder = şu kadar para" arasında bir fark olmadığını görmüştür. Ve Marx, yine Aristoteles'in "ev ile minder"in nitelikli anlamda eşit olduğunu gördüğüne işaret eder. Çünkü "eşdeğerlikleri" olmadan "birbirinden farklı komensurabilite büyüklükleri olan bu nesnelerin" birbirleriyle ilişkisi kurulamaz. Ondan sonra Aristoteles'in "değer sistemi" kopar. "Komensurabilite" veya Yunanca, bu nesnelerin simetrisi "nesnelerin gerçek doğasına yabancı olur." Marx, Yunanlı filozofun "bize bizzat kendisinin" "analizinin nerede koptuğunu" söylediğine işaret eder. "Yani değer kavramının eksikliği" nedeniyle koptuğunu söyler. Peki, "aynı olan nedir? Yani toplumsal özgül niteliği, evin değerini minder değeri olarak belirten değer nedir?" sorusunu sorar. Aritoteles'e göre "aslında böyle bir şey olamaz." Ama var. Meta olarak değerleri aynı olduğuna göre "ev" ve "minderler"in değer biçimini "aynı" kılan bir değer, "insan emeği" vardır. Marx'ın vardığı sonuca göre, metaların değeri üretimdeki insan emeğidir; aynı değerdedirler. Eski Yunan köleci toplum yapısı nedeniyle insanlar ve emekleri farklı değerlerde olduklarından Aristoteles'in bunu görmesi mümkün olmamıştır. Bilindiği gibi süreç içinde, Ortaçağda ve Yeniçağda -öncelikle devrim bağlamında (Amerikan Devrimi kölelere doğrudan bir özgürlük getirmemiş olsa da)-, insanlar arasındaki eşitsizlik kalkmıştır. Bu nedenle çıkış yolumuzun, metanın değerinin emeğe göre, insanların eşitliğine göre ölçülmesi gerektiği olmasıdır. Emek kavramının önkoşulu, işi yapan kişinin insan olarak tanınması, insan olarak değer verilmesi gerektiğidir. İş veya emek Aristoteles'e göre sadece kölesel bir işlev olduğundan genelgeçer bir değerlendirmeye sokulamaz. Değer ölçüsü genel olduğundan -şu veya başka bir şekilde-, değerlendirmenin bulunmaması halinde neye göre ölçülerek değer verildiğini sormak gerekir. Köleci toplum artık geride kalmıştır. İş ekonomisi insanların eşitliği temelinde yorumlanır. Marx'ın belirttiğine göre "insanların eşitliği kavramının toplumsal önyargı olarak kesinleşmiş olması durumunda, bütün işler insan emeği ile gerçekleştiğinden, değer ifadesinin sırrı, tüm işlerin eşitliğinde ve geçerliliklerinin eşitliğinde yatar." Ama artık günümüzde, evrensel TSM'de "işlerin eşit değerliliği" ölçüm bağlamında geçerliliğini yitirmiştir. Ölçüm bağlamı hayali, hatta fantastik boyutlara kaymıştır. Marx'a göre tüm işlerin geçerliliklerinin "eşitliği" için, insan emeği olmaları nedeniyle, "insanların eşitliği" önkoşulu ise, günümüzdeki biçimiyle "işlerin eşit geçerliliği", insanların eşitliği, "İnsanların eşitliği kavramının toplumsal önyargı olarak kesinleşmiş olması önkoşulu" kaybolmuştur anlamına gelir ve artık sadece bir önyargıdan ibarettir. Öyleyse yeni ve farklı da olsa köleci bir toplumda yaşıyoruz demektir. Bu teze göre artık genelgeçer değer ölçülerinden söz etmek mümkün değildir. Evrensel TSM değer ölçülerini yok ederek insanların eşitsizliği-

duğunun mutlaka belirlenmesi gerekir. Emeğin değeri, yapılan işin türüne, işten elde edilen ürüne ve toplumsal talebe bağlıdır. Ayrıca çalışanların temelde eşitliklerinin sağlanmış olması da şarttır. Yapılan işlerin büyük bir bölümünün köleler tarafından yapılması halinde, emeğin neye göre değerlendirileceğine ilişkin genel bir kriter olamaz.

Geçtiğimiz yüzyılın son yarısında kaybolan, işte bu kriterdir. Sermaye hareketi yeni bir kölecilik –en azından resmen– olarak görülemese de, geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısında reel ekonomi ile finans sektörü böylesi bir ayrım yaratmışlar; bu ayrıma karşı duramayan emeğin değerine ilişkin evrensel kriter yok olmuştur. Tabii ki günümüzde artık sadece "para para getirir" spekülasyon ekonomisi düşünülemez. Ücret karşılığında emek hâlâ sermayenin zorunlu momentidir. Yine de şunu söylemek mümkündür: Sermayenin oluşumu ile emek, emek ve emeğin değeri arasındaki ilişkide saydamlık yoktur (Bu nedenle işin/emeğin yeni bir evrensel kriteri bulunmuş olsa, bu, devrime tekabül eden bir olay olurdu).

Marx'ın terminolojisinde "sermayenin yaşam süreci"nden bahsetmesi, tamamen Smith çizgisini takip eden bir yoldur. Sermayenin büyüme temayülü zorunluluktur. Büyüme bir harekettir. Sermayeyi oluşturan harekettir. Bu bağlamda sermaye metaforu anlamlıdır: Sermaye yaşamdır. Benjamin Franklin'nin 1748 yılındaki para üzerine söylediği o esprili meşhur sözü bunun altını çizer: "Bilesin, paranın korkunç yaratıcı bir temayülü vardır. Para, para yapar, o da para yapar ve bu böyle devam edip gider."[23]

---

ni hayali ve fantastik boyutlara taşır. Öyleyse iş/emek artık her türlü ölçüden yoksundur. Belli toplumların zenginliği işin ve emeğin insancıl algılanmasının yok edilmesi ile açıklanabilir.

23. Benjamin Franklin, "Advice to a Young Tradesman", *Works of the late Doctor Benjamin Franklin*, Cilt 1, Londra, 1793. Meşhur denemesi şu sözlerle başlar: "Remember that *time* is money." (Hatırla *vakit* nakittir.) Tercüme edilen pasajın orijinali ise şöyledir: "Remember that money is a prolific generating nature. Money can beget money, and its offspring

Sermayenin yaşamla –veya Franklin'de belirtilen yerde olduğu gibi zamanla– özdeşleştirilmesinden anlaşılacağı üzere, her türlü ekonomiyi veya sermayenin büyümesini "büyümeye faiz de dahildir" denetlemeye kalkan herkes, psikolojik katkılı ideolojik itirazlarla karşılaşacağını göze almak zorundadır. Sermayenin büyümesine dokunan kim olursa olsun yaşama dokunuyor demektir. Ekonominin nabzı sermayedir.

Belirtilen metafor bir başka metaforun parçası olur, tekniğin geçiş durumuna entegre edilir. Yeniçağda yaşayan vücut makineleşir. İşte bu yoldan Marx'ın görüşleri ile cebelleşen Joseph Schumpeter "kapitalist makine"[24] betimlemesi ile yeni bir uyarlama yapar. Ona göre kapitalist makine, "kapitalizmin kendi yarattığı yeni üretim ve transport metotları, yeni pazarlar, endüstrinin yeni organizasyon biçimi" ile "harekete geçer" ve hareketini sürüdür. Metaforik değişim sermaye ile tekniğin, büyüme (yaşam) ile makinenin kaynaşmasına tekabül eden bir kaymadır.

Ekonominin matrisi olan matematik, tekniğin de matrisidir. Schumpeter, "*teorik ekonomi*" matematiksel karaktere sahiptir, saptamasında bulunur.[25] Schumpeter'e göre teorik ekonomi "kantite bilimi" olması nedeniyle "çok ciddi doğruluk ve dedüksiyon olanaklarına" sahiptir. Eğer bir kişi "prensip olarak matematiksel düşünce biçimlerine karşı ise" bu kişinin "bu konu üzerine hiç düşünmemesi gerekir" der Schumpeter. Bu tabii ki reel ekonominin matematikle kontrol edilebilirliği anlamına gelmez –söz

---

can beget more, and so on." (Hatırla, para doğayı hızla yaratan bir kaynaktır. Para, parayı doğurur; paranın çocuğu ise çok daha fazlasını doğurur.) Aslında şöyle dense daha iyi olur: Para doğadır.

24. Joseph Schumpeter. *Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi*, Tübingen, 1993.

25. Joseph Schumpeter, "Teorik Ekonominin Matematiksel Metodu Üzerine", *Makaleler, Ekonomik Teoriler*, Tübingen, 1952.

konusu *teorik ekonomi*dir–.[26] Ama şunu unutmamak gerek: Teknik, sermaye ve medya sadece rasyonellikleri nedeniyle birbirlerine bağlı değildirler, aynı zamanda bir de örgü oluştururlar. TSM üniverseli salt matematik üzerinden işler.

Makine paradigmasını yaşama *karşı* yorumlamak yanlış anlamaya neden olur. Makineleşmek doğrudan yaşamla ilişkili ve yaşama bağlıdır. Cansızlaştı anlamına gelmez, sadece yaşama hiç de yabancı olmayan matematik uygulamaya dönüştürülür. Bu nedenle Schumpeter'in "kapitalist makinenin organik prosesinden" bahsetmesi tutarlıdır. Organik proses, devridaim makinesi (perpetuum mobile) değildir. Kendi üretmediği bir enerjiden beslenir. Bu, yaşayan bir organizmaya benzer bir makine için geçerlidir. Bu anlamda makine ve yaşam "yaratıcı yıkımın"[27] organik prosesi ile bağlantılıdır –ekonomik büyüme metaforunun yeni bir biçimde zuhur etmesidir–.

Üretimin artmasını belirleyen, tüketimin artmasıdır. Bu artış veya büyüme sadece üretimin fiili endüstriyel biçimi için değil, büyük ekonomik yapıların büyümesi için de geçerlidir. Sermayenin büyümesi –her nedense– her zaman başka sermayeleri modüle ederek kendine ilhak etmek temelinde gerçekleşir. Demek ki sermayenin doğrusal-vektörel hareketinin güçlenebileceği bir maddeye gereksinimi vardır. Yeni bir sermaye üretebilmek için sermayenin sermayeye gereksinimi vardır. Friedrich August von Hayek, "Sermayenin Saf Teorisi" isimli eserinde bu gereksinimi "teknik gelişme nedeniyle uygulanan üretim metotlarının sürekli değişmesi" olarak görmüş ve "yatırımın" ve "getirinin artışı"[28] olarak tanımlamıştır. Sermaye,

26. Karşılaştırınız: 1933 yılı nominal faiz tabanının (John) Taylor-Kuralına göre hesaplanması ve finans krizi ilişkisi.
27. Schumpeter. *Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi.*
28. Friedrich A. von Hayek, *Sermayenin Saf Teorisi, Almanca Toplu Eserleri,* Cilt 6, yayınlayan: Erich W. Streissler, Tübingen, 2006.

teknikle ve teknikte inovasyon olarak yatırımının üretimde mükemmelleşmesi ile gerçekleşir. Teknik yalnız ve ancak "yaratıcı yıkım" olarak mümkündür.

Schumpeter'in düşünceleri ekonominin sadece bilimsel sektörünü kapsamaz. Onun düşünceleri aynı zamanda sermayenin kültür tarihi anlamında da geçerlilik kazanır. Modernitenin gelişmesini istemenin utanılacak bir durum olmadığını belirtmiş olsa da, Schumpeter için kapitalizm, moderniteyi anlamanın anahtarıdır. Rasyonel düşünce ve davranışın kaynağı "günlük ekonomi"dir.[29] Mantığın "en uygun gelişme ortamı" Schumpeter'e göre "ekonomik model"dir. Belirtilen görüşe gerekçe olarak Schumpeter tarih öncesini teknikle bağlayan bir örnek göstermiştir. "İlkel" birisinin kullandığı "değnek" elinde kırılır. Bu ilkel insanın iki alternatifi vardır, ya "büyülü sözlerle" değneğe bir şeyler söyleyecektir ya da değneği tamir edecek veya yenisini bulacaktır. Vereceği doğru karar tamamen ekonomik modele uygun karardır, yani kendi içinde bulunan, Schumpeter'e göre kapitalist davranış olan, üstü örtük rasyonellikle karar verecektir.[30]

Schumpeter'e göre kapitalizmin iki vasfı bunun kanıtıdır. "Kapitalist uygulama", "para birimini" maliyet-kâr-kalkülasyonu yapan bir araca dönüştürür. Başka türlü söylemek gerekirse, "yaratıcı yıkım" aracına dönüştürür. Böylesi "ekonomik sektör için tanımlanıp matematiksel

29. Schumpeter. *Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi.*

30. Örnek, önerisel ama sorunludur. "İlkel" de olsa kırılan bir değneği büyü ile tamir etmeye kalkışacak bir insan düşünmek mümkün değildir. Büyü ve akıl ile sorun, hastalık, hava durumu veya kader gibi gizlilik, görünmezlik düzeyinde başlar. Buradan hareketle pragmatik çözümün güçlenmesinin pT'nin m-tT'den sonra gelmesi halinde mümkün olduğu sonucuna varılır. David Humes'un mucize tartışmasında kısmen de olsa ortaya çıkar: *İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Soruşturma*, yayınlayan Hans Kulenkampff, Hamburg, 1993. Hume'un ne denli pT ve m-tT'nin dönüşümün merkezinde bulunduğu düşüncelerinin sonlarında görülür. Henüz ne düşündüğünü yazamaz durumdadır. Devrim henüz kamuya ulaşmamıştır.

açıklanabilir" duruma getirilen bir "mantık veya davranış veya metot" sektörü aşarak "fetih ilerlemesine" devam eder. Her şeyi rasyonelleştirir ve kendi hâkimiyeti altına alır. Schumpeter'e göre bu durum Yeniçağda daha belirgin görülür. "Modern eksperimentel matematik bilimi", "kapitalizmin yükselişi" olarak zuhur etmiş, "dogmatik düşüncenin" engellerini aşmıştır. Galilei'nin "haşin bireyselliği" Schumpeter'e göre "yükselişe geçen kapitalist sınıfın bireyselliğidir."

Ayrıca kapitalizm sadece "modern bilime davranış ruhu" vermekle kalmamış, aynı zamanda bu davranışı sergileyen "insanlar ve araçlar" da yaratmıştır. Schumpeter örnek olarak "zengin lakaplı" Augusburg'lu Jakob Fugger'i ve Rönesans'ın meşhur bankeri Agostino Chigi'yi göstermiştir. Vardığı sonuca göre, "kapitalizm, insan davranışının rasyonelleşmesinin motorudur". Ekonomistin rasyonelleşmeden anladığı sadece modern sistemler ve onlarla üretilen ürün sayısı, modern teknik ve ekonomik organizasyon değil, bilakis modern uygarlığın tüm özellikleri ve başarılarının tamamıdır.[31]

Öyleyse, "tekniğin" ve m-tT'nin özgün rasyonelliğinin "motoru" sermayedir. Bu analizi ile Schumpeter, Max Weber'in düşüncelerine yakındır; bu yakınlık Max Weber tarafından daha önce (1914) görülmüştür. Schumpeter'e göre de "dünyanın büyüsünü" kapitalizm bozmuştur. Max Weber'den farklı olarak Schumpeter, "kapitalizm" zorunlu olarak sosyalizme dönüşmek zorundadır, görüşündedir.[32] Denetlenebilir kapitalizm mi yoksa dizginsiz kapitalizm mi tartışması göz önüne alınacak olursa, bu yadırganacak bir karar değil. En azından öznenin normalleşmesi sermayeden kaynaklanan modern habitüasyonlaşmadır. Peki, yine de son söz "dünyanın büyüsünün bozulması"nın

31. Schumpeter. *Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi.*
32. A.g.y.

mıdır? Yoksa sermayenin birikerek kümeleşmesi yeni bir büyü mü yarattı? Veya sermaye büyüyerek yaşamın bütün sorunlarını bertaraf eden bir sihir midir?

Sermaye kendi ekseninde dönen doğrusal-vektörel, değerleri yani niteliğe dönüşen niceliği yöneten ve teşhir eden hareketse, sermayeyi ve "kapitalizmi" birbirinden ayırmanın zamanı gelmiş demektir. O zaman "kapitalizm" sermayeyi farklı bir biçimde yorumlayan ekonominin *bir* biçimi olmaktan başka bir şey değildir. Buraya kadar varılan sonuç, her türlü ekonominin –ister kapitalist ister sosyalist olsun– sermayeye muhtaç olmasıdır. Öyleyse yeni ve farklı bir komünizm tartışmalarında sermayeye komünist bir biçim düşünmek kaçınılmaz. Sermayeyi komünist (yani antikapitalist) yaklaşımla ele almak ve yorumlamak, "kapitalizm"i anlayan sağlıklı düşünen herkesin bu anlayışa veda etmesini gerektireceğinden, *komünist sermaye* düşüncesi çok zor bir adım da olsa, "kapitalizm"e alternatif ilk adım olacaktır.

"Sermayenin yaşam süreci, değerini kendi devinimiminde değerlendirmedir." Marx tarafından görülen bu dönüşlülük durumunun gerçekleşebilmesi için sermaye, tekniğe açık olmak zorundadır. Bu açıklık, arada kayboluyor olarak görünmek zorundadır. Sermaye her zaman bir şey için yatırılır/yatırımdır. Bu nedenle büyüme sürecinin asıl amacı, aynı amaca dahil olan servet edinme ve lüks teşhir etme amacıdır. Sermaye büyüyerek kendisine dönüp bulabilmek için, kendisini ekonominin servet yaratma amacına teslim etmek zorundadır.[33] Yatırım ve

33. Sermayenin metafizikçisi Hegel'dir. Sadece, olasılıkla *Kapital* isimli eserine de yansıyan Marx'ın *Mantık Bilimi* çalışmalarından yola çıkarak böyle bir iddiada bulunmamak gerekir (karşılaştırınız: Christopher J. Arthur'un çalışmaları). Aklm diyalektik devinimi, kaybı sadece yeni bir kazanımın lütfu olarak tanıyan bir kazanım olarak teşhir eder. Doğaldır ki "mutlak akıl" basit bir akümülasyon figürüne eşit ele alınamaz. Diğer taraftan ise içsel strüktürü ve aklın bu Gestaltı, yoksulluktan zenginliğe geçiş, vektörel hareketi izleyen spesifik bir ekonomi hareketi içinde sey-

getiri (gelir), seyir sadece ve sadece bilanço kalkülasyonuna yoğunlaşmış bile olsa, sonuçta büyüme endekslidir. Bu bağlamda sermaye hiçbir zaman *saf* medya olamaz, medyaya yönelik bir harekete dönüşür. Büyüme -aracılık değil- ilk amaç olarak kalır. Büyüme hareketi ise yine de aracılık*tır*. Teknik olarak zuhur eden ve kanıtlanan sermaye medyadır.

Medya

Aristoteles, *Ruh Üzerine* isimli yapıtında beş duyu ile algılamada çeşniliği araştırır. Algılamada ikilik ön plandadır. Görünen şeyleri görüyorum.[34] Görünen şey aslında renktir. Görünen, aslında görünebilirliğinin nedenidir. Ama görmeyi anlayabilmek için gören ve görünen diye ikiye ayırmak yetmez. Dikkat edilmesi gereken üçüncü bir şey daha var. Bakan, yani gören ben ile görünen arasında bir de saydam bir şey, ışık var. Işık nedir?

Işık saydamdır. Kendisi görünmez ama nesnelerin renkleri ile görülür. Işık, başka bir şey üzerinden, Aristoteles'e göre ışık olmayan bir şey üzerinden görülür. Saydam olanın *gerçek varlığı* ışıktır. Olasılıkla dikkate alınmayan

reder. Sermayenin metafizikçisinin tiksintisi çok net bir biçimde Fransiskanlar tarafından geliştirilen fukaralık ahlakında görülür. "Augusburg Mezhebinin Üçüncü Sekülerleşme Günü Konuşmasında" (1830) "Katolik Kilisesi" tarafından özen gösterilen "fakirliğin" "dinî erdem"ine değinen Hegel şöyle der: "Ama bu, mülkiyetin yönetimi ve bakımında çalışkanlığa ve dürüstlüğe, yaşam için zorunlu olduğu kadar başkalarına yardıma hizmet eden dünyevi mülkiyetin kazanılmasında gereken titizliğe daha az değer verildiği, vurdumduymazlığa ise işe ve dinlenip rahatlamaya, ihtimam ve dürüstlüğe nazaran daha fazla değer verildiği anlamına gelir." Georg Friedrich Wilhelm Hegel, *Berlin Makaleleri* (1818 - 1831), yayınlayan Walter Jaeschke, Hamburg, 1997. Protestan olan Hegel aslında keşişlerin "yaşam biçimlerinde" anlamlı bir alternatif görmekten uzaktır. Karşılaştırınız: Giorgio Agamben, *Yaşasın Yoksulluk. Tarikat Kuralları ve Yaşam Biçimleri*. Frankfurt am Main, 2012. Hegel artık manastırların içinde kaybolup gittiği, evrensel TSM'de düşünen birisidir.

34. Aristoteles, *Ruh Üzerine*, yayınlayan Horst Seidl, Hamburg, 1995.

bir de karanlık vardır. Gören ben ile görünen arasındaki mesafeyi zorunlu olarak doldurması gereken; görüneni görmemi engellemeyen bir şey, saydamlık var. Bu mesafenin içinden geçerek, örneğin yeşil böceği görüyorum. Bu mesafe bir aradır (μεταξύ, 419a20).

Ara, gören ile görünen arasında bir ortadır. Gören ile görünen arasındaki mesafenin aşılmasında orta aracılık yapar. Medya budur. Aristoteles bize başka bir düşüncenin yolunu da açıyor. Görürken var olan aralık boş (yani ışıksız) olursa sadece görme netliği kaybolmaz, bununla birlikte hiçbir şey görünmez. Öyleyse, görme medyası için şöyle diyebiliriz: Boşluk ile doluluk, saf pozitif ile saf negatif ayrımı yapabiliriz: aralık olmazsa, ışık olmazsa, karanlıkta görmek olmaz.

Duymada durum daha farklı gibi. Duymadaki aralık havadır. Bu aralığın "boş" olması gerekir (419b33). Aksi takdirde ses (dalgaları) hareket edemez, kulağa ulaşamaz. Işık ile hava arasındaki fark, hava (güya) akustik saydam değildir; sesin iletimi için havanın sürekli titreşime uğratılması gerekir. Medyanın sürekliliğinin sağlanması gerekir, bu nedenle "boş" olması zorunludur. Işık, karanlığın zıddının ne olduğunu bilir. Karanlıkta ışık yoktur. Işığın boşluğu, görmeyi olanaksız kılan karanlıktır. Havanın boşluğu ise, duymayı sağlayan havanın kendisidir.

Medya için belirleyici olan koşullar: saydam ve boş. Boş olması, saydam olması nedeniyle görünmeyen ortadır medya. Her şeyin görünmesini sağlayan medya, kendisi görünmez. Görünen şeyler teknik nesnelerdir; hiçbir zaman ara, hiçbir şekilde medyanın kendisi –m-tT– değildir. Ürünler, para, insanlar vs olarak ara enformasyonun sürekli dönüşümünü sağlayan, medyanın görünmez saydamlığıdır. Teknikten ve sermayeden farklı olarak medya hareket değil, tüm hareketlerin ortası, tüm hareketlerin algılanmasına aracılık yapan ortadır. Teknik ve sermaye birer doğrusal-vektörel hareket büyüklüğü

iseler, teknik ve sermaye olabilmeleri için medyaya ihtiyaçları vardır. Teknik ve sermayenin hareketi, araçsallaşmış harekettir.

Medya boş, saydam ve bu nedenle aracı ise, medyanın bir ontolojisi olması gerekir. Medya, bizzat varlık'ın kendisi gibi, her türlü topografyanın, teknik ve sermayenin de tüm topografyalarının önkoşulu olan, yakalanamayan topolojidir. Hiçbir zaman varoluş değildir. Bu nedenle görünmeyen sosyal mekânın nedeni değil, sosyal alanı fragmanlara bölüp yönlendiren sanallığın görünmeyen nedenidir. Sosyal interaksiyon, her yerde sanal ve medyal olarak sadece etkilenmez, bilakis mümkün kılınır. Medya olmadan teknik ve sermayede üretim olamayacağı gibi, medya olmadan sosyal interaksiyon da üretilemez.

Bu tür üretimler için özel *medyalar* önemlidir. Bu medyalar sadece her türlü üretimin önkoşulu değildir, kendileri üretilir; yazı ve dil temel-ontolojik medyalar kaynaklıdır. Öylesine temel medyalardır ki, olanak olarak, başka bir deyişle tüm diğer medyaların üretilebilirlikleri için zorunlu görülmeleri gerekir. Ama medyanın önkoşulu zaten dildir; medyanın medyasıdır. (Doğal olarak dil olmadan medya olamaz, medyanın koşulu medya mıdır?)

Medya, teknik ve sermaye ile bağlantılıdır. Onların sadece hareket-ortası değildir. Medya –madde olmadığı halde– teknik ve sermaye tarafından biçimlendirilir. Teknik ve sermaye tarihinde medyaya her biri için spesifik ve tüm üretim tarzlarının önkoşulu bir form verilir. Yazı ve dil, belli ve sürekli önem kazanan üretim kanallarının formuna dönüşürler. İnsanlarla çevreleri arasına, Friedrich Kittler'in de belirttiği gibi, "önemli verilerin var olan kültürde adreslenip kaydedilmelerine" olanak tanıyan "teknik ve kurumlardan oluşan bir ağ" girer.[35] Medya kendini medyalarda üretir.

35. Friedrich A. Kittler, *Yazma Sistemleri 1800. 1900*, Münih, 1995.

Bu, Kittler'in saptadığı gibi, 1800 ve 1900 olmak üzere iki inovasyon atağında gerçekleşir. 19. yüzyıl başlarında entelektüel bir kamuoyu oluşur –örnek olarak Humboldt Üniversitesinin kuruluşuna felsefi destek gösterilebilir–. Oluşan entelektüel kamuoyunda filozoflar ve şairler yazar olarak kelimenin tam anlamıyla kapsamlı bir biçimde seslerini duyurabilirler. 20. yüzyılın başlarında yepyeni olanaklara ufuk açan gramofon gibi kayıt medyalı teknik buluşlar olur. "Teknik ve kurumlar ağı" öylesine anlamlaşır ki, özne kendisini algılamada gerçek özgürlüğünü kaybeder. Kendini sürekli mükemmelleştiren üretimde artık filozoflar ve şairler figürandırlar. Filozoflar ve şairler için de emansipe olan özne, bundan böyle, teknik ve sermayeyi mümkün kılan medyanın entegralidir.

Kittler, 19. yüzyılın başlarında medyanın bir geçiş evresinde olduğunu saptıyorsa, o zaman tekniğin ilk geçiş evresinin Yeniçağın başlarında Gutenberg'in matbaayı icadının tarihte çığır açıcı bir dönüm noktası olduğunu hatırlatmakta yarar var. Teknik, bin yıllar süren uykusundan uyanır, beyin keşfedilir, insanın algılamasının merkezi olur. Kitap baskısında sürekli ilerleyen inovasyon ve buna bağlı olarak Avrupa'da okuryazarlığın artması, o tarihten itibaren sürekli daha da entegratifleşen kamuoyu TSM evrenselin integrali olur. Marshal McLuhan'ın 1962 yılında dile getirdiği "Gutenberg Galaksisi"[36] bu geçiş evresinin altını çizer.

Aristoteles için gören ile görünenin arası, algılamada *sadece* aracı bir fonksiyona sahiptir. Modernitede belirtilen araya, daha önce gören ile görünene ait düşünülen bir anlam yüklenir. Ara olarak medya, hiçbir şekilde dışlaklık kabul etmeyen, olası tüm anlamları kendisine yoğunlaştıran bir içkinlik kazanır. Ara her şeyin orta-

36. Marshal McLuhan, *Gutenberg Galaksisi. Tipografik İnsanın Oluşumu*, Toronto, 1962.

sı olur. Orta, teknik ve sermaye tarafından üretilen bir topografya olarak zuhur ettiğinden her şeyin ortasıdır. Orta enformasyonları sadece teşhir ve temsil eden bir yer olmaktan çıkar. Büyüsü bozulan dünyanın üstüne yeni bir büyü çekercesine içine çekip doldurduğu eşanşörlerle, resimlerle ve seslerle yüklenir. Fanteziler, ışık ve havadan oluşan üç boyutlu teşekküller olur. Medya, büyümede gerçeği aşar ve gerçekliği entegre eder; Baudrillard'nm belirttiği "Simülasyon Çağı"[37] görünümünde zuhur eder.

Medya da teknik gibi "topyekün seferberlik"tir. Seferberlik'in öncelikle, kaydedilmiş enformasyonların varoluşun sanal bir oyunuymuş gibi sahnelenmesi, medyanın fonksiyonunun hemen hemen başka hiçbir şeyin görünemeyeceği şu an var olan biçiminde kendini göstermesi olarak anlaşılması gerekir. Bu bağlamda medya kendini fark edilmeden değil, bilakis ofansif biçimde gösterir –totem donanım–. McLuhan'ın "The medium is the message"[38] cümlesi bu bağlamda dikkate değer anlam taşır. Cümle, hem özne hem de nesne vurgulanır biçimdedir. Ama yine de –medya başka bir şeyle birlikte görünse de (zımni olarak da olsa her şeyden önce sermaye ile)–, "medya dünyası"nın olmasına rağmen bir nesne olarak "medya" yoktur. Başka şeylerle görünmesinde de algılanamazlığını korur.

Önemli olan –bizzat teknik üretilen– medyanın şu anı üretmesidir. Sürekli olarak şu anı üreten bir makinedir medya. Şu an farksız ve normalleşen öznenin etki sahasını yaratır. Özneyi kendine bağlayıp tüm gereksinimlerini karşılamakla kalmaz, özne kendisini medyada göründüğü gibi görür. Medyanın simüle eden dünya-topografyasının simülasyonu evrensel yaşam alanıdır. Sadece ve sadece şu andan ibarettir, yani gerçek anlamda ne geçmiş tanır ne de

37. Jean Boudrillard, *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, Münih, 1982.
38. Marshal McLuhan, *Understanding Media. The Extensions of Man* (Medyayı Anlamak. İnsanın Uzantıları), New York, 1964.

gelecek. Özne unutmayı unutur, hatırlamak için medyayı delege olarak atar, kaydeder. Şu an artık her şey şu andır.

Hareketlerinin difüzyonu ve yönlendirilmesi için teknik ve sermayenin medyaya gereksinimi vardır. Gereksinim, teknik nesnelerin üretiminde kendini gösterir. Nesnelliğini tüm diğer teknik nesnelerden daha iyi gizlediğinden, internetin önemli bir yeri vardır. Ontolojik statüsü dengesizdir, karanlıktır, file gibi deliklidir, hackerler için mükemmel bir besin dokusudur –kendi kendini örten tül–. Medyayı bundan daha iyi gösteren başka hiçbir medya yoktur. Bu inter, bu net, formsuz bir formdan çok daha başka bir şey; varlık'ın görünmez ortasıdır.

Kittler, Turing makinesinin önemini vurgular. 1920 yılında David Hilberts tarafından formüle edilen program bazında 1936 yılında matematikçi Alan Turing tarafından geliştirilen algoritmalarla çalışan bu hesaplama modeli, bilgisayarın önkoşuludur. Tüm medyaların medyası m-tT'nin bir hareketi içindedir. Varlık'ın görünmez ortası matematiksel-tekniksel organize edilir. Medyanın formsuz bir form olduğu belirlemesi anlık bir algılamayı dile getirir. Hacker bunu çok iyi bilir. Medyanın algılanmasının anlaşılmayacağından yola çıkar. Sadece gören medya karşısında çaresizdir, medyanın elindedir. Medyanın ciğerini bildiğini iddia eden için de geçerlidir, o da kaçamaz. Ciğerini bilen gördüğü arayı, medyanın matematiksel-tekniksel organizasyonunu idrak edemez.

TSM'nin topografyasını m-tT oluşturur. Topografyanın özelliği, Teknik.Sermaye.Medya'nm bir tripel oluşturmaları, üçünden birisinin işlevinin diğer ikisi tarafından üstlenilebilmesidir. Teknik ve sermaye, amaçlarına ulaşmak için medyayı kullanmazlar; kendileri medyadırlar. Varlık'ın görünmeyen ortası olarak medya, diğer taraftan (Aristoteles'in) elementleri, kendilerini spesifik teknolojiler olarak gösterecek şekilde simüle eder. Sermaye zaten her yerde bir olanak yaratır.

TSM'nin sunduğu olanak bir harekettir; bu hareket içinde gelişecek bir dünya yine aynı hareket tarafından organize edilir. Bu hareket evrenseldir, onun sayesinde evrensel TSM üzerine düşünüp konuşabiliriz. Kendi ekseni etrafında dönen doğrusal-vektörel harekettir; mükemmelleşmenin kuvvesidir, büyümeyi ve görünmeyi sağlamaya yöneliktir. TSM, m-tT ile komplanar yapı oluşturur. İ-M-M zaman ve mekânında bir düzeyde üç vektörün üniter ilişkilerini kurarlar. Sürekli iç içe ve aşamalı olarak çok yoğun bir biçimde *bir* olay yaratırlar.

Öyleyse:

Teknik ve sermaye medyadırlar
Medya ve teknik sermayedirler
Sermaye ve medya tekniktirler

evrensel TSM'dirler.

Evrensel TSM

Evrensel TSM 1 numaradır, ilk evrenseldir, diğer üç evrenseli kendi içinde entegre eder veya extegre eder. Ne olursa her şey evrensel TSM'de olur.

Evrensel TSM mutlak olasılık, yani üretimin mutlak zorunluluğudur. Diğer tüm evrenseller, müteakip tüm evrenseller, ilk evrenselden kaynaklanan koşullara bağlı ürün evrensellerdir. Koşullar keyfi koşullar değil, bilakis m-tT kaynaklı matematiksel-vektörel koşullardır.

Evrensel TSM rastlantısal değildir. Evrensel TSM olmadan, öncelikle evrensel TSM dışında bir dünya yoktur. m-tT'nin determine ediciliğinin asıl önemi evrensel TSM'nin varoluş zorunluluğudur. Evrensel TSM tüm evrenselleşmelerin önkoşuludur. Evrenselleşebilecek her şey, insan hakları da dahil, fiilen evrensel TSM'nin epifenomenidir. Dünyanın zamansal-mekânsal standartlaşması

olmadan her türlü evrensel talebi veya iddiası sorunludur. Olmuş bir olayın standartlaşması ile ancak evrensel olma talebi hakkı doğar.

İ-M-M içinde m-tT'nin TSM'si mutlak olasılıktır. Mutlak olasılık zorunluluktur. Olasılık her zaman olasılıklar arasından bir olasılıktır. Çünkü İ-M-M içinde m-tT'nin TSM'si, zaman-mekân büyümesinin göreceli olaylar dizisinde kendini gösteren determinasyonların kaynağıdır. Rastlantı düşünülemez. m-tT içinde düşünülemeyen yoktur. Öyleyse dünyada her şey düşünülebilir.

Gerçeklik kavramları dizisinde evrensel TSM en yüksek gerçeklik derecesindedir. Burada sorulması gereken, gerçekliğin yoğunluğunun nicelenebileceğidir. O zaman gerçek ve gerçek olmayana ek olarak bir de daha gerçek[39] olanın olması gerekir. Evrensel TSM, dünyaya biçim verdiğinden, öznenin dünyadaki yaşam koşullarında en kapsamlı gerçekliktir.

Varlık'ın mutlak determine olduğuna ilişkin kanıtlanmamış hipotezi Spinoza'dan alıyoruz. İnsanın yaşam

39. Spinoza, *Ethica Ordine Geometrico Demonstrata*, birinci kısım, tanım 9: "Bir şeyin ne kadar çok gerçekliği veya varlığı varsa, ona o kadar çok sıfat yüklenir." Gerçekliğin tanımı ikinci kısımdadır. Tanım 6: "Gerçeklikten ve mükemmellikten benim anladığım aynı şeydir." İkinci bölümde tanım 13'ün açıklamasında Spinoza şunu ayrıca hatırlatıyor: "Fikirlerin nesneler gibi birbirlerinden farklı olduklarını, fikirlerden birisinin daha çok gerçeklik içermesi nedeniyle diğerinden daha mükemmel olduğunu, bir fikrin nesnesinin daha çok gerçeklik içermesi nedeniyle başka bir fikrin nesnesinden daha mükemmel olduğunu inkâr edemeyiz." Öyleyse mükemmellikleri derecesinde daha fazla gerçeklik içeren "fikirler" ve "nesneler" vardır. Örneğin hasta bir vücut sağlıklı bir vücuttan daha gerçektir. Günlük yaşamda deneyimlerle kanıtlanan bir durumdur. Solmuş bir çiçek hâlâ çiçek midir? Gerçek ile gerçekdışı arasındaki ontolojik statüye mahremiyet yüklenecek olursa farklı bir şey düşünüyorum. Gerçekliğin görünme momenti vardır. Mahremiyet ise mahrumiyetin görüntüsüdür. Evrensel TSM en kapsamlı gerçekliğe (omnitudo realitatis, karşılaştırınız: Kant) sahiptir. Her türlü gerçeklik kendini onunla kıyaslayarak ölçer. Evrensel TSM'den en uzak olan, en az gerçekliğe sahiptir. En az gerçeklik, en kapsamlı gerçeklikle kıyaslanacak olursa artık gerçek dışıdır (evrensel TSM için).

pratiği doğadaki tüm diğer olaylar gibi nedensel determine olur. Doğa ve evrensel TSM, m-tT topografyasında örtüşürler. Evrensel TSM'de gerçekleşen her şey, kendini mutlak olasılığın zorunluluğa dönüşmesiyle tesis eder. Olasılık, m-tT tarafından ontik organize edilir. İnsan, mutlak determinasyonun –olasılık da determinedir– farkına varamaz. Bu da bir rastlantı değildir, determinasyon momentidir. İnsan, bilimsel olarak her türlü varlık'ın mutlak determinasyonunu bilemese de –bilmek istemese de–, determinasyona tabidir.

Evrensel TSM'de olan ve olacak olan her şey tüm dünyalarda tekerrür eder. Evrensel TSM'nin biçimlendirme görevini üstlenmediği bir başka dünya yoktur ve olamaz. Evrensel TSM'ye entegre olmamış doğa yoktur. Evrensel TSM tarafından sunulmayan kültür yoktur. Evrenselin üretiminde gerçekleşmeyen akıllı bir yaratık yoktur. "Tanrı" –Yaradan olarak iş yapmıştır–, evrenselin zeki bir mimarı (demiurg) olarak işini yapmıştır.

Evrenselin imi üretimdir. Üretim dışında veya ötesinde bir mekân yoktur. İnsanın üretimi onaylama veya reddetme olasılığı hemen hemen yok gibidir. Evrensel TSM tarafından beklendiği ve desteklendiği için, onaylamak doğal bir karardır. Normalleşme olarak gerçekleşir. Reddetmek, üretimsizliğe giden yoldur. Travmaya ve marjinalleşmeye işaret eder. Felsefede mantıklı bir Gestalt olur. İleride imkânsızlığına değinilecektir. Evrensel TSM'nin reddi imkânsızlıktır, mümkün olmayandır.

Evrensel TSM, m-tT tarafından İ-M-M içinde organize edilir. Yani bu organizasyonun biçimi zaten m-tT'nin kategorilerinden birisidir. Gerçekleşen her olay biçimlendirilebilir, matematik ve teknik formlar sürecinden geçmişlerdir. Üretim tezahüründe kendini biçimlendirilmeden arındırmıştır. Zuhur eden üretim veya üretilen tezahür birçok olaydan bir tanesi olarak ortaya çıkar.

Evrensel TSM dünyanın evrensel topografyasının standartlaştırıcı olayıdır.

Evrensel TSM dünyadır, dünyanın biçimidir ve hatta dünyanın formülüdür. Dünya olarak düşünülemeyen, ama tüm olayların ve olay olmayanların determine olmuş tamlığıdır. Evrensel TSM dünyanın bir biçimidir, ama içeriğin veya maddenin farkı olarak değil, aynı zamanda nasıl düşünen düşünce biçim ve içerikse, öyle bir biçim ve içeriktir. Evrensel kendini teori ve pratikte üretir. Yukarıda da belirtildiği gibi, düşünmeye kalkışan akıl, evrenselin determinasyonuna aittir. U = TSM dünyanın akla kaydedilmiş formülü olduğundan, dünya-formülüdür.

Teknik, bir taraftan mantığa bağlı yaratıcı bir davranış, diğer taraftan ise ikinci bir doğadır. Her iki açıdan, yani ister hareket eden ister hareket ettiren perspektifinden bakılsın, teknik, mükemmellikte niteliği yoğunlaştıran nicelik olarak görünen, kendi içinde ekseni etrafında dönen doğrusal-vektörel bir harekettir.

"Kendini değerlendiren değer olarak hareket", "kapitalist makine" yaratıcı yıkım olarak zuhur eder. Sermayenin hareketi kendi içinde devridaim eden bir ilerleme, doğrusal vektörel olmakla beraber, vektör sadece bir meblağı veya yönü göstermez, bilakis kendi içinde büyüyüp güçlenen bir meblağ, niteliğe dönüşen niceliktir.

Medya aradır, kendisini göstermeden görünmeyi mümkün kılan aradır. Modernitede bu ara, her şeyi içine çeken devinim-ortasıdır; toplar, depolar, hafızaya kaydeder –aracı olur–. Tekniğin ve sermayenin doğrusal vektörel dönüş hareketi için medya boş bir alandır.

Evrensel TSM kendi ürünlerinin üretimi olarak çıkar. Her şey determine olduğundan o her yerde görülebilir ve her yerde bulunabilir. pT ve m-tT dönüşümünün bir aşaması, sürekli seyreden determinasyonların bir aşaması olarak tanımlanabilir. Buna göre evrensel TSM zamansaldır, m-tT determinasyonlarının sürekliliğine ve sonucuna

eşit, olayların gizli niceliğidir. pT'nin m-tT'ye dönüşümü olarak evrensel TSM'nin gelişmesi, kendisini tarih olarak anlatan zamandır. Evrensel TSM ise evrenselliğin kendisi değildir, m-tT ve pT, evrensel TSM'yi muhtaç bırakıldığı bir topolojiye havale ederler. Artık topografyada görünmeyen büyük bir evrensellik bolluğu vardır. İlk atopinin başladığı sınırı TSM belirler; tek bir şeyin, tüm evrensellerin üni-versalının düşünce sınırları ötesinde determinasyonudur.

Bilim Evrenseli

Her insan, doğası gereği bilgi edinmek ister (εἰδέναι, 980a21).[40] Hiçbir getirisi olmasa da beş duyu ile algıladıklarımızı sevmemizden anlaşılan bir durum. Daha fazla idrak etmeyi ve varlıklar arasındaki farkı daha iyi görebilmeyi sağladığından, beş duyudan en çok görmeyi yeğler insanoğlu. Bilim ve teknik (ἐπιστήμη καὶ τέχνη), deneyimle (ἐμπειρία) başlar. Tabii ki Aristoteles için teori, amacını kendi içinde bulacağından, varlıkları dikkatle bakarak inceleme bilim yöntemi, yararlı bilgi edinilecek deneyimle bilgi edinme yönteminden daha önemlidir. Aristoteles'te bilgi yönteminin bu ayrımı öylesine bir boyuta ulaşır ki, ona göre filozof en üstün varlık'ı -tanrısalı- bakarak incelerken adeta mutluluktan uçar, varacağı mutluluk duygusunun ötesinde mutluluk yoktur.

Aristoteles'in bilim anlayışındaki gerilimden kaynaklanan ve günümüzde de sonuçlanmamış sorunlar var. Fen bilimleri nesnelere ilişkin bilgilerin m-tT'nin zaman-mekânında metodik olarak araştırılıp doğru veya yanlış olduklarının kanıtlanabileceğinden hareket eder. Bir hipotezden hareketle hazırlanan bu araştırılabilirlik, Aristoteles tarafından bilinmeyen deneylerdir. Bir

40. Aşağıdaki göndermeler için bakınız: Aristoteles, *Metafizik*, yayınlayan Horst Seidl, Hamburg, 1989.

sonucun kesinlik kazanabilmesi için deneylerin yapısının denetlenebilir olması gerekir. Matematik bu bilimin konusu değildir, fakat arka planda olması zorunludur. Sadece deneylerde elde edilen verilerin ölçümü değil, aynı zamanda uygulanan teknoloji de bilimselliğin önkoşuludur. Uygulanan teknolojiler evrensel TSM kaynaklıdır. Bu bağlamda matematiğin işlevi m-tT'yi önermek/sunmak olduğundan bağımlıdır. Matematik, evrensel TSM'ye hizmet eder.

Aristoteles'in teori olarak düşündüğü bilim, ölçülebilir doğruluğu vurgulayan ve bilime asıl anlamı veren bu saptama ile bilimselliğini kaybeder. Yeniçağa mahsus teori anlayışından farklı olarak, Aristoteles'in teori anlayışında doğruluğun kanıtlanması zorunluluğu yoktur. Filozof en üstün varlık'a, tanrısala bakar, onu tam bir gerçek olarak düşünür; ama düşündüğünün doğruluğunu deneylerle veya ampirik olarak kanıtlamak zorunda değildir. Ampirik bilgi reddedilmez ama sınırlıdır.

Buna göre fen bilimleri ontolojik ön hükme bağlıdır. Fen bilimleri sadece denetlenebilir verileri araştırma ve inceleme sonuçlarını kabul eder ve tanırlar. Bu nedenle nesnelerden, yani kütleden (maddeden) hareket ederler. O zaman nicelenmesi mümkün olmayan nesnelerle uğraşan tüm bilimler –örneğin nesneler yerine kavramları inceleyen bilimler– sorunlu duruma düşerler. Konuları ontolojik sorunlu olguların –örneğin psikolojide olduğu gibi– incelenmesinde niceleyen metotlara başvururlar veya sorunlu alanları dışlama yoluna –beynin ruh yerine konulması, psikanalizin dışlanması– başvururlar. m-tT, pT'yi TSM'nin dünya formasyonunun dışına atar.

Teknik, sermaye ve medya bu açıdan ele alınacak olursa gerçek-bilim konuları değildir. Genelde her biri sadece belli şeyleri tanımlayan kavramlar olarak geçerli olurlar, dilsel düzeyde kalırlar. Farklı perspektiflerden ele alınıp incelenebilirler. Önemli olan bunların dünyadaki önemini

saptamak değil, bilimsel olarak farklı dilsel fenomenler kapsamına yerleştirmektir. Bununla tabii ki teknik, sermaye ve medya gibi konuların bilimsel olmadığı iddia edilmiyor. Tamamen tersi; aslına bakılırsa -artık- teknik, sermaye ve medyadan başka hiçbir şey yoktur. Ama evrensel TSM'de mutlak olarak zuhur eden teknik ile teknik konu farklı şeylerdir. Doğal olarak TSM gerçekliği sadece dilsel bir fenomen değildir. Topografik olarak görünen evrenseldir.

Deneyler belli şartlar altında yapılır ve sonuçların yorumunda dikkate alınmak zorundadırlar. Örneğin bu durum, Newton'un klasik mekanik anlayışı için önemlidir. Klasik mekanik, rölativitenin zaman ve mekân ve kütlenin belli durumlarım dışlaması koşullarında geçerlidir. Bilim, evrenseli sadece standartlaştırıcı belli bir teori üretmekle kalmaz; aynı zamanda ürettiği teorinin formunu ve *metodiğini* de belirtir. Önerilen bilim taslağı Aristoteles teorisinde olduğu gibi saf metot değil, metotla araştırılan konu bütünlüğünü, biçim ve içerik bütünlüğünü realize eder ve bu nedenle de Aristoteles teorisinden farklıdır. Filozof, düşünmeyi düşünür.

Bu yaklaşım, bilimden spesifik şartların yerine getirilmesini talep eder. Kendisini bilginin tarafsız bir formu olarak gören bir bilimin her şeyden önce konularını organize etmesi gerekir. Bu nedenle Avrupa'da Ortaçağdan itibaren üniversiteler kurulmuştur. Üniversitelerin çoğalması, bilimin gelişmesinde çok büyük bir adım olmuştur. İster Platon'un akademisi -olasılıkla örnek model- açısından bakılsın ister bakılmasın, üniversitelerle bilime özgürlüğün tanınması amaçlanmıştır. Örneğin Ortaçağda bilim, göreceli de olsa, bir yerde kiliseden bağımsız olmuştur.

Gerçek anlamda bilim, Yeniçağ başlarında TSM evrenselinin geçiş evresinden beri vardır. Bu aşamada m-tT'nin pT üzerinde hâkimiyet kurmaya kalkışması ile çifte topolojinin dönüşü gerçekleşir. Doğa, deneysel bilgi sistemati-

ğinde matematikselleştirilir. Doğanın ens creatum (yoktan var edilmiş) olarak düşünülmesi giderek arka plana itilir.

Bilim, yöntemsel edinilen bilgi biçimidir; doğru olanın doğruluğunu, yanlış olanın yanlışlığını kanıtlayabilecek bilgi üretir. Doğru olanın doğruluğunun, yanlış olanın yanlışlığının denetlenebilirliğinin evrensel olması gerekir. Pisagor'dan beri değilse bile Platon'un madde anlayışından itibaren matematik, bilginin evrenselleşmesine ve standartlaşmasına yardımcı oldu. Evrensel bilim, Mathesis universalis (Descartes ve Leibniz'te) Yeniçağ düşüncesi olmakla beraber, matematik ve evrensellik *prensipte* birbirleri ile bağıntılıdırlar. A priori kabul etmek gerekir ki tek evrensellik matematiksel olandır.

Evrensel bilimde teorinin anlamsal sorunu Mısırlıların matematik anlayışı ile Yunanlıların (veya Babil'de) matematik anlayışındaki farkta görülür. Her iki anlayış da evrenselliğe işaret etmekle beraber, uygulamada farklıdırlar. Mısırlılar matematiği güncel hesaplamalarda (ücret, ekmek yapımında kullanılacak tahıl miktarı) kullanırken, Yunanlılar teoriye ilgi duymuşlar, teoriyle ilgilenmişlerdir. Heredot'un belirttiğine göre alan ölçümünü ve geometriyi Mısırlılar bulmuştur.[41] Bu nedenle Diogenes Laertius'un yazılarından hareketle, Pisagor'un Mısır'da bulunmuş olması gerekir.[42]

Yaygın bir görüşe göre bilimin kaynağı felsefe olduğuna göre, felsefe, bilimlerin bilimidir. Bu görüş uzun süre geçerli kalmış, endüstri devrimi evresinde bilimle felsefe arasında bir uçurum oluşmuş, felsefe farklı bir görünüme girmiştir. Felsefenin teoriye öncelik tanıması, varlık'ı somut olarak ele alan fen bilimlerinin felsefesiz motivasyonunun ne derece özgün olduğunu kanıtlar.

Felsefe ve –örneğin– teorik matematik, entegre edilmesi mümkün olmayan çok büyük bir bilgi bütünlüğüdür.

41. Karşılaştırınız: Heredot *Tarihi I - V*, Münih, 1991.
42. Diogenes Laertius, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Fikirleri*, Hamburg, 1998.

Atopiktirler, evrensel genellikte operatif düzende belli bir yere oturtulamazlar. Atopi onların hem gücü hem de zafiyetidir. Felsefe özgürdür ama aynı nedenle de acizdir. Çünkü felsefenin her türlü uygulaması her zaman olduğu gibi ilk evrensel TSM'ye girerek kendi özgürlüğünü yok eder. Bu durum, anlamını yalnız kendi içinde gören her türlü düşünce için de geçerlidir.

"Bilimde ve araştırmada özgürlük" ilkesi zorunlu olarak üniversiteye bağlıdır. Bugün de geçerli olması gerekir. Günümüzde geçerli olup olmadığını aramak önemlidir; ama bunu sadece evrensel TSM'nin üretim koşullarının üniversitelerin organizasyonunun derinlerine işlediği üniversitelerde aramak yetmez; üniversitelerin veya üniversite kurumlarının ayakta kalabilmelerinin evrensel kaynaklar olmadan mümkün olmadığı yerlerde de aramak gerekir. Tabii ki araştırma ve öğrenim özgürlüğüne dokunulmaz. Üniversite her şeyden önce üretim alanıdır. Bilgi üretmesi gereken ve bilgi üretmek zorunluluğu olan ise bilimde özgürlüktür.

Spesifik anlamda ise üretim, üretmek zorunluluğu olduğundan özgür değildir. İlk başlarda öyle düşünülmemiş olsa da, üretim görevi verildiğinden üniversiteler süreç içinde giderek TSM'nin girdabına kapılmışlardır. Böylece bilim, TSM'nin bilimi olur. Bilim –her şeyden önce fen bilimleri– araştırmalarını mümkün kılacak teknolojiler yaratmak zorundadırlar. Bu şekilde organize olan bilim, giderek sermayenin sirküler-doğrusal-vektörel hareketine girer. Böylelikle araştırma sonuçları önce zorunlu amaç olurlar. Bununla da yetinilmez. Evrensel TSM son aşamada bilimsel sonuçları kalite ve kantite görüş olarak ikiye böler. Bunlardan birisi üst düzey araştırmaya, diğeri ise genel bilgiye hizmet eder. Birisi, elitleri yardımıyla Evrensel TSM'nin realizasyonu, diğeri ise genel kamuoyunda kendi realizasyonu için çalışır.

Bilim dalları tanımlamalarında kendilerini teori olarak algılayabilir ve projelerinde üretimin klasik alanlarından –örneğin endüstrinin– farklı veya uzak görebilirler. Uluslararası araştırma kurumları teorik oryantasyonlu çalışabilirler. Ancak tüm bunlar üretime hizmet ederler. Başka türlü söylemek gerekirse, evrensel TSM, güdümlü üniversite kurumuna hizmet eder. Bu nedenle "bilim özgürlüğü" gerçekte mutlak olasılığın evrensel kabulü, yani üretimin zorunluluğudur.

İ-M-M, m-tT formasyonunun oluştuğu mekândır. Bu formasyondan evrensel TSM'ye entegre olmuş bilim doğar. Bu kez bu bilimde evrensel TSM'nin refleksiyonu gerçekleşir. Refleksiyon TSM'nin varlığı için zorunludur. Çifte topolojinin dönüşümünde kendini kanıtlar. Ne olduğu netlik kazanır. Sarsılmaz stabilizesini sağlaması bakımından ne olduğunun netlik kazanması önemlidir.

Evrensel TSM kendi refleksiyonunda kendisinin ne olduğunu netleştirir, tanımlaması şu anlama gelir: Kendi refleksiyonunda üretim dinamiğini organize eder. Çünkü evrensel TSM, kendini refleksiyonunda ürettiği ürünlerde tanır. Bu ürünler, geniş alanlarında (pT'den m-tT'ye) nesne olarak yayılmazlar, bildik nesneler olarak yayılırlar. Bildik nesnelerde ise evrensel TSM için zorunlu inovasyon ortaya çıkar. Evrensel TSM, bilimin evrenselinde kendini bulur.

Bilim evrenseli TSM, dünyanın beynidir; üretimin karar merkezidir. Bu nedenle ilk evrenselden sonra gelen ikinci evrenseldir; Teknik.Sermaye.Medya'nm doğrudan sonucudur. Mutlak olasılık kendisini TSM evrenselle kaçınılmaz bağlantısına bu sonuçta determine eder.

İnsan Evrenseli

İnsan, her şey gibi, İ-M-M içinde m-tT'nin bir nesnesidir. Bu nesnenin organizasyonu, diğer nesnelerin, bilhassa

hayvanların organizasyonundan sadece derecesel farklıdır. İnsanı belirleyen, akla sahip olma vasfıdır. Nicelik kaynaklı bir nitelik oluşur, insan daha kompleks olduğundan hayvandan farklıdır. İ-M-M'nin determinasyonundan kaynaklanır. m-tT'nin zaman-mekânında oluşan ide ve madde arasındaki bağlantı insan organizmasında yüksek bir yoğunluk kazanmıştır.

İnsan evrenseli, öyleyse her şeyden önce insanın spesifik vücutsallığında biyolojik determinasyonu ile vardır. İnsanın diğer tüm evrensellikleri buna eklenirler; tüm evrensellerde olduğu gibi pT ve m-tT dönüşümünü gerçekleştirirler. İnsan evrenseli öncesi tarihinde hak, pT'nin determinasyonunu talep etmiştir. İnsan fikrinin deklarasyondan geçiş evresinde TSM evrenselinin pragmatizmine ulaşılmıştır. Evrensel özneye onu emansipe eden evrensel hakların yüklenmesi, TSM dünya formunun aynısıdır.

İnsan evrenselinin biyolojik determinasyonu, deneyimde kendini gösterir: *insanın ilk bakışta tanınması* - evrenselin ampirik indikatörüdür. İnsanı ilk bakışta insan olarak tanımak, görüntüsü ile teşhis etmek anlamına gelir. Görünenin görüntüsünü daha ilk bakışta insan olarak tanımak, vücut görüntüsünde insan olarak teşhis etmek demektir. İnsanın görüntüsü sonuçsal bir fenomen değil, önkoşuldur.

İnsan vücudunun apaçık biyolojik bir belirginliği olduğundan, görünenin "gerçekten" insan olup olmadığı önem taşımaz. Bu belirginlik ne zaman ve nerede olursa olsun inkâr edilirse ideolojik önkoşul söz konusu olur. Örneğin İspanyol ve Portekizli kâşifler, keşfettikleri ülkelerdeki yerlileri rahatça insan olarak teşhis etmişlerdir. Kitlesel katliamlarla birlikte, katlettikleri halktan kadınlarla çoğalmaları da başlamıştır. Tek sorunları, bu insanların açıkça görünen farklılıklarını –bilhassa vücutsal farklılıklarını– kendi vicdanları ve "Tanrı" karşısında davranışları için haklı gösterebilmek olmuştur.

Biyolojik belirginlik sorunlu bir tanımlamadır. Uzman olmayan birisinin domuzun iç organlarını insanın iç organlarından ayırt edip edemeyeceği sorgulanabilir. Öyleyse insanın ilk teşhisi vücudun doğal olarak nasıl olduğu varsayımına bağlıdır. Bu varsayım, insan vücudunun işlevlerini de içerir. İnsanların ve hayvanların acıktıkları, susadıkları ve seksüel gereksinim duydukları bilinen bir gerçektir. Yine bilinen bir gerçek, bunlar için birer ifade biçiminin bulunduğu ve bu ifade biçimlerinin hayvanlar tarafından bilinmediğidir.

İnsanın görünüm belirginliği, bedeninin görünüm belirginliği, dilini de içerir. İnsan bedeni aynı zamanda dilin bedenidir. Zerdüşt –avukatı Nietzsche'nin ağzından– "bedenimizin bir simgesi olur bizim duygumuz" der.[43] "Duygu" ile hem "duygusallık" hem de amaç olarak "duygu" kastedilmiş olsa gerek. Bu duygusallık ve duygu basit anlamda beden değil, mukayesedir. Beden, beden olarak duygusallığımızda ve duygularımız için bir şeyler ifade eden şeydir. Beden, insan demektir. Beden, dilin benzetmesel kaynağıdır. Hayvanların vücudu vardır ama bedeni yoktur.

Bir bedeni görmek, dilsel bir olaydır. Beden bu nedenle kendine özgü duygusal hareketliliğinde kendisine işaret eder; kendine dönük algılamasında *insan* vücudu olarak görünür. Kendine dönük algılama ise anlaşılması, yani yorumlanması gereken jestler ve el kol hareketleri olarak görünür. Vücudun kendine dönük algılanması ise mahremiyeti ifade eder. Kendi dışındaki dünya ve görünümü ile ilişki içinde olduğuna işaret eder. Bu nedenle utanma, vücudun evrensel jestidir. Bir insan vücudunu ilk görüşte tanımak, mahremiyetini kendine dönük algılamada "okumak" anlamına gelir. Bu anlamda, karşılaşan vücutlar tek

43. Friedrich Nietzsche, '*Böyle Buyurdu Zerdüşt: Herkes ve Hiç kimse için Bir Kitap*', yayınlayanlar: Giorgio Colli ve Mazzino Montinari, Cilt 4, Münih/Berlin/New York, 1980.

bir kelime söylemeden konuşmaya başlarlar. Bu konuşma onlara dışarıdan verilen bir duygu değildir. Bu duygu her vücutta benzetmesel intrinsik vardır.

Dil, aklın belirtecidir. ~~tT~~ ve çifte topolojide gelişen akıl, anlamlardan oluşan, matematik-tekniksel zuhur eden determinasyon talep eder. Düşünmenin ve davranışın determine olabilmesinin önkoşulu akıldır. Determinasyon ve akıl bağlantısı hayvanlar için de geçerlidir. Determinasyon doğal olarak aklı olmayan nesneleri, –örneğin taşları da– içerir. Öyleyse taşlar da aklı olan nesnelerdir.

Tüm bunların ötesinde, insan evrenselinin bir başka elementinin belirleyici anlamı vardır. Vücut kendine samimi dönüktür ve kendine dönüklükte görünür. Ama kendine dönüklükle kalmaz. Vücut, aynı zamanda diğer nesnelere de dönüktür. Diğer nesnelere yönelir, onlara sahip olmak ister. "Sahip olma" yelpazesi; elle tutmadan, yıkıcı sahip olmadan, sahip olmak için markalamadan vücudun içine alınmasına kadar geniştir. Sahip olma gayretine eros, konatus, iştah, canı çekmek –veya ne denirse densin– dahildir.

İnsanı gerçekten evrensel kılan vücut elementi, arzu ve gereksinimdir. Çünkü arzu etmek, TSM evrenseli hareketiyle (üretimle) insanı evrensel boyutlarda interaksiyona iter. İnsanın evrensel arzusu, TSM evrenselinin hareketi ile düşünce sınırları ötesinde ilişki içindedir. İnsan, üretim arzular. Evrensel TSM bu durumdan faydalanır, insanı kendine evrensel araç yapar. Evrensel I, arzuları doğrultusunda hareket eden özneler tarafından taşınır ve böylece mutlak zorunlulukta mümkün olanı gerçekleştirir.

Evrensel insan, arzularında ve gereksinimlerinde kendisini doğrudan evrensel olarak algılar. m-tT'nin evrensel topografyası kendini açlık, susuzluk ve seksüel dürtülerde gösterir. Evrensel insan, başkaları ile arasında gerçek bir sınır çizmeden belirtilen topografyada hareket ettiği müddetçe, ırkçılık absürt olarak kendini gösterir. Vücut-

ların tüm somut farklılıklarına rağmen insanların *ortak bir* vücutları vardır.

İnsan, yani insan vücudu İ-M-M'nin spesifik bir determinasyonudur. Vücudun sırlarını çözme arzusu, insanoğlunun çok eski bir projesidir. Bu arzu, tekniğin uyuklama evresinde dini motivasyonlu nedenlerle yasaklanmıştı. Ölü vücudunun açılması, otopsi, teknik tarihinde ilk geçiş evresi olan Yeniçağ başlarında mümkün olmaya başladı. La Mettrie ruhun yerine beyni koymuş, ama insanın beyin hakkında çok az şey bildiğini itiraf etmek mecburiyetini hissetmiştir. Geçiş evresinin yeni bitmiş ve insan vücudunun incelenmesinin daha başlangıç aşamasında olması nedeniyle bu mecburiyeti hissetmiştir. Daha önce mikroskopun bulunması sonucu, William Harvey 1620 yılında kan dolaşımını keşfettiğini duyurabilmiştir.

Evrensel anatomi saptaması evrensel insana mahsustur. Evrensel anatominin tam olarak görünmesini mümkün kılan tomografidir. Tomografi ile incelenen obje yaralanmadığından, Yeniçağ projesi olan insan vücudunu tam olarak incelemek ve tanımak sonuçlanmış görünüyor. Makine insan, ürettiği bir makine ile kendisini görüntüleyebilir olmuştur. Tomografi önünde herkes eşittir.

Makine ile makine arasındaki bu ilişki, insanı sadece tıbbi anlamda evrensel olarak belirlemez. Antropojen-madde sisteminin anatomik irdelenmesi insanı m-tT'ye yerleştirir. Tıp ve anatomi bu temel yerleştirmenin sadece bir sonucudurlar. Evrensel TSM ile evrensel insan arasında özel bir akrabalığın kanıtı bu yerleştirmede yatar. TSM'nin evrensel I olarak zuhur etmesi, insanın makine olarak saptanmasının retorik abartılmasının kalıcılığına değil, bilakis teknik-tarihin saptamayı makul kılmasına ilişkindir. Sermayenin cebirsel hesabı kendisini haklı olarak nasıl yaşamın metaforikinde gösteriyorsa, insan vücudunun görünümü de haklı olarak aynı şekilde tekniğin ve makinenin metaforikine girer.

İnsan evrenseli, mahremiyetin (pT) ve tekniğin (m-tT) geçiş evresi ilişkisinde gerçekleşir. Buradan nesneleşmiş insan için çok önemli olan farksızlaşma olanağı doğar. Emansipe olarak normalleşen özne, birey üretmez; sadece modelin bir nüshasını üretir ve ürettiği teknik objede yansır. Örneğin tıp, zorunlu olarak günlük gerçekleşen farklı anlaşılmazlıktır. Farksız özne, mahremiyetini hatırlayınca aniden bireyselliğinin ve hatta yalnızlığının bilincine varır; ama tomografi verileri ile, hem de öleceği söylenirken, mükemmel bir biçimde örneklenerek açıklanacağını idrak eder.

İnsan tecrübe edilebilir. Felsefenin en tartışmalı sorularından birisi bu tecrübeye ahlaki kuralların konulup konulamayacağıdır. Resmen onaylanmasa bile dünyada hiçbir halk tarafından reddedilmeyen evrensel hukuk olması nedeniyle yine de ahlaki kurallar konulur. Evrensel bir ahlakın *gerekçelendirilebilirliğini* başka işi kalmayan filozoflara bırakmak gerek. İnsan, ahlaki hukuk sistemi ile var olan bir evrenseldir. Evrensel hukukun teorik olarak gerekçelendirilip gerekçelendirilemeyeceği gerçekten saptanmamıştır, ama zorunluluğu meşruiyetinden sonra gelir.

İnsanlığın evrenselleştirilmesi (insanın doğası), ampirik saptanmasına politik tepki olarak düşünülebilir. Bu perspektiften bakılacak olursa insan hakları, düşünülerek bulunmalarından kaynaklanmaz, tecrübe ile edinilen kuralların olmamasından kaynaklanırlar. O zaman ötekine ait evrensel tecrübenin normatif organizasyonun bulunmamasını pragmatik telafi eden zorunluluktan doğan kurum olmaları gerekirdi insan haklarının. İnter-öznellik, orijin an-arşik olarak kendini gösterebilir. Buradan çıkan sonuç, insan hakları evrenselliği postulatı evrensel TSM tarafından pragmatik zorunluluktan belirmiştir; insan hakları evrensel TSM'nin pragmatik integralidir.

Evrensel TSM'nin kesinlikle birincil olmayan öncelikliğinin endikasyonu insanın TSM ile olan ilişkisindeki

yerinin belirlenmesine işaret eder. Evrensel TSM'nin önkoşulunun insan olarak görülmemesi gerektiğinin altını çizmeye gerek yok. Olası bir integraldan öte bir şey değil, sadece TSM'nin mutlak olasılığının mantıksal çıkarımıdır. Belirtilen olasılık insan ötesine ulaşır. İnsan önkoşul değil ama zorunlu dahildir evrensel TSM'ye. Evrensel TSM mutlak olasılıktır. Gelişigüzel, sıradan olmayan, zorunluluğa dönüşen kontingenstir. Bu anlamda insan bir yerde determine edilmiş olasılıktır. Ta baştan beri TSM evrenselin mutlak olasılığında içkindir.

Öyleyse evrensel TSM "korelatifizm"in figürü değildir. Evrensel TSM'de yönlendirici konumundaki "yasalar" Quentin Meillasoux'nun kavramı ile "anzestral"[44] (insandan önceki tüm gerçeklikler) olarak tanımlanabilir. Teknik.Sermaye.Medya yasaları insan olmadan da vardır. İnsanı üretmeleri nedeniyle insandan önce gelirler. İnsanların var olmaları kontingens değildir. İnsan evrensel TSM'nin zorunlu taşıyıcısı, entegrasyonunun bir biçimidir. Evrensel I ile evrensel III arasındaki eşsiz ilişki tam da burada yatar.

---

44. m-tT "Anzestral"dır. Karşılaştırınız: Quentin Meilassoux, *Spekulatif Realizm, Sonluluktan Sonra. Kontingensin Zorunluluğu Üzerine Deneme.* Zürih 2008. Daha sonra Meillassoux "Faktualite Prensibi« üzerine şöyle der:" Faktualite Prensibi, bir hipotez de olsa, bir figüre göre her türlü matematiksel ifadeyi mutlak genellenebilecek bir olasılık olarak formüle etmektir. *Her türlü matematiksel ifadede her varlık için kontingensin zorunlu koşulunu kavrayabilmemize yardımcı önemli bir kriter gördüğümüzden,* denediğim şekilde, matematiksel mutlak genelleme, mantıksal olanı mutlak genellemedir. "A.g.y. Şunu belirtmekte yarar var: Teknik. Sermaye.Medya'nın evrensel dönüşümü için insan önkoşul değildir, insanı o yaratır. Bu nedenle" her varlık için zorunlu kontingens "fikrini reddetmek gerekir. Burada bahsedilen" kontingens« mutlak olasılığın bir "figürü"dür. Bu her türlü neden için bir tepkiyi mümkün kılar. Bu tepki mutlak determine olmuştur. Antrparantez Spinoza gibi gerekçe getirmek istersem, evrensellikte insan her zaman vardır. Evrenselliğin daha sonra açılımında görünse de, açılmamış organizasyonunda da vardır. Bu nedenle "Korelasyonizm" veya "Spekülatif Realizm" yoktur.

Doğa Evrenseli

Dördüncü evrensel, doğa, ilk üç evrenselin geçiş evresinde mümkündür. İlk üç evrensel ise doğa ile mümkündür. Belirleyici kriter, insanın statüsüdür. İnsan spesifik vasıfları nedeniyle İ-M-M'de ödüllendirilirse, TSM zorunlu olarak evrensel I olarak kalır. Ancak insan var olan diğer nesnelerden biri olarak görülürse, evrensel sıralaması değişmeye başlar. Doğanın evrenselliği bir taraftan mutlak, diğer taraftan risklidir. Bir taraftan tüm determinasyonların kaynağı, diğer taraftan ikinci evrensel bilim kanalıyla aracı olur. Bu nedenle yanıtlanması gereken soru, doğanın, normalleşen öznenin alt kademesinde bir faktör mü, yoksa bitip tükenmez kaynakların kamulaştırılması mı olduğudur? Yoksa kaynakların ültimatif kamulaştırması olacak mıdır?

İlk anlamlarından birisinde doğa bir olaya işaret eder. Yunanca olan "φύσις" "yaklaşık büyüme" Latince "nasci" "doğmak" anlamına gelir. Her ikisi de kendiliğinden hareket eden varoluş, yani yaşayan bir cisim için kullanılmışlardır. Ama hareket etmeyen nesneler, taşlar da vardır. Taşlar, taş tabakalarda "büyüdüklerinden" doğaya aittirler. Önemli olan doğanın sadece "kendiliğinden" momentini içermediğidir. Doğa zaten bizzat "kendiliğindendir".

İlk büyümelerden birisinin determinasyonunda doğa *elementler* formasyonu olarak karşımıza çıkar. Elementlerin Sokrates öncesinde söylenildiği gibi (ateş, hava, su, toprak) dört veya Taoizm'de olduğu gibi (ağaç, ateş, metal, su, toprak) beş veya Budizm'de de olduğu gibi (toprak, su, ateş, hava, boşluk) beş element mi olduğu bir rol oynamaz. Önemli olan anlam ve tecrübe biçimidir. Periyot sistemini bugün 118 elementle ilk anlamından ayırt eden tecrübedir. Doğa ile olan tecrübe, ilk elementsel tecrübedir.

Doğanın elementsel tecrübeleri pT'nin momentleridir. Yerel bir topografyada oluşurlar. Yerküre kendisini

"topraklarda" farklılaştırır. Tartışmasız Akdeniz bölgesinde yaşayan insanlar için doğa, İskandinavya'da yaşayan insanların doğasından farklıdır. Bu bölgelerde farklı Tanrılar ikamet ederler. Doğa, ilk başlarda bir anlatımdır. İzlanda'dan ve Yunanistan'dan aktarılan anlatımlar aynı değildir, farklıdırlar.

TSM'den kaynaklanan pT ve m-tT'nin İ-M-M içindeki dönüşümünde doğa farklı biçimlerde entegre olmuştur. Bilimi konu edinmeye Yeniçağda başlayan bilimi, m-tT'nin açılması ile var olur. Fen bilimleri m-tT'nin m-tT ile araştırılmasıdır –TSM kendi refleksiyonunu yapar–. Doğanın araştırılmasında pT artık hiçbir rol oynamaz.

Buna bağlı olarak sürekli sömürü sınırında seyreden nesne-doğadan yararlanma normalleşir. Hiper modern kitlesel toplumların doğaya hizmet etmekten başka bir seçenekleri yoktur. Hizmet kapsamına giren biyo-politik zorunluluklar yeterli değildir, her şeyden önce evrensel topografyanın yaratılması, evrensel "transit sahanın"[45] inşası gerekir. Bu ise sermaye dağılımını sağlar.

Doğadan bu ilk ve evrensel yararlanmada canlı cismin deneyimi birincil ilişki olarak yer eder. pT'nin başlangıç sürelerinden itibaren cisim, elementsel deneyiminin nesnesidir; ısı, toprak (et), akışkan ve havadan oluşur. Vücudun büyümesinde (genişleme ve küçülme) elementselliği öylesine doğrudandır, çocuklar bile hemen hemen sürekli olarak vücutsal duyarlılıklarında karşı karşıya ve ilişki içindedirler. Kendini hissetmek sadece ve vücutla ve vücuttan dışa yönelik algılamadır; vücuttur. İklime hâlâ evrensel TSM'nin kadim konstrüksiyonunda bağlıyız. Doğa kendisini coğrafi boyutlarda farklılaştırır.

Elementsel perspektiften bakılacak olursa kendisini vücudun duygusal görünümünde kanıtlayan safdil bir doğa vardır. Doğa aniden *hep kendimin ve hep başkasının*

45. Augé, Olmayan Yerler.

vücuduna şeklinde zuhur eden bir yakınlık duymaya başlar. Hep kendimin ve hem de hep başkasının vücudu her zaman sadece çevresinde onu saran elementlerle değil, aynı zamanda onu taşıyan ve ona yaşam veren elementlerle de ilişki içindedir. Doğa bizim için her şeyden önce vücuttur, bedendir.

Doğanın "kendiliğinden"i önce kendisini cisim olarak göstermesinden kaynaklanır. Tabii ki biz bu "kendiliğinden"i örneğin değişen hava durumundan da algılayabiliriz. İklim kendini cisim olarak göstermezse vücudun spesifik fenomenleri bize daha yakındır. Bu görünümlerin öncelikli vasfı istimlak edicilikleridir.

Böylece doğa *Eros*'ta, evrensel TSM'de seksüelliğe modifike olan spesifik bir yoğunluk kazanır. İki veya daha fazla vücudun karakteristik bir şiddetle birbirlerini çektikleri korkunç bir buhrandır eros. Bu buhranda eros tecavüzün sınırına gelir. Tecavüz ancak ve ancak insana özgü bir duyarlılıkla bertaraf edilir. Eğer eros insana içinde hep hazır duran hayvansallığı hatırlatmıyorsa, bunun nedeni, içindeki hayvansallığı hiçbir zaman göstermemesi için yaptığı insani deneyimlerdir. Doğanın "kendiliğinden"i kendini korkunç bir biçimde erosta gösterirse, seksüellik evrensel TSM'de evcilleştirilmek istiyor demektir.

Erosun özgünlüğü öyleyse sınırların yok edilmesi durumuna girdiğinde sınırları koruma açmazında yatar. Şu veya bu şekilde hâlâ dizginlenen bedenin kendini verebilmesi için alınmasına karşı çıkmaması, muvafakat göstermesi gerekir. Bu kendinden geçme buhranı anında istençli büyümesi özgürce, irade dışı açılım olur: ter, salgı, meni "kendiliğinden" dışarı atılır. Kanama da vücudu istemlerden özgürleştiren bir deneyimdir.

Bağımsızlığın olasılıkla en net ve açık deneyimi erosta gerçekleşen döllenmedir. Vücutların karşılıklı olarak kenetlenip iç içelik durumları, dolaysızlıklarında büyümeden başka hiçbir şeyi temsil etmez. Sonsuz kendinden

geçişin beklenen devamı olarak çocuk görünür ve her cins onunla farklı bir deneyime sahip olur. Elementler içindeki "kendiliğinden"de gelişen ve yayılan evrensel doğa bizi birbirimize bağladığından, iki cinselliğin belki de hiçbir şekilde ihanet edilemeyeceği yabancılıklarında eros ilk deneyim olarak sürüp gider.

Vücudun evrensel TSM'de çok çeşitli biçimlerde yararlanılmasının önkoşulu vücut-doğadır. Bu yararlanma biçimlerinden birisi tüm çeşnilikleri ile *pornografidir*. Vücut da tıpkı doğa gibi üretim nesnesi olur. Haz işleyen vücut hazzedilir. Birincil ve ikincil cinsel karakteristikler operatif-kozmetik modifike edilirler. Deriye pirsingler ve dövmeler işlenir. Deri rengi ve vücut biçim varyasyonları bunlara ek olarak katılırlar. Vücudun iktidar gücü ilaçlarla desteklenir. İktidar süreleri suni olarak uzatılır. Hazzın sınırsız olması beklenir.

Arananın bulunduğunda diğer vücut görülünce erotikliğin denetlenemez biçimde kendinden geçme ile pornografi akamete uğrar. Böylesi bir olayda duyulan hazzın emre amade edilmesi istenir. O esnada olan şey efektiftir, redüksiyon olarak zuhur eder. Ötekinin vücudunun cazibesi tüm inter-sübjektif koşullarda duyulan hazlardan bağımsızlaşır –güncellikten erotik duruma geçiş–, bu nedenle sanal görünmesi zorunlu olur. "Hemen sadede gelinir" ancak belli alanlarda mümkün olan, belli üretim araçları ile yönlendirilebilir –örneğin fuhuş gibi–.

Ancak sanallık pornografiye ve pornografiden zevk almaya karşı değildir. Bunun da altının çizilmesi gerekir. Steril olması zorunlu değildir, hazzın sergilenmesi, normalleşmiş öznenin hazzı ile arasına sınır koyar. Pornografi izleyicisine bu sınırlama ile ulaşır. İşlenilen haz normalleşenin sadece bir kopyası olsa pornografi çalışmaz. Bu tür pornografinin cazibesi öyleyse hayal edilene ulaşılmasıdır.

Doğa, henüz çok güçlü bir sanallıkta deklanşör olarak doğallığın "kendiliğinden"ine olan en temel deneyimlerin-

den sıyrılamayıp onlardan yararlandığı için; pornografi, doğanın riskli anlamına çok önemli bir örnek gösterilebilir. Buradan hareketle, evrensel TSM'nin doğa ve dünya ile ilişkileri pornografiktir, denilebilir. Çırılçıplak soyunmaya zorlarız onları. Tam da bu anlamda doğa, el değmemiş alanda pT'ye verilen yer ile hiç ilişkisi olmayan sanallığa dönüştürülür. Dünya, bedeninin işlenmesine ekonomik anlamda hâkim bir porno yıldızından çok, ölüm kalım mücadelesi veren fahişedir. Her ne ise, doğa dişidir. Doğanın teknikle işlenmesi, insanın aklına, teknikle doğanın ilişkilerinin aslında pornografik ve bu biçimi ile tekniğin pornografik olup olmadığı sorusunu getiriyor.

Evrensel TSM özneleri doğaya bağlayan arzuları kendi yararına kullanır. Özneyi doğrulamasında onaylatmak için pornografi teknik, sermaye ve medya tarafından hedef alınır. Bu yönden erosun eksantrikliği denetlenir. Bu olgu, şiddet için de geçerlidir. Kurumlara karşı güçlü spesifik şiddetin ortaya çıkmasını engellemek için evrensel şiddet monopolü ötesinde şiddetin kanalizasyonu için alanlar düşünülür (Birinci Şahıs Nişancı'nın şiddet arzusu uyandıracağına inanmak, yanlış anlamaktır, tam tersi).

Doğanın evrensel TSM'deki farklılığı madde kavramlarına yansır. Platon, *Timaios*'ta ateş, hava, su, toprak elementlerini düzenli ve en güzel geometrik cisimler olarak tetrahedron (dört yüzlü), oktahedral (sekiz yüzlü), ikosahedron (yirmi yüzlü) ve küp şeklinde belirtmiştir. Maddenin ilk kez matematikleştirilmesi budur. Pisagor perspektifinden, yani aritmetiksel açıdan bakıldığında bu adım, maddenin sayısal ilişkilerde açıklanabilir olduğudur. Diğer taraftan ise o garip yerin, χώρα, sözünün edildiği yerde Platon'un maddeyi açıklarken erotik resimlerden faydalandığı bir gerçektir. Bu nedenle yorumculardan örneğin Luce Irigaray[46] açıklamalarda rahmi hatırladığını yazmıştır.

46. Karşılaştırınız Luce Irigaray, "*Platon'nun Rahim Sancıları*"; *Speculum, Karşı Cinsin Aynası*, Frankfurt am Main, 1980

Daha az bilinir ama Aristoteles ilk fizik derslerinde doğadaki tüm fenomenlerin, yani doğada devinen ve değişen her şeyin kalıcı bir temele oturtulması gerektiğini belirtir. ὑποκείμενον temele oturtulandır. Aristoteles sürekli değişen her şey içinde kalıcı olanın biçim veya Gestalt (μορφή) ile varoluşun ortak nedeni olduğunu, tıpkı bir anne gibi (ὥσπερ μήτηρ, 192a13) olduğunu belirtir. Doğrudan maddeden bahsetmese de, temel alman maddedir. Her canlının temeli mater, yani anadır. Doğa ile eros arasındaki gizli yakınlık her zaman bir rol oynar. "Kendiliğinden" matematiksel ölçülebilir olarak görülür ve aynı anda da efsanevi istimlaki algılanır. pT ve m-tT örgü meydana getirirler.

Madde –subatomik ölçüm birimleri ile ister ileri, ister geri itilsin– ilk madde ile olan bağını tamamen koparamaz. Tamamen demekle Platon'nun matematik mitoloji ikileminin Yeniçağda açıklığa kavuştuğu kastedilmek istenmiştir. TSM nesnelerin mitolojisini bertaraf etmiş, dünyanın matematikselleştirilmesini kabul ettirmiştir. Dünyayı evrensel TSM oluşturduğundan, emansipe olan farklı öznenin oryantasyonu artık Teknik.Sermaye.Medyadır –efsaneyi kendi üretim alanına ayrıştırmıştır; örneğin sanat–.

Doğayı kendi içine entegre etmek için evrensel TSM determine edilmiştir. Farklı öznenin mahremiyetinde zaman zaman kendini gösterir. Sadece erosta kendini göstermez; yaralanmada, hastalık halinde, ihtiyarlıkta, yani kaybetme deneyiminde kendini gösterir. Büyüme, gelişme şiddetle sekteye uğratılır, geriletilir veya dikkatler başka yöne çekilir. Beden gitgide büyüyen bir yıkımla karşı karşıyadır, yıkıma teknikle karşı koymaya çalışılır. Vücudun evrensel TSM'den, günün birinde orada tamamen kaybolmak üzere doğanın evrenseline doğru kaydığı görülür. Çürüme veya külden başka bir şey değildir geride kalan.

Determine olmuşluğun doğrudan deneyiminin "kendiliğinden" olduğuna işaret eder doğa. İnsan zorunlulukla kendisinin ve ötekinin bedeninden başka hiçbir yerde bu kadar net karşılaşamaz. Olasılıkla bu gerçek, insanın çok kez determinasyonu kabul etmemesine çelişki teşkil eder. Tam da bu çelişkide iradenin özgürlüğünü görür, ama nedenselliğin ve doğanın ötesinde böylesi bir özgürlüğün başlayacağı bir yer yoktur. Böyle bir yer yoktur, olması halinde mümkün değildir. Orada hiçbir şey olmadığından, o yerle ilgili söylenebilecek tek şey, orada determinasyon olmadığıdır.

Yanıtlanması gereken soru, doğanın "kendiliğinden"ini evrensel TSM, hatta diğer evrenseller olmadan düşünmek mümkün müdür, değil midir, sorusudur. "Kendiliğinden" doğanın kendisinden başka bir şeye gereksinim duymadığına işaret eder. Adeta bizim istediğimiz yerde değil, istediği her yerde oluşur. I - III evrensellerden çok daha önce doğa vardır. Düşünce giderek evrensel TSM olmadan da dünyanın, doğanın olabileceğine doğru kaymaya başlıyor. Evrensel TSM'nin doğanın kontingens biçimi olarak görünmesi gerekir. Hatta İ-M-M'nin formatlanması olarak m-tT'nin bile doğanın kontingens biçimi olması gerekir.

Başka bir doğanın olabileceğini düşünmek yanılgıdır. Bu tür düşünce oyunları olsa olsa başka fenomenleşmelerle ilgili olabilir. Farklı vücutlara sahip daha başka aklı olan canlılar olabilir. Ama evrensel TSM'de zuhur etmeleri kaçınılmazdır. Mekânsal-zamansal yayılımında doğa zorunlu olarak TSM'ye gider. Bu zorunluluk m-tT'ye vergi akıldır. Bu vergi kendini insanda gösterir. Bu ama determinasyonların insanda gerçekleştiği anlamına gelmez. Niçin evrensel doğanın ve onunla birlikte evrensel TSM'nin olduğunu bilemeyiz, sadece m-tT'nin bir sonucu olduğunu kavrayabiliriz.

Doğa evrensel TSM'yi sadece kendi içinde entegre etmekle kalmaz, aynı zamanda onun ültimatif istimla-

kidir, determinasyonları görünmeye başlayan ve bilim tarafından açıklanan son devrimdir. Evrensel TSM ancak apokaliptik bir zamanda, doğadan faydalanma yetkisinin kime verileceği kavgasında çöker.

Evrensel Hiyerarşi I

En az dört evrensel vardır. Evrensel I, evrensel II'yi hem entegre eder hem de extegre eder, evrensel II evrensel III'ü entegre ve extegre eder, evrensel III evrensel IV'ü hem entegre eder hem de extegre eder. Öyleyse evrensel I kendinden sonra gelen tüm evrenselleri hem entegre eder hem de extegre eder. m-tT homotopi-evrensel topografyanın gelişimini sağlayan bir hiyerarşidir.

Zuhur etmelerinin nedeni olmakla beraber evrensel bu sıralamada yoktur. Neden olarak evrensellerin zuhurunda kendini gösterir. Ama ~~evrensel~~ ne A'dır, ne de Ω.

Dört evrenselin birbirleri ile olan ilişkileri birbirlerinden ayrı olmalarında yatmaz. Hem örtüşmelerinde hem de fiili ve tarihsel bağlarının olmasında yatar, bağları görmek zaman zaman çok zordur. Aralarındaki bağlar, her evrenselin diğer her üç evrenselde var olduğu şeklinde anlaşılmalıdır. Birinci evrenselin özelliği hem diğer üç evrenselde var olmasında, hem de onları mümkün kılmasında yatar.

Dört evrensel *tek* evrenselin evrenselleşmeleridir. Evrensel; TSM Teknik.Sermaye.Medya, bilim, insan ve doğa olmak üzere dört biçimde kendini gösteren bir formasyondur. Dört evrenselin karşılıklı entegrasyonlarındaki özdeşliklerinin yanı sıra, bu dördü dışlayan bir de heterojenlik olması nedeniyle dört evrenselin zuhur formasyonu bir bütünlük oluşturmaz. Heterojenlik nedeniyle dört evrenselde neler olduğunu aşağı yukarı bilebiliriz, ama bu olayın asıl anlamını öğrenmemiz hiçbir zaman mümkün değildir. En güçlü evrenselde olması nedeniyle diğer evrensellerde

rol oynamayan din için de geçerli bir durumdur. Aslında pT ve m-tT dönüşümünde dinin anakronizme dönüşüp dönüşmediğini de sorgulamak gerekir.

Üçüncü evrensel, insan, kendinden önce gelen diğer iki evrensele hem entegredir hem de extegredir. İnsanın kendisinde ve "ide"sinde evrensel olarak zuhur eden her şey diğer iki evrensele yanıt olarak ortaya çıktıklarındandır bu durum. Kavramlaşma her zaman daha güçlü ve daha gerçek olana itilişte kendini kanıtlamak zorundadır. İnsan hakları Amerika ve Fransız devrimi akabinde feodal baskıya tepki olarak ortaya çıkar. İkinci Dünya Savaşında insan haklarının çok ağır bir şekilde ihlal edilmesi sonucu olarak 1948 yılında Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi yayınlanmıştır. Savaş ve devrim düzeni, her zaman üçüncü evrenseli seferber eden ilk iki evrenselden kaynaklanır. Evrensel I ve evrensel II'nin önceden gerçekleşen bir olayına bağımlılığı, üçüncü evrensel için tipiktir.[47]

Yukarıda anlatılan "tatbiki etik"in evrensel I ve evrensel II'ye bağımlılığı buradan kaynaklanır. Tatbiki etik bağlamındaki tüm tartışmaların konusu ilk iki evrensele dayanır. Evrensel I ve evrensel II ahlaki kabul edilebilirlik çıtasını yararcılık nedeniyle sürekli aşağıya çektiğinden öjenik ve ötenazi tartışmaları insanları meşgul eder olmuştur. İnsanın arzu ettiği her şeyin teknik olarak mümkün olması durumunda buna karşı gelmek neredeyse mümkün değildir. Olasılıklardan mutlak olasılığın bazı yerlerde

47. Real politik anlamda TSM'ye öncelik tanınması, insan haklarını ihlal eden devletlere karşı demokrasilerin farklı tavırlar takınmasının bir sonucudur. Söz konusu olan Çin, Suudi Arabistan veya ekonomik gücü zayıf küçük devletler olduğunda her zaman farklı tavır takınılmıştır. Ayrıca insan haklarının yerine getirilmesi talepleri ekonomik hesapların bir parçası olarak ele alınır. İnsan haklarından söz etmenin, Batı'nın bir hegemonyası olduğunu düşünen Çin, çıkarlarını gördüğü zamanlarda konuşmaya hazır olduğunu hep ima etmiştir. Real politikada insan hakları her zaman veya belki sadece retorik, başka bir deyişle pragmatik olarak rol oynarlar.

reddedilmesi mümkün olsa bile evrensel TSM'ye olan etik ilişki prensip olarak defansif-tepkisel kalır.

Aynı durum internet etik standartları için de geçerlidir. İnternette gezinme ve hareketleri teknik olarak denetleyip kişinin özel hayatını gözetlemek ne derece mümkün olursa özel hayatın gizliliğinin korunması sesleri de o derece yükselir. Tartışmaların önkoşulu evrensel TSM'dir. Çevresinde oluşan etik ve politik pozisyonları evrensel TSM determine eder. İnsanın antropolojik anlayışını bu etik ve politik pozisyonlar etkilediğinden, evrensel TSM antropolojiyi determine eder.

Öyleyse evrensel III, diğer iki evrenseli önkoşul olarak görmek zorundadır. Teknik.Sermaye.Medya olmadan insanın evrenselliği mümkün olmadığından evrensel III ilk evrensele entegredir. İnsanın bilimde, başka türlü söylemek gerekirse tıp biliminde edindiği bilgiler evrenselliğini teşvik ettiğinden üçüncü evrensel ikinci evrensele entegredir. İnsan spesifik karakteristiği olduğunu savunur. İnsanın spesifik karakterinin idamesi ancak ve ancak ilk iki evrenselden özgürleşmesiyle mümkündür ve bu nedenle birinci ve ikinci evrenselden extegredir. Spesifik karakter bir genellemeyle özgürlük olarak adlandırılabilir. Özgürlük hiçbir zaman kendinden önce gelen ilk iki evrensele baş kaldırıp birinci evrensel olacak kadar ileri gitmez. Tam tersi: tümden onaylanan ve tümden entegre bir özgürlük vardır. Felsefi özgürlük ise başka bir şeydir.

Evrensel TSM'nin tüm diğer evrenselleri kendi içinden türetmesi antropomorfist bir sonuçtur. İnsan olmayan bir dünyada evrensel TSM kendini refleksiyona tabi tutamaz. Öyleyse Evrensel TSM, insan evrenselinin önemini kanıtlar; ama bu evrensel, hiyerarşide birinci evrenselin yerini alamaz. Antropomorfist sonuç fiili determinasyonun ötesine geçen bir anlam taşımaz. Evrensel TSM'nin refleksiyonu akılda da gerçekleşse, evrensel TSM insana

"ihtiyaç" duymaz. İnsana gereksinim duymadan insan üretir.

Yukarıda açıklanan hiyerarşi, egemenlik ve gerçeklik ufkunda da yorumlanabilir. Evrensel TSM'nin ön-egemenliğinin kontingens olarak düşünülmemesi gerektiğini hatırlatmakta yarar var. Özverili poietik, bir başka deyişle, anti ekonomik savurganlık bazında bir dünya fantezisinden başka bir şey değildir. Bu ve benzeri fantezilerin üretilmesi TSM'ye aittir. Bu ve benzeri fantezilerden ancak imkânsızlık kaçınabilir. İmkânsızlık felsefenin alanıdır.

Evrensel Hiyerarşi II. Nicelik → Nitelik

Evrensel TSM'nin ilk ve en önemli kategorisi niteliktir. Evrensel TSM'nin kategorik temelini, niteliğini nicelikler ahengi oluşturur. Ahenk, m-tT'nin her yerde var olan üretimde determine olan hâkimiyetinden kaynaklanır. Evrensel TSM'nin m-tT'si, evrensel TSM'nin kendine özgü, meblağlardan oluşan doğrusal-vektörel yapısıyla her şeyden önce –Schumpeter'in belirtmesiyle– yaratıcı düzenleyen ve yıkıcı bir biçimde değiştiren bir gerçekliktir. Bu, üretimdir. Üretim her zaman ölçülebilir büyüklükler üretir. Hem münferit teknik objeler hem de sayıları ölçülür. Niteliğin önemi pozitif, daha iyi ve en iyi şeklinde dilsel kavramlarla ayırt edilir.

Nicelik bir şeyin toplamı ve çarpımı, yani çoğalma; çıkarması ve bölmesi, yani azalmadır. Sayılabilir birimlerden bir dizi oluşturulur. Doğada bu diziyi bireyler oluşturur, birbirinin aynısı iki kar tanesi yoktur –bu nedenle tek yumurta ikizlerinin özel bir yeri vardır–. Farklı varyasyonlarda da olsa –farklı renkler, farklı ayrıntılar vb– hep aynı nüshalar üretilir. Bu nedenle evrensel TSM'de nicelik her şeyden önce modellerden ve nüshalardan oluşan kuvantumdur. Modeller ve nüshalar diziler oluştururlar.

Bu nedenle niceliğin çokluk olasılığı düşünülemez.[48] Çokluk, çeşniliği içermez. Tam tersi; evrenselin matematik-teknik karakteri gerektirmediği sürece, çeşnilik zorunlu değildir; m-tT çeşnilik indikatörü tanımadığından çeşnilik olamaz. Bu bağlamda ise tam tersinin varsayılması gerekir. Evrensel TSM formlarında çeşnilik beklemez. Evrensel TSM sermayesinde daha çok olasılığı nedeniyle hemen aynı formda, ultra fazla, çokluk üretir. Çeşnilik üretim momenti değil, riskli bir fenomendir. Sayının gücü, daha doğru anlatımla numaranın gücü göründüğü kadarıyla, çeşniliğin özelliğinden daha üstündür.

Sayının gücü, matematiksel olmayan anlatım biçimidir. Aritmetik fenomen sayının sayı olarak gücü yoktur, ama güçsüz de değildir. Oluşumun başka bir düzenine ait semboldür. Matematiksel düzende dünyanın yönetimini belirler. Sayı olmazsa hiçbir şey olmaz. Hareketlerini sayılar ve numaralarla kaydeden evrensel TSM için sayı bilhassa önemlidir. Sayı, üretimde sayım ve ölçümün indikatörüdür. Bu nedenle sayı salt *bir* sembol değil, evrensel TSM'nin *sembolüdür.*

Sayı, üretimde verimi gösterir. Verim ölçülebilir. Sayı, demek ki gücünü görevinin üstesinden gelmekle kanıtlar. Üstesinden gelme bir tek birden, benzersizlikten, bireysel verimden ibaret değildir. Verim karşılaştırılabilir olmak zorunda olduğundan böyledir. Dünyada en yüksek bina -tüm oluşumlarda olduğu gibi-; bir

48. "Pluralitas non est ponenda sine necessitate", karşılaştırınız: Wilhelm von Ockham, Scriptum in primum librum sententiarum. Prologus. Quaestito 1". *Opera theologica*, yayınlayan Franciscan Institute of St.Bonaventure University, Cilt 1, St. Bonaventure (N. Y.) 1967. "Zorunlu olmadan çokluk konulamaz." prensibi Ockham'a göre ekonomide mantıksal prensiptir. Evrensel TSM'ye uyarlanacak olursa, evrensel TSM'de olasılıklar prensipte sınırlıdır. Bu durum öncelikle öznenin normalleşmesinde görülür. Ockham'a göre, birey kabul etmediğinden, çokluk yoktur, çeşnilik vardır. Teknikten farklı olarak Tanrı modelsiz yaratır. Dolaysız olarak tekil nesneyi yaratır. Hıristiyan filozoflar için Tanrı ya teknisyen değildir ya da çok özel bir teknisyendir.

tanesi, sadece en yüksek birisi, karşılaştırılabilir birçok binanın en yüksek olanıdır. Seri üretilmez ama yine de birey değil, tek örnektir. Birey yaratmak hiçbir zaman verim değildir –sanat verim değildir–.

Evrensel TSM'de nitelik, verim olarak geçer. Nicelik ne kadar yüksek olursa o kadar iyidir. Öncelikle tekniğin mükemmelliği ve medyanın varlığı olmadan düşünülmesi mümkün olmayan sermayenin büyümesi için bu böyledir. Büyüme, mükemmellik ve var olma, evrensel TSM'de önce üç niceliği oluştururlar ve daha çok daha iyidir, daha mükemmel daha iyidir; fazla arz daha iyidir, şeklinde ölçülürler. Sürekli sayı olarak varlık gösterdiğinden evrensel TSM kendini organize eder ve denetler.

Bu şekilde evrensel daima davranışı determine eder. Temel aritmetik sadece oryantasyon işlevini üstlenmez, davranışın en önemli momentinin iskeletini oluşturur. Evrensel ontolojik anlamda nicelik olağanüstü önemlidir. Pratiğimizin ana motifi değil, tüm ana motiflerin prensibidir. Çünkü evrensel TSM'nin bir prensibidir.

Toplama işlemi onaylamaktır. Toplama yapan kendisine bir şeyler katar, bir şeyleri mal edinir, artıdadır. Bu almaktır, kabul etmektir, faydalanmadır, kârdır. Toplama ardışık büyümedir, büyümeye katkıdır, bir figürdür aslında. Büyüme gençliktir, yaşamdır. Tüm bunların ötesinde gelişmedir, yeninin görünümünün, yoğunlaşmanın, nitelikli değişimin yaratılmasıdır.

Çıkarma işlemi reddetmektir. Reddeden bir şeyler verir, feragat eder, bir şeyler kaybeder, eksidedir. Bu vermedir, elden çıkarmadır, kayıptır. Çıkarma mütemadi küçülmedir, büyüklükte azalmadır, figürde küçülmedir. İhtiyarlamadır, ölümdür, sukuttur, miadı dolanın yok olmasıdır.

Çarpma işlemi, toplama işlemine aittir. Toplamadaki mütemadi büyüme, çarpma işleminde sıçrama şeklinde

gerçekleşir. Doğal olarak sıçrama düzenlidir, nettir, denetimlidir.

Büyük olan küçük olana bölündüğünden bölme işlemi çıkarmaya dahildir. Ama bölme işleminde belirgin olan azalma veya kayıp, bölüşme işleminde görülmez; çünkü bölme işlemi bölüşme, taksim, dayanışma, hatta adalettir.

Böylece niceliğin spesifik determinasyonuna değinmiş olduk. Adalete, bilhassa sosyal adalete ilişkin olarak niceliğin niteliğe dönüşme eğilimi vardır. Niceliğin bu temayülü soyut bir aidiyet değildir. Nitelik bakımından büyük sayılar küçük sayılardan farklı değildir. Ama değerleri gösteren bir sıralama yapılırsa durum değişir. Ürünlerin mükemmeliyeti ve miktarları sayısal belirtildiklerinde nitelik oluşur.[49]

Bu hareketin medyası, niceliğin niteliğe dönüşümünü sağlayan *para*dır. Para evrensel TSM'nin asıl değeridir. Para olmadan evrenselin ekonomi motivasyonu düşünülemez. Para sayılarının toplamı ve çarpımı bir özelliğe, evrensel TSM'de spesifik niteliğe giden yoldur. Belirtilen nitelik fakirlik ve zenginliğin farkıdır, özgürlüğün farkıdır. Paranın değeri her zaman sayılarla belirtilir. Evrensel TSM'de geçerli tek farkın kaynağı olması nedeniyle bulanık metafiziksel anlam alır.

Cinsiyetler, kültürler, dinler, milletler, nesiller, kültürlüler, kültürsüzler, insanlar, hayvanlar arasındaki gibi bilinen tüm farklar, fakir zengin farkından sonra gelir. Fakirlik ve zenginlik arasındaki fark olmadan diğer farklar görünmezler. Sefaletin hüküm sürdüğü bölgelerde baskı

49. Hegel "*Varlık Mantığı*"nda, "varlığın değişiminin bir şeyden başka bir şeye geçiş olmadığını, niteliğin niceliğe ve niceliğin niteliğe dönüşümü" olduğunu belirtir. Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Mantık Bilimi I, Birinci Bölüm, Objektif Mantık, Eserleri*, yayınlayanlar: Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Cilt 5, Frankfurt am Main, 1969. "*Doğum* ve ölüm" veya suyun donarak buz olması gibi doğal fenomenlerle "sıçrama" açıklanmıştır.

altındaki insanların emansipe olma, kültürel farklılıkları tanıma ve kabul etme, başka dinlere karşı hoşgörülü olma olanağı yoktur. Farklı, açık, liberal toplum zengin toplumdur. Para, özgürlüğün ilk maddesidir.

İnanılmaz ama buradaki diyalektik evrensel TSM'nin farklılaşmayı mümkün kılmakla farklılaşmayı bertaraf etmesinde yatar. Farklılaşmayı tümden kabul etmek farklılaşmaya çıkar, çünkü tanımaya ait farklılaşma momentinin gizlendiği farklılığının bir anlamı kalmaz. Bu nedenle evrensel TSM'de var olan tek farkın fakirlik ve zenginlik olmasına hayret etmemek gerek. Çünkü bu fark gerçek anlamda bir farklılaşma değildir: para bağlayarak ayrıştırır.

Evrensel TSM'de *tüm* özneler refah ister. Zenginlik pratikte fiili hedef olmasa bile refahın önkoşuldur. Refah motivasyonu ortak mutabakattır. Devrimin mümkün olmaması nedenlerinden en azından birisi şimdilik budur. En fakirler dahil herkes zengin ile fakir farkını tanıdıklarından tüm güçler etkili bir biçimde kullanılamaz. Farkın tanınması evrensel TSM ile olur.

Paranın niceliği değeri ile ölçülür. Değer ise tasarruf edilebilirliğe bağlıdır. Az miktarda para tasarrufunda bulunabilme fakirlik, çok miktarda para tasarrufunda bulunabilme ise zenginliktir. Zenginlik; öğrenim, mobilite, lüks vb gibi objektif olanaklardan faydalanmak demektir. Fakirlik demek, bu olanaklardan yoksunluk demektir. Fakirlik çaresizliktir. Tasarruf gücü evrensel TSM'de özgürlüğe tekabül eder. Evrensel TSM'de özgürlüğün ilk anlamı tasarruf gücüdür.[50]

50. Evrensel öznenin ilk özgürlüğü paranın sağladığı tasarruf edebilmede yatar; nitelikli farklılıkta hareket kabiliyetine sahip olma, teknik nesneleri nitelikli farklılıkta kullanabilme ve nitelikli farklılıklarda yararlanabilme özgürlüğüdür bu. İnternet aleniyetinde veya gerçek aleniyette (alışveriş merkezleri) bu tasarrufun gizliden gizliye denetimi bu nedenle özgürlük kısıtlanması olarak algılanmaz. Tasarruf etme süreci sekteye uğramadığı müddetçe, doğrudan özgürlük yaşanır. Böylesi bir yaşamın refleksiyonu için sekte gerçekten zorunlu mudur? Fakirliği şu

Tasarruf gücü, bunun yanında zevk gücüdür. Evrensel TSM'de ilk zevk tüketimdir. Tüketim ne derece inceden inceye düşünülmüş, ne derece leziz ve zevkli ise o derece zevk alınır. Öyleyse, zevkin niteliği -para miktarına bağlı olarak-, belirtilen spesifik zevki mümkün kılan olanaklar üzerindeki tasarruf gücü ile ilişkilidir. "Sıradan" zevk ancak ince düşünce perspektifinden bakıldığında mümkündür. "Basit bir evde" oturmak tasarruf gücü yüksek olmayan birisi için zevk değildir; "basit bir yaşam" olasılıktır, ama zorunluluk değildir. Öyleyse, fakir için böylesi bir evde oturmak zevk anlamına gelmez.

Evrensel TSM'de özgürlük, paranın değerine bağlıdır. Özgürlükten kastedilen; tasarruf edebilme özgürlüğü, servet, mal, mülk ve bunların rayiç değerlerini sayı olarak kullanarak gereksinimler ve zevk alma hareketinin -ulaşılabilir ve çok hızlı ulaşılabilir- sınırsız olması özgürlüğüdür. Bir tren veya uçak bileti veya kendime ait bir uçak alabilmem nicelikli değil, üniversal TSM koşullarında nitelikli bir farktır.[51]

Fakirlik ve zenginlik farkı, evrensel TSM'nin ayrıştırmasında anahtar rol oynar. Demek ki evrenselde, belirtilen farkı bertaraf etmek için motivasyon yoktur ve olamaz da.

---

veya bu biçimde sekteye uğratma veya engelleme olarak gördüğümüz zaman öyledir. Zengin ve zengin olduğu için benden daha bağımsız birisiyle karşılaştığımda, fakirliğim nedeniyle onun özgürlüğü ile yarışamayacağım için, özgür olmadığımı anlarım. Fakirlik rahatsız edicidir. Bu nedenle zenginlerle fakirler arasında dostluk yoktur. Daha özgür olanın özgürlüğü her zaman özgür tarafından engellenir. (Dostlukta özgürlük başka bir özgürlüktür).

51. Karşılaştırınız: Georg Simmel, *Para Felsefesi*, *Bütün Eserleri*, Cilt 6, yayınlayanlar: David P. Frisby ve Klaus Christian Köhnke, Frankfurt am Main, 1989. Simmel bu fikri söze dökerek "mülkiyet bir eylemdir" diyor. Bu "eylem"i "irade"ye koyarak, "Kişinin bir şeyi istediği gibi kullanmasının ona sahip olmasının sonucu olmadığını, ona sahip olmak olduğunu" belirtiyor. Bu bağlamda zenginlik veya servet özgürlüktür. Unutulmaması gereken, "irade"nin gücünün abartılmamasıdır. "İrade" -gereksinim ve haz- evrensel TSM'de hareketin sadece bir aracıdır. Bu nedenle "irade"nin evrensel TSM'ye katılmamasına izin verilmemiştir.

Farkın bertaraf edilmesi halinde tam tersi olur, özgürlüğün temel motivasyonu tasarruf ve zevkin gücünde felce uğrar. Çünkü özgürlük ve her şeyden önce zevk tasarrufunun özelliği, herkesin her şey üzerinde aynı şekilde tasarruf edemeyeceğidir. Lüksten zevk alma, servete (sermaye) sahip olma isteği ancak bu şekilde açıklanabilir.

Üniversal TSM, bir özgürlük olayıdır. İnsanlık tarihinde hiçbir zaman böylesine küresel hareket yoğunluğu yaşanmamıştır. Sahip olma ve zevk gücü hiçbir zaman günümüzdeki kadar güçlü olmamıştır. Bu bağlamda da nicelik, organize eden bir kategoridir. Üniversal, bunu kendi sonucu olarak görebilir. Olağanüstü efektif bir olgudur.

Enstrümanın zevki dikkate alınmadığından "enstrümantal mantık" üzerine tartışmalar yeterli değildir. Söz konusu olan, teknik bir aracın kullanılmasının gerçekleşmesi değil, teknik aracın kullanımının zevkine varmaktır. Ürün ne derece şık ise alınan zevk o derece büyük olur. Üniversal özne üniversal TSM ile çoktan duygusal bir bağ kurmuştur. Fakirliğin ve zenginliğin niteliğe dönüşen nicelikleri çeşitli duygu ve zevk boyutları ile ilişkindir.

Weber'in belirttiği "dünyanın sihrinin" bozulması, dünyada her türlü sihrin ve mucizenin bastırılmasını sağlayacak amaçsal rasyonelliğin tesisi bağlamında söylenmiştir. Weber doğru bir tespitle, pragmatik olmayan her şeyin sadece tehlikeli değil, aynı zamanda saçma olduğunu gösteren etkili bir değişimin gerçekleştiğine işaret etmiştir. Arzunun formları azalmış, kestirilebilir olmuştur. Arzu biçimleri, Weber'in göremediği yeni bir sihri yaratmak için nicelik ve niteliğe yoğunlaşmıştır.

Arzunun tümden normalleşmesi nedeniyle zenginlik neredeyse mistik bir niteliğe bürünmüştür. Zenginlik artık normalleşmiş öznenin mutluluktan uçmasıdır. Zenginlik kişiyi her türlü sıkıntıdan, dertten kurtarır ve her şeyden önce zengine, özgür özneye, yani maksimal olanaklardan

tasarruf edebilene evrensel TSM'nin tüm olanaklarını sunar. Özne evrenselin iç dinamikleri ile birleşebileceğinden zenginlik öznenin arzusunu onaylar. Özne sınırsız onaylar, varoluşunun mutlak olasılığı ile kaynaşır; en temel zevktir. Normalleşen öznenin arzusunun gerçekleşmesi; kendi teknik, kapitalist ve medyatik enerjisinde kayboluncaya kadar evrensel I'e katılımının güçlenmesidir.

Para, tasarrufun farklı medyasıdır. Ne kadar çok para olursa o derece tasarruf mümkündür. Zenginlik, niceliğin niteliğe dönüşümünü oluşturur. Tam bu noktada normalleşmiş öznenin farksızlığı evrensel TSM ile kimliksel deneyime dönüşür. Mistik bir vahdet oluşur. Normalleşmiş özne, evrensel TSM'nin mutlak görünümdeki varlığında matematiksel-tekniksel özgürlük tecrübe edinir. Özne evrenseli sınırsız onaylar ve mükâfat olarak evrensel tarafından onaylanır. Özneye TSM vahdetinin Tanrısal momentleri nasip olur. Şimdi artık özne enerjinin saf devinimi içinde momentler için dönmeye başlar. Onaylandığını tekrar algılar ve tekrar belirtilen enerjinin üretimine döner.

Evrensel TSM'nin tüm üretkenliğinde kendi katılımı ile *bolluk*[52] yaratıp yaratmadığı kuşkuludur. "Bolluk" m-tT ve onun ekonomisinden kaçman "sonsuzun sonsuzluğu"dur. Evrenselin mutlak olasılığı TSM ile vahdeti öngörülen tek olasılıktır. pT'nin olasılığı gibi diğer olasılıklar öznenin cesurca motivasyonu tarafından göz ardı edilirler. Sonsuz "bolluk" evrensel TSM için mümkün değildir.

Bolluk, düşünülemeyen ve mümkün olmayandır. Üretim ötesinde, üretilmediği için hiçbir üretimin bilmediği sınırsız var vardır. Bu var'dan kaynaklanan mahremiyetin evrensel TSM'de zenginle fakir arasındaki farkla hiçbir ilişkisi yoktur. Oradaki özgürlük başka bir özgürlüktür.

52. Martin Heidegger, *Felsefe Üzerine, Bütün Eserleri*, Cilt 65, yayınlayan: Friedrich-Wilhelm von Herrmann, Frankfurt am Main, 1989.

Ara Söz: Nicelik ve Zaman

Hollywood film makinesinin fantezilerinde olduğu gibi, bilim kurgu bize geleceği gösterir. Bu janrm özlü ürünleri de olabilir –örneğin Stanislaw Lem'in romanları–: prensip olarak bu tür eserlerde, tekniğin aynı tempoda gelişmeye devam ederek zamanda yolculuk ve uzaylılarla karşılaşma gibi düşünülmesi mümkün olmayan olaylar en kısa zamanda gerçekleşecekmiş gibi işlenir.

Bu olası değildir. Devinimin sürüp gitmesi halinde buluşların temposu 11014 yılında çok yavaşlamış olacaktır. Trafiğin hızı o zamana kadar daha da artacaktır. Ama hız sınırına yaklaşmak üzere olduğumuz da açık. İletişim olanakları da ebediyete kadar geliştirilemez, sınırsız değildir. Materyal küçülmesi olacak, üretim incelecektir. Nano teknoloji yeni ürünlere girecek. Ama teknik, tinsel olanı görmezden gelemez. Tinsel; prensip olarak ürüne, maddeye dayanır. Ayrıca evrensel öznenin dikkat yelpazesi de sınırlıdır. Gelecek nesiller medyayla daha fazla kaynaşacak olabilir, ama akıl da yorulacak, rejenerasyona gereksinim duyacaktır. İnsan insan olarak kaldığı müddetçe ömrünün sınırlılığının üstesinden gelemeyecektir.

Belli aralıklarda inovasyonla canlanan pazarlar yok olup gideceklerdir. Örneğin televizyon teknolojisinde yaşanan, geçtiğimiz yüzyılın kırklı ve ellili yıllarındaki lambalı televizyondan günümüzdeki plazma televizyona geçişe benzer bir sıçrama önümüzdeki altmış yılda tekrarlanmaz. Sonuçta durgunluk olur. Mutlaka yeni pazarlar oluşacaktır, ama evrensel özneye yönelik ekonomik olanaklar sınırsız değildir. Öznenin kaç gözü kaç eli olursa olsun, günün birinde özne, öylesine bir sınıra gelecektir ki oradan itibaren artık organların toplanması ve mükemmelleştirilmeleri saçmalık olacaktır.

Böylesine gelişmiş ileri bir aşamada tekrar ve tekrar edilenin maddesi önemli bir sorun olur. Bir anlığına sanatı

düşünelim. Orijinalliğin, yeniliğin, görülmemişin, duyulmamışın empatisiyle yaşar. Fidias'tan Piet Mondrian veya Jeff Koons'a atılan adım –farklı açılardan– inanılmaz bir adımdır. 2500 yıl gerektiren bir aşama. Gelecek 2500 yılda böylesi bir gelişme artık beklenemez. Sanat daha nereye gidecek ki? Geçilen sürecin olanakları tekrarlanacaktır. Geçmişin kombinezonlarına ilgi duyup duymayacağımız da müphem ve ayrı bir sorun. Depolama sorunu yine ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkacaktır. Gün gelecek, sanat tarihinin artefaktları data bankalarına defedilecekleridir. Kimlerin onlara ilgi duyup onlarla ilgileneceğini bilmeden konulacaklardır data bankalarına. Aynı şekilde romanlar, senfoniler ve yorumları da data bankalarına konulacaklardır.

Evrensel öznenin en ana motivasyonu sporda, yani yedek dinde, rekorlar şimdiye kadar olandan farklı kırılacaktır. Koşu veya yüzme gibi hız gerektiren spor dallarında sonuçlar daha küçük sayılar, daha küçük birimlerle ölçülür olacaktır. On yıllarca önce geçerli olan saniyenin onda biri yerine yüzde biri veya binde biri sonucu belirleyecektir. Gün gelecek, fark, saçmalığa dönüşecektir. Aynı durum yenme için de geçerlidir. Yarı yüzyılda futbolda beş kez dünya şampiyonu olmak şahane bir şey, yüz yılda on kez şampiyon olmak dikkate şayan, bin yılda yüz defa dünya şampiyonu olmak sıkıcı olur. Bu bağlamda bin defa yenmeyi veya kazanmayı kupalar veya yıldızlarla sembolize etmek saçmalık olacaktır.

Ayrıca tekrarlar ve yeni olayların araştırılıp incelendikten sonra dokümantasyonu manevi bilimler için sorun yaratabilir. İleride beş, on veya yirmi tane daha dünya savaşının olduğu düşünülecek olursa öznenin kendini algılaması da büyük bir sarsıntıya maruz kalacaktır. Sadece "Onsekizinci Dünya Savaşı" tanımlaması bile şaşırtıcı bir tanımlama. İlerlemenin ritmini belirleyen teknolojik ilerleme yavaşlar ve günün birinde duracak olursa, tarihin

kriteri de yok olur. Tarih, sürelerin uzunluğu ve yaşanan olayların çokluğu nedeniyle iç patlama yaşar.

Doğal olarak henüz önemini bilemediğimiz olaylar olabilir. Örneğin atom savaşı şimdiye kadar yaşanan savaşlardan çok farklı sonuçlar doğurabilir. Büyük bir meteorun dünyaya çarpması da insanlık için yepyeni bir deneyim olur. Her iki örneğin gerçekleşme olasılığı oldukça azdır. Bundan sonra olacak her dünya savaşı atom savaşı olur görüşü kuşku götürür bir görüştür. Diğer taraftan ise iklimsel felaketin determinasyonları daha şimdiden yaşanır olmuştur. Apokaliptik redüksiyon, nihai olayın görülmesi, devrimci sonuçlar doğurur. Nihai olay görülecektir.

Onlarca yılların ve yüzyılların niceliği –niceliğin temporal boyutu– evrensel öznenin çifte topolojisinin koşullarına dahildir. Bu nicelik evrensel topografyayı ve öznenin patolojik-topolojik-mantıksal entegrasyonunu içine çekip bilmediğimiz bir biçime dönüştürecektir. Teknik-kapitalist-medyal özgürlük mistik elementini yitirecektir. Özgürlük geçmişte kalmış bir hatıra olacaktır.

4
~~Evrensel~~ ve ~~Evrensel Topoloji~~

Evrensellik, ilk zamansal-mekânsal genişlemedir. Bu genişleme matematiksel kavranılabilir. Tamamen olaysızdır, zaten boştur. Bu nedenle belirtilen evrensellik ~~evrenseldir~~.

Düşüncenin bir bilmecesi varsa bilmece burada yatar. Aslında evrenselliğin tüm bilmeceleri çözülebilir. Ama zincirin halkaları sonsuz. Başlangıç öncesi bir başlangıç olacağından düşünce başlangıçta değildir.

Olaysız zaman-mekânın düşünce sınırları öncesindeki başlangıç öncesi ~~evrensele~~ aittir. Bizden kaçınan ve

hep kaçınacak olan ilk kelime, ilk anlam onda, başlangıç öncesinde yatar.

Bu ilk kelime olasılıkla *var* (Es gibt)[1] anlamında yorumlanabilir. Burada veren olmadığı gibi "vergi" de olmadığından yanlış anlaşılmaya açık bir yorum veya tanımlamadır. "Vergi" evrenin olaysız safi zamansal-mekânsal genişlemesini tanımlamaktan çok daha yüklü ve çok daha fazla anlam taşıyan bir sözcük.

Evrensel (U) I-IV vardır. Evrenseller olaysız zaman-mekânın işgali. Evrenseller pT ve m-tT ilişkisinde evrenselliğin oluşumu. ~~Evrenselin~~ evrenselliği = ~~üniversal topoloji~~, İ-M-M'in ~~uT~~'si olarak saf var'ı.[2]

Teknik hiç tekniksel değil, sermaye hiç sermayesel değil ve medya hiç medyal değildir. Bilim hiç bilimsel değildir. İnsan hiç insansal değildir. Doğa hiç doğal değildir.

---

1. Almanca (Es gibt.) cümlesinin Türkçe karşılığı (var)dır. Diğer taraftan (gibt), (geben = vermek). Yüklemin şimdiki zaman 3. tekil şahıs bildirme kipi. Bu nedenle bu paragrafta vermek ve verilen sözcükleri geçmektedir. Çevirenin notu.

2. Karşılaştırınız: Plotinus, "İyi (Bir)", Plotinus'un Eserleri, Cilt 1a, kronolojik sıraya göre yazılar 1 -21, Metin ve Çevirisi, çeviren Richard Harder, Hamburg, 1956. "γὰρ ἡ τοῦ ἑνὸς φύσις οὖσα τῶν πάντων οὐδέν ἐστιν αὐτῶν" Harder tarafından çevirisi şöyledir: "Bir'in varlığı her şeyi yaratan olduğundan, Bir onlardan birisi değildir." Burada sorun, Bir'i doğa veya yaratan olarak tanımlamakla Bir'in ilk anlamını geçersiz kılıp kılmadığıdır. Her şeyin üreticisinin üretilenlerden biri olamayacağı anlaşılır ve mantıklıdır. Her şey ama bir üretim ise ayrım kendi kendini çürütür. Plotinus, Ennead'lar VI 9'da sonlarda ἐρημία ile inziva veya yalnızlık diyerek sorunu çözmüş gibi görünüyor. En saf στάσις, tümden durağanlığın "olur". Tamamen devinimsizlik olan yerde üretim olmaz. Yine de her şeyin o Bir'den çıktığında (Emanasyon) ısrar ediyor. Ennead'ler V 3'te "Varlığın tanınması ve öbür dünya'da Bir'in tin ve ruhu yaratmadan tin ve ruhun nasıl inşa edildiği açıklanır. Bir verendir ama üretimden uzaktır. Geist'e kendini kurma *yeteneğini* verir. Mutlak transendental Bir her şeyin kaynağı olarak kalır. Plotinus'un getirdiği çözümün tatmin edici olup olmadığı müphem. Sonuçta Plotinus metafizik, yani fizikseli varlık'ı metafiziksel temelde ele alan filozoftur. Günümüzde artık düşünce böyle değildir. Ama araştırmamak varlığın mutlak kaynağının ne olduğunun çözümü değildir.

Verilen yoktur - olumsuzlama bilmediğimiz, bizden kaçınan ilk-akla işaret eder.[3]

U I Teknik.Sermaye.Medya olarak zuhur eder, U II bilim olarak, U III insan olarak ve U IV doğa olarak zuhur eder.

Tezahür ne ürün, ne insansal ne de doğaldır. U I-IV tezahürü net ~~u~~T'nin var'ıdır.

Tezahür evrensellerde kaybolur, evrenseller tezahürü sahteleştirir. Evrensellerde üretilmiş ne teknik ne de doğal bir şey vardır. Tekniksel, doğal olan, yani aslında evrensel olan kendi tezahürünün önüne geçer. Bu nedenle kendini görüntüleyen hiçbir zaman tezahür değildir.

Yine de tezahür kendini görüntüleyenden ayrıştırılabilir. Çünkü tezahür, görüntülenen değildir.

Dört üniversal zuhur eder ve dördünün zuhur edişinde tezahür hep *aynıdır*. Kendini görüntülemek ile tezahür arasındaki fark mahremiyette *tecrübe* edilebilir.

Tezahür görüntülemekten kurtulur, görüntülemek kaybolur. Tezahür artık saf tezahür olur.

Olaysız zaman-mekânın ilk işgali tezahürdür; evrensel varoluşun başlangıcıdır.

3. Karşılaştırınız: Martin Heidegger, *"Tekniğe İlişkin Soruşturma"*, *Konferanslar ve Makaleler, Bütün Eserleri*, Cilt 7, yayınlayan: Friedrich Wilhelm Herrmann, Frankfurt am Main, 2000. Tekniğin özü de işte böyledir, hiç tekniksel değildir. "Varlık"ın "özü" hiçbir zaman "oluşmakta olan" değildir. Söz konusu olan mantıksal anlamda olumsuzlama değil, determinasyonlar arası ilk ve nihai ayrışım ve determinasyonların ilk ve nihai kaynağıdır. Teoloji hiçbir zaman ilk ve nihai aklı açıklamadığı için belirtilen kaynağı teolojileştirmek mümkün değildir. İmtina eder, tümden aklı imkânsızlaştırır.

İlk sözcüğün düşünce sınırları öncesindeki ilk anlamı, düşünce sınırları öncesinde olması nedeniyle zorunlu olarak matematiksel değil, hiper-matematikseldir. Hiper-matematik, zaman-mekân ve safi tezahürden aşkındır. Aksiyomları meçhuldür, hiper-aksiyomlar olarak meçhul kalmak zorundadırlar. Çünkü ilk anlam varlık değil, hiper-varlıktır, varlık içinde güçlü bölünmedir, safi dışarı, mutlak dışarıdır (ɯF).

Safi var (ɯF), önce mutlak tezahürü yaratır –yani var; hiçbir zaman safi tezahür, ama safi gıyap da değildir–. Var, m-tT'yi özgürleştirir ve onunla birlikte bizzat *kendisi* topoloji olarak matematiksel olasılıklarla özdeştir de ayrıdır da. m-tT'de evrenseller oluşur. Evrenseller arasında komplanar evrensel TSM ilk ve bu nedenle de yönetici evrenseldir.

m-tT'nin monokrom ön-alanı olarak safi var (ɯF) İ-M-M'in kaynağıdır. Ön-alan, çünkü m-tT'nin et-rafı, *matematiğin eti kemiğidir*.

ɯF, pT ve m-tT'nin olanaklarını içerir. Akıl olarak akıl ona aittir. Bu olanağın gerçekleşmesi zorunlu akıllı gerçekleşmedir, canlının kendini göstermesinde böyledir (hayvan → insan). Canlının aklı olduğundan pT ve m-tT dönüşümü olur. İnsanın daha az akıllı tezahürlerden daha akıllılara geçiş yaptığı iddia edilebilir. Bu oluş kaçınılmaz oluştur.

pT ve m-tT dönüşünde İ-M-M hiçbir zaman terk edilmemesi gereken düşünce alanını yaratır. İlk söz –safi var (ɯF)– düşünülemez. Aklın kaynağı –düşünülemez–; oluşu ise kendi determinasyonlarında makuldür.

Evrensellik olarak evrensellik –safi var (ɯF)– verilen değildir, veren de değildir, tezahür değildir, safi gıyap değil,

varlık değil ve hiç de değildir. O evrensel I-IV anlamında evrensel de değildir. O *mümkün olmayandır.*

Kontingens olmayan evrensel I-IV vardır ama zorunlu değildir. ~~ɯ~~ kontingens ve determinasyon ötesidir. Yoğun ayrışım, çatlak, özgürlük, yani mümkün olmayandır. ~~ɯ~~'ye götüren bir iz vardır: felsefe.

~~ɯ~~ mümkün olmayanın özgürlüğünden felsefeye uzanan varlık'ın yoğun ayrışımının izini bırakır.

5
Evrensel-Özne

Evrensel-özne, m-tT'de düşünce öncesi kaydedilmiş aklın mutlak olasılığıdır; TSM'nin önkoşulu değil, sonucudur. Belirtilen sonuç metafiziksel değildir; m-tT'nin mutlak olasılığına göre determinasyonlarda zorunlu oluşmuş, gelişmiştir.

Evrensel TSM'nin integralı olması nedeniyle özne evrenseldir. Öznenin tüm vasıfları entegrasyona uygundur. Teknik.Sermaye.Medya'nın evrensel anlamı öznede tekrar görünür ve onaylanır. Evrensel TSM'nin motivasyonu özneselliktir.

Öyleyse evrensel-öznenin birincil özelliği *akıl*dır. Aklın niceliğinin niteliğe dönüşmesinde özne oluşur. Çifte

topolojinin dönüşümünün determinasyonlarından kaynaklanır. Öyleyse poetik ve matematik-teknik anlamları alıştırma yeteneğine sahiptir. Ayrıca dil yeteneğine de sahiptir. Bu yetenek, özneyi diğer daha az zekâya sahip canlılardan ayırır; sınırsız bir ayrımdır. Bilinci gelişerek hayvanlar bilincini aşan nitelik kazanır. Özneyi TSM'nin optimal integralı yapan şey, dili ve bilinci ile nitelik olarak hayvanların vasıflarından çok üstün olan aklıdır.

Evrensel öznenin ikinci özelliği, *arzu ve iradedir*. Arzu özneyi evrensel cisim olarak markalar. İnsansal veya insansal olmayan diğer cisimleri arzular. Arzu edilen cisimlerin bazıları vücuda alınır bazıları sembolleştirilir. Vücuda alınanlar yiyecek maddeleri ve benzerleridir –uyuşturucu, vücutsal salgılar–. Öznenin refahını ve zenginliğini gösteren şeyler sembolleştirilirler.

Öznenin üçüncü özelliği, belli bir biçimde ilk iki özelliği sonucu evrensel TSM'e yönelik edindiği *meslektir*. Meslek evrensel üretim sonucudur. Meslek, evrensel-öznenin dünyadaki ontolojik-fonksiyonel yerini gösterir. Marx, insan ile doğa arasındaki ilişkinin "çalışmak" olduğunu söyler. Doğa hep evrensel TSM tarafından oluştuğundan, çalışmak zorunlu olarak meslektir. Çünkü evrensel TSM'de özne çalışmak zorunda değildir. Özne kendisini "kapitalist makinede" kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle çalışmak gerekli ama yeterli koşul değildir. Çalışmak meslekte ölçüsünü yitirir ve fakir zengin farkını yaratır (karşılaştırınız: Açıklamalar not 42). Evrensel TSM'in en mükemmel pozisyonunda evrensel-özne çalışmayı ve mesleği dönüştürür. Akabinde akıl, arzu ile oynamaya başlar. Paranın özgürlüğünün zevkine varır. Mesleğin dönüşümü, mesleğin ontolojik-fonksiyonel pozisyonu ile ilişkilidir: mesleğe ve çalışmaya üstün gelme özgürlüğü tanrısal anlam kazanır.

Evrensel TSM'nin öznesi dereceli akıllıdır, arzu eder ve mesleği/işi vardır. Belirtilen temel donanımdan hareketle

spesifik yetenekler edinir. Yeteneklerden yararlanarak akıl, arzu ve meslek arasındaki etkileşim mükemmelleştirilir. Etkileşimin mükemmelleştirilmesine öznenin politik emansipasyonu dahildir. Evrensel TSM'nin olasılık düzeyinde ancak emansipe olmuş özne davranış gösterir.

Öznenin akıl ve arzu dispozisyonu sadece bir özgürlük içermez, iki özgürlük içerir. Bunlardan ilki evrensel TSM'de açılır; evrensel öznenin akıllı, arzulu ve meslekli olması onayıdır. Onay, akıl ve arzunun ahenkli birlikteliklerinde, ötesi olmayan bir zevk olarak zuhur eder, giderek tanrısallığa benzer varoluşa yükselebilir. Diğer özgürlük nicel olmayan hal ve tarzda ötesi olmayanı aşar. Bu özgürlük, evrensel TSM'den özgürleşmenin özgürlüğüdür.

Evrensel TSM Önünde Özne. Solipsizm ve Mahremiyet

Düşünmenin, daha doğrusu bilincin tekbenci formu vardır.[1] Düşünce ve dünya, düşünce ve cisimler (nesneler), düşünce ve diğerleri, dünya ve düşünce, cisimler (nesneler) ve düşünce, diğerleri ve düşünce ilişkileri ile ilgili birkaç kez determine olmuş İç/Dış-ayrımının deneyimini yapar. İlişkilerin yer değiştirmesi önkoşulsuz oldukları anlamına gelir. Ne ben olmadan dünya yoktur diyebilirim, ne de bensiz bir dünyanın olduğunu söyleyebilirim. Tekbencilik form olarak öyleyse bilincin İç/

1. Karşılaştırınız: Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*. "Tekbenciliğin Ben'i genişlemez bir noktaya kadar küçülür ve ona koordine edilmiş gerçeklik olarak kalır." "Tekbenciliğin" ciddi uygulamada "saf gerçekçilik"le ilgili olduğu görülür. "Dünyam Ben'im. (Mikrokozmos)" cümlesi bunu anlatır. Öznenin tekbenci formu bizi gerçekliği inkâra götürmez. Bilakis öznenin dünyadaki yerini belirler. Özne "dünyanın bir sınırıdır." Özne tekbenci midir (yoksa mahrem mi?). Tekbencilik "gerçeklikle" eşzamanlı olursa, genel merci anlamında "metafiziksel özne" aslında yoktur. Eğer özne varsa, dünya orada biter, özne dünyaya sınır teşkil eder.

Dış-ayrımı temelinde Dış'a karşı olması değildir. Aslında İç/Dış-ayrışımı tekbenci forma dahildir.

Bilincim kendisinin bilincinde olursa İç ve Dış'ın kesin ayrımı bilincimle ve bilincimde olanın sınırı ile ilişkilidir. Öznenin tekbencilik formu bilincin kendi içindekini Dış olarak lokalize etmesinin zorunlu deneyimidir. İç/Dış-ayrışımından sınırsız geçiştir tecrübe ettiğim. Tekbencilik, Dış'ın kendini içimde göstermesi nedeniyle *benim* dışım olduğundan sınırsızdır tecrübe ettiğim. Demek ki solus ipse her zaman "Dış"tır.

Bu bağlamda tekbencilik İç/Dış-ayrışımım radikalleştirir ve nihayet istikrarlı tekbenci bilinci yok eder. Dünya benimdir –bu ilişkide sınır yoktur–, öyleyse aslında artık hiç ilinti yoktur. İç/Dış ilişkisi sınırsızlaşmıştır. Onun başlangıç noktası olmam nedeniyle sınırsızlaşmanın indikatörü Ben'dir. Bu bağlamda tekbenci dünya İç'in sınırsızlaşmasıdır. Sınırsızlaşma içinde dünya tümden gerçektir ve gerçek olması nedeniyle Dış'tır. Dış ile İç arasındaki sınırı korumak zorunda olduğundan bilincin tekbencilik formu eğilime göre smırsızlaşmayı sürdürmek zorunluluğunda gerçekleşir, çünkü başlangıç noktasının sınırsızlaşması tecrübeye olanak tanır. Bilinç her zaman kendi perspektifinden hareket etmek ve her zaman kendine geri dönmek zorundadır.

Bilincin tekbencilik formu hem her türlü tecrübeye olanak sağlar, hem her türlü tecrübeye refakat eder. Ben bizzat kendi Ben'ime geri döndüm. Bu devinim yalnız benimle ilgilidir. (Bana) Olan bir şey, bana yaptığı etkiyi bir başkasında hiçbir zaman yaratamaz. Başkası Ben'im hep kendime geri döndüğümü bilir veya bilebilir de. Ama bu devinimin diğerindeki anlamı hiçbir zaman bendeki anlamı ile aynı değildir. Olayların zuhur etmesini sağlayan bu hareket hiçbir zaman bana olan hedefinde olduğu gibi başkasına ulaşamayacağından, hareketin diğerine ulaşıp ulaşmadığını bilmem mümkün değildir; yalnız ben...

Sorabilirim, iletişim kurabilirim, ama bu iletişim Ben'im Ben'le olan iletişimiyle karşılaştırılamaz bir iletişimdir. Diğeri henüz görünmez. Bu bağlamda yalnız ben varım. Bu yayılmacı redüksiyonun bir başka formu egoizmdir.

Sosyallik öncesi düzeyinde diğeri her anlamda kendinden uzaklaşan hareketin farksız kaynağıdır. Diğeri, zaman ve mekânda benim deviniminin determinasyonlarından birisidir. Nesneler de buna benzer anlam kaynaklarıdır, ama anlamlarında hareketlilik yoktur. Diğeri, hareket eden diğer anlamlardan bireysel anlam değişiklikleri ile ayırt edilebilen, mekân ve zamanda hareket eden değişken bir anlamdır. Anlam özgürlüğünün ayrıştırılması benim tarafımdan gerçekleşmez. Anlam özgürlüğü içinde konulan sosyal kurallardır ayrıştırıcı olan. Bu kurallar hareketi organize ederler. Bu kurallarda Ben ilişki kurmaya başlar. Böylece tekbenci form başka bir şeye dönüşür.

Spesifik kuralları olan sosyal alanın oluşması, başkaları ile farklı ilişkilerin kurulmasını sağlar. Bu farklılaştırma ise sadece alanın farklılaştırıcı işlevselliği ile ilişkilidir. Özne farklı olarak kalır ve diğerlerini algılaması da farklıdır. Özne diğeri ile olan ilişkisini düzenli interaksiyona havale eder. Evrensel TSM ilişki için, birçok olmakla beraber, üniforma olanaklar sunar. Bu, ilişkinin şekli hakkında bir şey ifade etmez. Olası fonksiyonlar "iş arkadaşlarının", "üstlerin", "müşterilerin", "hastaların", "rakiplerin" vb fonksiyonlarıdır. Tüm bunlar diğerinin farklı anlamlarıdır, öznenin normalliğinde farklı anlamıdır.

İddia edildiğine göre, özne determinasyonlara tabidir, bu bir tezden ibarettir, determinasyonları tecrübe etmez, argümanı ile çürütülür. Öznenin bilinci için kendi içinde algıladığının geçerli olduğu söylenir. Bu, özgürlük anlayışının klasik biçimidir; özne "spontane"liği[2] ile karakterize

2. Karşılaştırınız: Kant, Arı Usun Eleştirisi. İrdelenen, öznenin "doğa kuralları nesnelliğine mi tabidir" yoksa "özgürlük nedeniyle mi nesnellik" vardır.

edilir. Bu görüşe göre özne bir eylemin başlangıcını belirleyecek yeteneğe sahiptir –zorunlu olarak sorumludur–. Böylesi bir eylemde öznenin bilinçli karar verdiğini kabul etmek gerekir.

Bilinç ama sadece içteki algılardan, hayallerden, fantezilerden ibaret değildir. Aynı zamanda dış koşulların etkisindedir, dış koşullara da tabidir. Dış koşullar örneğin uyuşturucu alındığında, hastalık halinde veya yaşlılıkta kendilerini gösterirler. Bilinç değişime uğrar ama değişimin olup olmamasına hâkim değildir. Bir değişim olduğu sonradan tespit edilebilir. Ayrıca bir de determine eder sonucu olan "bilinçaltı"nın da (Freud) etkisi vardır. Bu determinasyondan her zaman daha sonra –"Freudsal dil sürçmesi"nde öyledir[3]– haberdar oluruz.

Freud'e göre bilinç, dış koşulların sonucunu tecrübe edebilir ve bilincine varabilir. Ama bu sonuçların nedenini tecrübe edemez. Bilinç bunu bilinç olarak yapamaz. Kendi dış koşullarının bilincine varacak olursa artık zaten bilinç değildir. İlaçların etkisini tecrübe ile görebilir ama kendi fizyolojik değişimini göremez. Yaşlanmanın sonuçlarını tecrübe edebilir, ama yaşlanmayı tecrübe edemez. Yaşlanmasının nedenini bilemez. Tüm bunlar bilinçaltı formları olarak ortaya çıksa, yani bilinç tüm bunların bilincinde olsa, bilinç olmaz.

Bu nedenle öznenin determinasyonu ancak, özne kendi determinasyonunun bilincinde olursa söz konusudur, demek yanlış bir yaklaşımdır. Tam tersi, bilincin, kendi dış koşullarının dış koşullar olduğunun bilince girmesine izin vermesi mümkün değildir. Bu nedenle –hangi türden olursa olsun– bütün determinasyonlar her zaman "öznenin arkasında" geçerlidir. Bu, sosyal determinasyonlar için bile geçerlidir. Özne hiçbir zaman sosyal interaksiyon-

3. Karşılaştırınız: Sigmund Freud, *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi. Unutmak, Dil Sürçmesi, Ötesine Geçmek, Boş İnanç ve Yanlışlar*, Frankfurt am Main, 2009.

larda yoksulluk ve zenginlik künyesinin davranışlarını nasıl determine ettiğini bilemez, sadece davranışlarının determinasyona ait olduğunu varsayabilir.

Bilincin önemli bir başka boyutu, özne kendini göstermemiş olsaydı, farklı fonksiyonlarda sosyal interaksiyonlara katılma yeteneğinden yoksun olacağıdır. Bilincin sosyal ve kurumlar dünyasının fonksiyonel interaksiyon sahasında zuhur etmesindeki süreklilik, onun farklı bir formudur. Bu ancak bir başka tezahürün, *mahremiyetin*,[4] bilincin primer zuhur etmesinin ayrışımı ile mümkündür.

Tekbencilik bilincin formu olmakla beraber, bu form daha önceki bir tezahürün epifenomen formudur. Bilincin tezahürü mahremiyettir. Tekbencilikten farkı, İç'i diğeri ile özgürlük olarak tecrübesinde yatar. Bilincin İç'inin Dış'ından ayrılamayacağını yukarıda saptamıştık. Dışı zaten içtir. Mahremiyet yine de bu bölünmüş İç'i Dış'tan ayrıştırabilir. Mahremiyet, temayülde objektifleştirilebilecek dış önkoşulu olmayan tecrübelerin etki sahasıdır. Ancak bu, mahremiyetin Dış üzerinde söz sahibi olabileceği anlamına gelmez.

Pek tabii Dış'tan, diğerinden, kaynaklanan şeyler de (dokunma) vardır. Mahremiyetin topografyası, benzeri hetero-duygusal tecrübeler tarafından düzenlenir. Diğer tecrübeler oto-duygusal deneyimlerdir. Etkileyebilecekleri başka hiçbir şey olmadığından kendi kendilerini etkilerler. Ayrıca, hem oto-duygusal hem de hetero-duygusal üçüncü bir mahremiyet tecrübesi daha vardır: en yoğun ekstaz tecrübesi. Ekstaz durumunda bir başkası veya bir şey bizi öylesine etkiler ki, aynı zamanda kendi kendimizi etkileriz.[5] Böylesi bir tecrübede İç/Dış-ayrışımı en yoğun

4. Karşılaştırınız: Georges Bataille, *Din Teorisi*, Münih, 1997. Ayrıca karşılaştırınız: benim kitabım: *Suya Yazmak. Mahremiyet Üzerine Felsefi Deneme*, Berlin, 2013.

5. Seksüel arzunun felsefede eşsiz betimlemesinde Sartre'nin söylediği vücutların "*karşılıklı çifte etleşmesi*" işte budur. *Varlık ve Hiçlik, Fenomenolojik Ontoloji Denemesi*, Reinbek bei, Hamburg, 1993.

tezahür momentlerinde ortadan kalkar. Mahremiyetin topografyası harekete geçer. Metanoya (kendini aşma) mümkünleşir.

Şirketlerin ve kuruluşların fonksiyon alanının sosyal interaksiyonunda normalleşmiş öznenin pratiği kurallar tarafından farklı yönetilir. İnteraksiyonun mükemmelleşmesi koşullarında hiç sekteye uğramadan işlemesi tek amaçtır. Öznelerin mahremiyetinin burada hiçbir rol oynamaması arzu edilir. Özgüven, varoluşunun o olması nedeniyle mahremiyetin boyutunu tanıdığından özne sadece sosyal interaksiyon içinde hareket edebilir. Öyleyse sosyal interaksiyon her zaman mahremiyetle ilişki içindedir. Bu ilişkide özne evrensel TSM'yi onaylayıp onaylamayacağına, yani onaylayarak mahremiyetinin farklılaşmamasında özgür olup olmadığına, reddedip reddetmemeye, yani reddederek mahremiyetinin farklılaşmasında özgür olup olmadığına karar vermek zorundadır. Birinci durumda azimle evrensel TSM üretimine katılır. İkinci durumda ise elinden geldiğince kaçınmaya çalışır.

Mahremiyet, tecrübe sahasıdır. Orada kendimle ve diğeriyle ve kendimle karşılaştığımdan, diğerine *an-arşist* yaklaşmam nedeniyle, tecrübe sahası mahremiyetin etki alanıdır. Hiçbir kural yoktur, ne ahlaki, ne yasal ne de evrensel TSM kuralı vardır. Diğeri ile temasım çıplaktır. Temasım diğerinin söylediği her sözü duyar, diğerinin tüm jestlerini dikkatle izler. Nefes alışını gözlemler. Her türlü kural teması tahrip eder. Mahremiyet, kendisi arkhe olmadan bizzat an-arşi'dir. Mahremiyet özne benzerliğinden özgürleşmiş özneselliktir.

Mahremiyette öyleyse dünya formunun ontolojik dönüşümünden başka bir şey olmuyor demektir. Matematiksel-tekniksel alanın ekonomisinde kendinden kaynaklanması mümkün olmayan bir şey oluşur. ~~Evrensele~~ yaklaşım oluşur. Mahremiyet, nötrleşmiş farklı varoluşu varoluş içinde yoğun ayrışıma çeker; mümkün olmayana,

özgürlüğe dönüştürür. Başka türlü söylemek gerekirse, pT'den tekil ayrışık determinasyonlar zuhur ettiğinden, varlığın determinasyon dizisinin farklı geçerliliği m-tT'de karartılır.

İç/Dış-ayrımı sınırlarının kaldırılması mahremiyette Ben ve dünyam özdeşleşmesini sağlamaz, özdeşlemeden kurtuluşu, özgürleşmeyi sağlar. Bu özgürleşmede bilinç, aynı anda ondan da yararlanabilmek için, tekbenci formu geride bırakır. Çünkü bu şekilde kendi sınırlarının kaldırılmasında diğeri ile olan fark ortadan kalkmaz, aksine güçlenir. Tam da aşkta, erotik yaklaşımdan hem ayrılmadan hem de özdeşleşmeden diğeri bütün diğerlerinden farklı olarak vardır. Böylece tekbenci bilinç formu farka, mahremiyete ve hem de İç-ayrışıma tekabül eder.

Sadece özne iç-ayrışımda yerine göre kendini ayırmaz; her şeyin ayrımı mümkündür. Diğeri ve nesneler, yoğunlaşarak kırılmaya uzanan bir bağımsızlık kazanmaya başlarlar. Dünyanın kırılması veya kırılganlığı ancak bu noktada algılanabilir. Farklı öznenin bilmediği, tanımadığı temporal bir yapı zuhur eder. Çifte topolojideki kırılmaya uygun bir biçimde mahrem bilinç, kendini ayrıştıran zamansallığa maruz kalır. Bu zamansallık tüm tecrübeler olan zamansallıktır ve şu veya bu şekilde bir *olay* imkânı olan bu zamansallıkta özne ismen, yani birey olarak zuhur eder. Bu olay ayrışımdır, diğerinden fark, yani diğerine yaklaşımdır.

Diğer temporalitenin belirtilen hareket alanında İ-M-M kendini pT olarak determine eder. Mahremiyet, hayalinde yarattığı şekilde karakterini geliştirir. Buna göre m-tT'yi terk etmek yalnız ve ancak dilin topolojik değişiminde, poetik konuşma kararında, söylemekte mümkündür. Bu karar özne tarafından verilmez, mahremiyetin determinasyonlarında verilir. Şiir, üretimin evrensel paradigmasını soyut onaylayabilir. Ama şiir –güzel sanatlardan

farklı olarak– öznenin sadece ve sadece mahremiyette tecrübe edebileceği özgürlüğün kesin beyanıdır. Şiirde bir başka (geçmişteki) dünyanın yansımasını yaşarız. Bu yansımayı evrensel TSM'ye devretmek istemek bu nedenle korkunç bir yanılma olur.[6]

Bu aynı zamanda mahremiyetin evrensel TSM ile olan ilişkisinde başka bir gerçeklik yattığından da bir yanılgı olur. Mahrem olan, tanımı gereği dünya formunu temsil etme hakkına sahip değildir. Mahrem bir dünya yoktur, mahremiyet dünyasızdır.[7] Başka türlü söylemek gerekirse, evrensel TSM'nin kendi koşullarına odaklanmasında mahremiyet hayali bir karaktere sahiptir. Sevgi mahremiyetin yaşamsal olayı olarak gerçekdışı bağlamında bir gerçekliktir.

Evrensel TSM'de Özne. Farksızlık ve Normallik

Eğer evrensel TSM mutlak olasılık olarak –"possest"– mutlak zorunluluksa, insanın TSM içi(nde) nasıl var olduğunu sormak gerekir. "İçi" sözcüğü evrenselin spesifik bir mekân olduğuna işaret eder. Teknik, sermaye ve medya matematik-teknik mekân oluşturmaları nedeniyle lineer cebirde (teknik ve sermaye) algoritmaların (medya) görevleri olduğundan evrensel TSM, insan olarak öznenin

6. Heidegger ve aynı zamanda Nietzsche'nin felsefedeki belli bazı sorunları mahrem ve kurumsal düşünme arasındaki farkı inkâr etmelerine bağlıdır. Kurumsal düşünme (bilim) mahremiyetin mevcudiyetini görebilir, fakat mahremiyet içinde maddi olguyu konu edinmesi mümkün değildir. Diğer taraftan ise mahremiyet "bilimsel saptamalar"a ilgi duyabilir, ama onların alenen temsilini hiçbir zaman kendi soruları için dikkate almaz. Bu durum politik görüşlerde ciddi sorunlara yol açar. Politik alanların bazı durumlarda mahremleştirilmesi denenirse de zorunlu olarak başarısızlıkla sonuçlanır. Habermas tarzı düşünce hiçbir zaman böyle bir tehlikeyle karşılaşmaz. Karşılaşmaz, çünkü mahrem anarşist bilinç, bu düşünceyi ilgilendirmez, yani bu bilinçten hareketle felsefe yapmaya kalkışmaz.

7. Karşılaştırınız: Hanna Arendt, *Düşünce Günlüğü*, yayınlayanlar: Ursula Ludz ve Ingeborg Nordmann, Cilt 1, Münih/Zürih, 2002.

işlevinin olduğu vektör-alanı oluşturur. Özne önce *farksız işlev-noktası* olarak zuhur eder.

Normalleşmiş öznenin evrensel TSM'deki farksızlığı *metafizik* saptamadır. Evrenselin koşullarının serbest bırakılmasıdır farksızlık; "önverili harmoni" olarak zuhur eder (Leibniz). Çünkü evrensel TSM nihayette farksızlıkta kendini gerçekleştirir. Farksızlığında özne Teknik.Sermaye.Medya'yla öylesine bir olur ki, kaybolur. Bu mistik vahdet, öznenin farksızlığında kendini haber verir.

Farksızlığın metafizik saptaması aynı zamanda, felsefenin klasik metafizik geleneğinde libertas arbitrium indifferentiae,[8] özgür irade veya özgürlüğün keyfiliği saptamasıdır. Belirtilen özgürlükte kesinleşmemişlik momenti, yani önverilerden özgür olmak, hareket nedenselliği, (na)kayıtsızlık önemli rol oynarlar. Daha sonra karar verebilmek için eylem olasılıklarıma karşı ilk aşamada farksızmışım gibi bir tavır takınırım. Vereceğim karar yalnız ve ancak kendi irademe bağlıdır, başka hiçbir şeye bağlı değildir. Başka türlü söylemek gerekirse: farksızlık bizi, her zaman önceden belirlenmişi istemekten özgürleştirir.

Farksız özne, olumsuz özgürlük formunu algılar ve tecrübe eder. Nesneler veya yasalar ne olursa olsun, "hepsi aynıdır" etrafımdaki objelerden özgürüm. Ampirik araştırmalar ne saptarsa saptasın veya ne derse desinler, farksızlık bu bağlamda metafizik bir bulgudur. Öznenin farksız olabilirliği ampirik olarak açıklanamaz. Gerçek dünyada ama farksızlığın başka türlü düşünülmesi zorunludur.

8. Karşılaştırınız: Nicolas Malebranche, Recherche de la vérité; Œuvres, 3. Cilt, Paris, 1871. "D'où il est facile de reconnaître que, quoique les inclinations naturelles soient volontaires, elles ne sont toutefois pas libres de la liberté d'indifférence dont je parle, qui renferme la puissance de vouloir ou de ne pas vouloir, ou bien de vouloir le contraire de ce à quoi nos inclinations naturelles nous portent." "Doğal temayüllerin özgür iradeye bağlı olduğu kolayca anlaşılabilir, ama doğal temayüller, sözünü ettiğim farksızlığın özgürlüğünden bağımsız değildir. Farksızlığın özgürlüğü, doğal temayüllerin bizi nereye taşıyacağını istemeyi veya istememeyi veya tam tersi, istememe istemini kapsar."

Farkız özne, sosyal interaksiyonlarında kararsız değildir, kayıtsız değildir. Her zaman bir ilgi nedeniyle hareket eder, belli bir amaç onu motive eder. Kontrollü davranır ve organize eder. Bu sosyal hareket sahasında özne, organize hareketi mümkün kılan kurallar ağma entegre olur. Yasal düzenlemeler, iş dünyasının işlev kuralları, işyerinin teknik-medyal kuralları –örneğin bilgisayar kullanımında uyulacak kurallar– ve alışkanlıklar kurallar ağına dahildir. Tüm kurallar genel geçerli olduklarından –ve ancak bu koşullar altında geçerli olacaklarından– kurallar ağında özne kendisini farksızlaştırır. Öyleyse fiili farksızlık belli bir amaç için metafizikten yararlanır.

Sosyal interaksiyonlarda farksızlık ancak kurallar ihlal edilirse veya rahatsız edici bir durum olursa görünür olur. Kuralların ihlalinin veya rahatsız edici durumun çeşitli nedenleri olabilir. Beklenen davranışta bulunmamaktan başlayıp kurala uymamaya ve yasa ihlaline kadar uzanan bir yelpaze oluşturur nedenler. Belirtilen farksızlık açısından tüm bu kural ihlalleri, tekrar ayrıştırılması gereken rahatsız edici farklılıklar olarak zuhur eder. Normalleşmiş farksız öznenin birincil amacı –üretimde rakiplerin anladığı biçimde– sekteye uğramadan olmasa da, en azından sosyal interaksiyonlarm –her şeyden önce iş dünyasında– engelsiz yürümesidir. Öznenin birincil çıkarı buradan kaynaklanır.

Farksızlığın metafizik saptaması, gerektiren sosyolojik saptamadan çok daha derindir. Evrensel TSM'de bilimsel ve teknik inovasyonların olağanüstü ama lakayt özneler tarafından gerçekleştirildiğine yukarıda işaret edilmişti. Başka türlü söylemek gerekirse, Isaac Newton, infinitesimal hesaplarla klasik matematiği kurmuştur. Şüphesiz çok büyük bir başarıdır, ama bunun matematiğin kurucusunun Newton isimli birisi olduğu gerçeği ile bir ilişkisi yoktur. Klasik matematiğin kurulması zorunluydu, Newton olmasa da mutlaka kurulurdu.

Belirtilen farksızlık, sübjektif olarak tekilin doğadan ayrıştırılamayacağı ilişkisine işaret eder. Doğayı münferit anlamak mümkün değildir. Klasik matematik geneldir. Bu durum, örneğin sanat için geçerli değildir. Beethoven'nin *9. Senfonisi* farklı var'dır; farklı bir özne tarafından yaratılmıştır. Sanatın esas koşullarından birisi, öznenin kendini farklılaştırmasıdır. Bilimde durum başkadır. Sosyal interaksiyonlarda artistik öznenin farklılaşması kendi kendisini farksızlaştırır. Sanat insanının medyadaki kendisini gözden kaçması mümkün olmayacak şekilde sahneleyerek farklılaştırması farksızlığının bir parçasıdır.

Öznenin farksızlığı tarihi bir saptamadır. Bu saptama, modern öznelliğin başka bir perspektiften değerlendirmesine bağlıdır. Max Weber, "dünyanın sihrinin bozulması" üzerine baştan çıkarıcı kararında, evrensel TSM'nin zorunlu oluşumunu açıklar. Özne, bu oluşumda bir rasyonelleşmeye tabidir ve buna –Edmund Husserl tanımlamasıyla– "normalleşme"[9] denilebilir. Normalleşme prosedürü bir normdan hareket eder. Bu norm *pragmatikleşmiş rasyonellikten* oluşan bir normdur. Pragmatikleşmiş, son perspektifte artık sadece eşyaya yönelik yararlı geçerliliklerini korumak için mantık kavramının olası metafizik elementlerinin tarihi süreç içinde törpülendikleri anlamında kullanılmıştır.[10] Evrensel TSM'de yararlanmak amaçlı eşyaya yönelik sorunlarda eski metafiziğin pragmatik olmadığı, yani kullanılamaz olduğu

9. Edmund Husserl, *Avrupa Bilimlerinin Krizi ve Transandantal Fenomonoloji. Felsefeye Giriş. Husserliana*, Cilt 6, yayınlayan: Walter Biemel, La Haye, 1963.

10. m-tT tarafsızdır. Aydınlanma Çağı rasyonelliği anlamında kullanılan "mantık"m tarafını tutmaz. Burada geçerli olan, Habermas'ın karşı çıktığı, Max Weber'in vardığı sonuçtur. Buna göre amaçsal rasyonellik iletişimsel rasyonelliği örter veya kendi içine emer. "Argüman" ve "amaç"ı ayırmanın nasıl mümkün olduğunu ayırt etmek aslında mümkün değil. Habermas'ın "iletişimsel rasyonelliğin" evrensel TSM kurumlarımn amaçsal ekonomisine dayandırılabileceği görüşüne kesinlikle katılmıyorum.

görülmüş, geçmişe itilmiştir. Görüldüğü üzere evrensel TSM norm yaratır.

Norm, problemlerin -pragmatik- çözümü işlemidir. Farksız özne, bir işlem içinde oryantasyonunu sağlar, ona ayak uydurur. Öznenin işleme ayak uydurması öznenin farksızlığı ile desteklenir. Bir işleme başarılı bir biçimde katılım, hatta işlem içinde eylem yapabilmek için farklılıktan kaçınmak zorunludur. Farksızlık ve normalleşme özne için aynı şeydir. Birisi olmadan diğeri olamaz, mümkün değildir.

Pragmatikleşmiş rasyonellik norm, farksızlık ve normalleşme prosedüründe diğerinin resmen tanınması, kabulü, bağlantısını kurar. Sosyal interaksiyonlarda ben dahil, tüm diğerlerini motive eden ilgi, diğerini motive eden ilginin aynısıdır. Öyleyse ben, diğerinin belli mesafeden bana karşı olan anlamını bilir ve kabul ederim. Bu anlamın doğal olarak doğrudan onun ilgisi ile ilintisi vardır. Sosyal interaksiyonların organizasyonunun görevi, ilgilerin ve/veya çıkarların hiyerarşik yapılarını anlamak ve ayrıştırmaktır. Herkesin çıkarı ve/veya ilgisi aynıdır ama herkesin eylem alanı aynı değildir.

Özne, farksız bir biçimde kendisine belli bir mesafede bulunan bir vücuttur ve bu vücut benimle aynı çıkardan motive olur. Bu nedenle tüm hiperbolik tanımlamalarını geçmişte kalmış kabul etmek gerekir. Descartes'ın absolutum inconcussum temelinde kurduğu metafizik, Kant'ın özneyi otonom olarak empatiyle ödüllendirmesi, Hegel'in özneyi mutlak öznellikle özdeşleştirmesi, Nietzsche'nin "üstinsanı" Husserl'in transandantal egosu, Sartre ve Camus'nün absürd insanı, Habermas'ın diskur objesi ve bireye ilişkin tüm diğer açıklanmamış, tamamen yanılgıya açık filantropik konseptler, kesinlikle etik-yasal-politik idealist konstrüksiyonların mübalağalı birer determinasyonlarıdır. Öznenin TSM vektör alandaki normalleşmiş anlamına uygun değildirler.

Öznenin normalleşmesi, öznenin evrensel TSM'de olanaklarının determine olduğu anlamına gelir. Özne yalnız ve ancak tekniğin, sermayenin ve medyanın doğrusal vektörel hareketinde mümkün kıldığını gerçekleştirebilir. Özneler bunu hem teknik, hem sermaye ve hem de medya için kendi referanslarının fonksiyonunu üstlenerek gerçekleştirirler. Özne evrensel TSM'nin talebini kendisine yönelik görerek teknik, kapitalist ve medyal prosedürleri kendisini reflekte eden evrensel TSM'ye geri bağlar. Normalleşmiş özne bunu onaylar. Özne, Teknik.Sermaye. Medya'ya yanıt veriyor da denilebilir.

Yanıtın karakterini saptamak pek de kolay değildir. Yanıtlanması gereken soru, verilecek yanıt için insana pek fazla bir olanak da tanımıyor. Verilecek yanıt, bir fonksiyonun sonucuna ilişkin, bir denkleme verilmesi gereken bir "yamta"a benziyor. Evrensel TSM'de bir atama sonuçta Teknik.Sermaye.Medya'nm verdiği bir olanaktan başka bir şey değildir. Teknik.Sermaye.Medya'nm onayı tamamen bilinçlidir. Bilinçli onaylama özgürlüktür. Emansipasyonda idealleştirmelerden oluşur; evrensel TSM'de hareketi engelleyebilirler (karşılaştırınız: "Humbold'un Öğrenim İdeali").

Nasıl ki felsefe profesörleri zorunlu ise, nasıl ki talk show sunucuları zorunlu ise, nasıl ki cumhurbaşkanları zorunlu ise, nasıl ki fahişeler zorunlu ise, hiçbir şekilde de bunların *belli bireyler* olması zorunlu değildir. Özneyi belirleyen farksızlıktır, evrensel TSM'yi devinim halinde tutan ve TSM tarafından devinim halinde tutulan işte bu noktadır. Özne, evrensel TSM'nin mutabakatında vektörel entegralden başka bir şey değildir.

Sonunda kaliteye dönüşen kantitatif farkın mümkün kılınması öznenin farksızlığının tek kriteridir. Fakir ile zengin arasındaki fark budur. Evrensel TSM işlevinde Üst-Ben olarak efektif fonksiyonlaşan özneyi zenginlikle ödüllendirir, efektif olmayanı fakirlikle cezalandırır. Bu

farklılaştırma, örneğin ırkçı ötekileştirmeden ayrı bir şeydir. Evrensel TSM için farklı etkiliklere ve pragmatik normlara ilişkin olması nedeniyle tartışmalarda savunulabilir. Bu nedenle sosyal anlamda rahatlıkla meşrulaştırılabilir. Fakir ve zengin evrensel TSM'nin gerçekliğidir.

Kapitalizmin kaynağının Protestantizm olduğunu Max Weber belirtir.[11] Sigmund Freud Metapsikolojide "Üst-Ben"i "babanın karakteri" olarak tekrar bulur.[12] Bu iki görüşü evrensel TSM'ye uyarlayacak olursak, TSM'nin tıpkı bir baba gibi zenginlikle ödüllendirdiği ve fakirlikle cezalandırdığı görülür. Bu iki görüş çizgisini tam olarak birbirine bağlayacak olursak evrensel TSM'nin tam da bu düğümde tıpkı *Tanrı* gibi ödüllendirip cezalandırdığı görülür.

Bu durum evrensel TSM'nin mutabık-entegratif dinamiğine bağlıdır. Sosyal interaksiyonda örneğin sınıf bilincini ve sınıf bilincinden kaynaklanan sınıf çatışmasını dışlar. Eskiden kalma zorunlu determinasyon olan sosyal farklılaşmanın bu biçimi artık bertaraf edilmiştir. Evrensel TSM'de sosyal farklar ve hatta sosyal farklar halinde zuhur eden çıkarlar görülmekle beraber, farkların kaldırılması için mücadele kararı verecek özneler yoktur. Farksız öznenin çıkar ortaklığı, toplumuna entegrasyonu, öznenin gereksinimlerini sosyal farkların bertaraf edilmesi mücadelesinden daha çok tatmin eder. Evrensel TSM sosyal barışı sağlar.

Ayrıca, farksızlığa karşı her türlü başkaldırış evrensel TSM'nin entegratif dinamiğini doğrular. Çünkü protestolar, başkaldırılar ve devrimler üretimin spesifik kategorileridir. Tamamen başka bir şey isteyip tamamen başka

11. Karşılaştırınız: Max Weber, *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*, Tübingen, 1934.

12. Sigmund Freud, "Ben ve O"; *Psikoanaliz Elementleri, Bütün Eserleri*, Cilt 1, yayınlayanlar: Anna Freud ve Ilse Grubrich-Simitis, Frankfurt am Main, 1978.

bir şeyin gerçekleşmesini önerenler olabilir, eleştirel bilinç tamamen başkayı ve tamamen başkanın hayata geçirilmesini bir olasılık olarak görebilir, ama üretime, yani evrensel TSM'ye itaat eden bir özne için artık *tamamen* başka diye bir şey yoktur. Devrimci teoriler efektif olmak zorunda oldukları için devrimci değildirler. Hatta devrimci teoriler evresel I'in mutlak olasılığına tabidirler. Başkaldırı, bir üretim biçiminin yerine başka bir üretim biçimi getirmek için büyük bir fedâkarlık ve özverinin gereksizliğine ilişkin gizil idrake yenilir. Bu idrak ve anlayış doğrudur.

Bu nedenle liberal-demokratik sınavlara ve düellolara evrensel TSM öncelik tanır. Liberal-demokratik sınavlar ve düellolar ideolojik veya dini motifli sistemlerden daha entegratif ve daha verimlidirler. Sosyal davranış ve prosedürü sekteye uğratacağından görüşler peşinen ve prensip olarak entegre edilmişlerdir, bu nedenle muhaliflik bertaraf edilmiştir. İdeolojik temelde kurulmayan üretim sisteminde verim potansiyelinin daha yüksek olduğu Soğuk Savaşın son bulması ile kanıtlanmıştır. Sermayenin ideolojik nedenlerle dizginlenmesi, m-tT'nin pT tarafından aksatılması, evrensel TSM'nin dengesini bozar, gecikmelere, sekteye ve kısıtlamalara neden olur.

Normalleşme öznenin sadece politik veya entelektüel fonksiyonu ile ilişkili değildir, tüm yaşamı ile ilişkilidir. Yaşamsal amaçları açık bir katalogda yoğunlaşır. Katalog özneye evrensel TSM'nin olanaklarından kaynaklanan biyografiler sunar. Katalog, prensip olarak zengin ve fakir, sosyal başarı ve başarısızlık tarafından organize edilir. Bu farka sığmayan veya tasnif edilemeyen hemen hiçbir olasılık yoktur. Örneğin psikolojik deformasyon gibi farklı anomali de teknik-kapitalist-medyal olasılığa, yani zorunluluğa dönüşür. Anomaliyi üreten evrensel TSM, anomaliden aynı zamanda yararlanır. Anomalik "atık" olarak görülen tükenmişlik sendromu sermayenin etkin elementi ilaç endüstrisinin "girişim" sahası olur.

Farksız normalleşmiş öznenin TSM dünya formundaki bir yönü, her yerde kendini sahnelemesine rağmen hiç görünmemesidir. TSM dünya formundaki bu garip görünmezliği evrenselin üçüncü segmenti medya sağlar. Medya yelpazesinde özneler güya bireysel benzersizliklerini onaylatmak için saniyeler, dakikalar ve saatlerce resim ve seslerle eylemde bulunurlar. Medyanın onlara benzersizliklerini lütfettiğini zannederler ve daha da kötüsü, öylesine gözleri kamaşır ki, medyayı, vektör alanın farksızlığından kurtulmayı hak ettiklerini iknaya çalışırlar.[13] Evrenselin bu segmentinde görünmek için ne kadar çabalarlarsa o derece farksızlaşırlar. Doğal olarak medya, doğrudan olasılıklardan birisi olan zengin fakir evrensel farklılığına dahil olmayı da sunar.

Farksız özne dahil olmakla kendi dünyasında şeylerin tadına varır. Zekâsının tüm coşkusu ile kendi dünyasında kendini onaylar, kendisini alaycı hırsı ile ilgilerine verir. Özne uzmanlaşır. Evrensel TSM, uzmanlara çok sayıda kendini gösterme olasılığı sunar. Bu şekilde uzmanlaşmış bir özne, örneğin estetikle olan ilişkilerinde garip bir farklılıkla tüketim-dizayn-eleştirmeni olur.[14] Özne, profesyonel entegrasyonunda bilhassa dürüst olarak kendini kanıtlar.

Farksız öznenin evrensel TSM'deki özgürlüğü, hareketin ve hareketin onayının özgürlüğüdür. Özne, hareket arzu eder. Özgürlük öncelikle hareket özgürlüğüdür.[15]

13. 2009 yılında bir söyleşide Badiou bu konuda şöyle der: "Üretimin, pazarın ve her şeyden önce konformizm yasalarının ve kurallarının medya için de geçerli olması bir şey değiştirmez. Örneğin bir sunucu bir yıldızdır, önemli kişilerle buluşur, hâkim sınıf tipini sembolize eder, çok para kazanır, görünüşüne harcar ve ahlaken bozulur, rüşvete açıklaşır. Hayır, bir komploya katılmak için değil, rolü gereği." Karşılaştırınız: Alain Badiou, "Sermayenin Hâkimiyeti". Online (www.zeit.de/2009/49/Interview-Badiou), son ulaşım 23 Mayıs 2015.

14. Wolgang Ullrich, *Her Şey Tüketim, Ürün Estetiği Eğitiminin Eleştirisi*, Berlin, 2013. Ullrich, evrensel estetiğin çok zeki temsilcilerinden birisidir.

15. Karşılaştırınız: Thomas Hobbes, *Leviathan*, yayınlayan: Hermann

Küresel trafik bunu sembolize eder. Sadece hareket gerçeği değildir beğenilen ve sevilen. Hareketi mümkün kılan teknik araçların karakterleri de beğeninin sübjektif yelpazesine dahildir. Mobilite araçları ulaştıkları mesafe, sürat ve kullanım rahatlığına göre birbirlerinden ayrılırlar; teknik özgürlüğün parametreleridir. Bunlar sınırlandığı anda öznenin ilgisi kaybolur ve direnmeye başlar. Özel yaşamın farkına varılmadan kontrol edildiğinin ortaya çıkmasının bir etkisi bu nedenle yoktur. Hareket özgürlüğüne dokunulmamıştır.

Özgürlük ne kadar çok onaylanırsa, özne o derece üretime ve olasılıklara katılır; mobilite araçlarından ne kadar çok faydalanır, sigorta araçlarını ne kadar çok kullanır, ne kadar çok servete sahip olursa, ne kadar çok kendisini kültür kurumlarında gösterirse –öncelikle sanat kurumlarında–, ne kadar çok vücut bakımına harcama yaparsa, o derece doğrudan en dar yaşam alanını –örneğin ailesini– üretim zorunluluğundan uzak tutabilir ve kendini özgür üretime verebilir. Tüm bu belirtilenlere sahip özne, sübjektif olarak özgürdür.

Evrensel TSM'nin spesifik uygulamaları ne zaman ki kural koyar, etik o zaman özne talep eder. Bu tüm pratik etik için geçerlidir. Evrensel TSM, insanı La Mettrie tarafından tanımlanan *Makine İnsan*'a yaklaştırdıkça etik sorunlar dile getirilmeye başlar. İnsan kendisini matematik-teknik alanın olasılıklarından birisi olarak keşfeder. Kendisini, yani öncelikle vücudunu, doğa olarak görür. Vücuda müdahale ve vücudun görünür kılınması objektif olarak sadece mümkün değil, bilakis zorunludur. Vücuda müdahale ve vücudun görünür kılınması, müdahaleye ve görünür kılınmaya biçim veren teknik inovasyonlara göre değişir. Kurala bağlanması gereken, ne derece müdahale ve görüntüleme olduğudur.

Klenner, Hamburg, 1996. "Asıl anlamıyla özgürlükten anlaşılan, dış engellerin olmamasıdır."

Böylece etiğin teknisitesi ve sorunları apaçık ortaya çıkar. Spesifik bir durum "etik komisyonları"nda yoğunlaşır. Etik konusunda yargı yetkisi, evrensel TSM'nin belli alanlarında bilgili, bilgisini varsayılan moral prensipleri ile bağdaştırabilen uzmanlıktan başka bir şey değildir. Normalleşmiş ve farksız özne bu yeteneklere hem sahip olmadığından, hem de teknik-bilimsel inovasyonları, örneğin tıptaki gelişmeleri anlama yeteneğinden yoksun olması nedeniyle ve etik anlamda değerlendiremeyeceğinden, belirtilen danışmanlık kurumlarının çalışmaları önemlidir.

Evrensel TSM'nin; farksız, normalleşmiş öznenin gereksinimlerine uygun, sekteye uğratmadan ve dikkat çekmeden pragmatikleşmiş sosyal alana geçiş yapacak teknik-etiğe gereksinimi vardır. Teknik-etik, ne yapılabileceğine veya ne yapılamayacağına aşağı yukarı kanaate göre karar verir. Böylece evrensel TSM kendine özgü kurallar ağında hukuk normu oluşturmuştur. Evrensel TSM'nin Hukuk normu mercii, "vicdan"ı gereksiz kılmıştır –"vicdan" daha çok dünyasız mahremiyetin momentidir–. Farksız normalleşmiş özne, mevcut kurallar ve yasalar çerçevesinde kendini geliştirebilir. Mevcut kurallar ve yasalar, sosyal interaksiyonu organize etmeye yeterlidir. Öznenin evrensel TSM'ye entegrasyonu sabote edilse bile, olay etik olay değildir. Tersine öznenin farklılaşması anarşik bir transformasyondur, normatif moral tarafından transformasyon önce engellenmeye çalışılır, engellenememesi halinde imha edilir.

Öznenin normalleşmesinde oluşacak kolapsta özneye ve dünyasına yansıyan yeni ufuklar açılır. Evrensel TSM'nin etrafındaki tüm taslaklar –felsefe, sanat (belli sanatlar; milyonlar tutarındaki marka sanatlar değil), din ve sevgi– evrensel tarafından hiçbir kırılmaya uğramadan sahiplenilmesi mümkün olmayan yeni biçimler kazanırlar. Özne, kırılganlığının ayrımına varan bir varlık

düzeyine ulaşır. Başka türlü söylemek gerekirse: ilk kez mahremiyetinin derinliğini kavrar özne.

Olanaksızlığın yoğun farklılığında tecrübe edebileceği mahremiyet, öznenin elinden farksızlığını çekip alır. Farklılaşan bu özneye evrensel TSM ile bir olma –vahdet– yasaktır. Özne artık kendisinden zorla koparılıp alınanı olasılıklarında göremez. Sonuçta evrensel gerçekliğin kenarında bir özne kalır. Özne, kenarda kalmış bir varlık gösterebilir. Bu kenar, başka bir özgürlüğün tecrübe edilebileceği yeni bir atopoloji yaratır.

Öznenin farklılaştırılması, özneyi mahrem bir öyküselde bağımsızlaştırır. İnsan ancak kenarda varoluşta komedi veya trajedi kahramanı olabilir. Evrensel TSM'de mümkün olmayanlar, öznenin içinde anarşik bir biçimde büyürler. Üst-Ben TSM'nin tehlikeli bakışları altındaki farksız biyografisini korkunç bir ıssızlık olarak gören özne için coşkulu anlatının yolu artık açılmıştır. Ama mahremiyetteki varlığında kendini yuvasında hissetmeye başlarsa evrenselin "cezalandırmasından" kurtulamaz. Evrenselin determinasyonları sonuçta entegrasyona karşı olanı entegre etmeyi doğurur.

6
Pragma-Politik

İlk başlarda politika bir eylem alanı idi; bu alanda m-tT pT'ye, pT de m-tT'ye müdahale ederdi. Politik olanın bilhassa sembolik ve retorik çevresinin poetik topografyaya gereksinimi vardı. Kuruluş destanları çok eskilere, tarih öncesinden gelmelere, altın çağlar veya trajik çöküşlere ilişkin anlatımlarla meşrulaştırılan politik kararlar çok büyük önem taşırlar. pT'nin şaşılası amaçlarına m-tT'nin hizmet ettiği pek ender değildir. Tarih, hibe olunası vizyonların savaş alanı olarak görülmüştür.

Bu durum, kültürel fetihlere örnek olan Roma İmparatorluğu'ndan çok Hıristiyanlık misyonu için geçerlidir. Çünkü poetik topografyaya her türlü politik teoloji

dahildir. Teolojinin, kudretin tanrısallığı söylemine, her şeyin başlangıcının veya başlangıç öncesinin bile tanrısallık olduğu anlatımına gereksinimi vardır. Tanrısallığı temsil eden yerlere de ihtiyaç duyar. Bu yerlerin zorunlu olarak diğer yerlerden, dünyevi mekânlardan farklı olması gerekir. Evrensel bir topografya, öncelikle m-tT kaynaklı bir topografya ise politik teoloji ruhuyla çelişki teşkil eder.

Devrim de poetik bir topografya momentidir. Sembolik aksiyonlarda imha edebileceği semboller talep eder. Kralın alaşağı edilip vücudunun parçalanması, kalelerin yerle bir edilmesi, bayrakların yer değiştirmesi gerekir. Ayrıca sadece mistik olarak meşrulaşır, başka türlü meşrulaşmaz. Devrimin mesihvari yönleri vardır. 20. yüzyılın tüm totaliter sistemleri devrimci olduklarını savunmuşlardır. Totaliter sistemlerin ideolojilerinde çifte topoloji şaşırır.

p-T'nin m-tT'ye entegrasyonu ile politika kendini sembollerden kurtarmıştır. Sembollerden kurtulmanın boyutlarının nereye kadar uzandığını söylemek oldukça zordur. Kurucu anlam taşıyan hatırlama konteksi söylemlerini savunur. Ama bu savunmanın evrensel topografyanın stabilizesinden başka bir şey mi olduğu veya başka bir şey mi olması gerektiği kuşkuludur. m-tT, sembolleri kendine göre determine eder. Bu semboller sadece devletlerin ve kurumlarının sembolleri değildir. Zenginlik ve fakirlik sembolleri daha efektiftirler.

Bu determinasyon normalleştirir. Politika sadece başlangıç ve son olayının -devrim- yoğunlaşmasını dışarı atmaz. Politik problemler sistematik olarak rasyonelliklerine indirgenirler, olası ideolojik önkoşullar dışlanırlar. Artık söz konusu olan, "idealler" anlamında "ide"ler değildir. "Demokrasi Hakikati"[1] sonsuz bir geçirgenliktir. m-tT

1. Jean Luc Nancy, *Demokrasinin Hakikati*, Viyana, 2009. Bu metin gerçekten çok aydınlatıcı olmakla beraber, politik felsefenin sonunun geldiğini gösterir. Politik felsefe, reel politikayı belirleyen diskur teorisi düşüncelerinde kaybolup gitmiştir. Bu düşünce, toplumların barış içinde

politikası ne bir A tanır ne de bir Ω. Evrensel topografyanın politikası ne A ne de Ω'yı tanımasa da sayıyı tanır. Popülist ve demokrat mutabıktırlar. Prensiplerin, ideolojilerin olmadığı yerde sayı vardır. İktidarın anahtarının o zaman sayı, miktar ve kütle olması gerekir. Sayı, tarafsız iktidarı temsil eder. Her şeyden daha meşrulaştırıcıdır, hatta aydınlanmış akıldan da meşrudur.

İktidarın sayısına ulaşabilmek için fikirler veya idealler sahnelenir. Bu fikirler retorik olarak pragma-politik anlamda sadece diğerlerinden olan farkı belirtmeye yarar, fikirlerin gerçek anlamda polemosu olmaz. Objektif sorunların somut çözümünden vazgeçmeden fikirlerin polemosu mümkün değildir. Bu nedenle politik fikirler hem tükenmiştir hem de gereksizdirler. Kendiliklerinden iktidar potansiyeli yaratamazlar. Fikirler ve idealler iktidar potansiyeli değildirler, olsa olsa ikna etme potansiyelidirler. Evrensel TSM, politikayı hem entegre eder hem de extegre eder. Extegre eder, çünkü politika gerçek anlamda TSM'ye dahil değildir; entegre eder, çünkü politika tarafından gerçekleştirilen her şey m-tT tarafından determine olmuştur. Sorulması gereken soru, m-tT'nin

örgütlenebilecekleri bir hukuk sistemi yarattıktan sonra sorun artık sadece demokratik düşünme süreçlerinin incelikleri olmuştur. İnceliklerin düşünme sürecinde hâlâ ekonomik mantıktan farklı olması gereken politik mantığın tortulu anlamları vardır. Teknik.Sermaye.Medya'nın metafizik formu zorunlu olarak çağdaş politik nedenlendirmelerin her türlüsüne müdahil olduğundan Alain Badiou'nun aşağıdaki sözleri dünya görüşündeki naifliğini ifade eder: "Teknik hakkında bir şey söylemem gerekirse, bu, tekniğin hâlâ vasat olması nedeniyle üzüntümü dile getirmekten başka bir şey olamaz. Tekniğin çağımız felsefesinin beklentilerine olan ilişkisi çok azdır. [...] Sermayenin hâkimiyeti sonsuz sanallığa sahip tekniği dizginler ve basitleştirir". Karşılaştırınız Alain Badiou, *Felsefe İçin Manifesto*, Viyana, 2001. Teknik olmadan da sermayenin olabileceği *düşünülebilirse* de, hiçbir zaman tekniksiz sermaye *olmamıştır*. Öyleyse sermayenin tekniği "*dizginlediği*" *düşünülemez*. Evrensel TSM'nin "çağımız felsefesinin beklentileri" ile olan "ilişkisi", mahremiyette özgür olması nedeniyle dışlamada tümden mahremiyete yoğunlaşmasıdır.

politikadan feragat edilebilecek ve evrensel topografyanın otomatik yönetimini mümkün kılacak bir olasılık içerip içermediğidir. Bu, ancak evrensel TSM'nin tasarruf ve zevk alma gücünden hiç kimsenin dışlanmaması halinde mümkün olabilir. Ama bu durumun herkes tarafından kabul edilmesi gerekir.

Prensipsiz politika tabii ki insanlık dışı politika değildir. Modern toplumlarda sorunların çözümüne esnek yaklaşabilmek için politika kendini prensiplerden arındırır. İdeolojik politika ise prensiplere sadıktır. Mücadele etmek istediği düşmanlarını yaratır. Bu bağlamda prensipsiz politikanın öznesi dinden ve ideolojiden emansipe olmuştur. Özne dinden ve ideolojiden emansipe olmadan demokratik özgürlüğün yükselişini gerçekten anlamak mümkün değildir. Özne yanlış prensiplerden kendini kurtarsa bile, evrensel TSM'den emansipe olması mümkün değildir. Özne kendini evrensel TSM için emansipe eder, çünkü öznenin emansipasyonunu destekleyen şey, evrensel TSM'nin ilerlemesidir.

m-tT, halkın yaşamındaki teknik sorunların üstesinden maksimum etkinlikte gelebilme yolları arayan politikayı normalleştirir. Politika pragmatikleşir, pragma-politikaya dönüşür. Gerekli önlemlerin alınmasını ve sorunların çözümünü organize etmeye yarar tüm olanakları bu politikaya evrensel TSM sunar. Pragma-politika ile evrensel TSM arasında, bağımsız ve kendini farklılaştıran siyasi aktörlerin görünmesine neredeyse hiç izin vermeyen bir sembiyoz oluşur.

Modern demokrasiler; sayılara, oyların fazlasını alan çoğunluğa azını alan azınlıktan daha fazla erk sağlayan spesifik oylar sayısına yönelirler. Ama azınlık da bir sayı sembolize ettiğinden erkte dışlanmaz. Evrensel TSM, sadece demokrasilerin olabileceği bir düzen değildir. Ama erki kantitatif algılamak mantıklıdır, makuldür. "Şu veya bu şekilde iktidara gelme" erkin birkaç elde veya tek bir

elde yoğunlaşmasından daha "adil"dir herkesçe. Sayıların politikasının, demokrasinin, evrenselin politikası olarak görülmesi gerekir.

Sayıların demokratik politikası ile totaliterlik arasındaki fark, niceliği demokrasilerin pragmatik, totaliterliğin ise anıtsal algılamasında yatar. Kendilerini "büyük" sergilemeleri totaliter egemenlik sistemlerinin stilidir. Heidegger, otuzlu yıllarda "entrika" olarak tanımladığı teknikten "devasa"[2] diye bahseder. "Devasa" her şeyin büyümesi –ve küçülmesi– olarak tanımlanmıştır. Dünya devasayı alkışlamıştır. Örneğin 1935 yılında Leni Riefenstahl İradenin Zaferi'ne yansıtmıştır bu tanımlamayı. Albert Speer'in sonuçta turistik atraksiyon olan, gerçek her türlü yapıyı ve hatta kendi yaptığı İmparatorluk Şansölyesi binasını bile çok çok aşması düşünülen devasa boyutlu "Germania" mimarisi[3] buna örnek teşkil eder.

2. Heidegger, *Felsefe Üzerine*.

3. Albert Speer *Hatıralarım*, olarak tanımladığı otobiyografisinde, Berlin, 1969, şöyle der: "Kullanılacak özel malzeme ve yaptığımız statik hesapların, yıkılma durumlarında bile, yüzlerce veya –biz böyle düşünüyorduk– binlerce yıl sonra da olsa örnek aldığımız Roma yapılarına benzer yapılara olanak sağlayacağını düşünüyorduk." Belli bir mimaride bahsedilen harabe değeri bize pT ile m-tT arasındaki farkı gösterir. Sadece yıkımı temsil eden, öyküsel bir yapı ancak harabedir. Saf teknik bir yapı, kendi yıkımını anlatmaz. Saf teknik yapılar kalıntılara dönüşürler. Örneğin Akropoliste Pantheon Tapınağı'nın öyküsel "harabe değeri", turistik değer önkoşulu ile mümkündür. Hâlâ kullanımda olmalarına rağmen Gotik katedraller harabedirler.

7
Son Devrim

Kısmen de olsa evrensel TSM'nin tasarruf ve zevk gücünün dışında bırakılma –tümden dışında tutulma mümkün değildir– sürdüğü müddetçe, siyasi olayların en muhteşemi olan *devrim* anlamını yitirmeyecektir. m-tT, devrimi biçimsel olarak reddetmez, ama devrimin enerjisi kısıtlıdır. Biçimsel olarak reddi mümkün olmamakla beraber fantasmatik bir anlam taşır. Dört devrim olmuştur –Fransa, Rusya, Çin ve Küba–.[1] Tüm diğer devrime benzer

1. Bilindiği gibi Muhteşem Devrim veya Amerikan Devrimi'nden 20. yüzyılın sonlarında Kiev'de gerçekleşen Turuncu Devrime kadar birçok başka tarihi olaylar da "devrim" olarak tanımlanır. Bazıları DDR'in yıkılıp kaybolmasını dahi devrim olarak görürler. Burada irdelenen olay,

ayaklanmalar veya darbeler, anımsamalardan ve özentilerden başka bir şey değildir. Son on yıllarda "devrim" şeklinde tanımlanan olaylar devrim olarak geçerli değildir.

Devrim, politik bir prensibin keşfi ve hayata geçirilmesidir –kardeşlik, eşitlik ve özgürlük birliği–. Bu prensibin hayata geçirilmesi evrensel TSM'nin enerjisini kullanır, kullanmak zorundadır. Marx bunun bilincindeydi. Burjuvazinin devrimci bir sınıf olduğunu anlamıştı. Evrensel topografyanın gelişmesi sınıfla başlar.[2] Enternasyonal görev yüklenen devrimin bu gelişmeden yararlanması gerekiyordu. Marx'a göre açıklanması mümkün olmayan önkoşullar (mesihçilik) bazında devrimin enerjisi evrensel TSM'den daha güçlüydü ve devrim TSM'nin yardımı ile onu kökten değiştirebilirdi. Bu bir yanılgıydı. Endüstri devriminin enerjisini devrim entegre edemedi. Bilakis evrensel topografyanın genişlemesi için evrensel TSM devrimi –aslında sosyalizmi– kullandı.

Evrensel TSM'nin normal koşullarında devrim artık mümkün değildir. Devrimin politikadaki madden determinasyonu İ-M-M'de sınırlı olanaklardan kaynaklanır. Devrim sınırsız tekrarlanamaz, dört olayda politik determinasyonunu bitirmiştir. Ama öylesine bir durum oluşacaktır ki, devrimci ana amaç kendini yeniden gösterecektir.

Böyle bir devrim ancak ve ancak, hareket halindeki sermayenin hareketine ivme kazandıracak bir finans krizi nedeniyle değil, evrensel TSM'nin olağanüstü büyük bir krizi nedeniyle olabilir. Olağanüstü büyük bir kriz, su

---

toplumda derinlemesine bir değişime yol açan politik devrimdir. Yukarıda sözü edilen olaylar toplumsal değişimi beraberinde getirmekten çok uzak olaylardır. DDR'in yıkılması Doğu Almanya'yı tabii ki değişime uğratmıştır. 1. DDR'in yıkılması kapitalizmde özgürleşme olarak gerçekleşmiştir –politik anlamda devrimci bir olay değildir– ve 2. DDR'in Batı'ya bağlanması Batı'yı etkilememiştir.

2. Marx / Engels, *Komünist Manifesto*.

veya petrol gibi kaynakların iyice azalması veya küresel boyutlarda bir virüsün ortaya çıkması, ekolojik bir facia olması veya deniz suyunun yükselmesi –iklim faciası– gibi aşırı dış etmenler nedeniyle evrensel TSM'nin içkinliği sarsılacak olursa söz konusu olur. Böyle bir durumda zengin fakir farklılığının etkisi nedeniyle halkın eleştirel bir kesiminin temel gereksinimleri karşılanmayacak olursa, pragma-politiğin sonu ve şiddete dayalı kalkışma kaçınılmaz olur. İşte o zaman pastadan pay alma kavgası gerçekten bir anlam kazanmış olur. Evrensel TSM'de medyal olarak eşitlenecek toplumsal farklılıklar, somut iktidar farklılıklarına dönüşür. Devletler ellerindeki şiddet tekelinin tüm olanaklarını zenginleri korumak için kullanacaklar, ama tüm çabaları boşa çıkacaktır. Artık son devrimin tüm önkoşulları mevcuttur; bu bir apokaliptik redüksiyondur.

Şimdiye kadar görünmeyen determinasyonlar zinciri kendini göstermeye başlar. Kolektif olarak akla ilk gelen, felaketten kaçmak olur. Marx haklı çıkmış olur. Entelektüel hoşnutsuzluk hiçbir zaman bir değişim getirmemiştir. Eskatolojik devrim için zorunlu olarak kıtlığın ve sefaletin hüküm sürmesi kaçınılmazdır.[3]

3. Karşılaştırınız: Naomi Klein, *Karar. Kapitalizme Karşı İklim*, Frankfurt am Main, 2015. Klein eserinde "toplumsal, politik, ekonomik ve kültürel anlamda radikal değişimler" talep ediyor. Uzaktan bakıldığında sorunu belirliyor: Küresel iklim değişikliğinin işaretleri olarak yorumladığımız aktüel determinasyonlar var. Bu işaretleri kapitalizme bağlamak, yani kaynakların belli bir biçimde kullanılmasına bağlamak basit ve açık. Pragmatik düşünen Klein için çözüm mümkün: "Başarabilir miyiz? Hiçbir şeyin engellenemez olduğuna inanmıyorum." Enerji tüketimi ve enerji elde etmek için farklı yöntemlere işaret eden Klein, özel araçların tümden yasaklanmasını ve "Aşırı tüketimin sınırlanmasını" talep ediyor. Ama *sermayenin başka bir kavramını* öneremiyor. Klein'e göre "radikal değişimler" için ileride neler olabileceğini önceden görmek yeterli olacaktır. İleride neler olabileceğini önceden görebilmek Klein için kitleleri harekete geçirecektir. Ama felaketin acısını çekmeden böyle bir şeyin mümkün olmadığını göremediği kanısındayım. Evrensel TSM'nin iklimsel son nokta ve sonuçları henüz ulaşılmış değil. Klein, eserinde, küresel

Devrim artık sadece apokaliptik redüksiyon olarak mümkündür. Redüksiyon evrensel TSM'nin koşulları çerçevesinde olmak zorunda olduğundan, devrim evrensel ve evrensel boyutlarda olacaktır. Ancak bu devrim, Fransız Devrimi gibi anlamlı idealist bileşkenlerden değil, materyalist bileşkenlerden oluşacaktır. Apokaliptik redüksiyonda gelecek söz konusu olacağından, devrimsel olayları koordine etmek çok zor olacaktır. Devrimci gelecek, geleceğin sınırında bir gelecek olacaktır. m-tT alanı, önce kıtlığın topografyasına sonra da kaybetmenin topografyasına dönüşecektir. Bir kez daha her şey açlığı ve susuzluğu dindirmek çabasına dönüşecektir.

Evrensel TSM, devrimciliği geçmiş olarak beyan etmekle, yukarıda belirtilen devrimi önüne katmış sürüp götürmektedir. Bu hareket, m-tT'nin koşullarına uygun harekettir. Erteleme yaratarak geleceği evrensel yok etmektedir. Özne sadece sınırlı yaşamından hareketle hesaplar yaptığından geleceğin yok edilmesini göremez. Apokaliptik redüksiyonun materyalist karakteri tam da bunu hesap ederek devrimci eyleme işaret etmesinde yatar.

Apokaliptik determinasyonlar uzak değil, önümüzde görünmektedir. Oraya götürecek süreçlerin son noktasına kadar gerçekleşmesi gerekir.

---

iklim değişikliğinin tehlikesi karşısında kitlesel huzursuzluklar görüyor ("Özel milisler çoktan seferber oldular.") Ayrıca Klein, küresel iklim değişikliği ile yerleşmiş ekonomi arasında bir bağ olduğunu söylüyor. ("[...] bizi bu krize sokan sorunu kökünden çözmek gerek, şu anda gidilen yolla tahammülü mümkün bir iklim yeterli değildir. Şu anda hüküm süren ekonomik sistemden daha adil bir sistem gerek"). "Adil bir ekonomik sistem"den bahsetmek yanıltıcı. Sermayenin şu andaki yorumu bir felaketle sonuçlanırsa verimsizliğini gösterecektir. Ondan sonra bize gereken, "adil" değil, daha verimli bir ekonomik sistem olmak zorundadır. Sonuç olarak söylemek gerekirse, "Naomi Klein" fenomeninde olduğu gibi, bu tür eleştirilerin anakronikleştiği çok net gösterilebilir. Klein bir star - Berlin'de yaptığı bir konuşmada kapitalizme karşı olmadığının, deregülasyonuna karşı olduğunun altını çizmiş.

8
Anakronizmler

Evrensel topografyada evrensel TSM'ye ve gerçekleşmesine karşı olan olgular var. Politikada milliyetçi retorik yardımıyla ulus devletlerin yok olmasına karşı yükselen sesler, hâlâ devrimin gücüne inananlar, dünyadaki dinden uzaklaşmaya daha katı Ortodoks taleplerle yanıt vermeye çalışan köktenci akımlar var. Literatür terk etmeyi, evrensel TSM'den çekilmeyi kutluyor.

Bu olgular anakronizmlerdir. Anakronizm pT m-tT ilişkisinde bir interferanstır. Bu interferans, çifte kodlanmaya sahiptir. (1.) İçinde bulunulan sürece ilişkin anti tavır ve (2.) içinde bulunulan sürecin sunduğu olanakların anti olmayı sergilemekte kullanılması durumu

fiili anakronizmdir. Anti duruş, saldırılarında saldırdığı tarafın olanaklarından kaçınırsa, bu anakronizm değildir.

Sadece iki örnek: İsyancı grupları organize etmek isteyen cihatçı bir grup, organizasyonunda akıllı telefon kullanırsa anakroniktir. Dünyanın nimetlerinden yararlanmak istemeyen ve bu nedenle dünyadan elini eteğini çeken bir münzevi için aynı durum geçerli değildir, anakronik değildir. Cihatçı, TSM'ye entegre olmuştur –evrenselin temsilcilerini imha etmek istediği halde–, entegre olduğu için anakroniktir. Münzevi; entegrasyondan, içinde bulunduğu zamandan kaçar, anakronizmden kaçınır –doğrudan bir kaçış olması nedeniyle aslında münzevi yoktur, en azından münzevi ile ilgili veriler elde edilmez–.

Kaynak ele geçirmek gibi objektif amaçların realizasyonuna yönelik olmayan savaşlar pT için ara patlamalardır. Milliyetçi öyküler askeri çatışmalara neden olabilirler, hiçbir zaman ulus devleti politik aktör olarak rehabilite etmezler. Dini motifli terör çok sayıda kurban alabilir, ama hiçbir zaman evrensel TSM'ye dokunmaz. Bu tür olaylar, tıpkı nedenleri gibi anakroniktir. Kısa süreliğine pT'nin varlığını hatırlatırlar –pT her zaman olacaktır–, ama m-tT hâkimiyeti devam eder.

Anakronizm çağdışı bir olgu değildir. Çağdışı olan, zamana uymayandır. Anakronik, başka bir zamandan kaynaklı ve şimdiki zamanı kolonileştirmek isteyendir. Anakronik, geçmişten gelerek geçmişle şimdiki zaman arasında fark yokmuş gibi davranandır. Bütün zamanlar için geçerli ve TSM'ye karşı bağışık fikirlerin olduğunu düşünendir. İ-M-M'de böylesi fikirler yoktur. Evrenselin sadece kendine ait zamansal-mekânsal imi yoktur. Ama yukarıda belirtilen fikir, anakronik hedeflere alet edilemez.

Anakronizmin olasılığı hep m-tT ile pT arasındaki kron(oloj)ik yer değiştirmeler temelinde olur. Anakronik tavırlar veya taslaklar, geçmişin mitolojileri, öyküleri, destanları, yani sonuçta öyküsellikle nedenlendirilebilir.

Mitolojiler, öyküler ve destanlar kendilerini aktarmada ve aktarımları ile tamamen evrensel TSM'ye entegre olduklarından, evrensel topografyada anakronik olarak zuhur ederler. Aktarımlar infilaki bile olsalar ve aktarımı parçalar gibi görünseler de, aktarımı hiçbir zaman geride bırakamazlar. Bu nedenle hâlâ yaşanabilir dini bir dünyanın olduğu iddiası tarafgir ve yalandır. Böyle bir dünya artık yoktur, bundan sonra da olmayacaktır.

Buradan hareketle yanıtlanması gereken, pT'nin tamamen anakronizm olup olmadığı sorusudur. Tüm anakronizmlerin kaynağının aslında pT olduğu söylenebilir. pT'nin ilk anakronizmi dindir. Yaşamın başka hiçbir parçası, pT ve m-tT dönüşümünde acıya din kadar katlanmak zorunda kalmamıştır. Evrensel TSM'ye dönüşümünde din sermayenin spesifik bir biçimine bürünmüştür. Metafizik gereksinimlere yanıt veren bir sermaye vardır. Marx düşüncelerinde "halkın afyonu"nun bile[1] sermaye olduğunu görmemiştir. Ancak bu, pT'nin gerçekten anakronizm olduğunu göstermez. m-tT, mahremiyette her an tezahüre hazırdır. Mahremiyetin zamansallığı sürekli değildir. Bu da dine geri teper. Tanrısalın mahremiyette bir mekânı yok mu? Tanrı her an içimizde değil midir? Din öyleyse –kurum olarak– bir yanılgı değil midir?

Anakronizmin kriteri teknik icattır. Teknik icat, zamanın usul ve temposunu belirler. Hemen hemen başka hiçbir şey teknik icat kadar evrensel-öznenin yaşamını değiştirememiştir ve değiştiremez. Evrensel-öznenin yaşamını

1. Karl Marx, "*Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisine Katkı*", aynı yerde/ Friedrich Engels, Bütün Eserleri, Cilt 1, Berlin, 1976. "*Dinsel Sefalet*", bir taraftan gerçek sefaletin dışavurumu ve bir başka taraftan da gerçek sefalete karşı *protestodur*. Din, ruhsuz koşulların ruhu gibi, ezilen insanın içli ezilmişliği, kalpsiz bir dünyanın sıcaklığıdır. Din, halkın *afyonu*dur." İslamcılığın günümüzdeki canlı bombalarını ve diğer şiddet eylemlerini, belirtilen "afyonun" dışavurumu olarak görmek gerek. Bu durum dinin kabul edilmeyen ve kabul edilmesi de mümkün olmayan anakronik statüsüne tamamen uymaktadır.

değiştiren icatlar, bir zamanlar otomobil ve uçağın icatları idi. Bugün artık güncel hayata kadar girip normalleşmeyi etkileyen dünyada önde gelen software ve hardware üreten think tank endüstrisidir. Sorun evrensel-öznenin yenilikleri merakla karşılayıp peşlerinden "koşması" değildir. Söz konusu olan, evrensel TSM'nin normalleşmesinin teknik icatlar modunda sürdürülmesidir.

Normalleşmiş evrensel TSM, belirtilen modda mutlak içkinlik yaratır. Teknik.Sermaye.Medya'dan ayrıştırılabilen ne varsa evrenselliğe geri döner. Bu öncelikle ve bilhassa "eleştiri" için de geçerlidir. "Medya"yı eleştiri, ancak medyanın içinde mümkündür. Örneğin birisi "eleştiri" sinyali "neoliberalizm"le operasyonda bulunursa, bizzat bu eylem "neoliberalist" efekt içerir. Basın ve yayında sermayenin hareketini dile getiren "neoliberalizm" eleştiriler sürüp gidecek ve sermayeye daha fazla hareket sağlayacaktır. "Eleştiri" bu durumu görmez ve ilgilenmezse geçmişten bir idealin, evrensel TSM'nin normalliğinde kesinlikle stabilize rolü oynayan görevinin yerine getirilmesini tekrar eder. Evrensel TSM'nin "eleştiri"ye gereksinimi vardır. Eleştiri; ama geçmişte kalan "eleştirel bilinç" anlamında hayali, evrensel TSM'yi entelektüel olarak mutlaka kontrol etme ve kontrol edebileceği varsayımını yeniden ürettiğinden; eleştiri, sadece hipo "eleştirel" değil, bilakis anakroniktir.

Anakronizm, evrensel TSM dünyasına aittir. Anakronizm yok olacak olursa farksız evrensel-özne onu travmayla sarsabilecek bir gerçeklikle karşılaşır. Farksız evrensel-özne, çoğunlukla bulanık da olsalar, kararlı biçimde kesinlikle geçmişte kalmış öyküsel anlatımlarda direnmek ve inatla onların içinde yerini bulmak zorundadır. Aslında hem sanatkârın hem de eleştirmeninin, sanatta evrensel TSM'nin koşullarından bağımsızlığını sürdüren estetik bir momentin söz konusu olduğuna inanmaları gerekir.

Talk-Show'a çıkan bir şairin orada olmasının normal olduğuna inanması gerekir. Gerçekliği tanımak, poetik çalışmaların aslında farksız öznenin evrensel TSM'nin uyarlığına riayet eden sıradan bir entegrasyon olduğunu deşifre eder.

Öyleyse anakronizm normal bir fenomendir ve evrensel TSM'nin sunduğu tasarruf ve zevk gücünden hiç kimse feragat edemeyeceği ve etmek istemediği için oluşur. Ama aynı zamanda edimsel özçelişkiden başka bir şey ifade etmeyen belli bir mesafede direnilir. Medyayı eleştirmenin asıl sorunu, eleştirinin medyada çıkmasında yatar. Böylesi bir eleştiri, (yaşanılmış) değerlerden hareket ettiğinden anakroniktir.

Artık anakronizmden başlayacak hiçbir şey yoktur. pT tüm olanaklarını kullanmıştır. Şiirden, dinden veya sanattan hareket edebileceği düşüncesi –bu yukarıda özçelişki olarak dile getirilmiştir– anakroniktir. Öyleyse anakronizm bir yerde evrensel TSM'de rolünü oynayan güzel bir Zombi, müstehcen ölümsüz olsa gerek.

9
Çifte Topoloji ve Müze

Çifte topolojinin determinasyonları, öyküsel determinasyonların matematiksel-tekniksel determinasyonlara yenik düştüğü bir dünyaya çıkar. Yenik düşmek poetik determinasyonların artık bir rol oynamadığı anlamına gelmez. Onların bizzat koruyup baktıkları kendi tezahürleri vardır. Poetik determinasyonun tezahürünün bakımı matematiksel-tekniksel determinasyonlardan çıkar.

m-tT'nin pT'ye doğru bu şekilde iki tezahüre çatallaşan ilişki *müzeyi* üretir. Müze, öyküsel determinasyonların hatırlanmasına hizmet eder. Öyküsel determinasyonlara hem mitolojiler ve dinler gibi öyküsel anlatılar hem de biyografik-mahrem öyküsel anlatılar dahildir. Mitolojik ve

dini motifli eserler, müzelerin antik çağ ve Hıristiyan sanat eserlerinin toplandığı bölümlerinde, biyografik-mahrem öyküselle ilgili eserler ise 19. ve 20. yüzyıl eserleri olarak sergilenirler. Doğal olarak diğer öyküsel (etnolojik) anlatıları ve matematiksel-tekniksel etkileri sergileyen müzeler de var.

Çifte topolojinin müzesi, pT ve m-tT'nin farklı seviyelerde zuhur eden karmaşasıdır. Ortaçağ, Rönesans ve Barok resimleri Hıristiyanlık topografyasını sergilerler; bu resimlerde örneğin Venedik ressamlarında olduğu gibi yerel elementlerin etkileri görülür. Fiilen var olan bir şehir, Hıristiyanlık topografyasına müdahale eder; bu topografya o şehrin determinasyonunda diğer etmenlerle birlikte günümüze kadar etkilidir. Müze kurumsal TSM-işlevinin dışına çıktığından, m-tT ve pT'nin çatallaşan tezahürleri karmaşıklaşır. Müze TSM'nin dışına çıkar ve dünya olur.

Poetik topografya, geçmişin tezahürü olarak teknik tezahürden geçişte transit-topografyada otantik zahiri mekânlar olarak göründüklerinden müzeye aitleşirler. Kendini anlatan şehir, müzeye dönüşür.[1] pT'nin müzelik determinasyonlarını m-tT organize eder –evrensel turizmin ana kaynağıdır–.

pT'nin öyküsel determinasyonlarını m-tT evrensel modda görüntülemeye başlayınca pT ve m-tT'nin dönüşümü tamamlanmış olur. O zaman zahiri yerler bile turistik anlamda evrenselleşirler. Mutasyona uğrayarak evrensel transit alanın öyküsel simülasyonu olurlar. Evrensel özne, geçmiş bir tezahürde müze içinde müzede gibi –evrensel TSM'nin zorunlu entegrali olarak– konaklar.

Turist, evrensel-öznenin asıl modu olması nedeniyle evrensel karikatürdür. Evrensel özne turisttir, olmak zo-

1. Bu durum pT'nin m-tT'ye dönüşümünden sonra kurulan şehirler için geçerli değildir. Bu şehirler örneğin Endüstri Devriminden sonra "mantar gibi" ortaya çıkmışlardır, olsa olsa geçmişteki veya günümüzdeki refahı dile getirebilirler. Bu şehirlerdeki refah, ekonomik nedenlerle günün birinde yok olacağından, çoklukla yıkıma bırakılırlar.

rundadır. Evrensel topografyada birbirine dolanan tezahürler turist figürüne yoğunlaşırlar. Bu tezahür Teknik. Sermaye.Medya'da serpilip açılan tezahüre dahildir. Bu nedenle turistin tezahürü müzenin tezahürüdür, öyküsel geçmişimizin konservesidir.

Bu tezahürde zaman kendini tek bir anakronizme çevirir. m-tT öyküsel topografyaları, rengârenk flamalar şeklinde *Global Positionig System*de ortaya çıkan maskelere çevirir. Hiçbir iz bırakmadan boşaltılmış anıtların içinden turizm akıp geçer. Evrensel öznenin yaşamı zaman zaman öyküsellikteki mahremiyeti yitirmemek için, tümden turistik-anakronik, ona sıkı sıkı sarılır. Böylece müze ve müzelikler TSM'nin zorunlu entegralı olarak kendilerini kanıtlamışlardır. Evrensel TSM mutlak GPS'dir.

Evrensel topografyada hâlâ birbirlerinden farklı şehirlerin olması çifte topoloji nedeniyledir. Bütün şehirlerin paylaştığı, şehirleri transit mekân olarak evrenselleştiren evrensel TSM'nin, m-tT'nin sonucudur. Şehirleri birbirinden ayıran ve farklılaştıran, pT'nin teknik-kapitalist-medyal restorasyona uğramış öyküselliğidir. Bir savaş çıksa ve bütün şehirleri yerle bir etse geriye sadece tek bir şehir, TSM kalır. İşte o zaman mekânları artık hiçbir güç birbirinden ayıramaz.

Böylesi bir durum, evrensel TSM için mutlaka büyük bir kayıp olurdu. Çünkü evrensel TSM, üretici evrensel-öznenin dinlenebileceği yerleri organize edebilmek için müzelikleri koruma altına alır. Bir zamanlar "kültürün beşiği" olan Akdeniz bölgesi baştan başa evrensel turistik obje, baştan başa bir müzedir.

Sanat ise statüsünde m-tT tarafından organize edilen öyküsel topografyanın dışına çıkamaz. Sanat, peşinen müzeliktir. Sanat ürünleri büyük sermaye-kantitesini harekete geçirseler de, sanat, bir yerde evrensel TSM'nin evrensel topografyasını donatmak için sipariş verdiği mücevherdir, ziynettir.

10
Pato-Topo-Loji

Evrensel TSM nesne olmadığı gibi, herhangi bir mekâna oturtulabilir tarihi bir olay da değildir. Evrensel TSM, fenomenlerden oluşan bir salkımdır. ~~tT~~'nin bu şekilde determine olan zaman-mekânı doğal görünür. Bunun farkına varan Aristoteles, τέχνη ile φύσις karşılaştırması yapmıştır. Nasıl doğa üretkense teknik de üretkendir. Evrenseller olarak akrabalıkları vardır. Sermaye, büyüme; medya, ara-element olarak görünürler. Doğa, bireyler; evrensel TSM ise nüshalar üretir.

Nüshalar nesnelerin, ürünlerin dünyasını oluştururlar. Evrensel TSM saf var momenti olarak tüm şeyleşmelerden kaçınmasına rağmen, tüm şeyleşmelerin kaynağıdır. m-tT sektöründe, yani üretimde faaliyet şeyleştirir. Özne,

farksız-akıllı şey olarak şeyler dünyasında hareket eder. Belirtilen spesifik bir coğrafya oluşturur.

Mülkiyet, servet, ferahlık, zenginlik ve kendisinin zıddına ilişkin sorular normalleşmiş evrensel-öznenin kendini algılamasında ilk ve en önemli rolü oynarlar. Normalleşmede görünen zenginlik, arzuyu doğurur; arzu, genel bir anlam kazanır. Öznede, kendini diğer öznelerden farklılaştırabilme olasılığı varmış, yani bireyselliğini sürdürebilecekmiş sanısı arzu ile uyanır. Şeyleşmiş, kendisini şeylerle, nüshalarla kendi nüshalığından kurtarmak gibi absürt bir çabaya girişir özne.

Bu çaba, koordinatlarını İ-M-M'de bulur. Özne, motivasyonlarında duruma göre, bazen ruh veya vücut/beden veya her ikisi olarak kendisinden hareket eder. Öznenin arzusu bu yelpazede oluşur ve kendi içinde dile gelir. Farksız normalleşmiş özne, ruh-vücut kompleksi olarak kendini gösterdiğinden arzu duyar. Motivasyonları ve eğilimleri cinsel gereksinimlerden dini sağaltma yöntemlerine kadar uzanan bir yelpaze oluşturur. Öznenin bu motivasyonları ve eğilimleri evrensel TSM olmadan sadece gerçekleşmez değildir. Evrensel, arzuları uyarır, destekler ve organize eder. Arzu; TSM'nin gereksinimi, çıkar sağladığı bir arzudur.

Evrensel özne, çifte topolojinin evreninde, evrensel TSM'nin vektör alanında böyle düşünür ve böyle davranır. Evrensel TSM'nin vektör alanında evrensel özne aklını kullanır ve arzu eder. Öznenin iç ve dış farkı hareketindedir. Akıl ile arzu arasındaki interaksiyonlar ve interferanslar sürekli yer değiştirirler. Aklın eğilimini destekleyen arzu bu defa da bu eğilimi yok eder.

İç/dış-farkı hareketlerinin spesifik bir stabilizesi vardır. İç/dış-farkı hareketleri, akıl ve arzu interaksiyonları ile açıklanamaz afektlerden[1] motive ve imha edilirler.

1. Yunanca sözcük olan πάθος birçok anlama geldiğinden burada Latince affectus sözcüğü kullanılmıştır. Yine de pato-topo-loji kullanımı com-

Afektler evrensel-öznenin stabilizesi için gereklidir ve zamansal-mekânsal düşünme ilerlemesinde belirleyici rol oynarlar. Afektler, pT ve m-tT'nin duygu veya atmosfer olarak kendini belli eden determinasyonlarıdır, arzuyu belirler ve yönlendirirler.

Bu açıdan bakıldığında afektler pt ve m-tT'nin spesifik determinasyonları olduğuna göre pato-topo-loji de vardır.[2] Pato-topo-loji, pT ve m-tT'ye ek üçüncü bir topoloji değildir, pt ve m-tT'nin determine ettikleri spesifik bir moddur. Bu spesifik mod, aracılık temeline dayanır. pt ve m-tT'nin doğrudan teveccühleri yoktur. Daha çok determine-determine-edici afektler belli topografyalarda görülebilirler.

Bu topografyalar fiili coğrafyalar değildir. Mekânları markalarlar ama bu mekânlar veya alanlar sanal veya fantastik mekânlardır. Anlamlarını çoklukla pT'den alırlar. Anlamlar, örneğin afektif determinasyon cennet veya cehennem gibi varsayımsal yerlere işaret ederler. Diğer taraftan ise Auschwitz reel topografyalara atıfta bulunan afektif determinasyonları gösterir. Tıpkı Auschwitz gibi Avrupa da afektif anlam taşıyan bir coğrafyadır.

Pato-topo-lojinin pato-topografyaya ilişkisi döngüseldir. Üretilen afektler yine afektler üreten topografyalar üretirler. Belirtilen afektler döngüsü içinde üretim kaynağını tespit etmek zordur ve hatta üretimden söz etmek sorunludur. Afektlerin ve cazibelerin kaynakları genelde gizlidirler. Mahrem afekt ekonomisinin kamusal topografyanın organizasyonunda kamusal afekt ile kırıldığını varsaymak gerekir. Afektler zorunlu olarak üretilirler.

---

mon sense'e (makul düşünceye) borçludur. Patoloji, vücudun anormal durumlarını veya hastalıkları belirten tıbbi bir kavram. Pato-topo-loji ruh/tin/vücut/beden-varlık'ın spesifik (duygusal) durumları ve onların topolojik determinasyonları için kullanılmıştır.

2. Platon Mağara Benzetmesini πάθος olarak tanımlar, durum, mağara-durumu.

pT, kontrolü mümkün olmayan bir coşkuyu açığa çıkarır. Kontrol kaybı öyküsel bollukta kendini belli eder. Öznenin katlanmak zorunda kaldığı afektif öyküseli harekete geçirir ve hareketin içinde tutar. Aşk her zaman fazladır ve bu fazlalık kendini vahşi determinasyonlarda gösterir. Bu nedenle aşk mahrem anlamı içinde zaman zaman travmatik, özneyi farklılaştıran tecrübedir.

Buna karşılık evrensel TSM, yani pT üzerindeki egemenliğinde m-tT, afektlerin nasıl üretilip nasıl organize edildiklerini bilir. Pato-topo-lojinin yelpazesinin çok geniş olması nedeniyle patosla irrasyonaliteyi bir araya getirmek saçmalığa çıkar. Bilhassa medya –her zaman teknik ve sermayedir– net bir biçimde *patokrasi* sergiler.

Patokrasi örnekleri her yerde görülebilir: reklam veya propagandada, filmlerde, televizyonda, pop müziğinde, bilgisayar oyunlarında, müzelerde, spor haberlerinde, pornografide, edebiyatta, tasarımda, estetik ameliyatlarda vs. Bütün bu afekt-ürünlerin tek amacı, Teknik.Sermaye. Medya'nın evrensel-öznel aracında ilerleyen duygusallığını doğrusal-vektörel "üretim"e yeni "faaliyet" alanları sağlamaktır.

Evrensel TSM'nin patokrasisi bu esnada tiyatrosal transit mekânın pato-topo-lojisine dayanır. Havalimanı veya bankalar gibi mekânlardan farklı olarak tiyatrosal transit mekânın görevi, belli zaman aralıklarında özneyi büyülemektir. Sinema ve müze hali hazırda evrensel-özneyi bir taraftan duygusallaştırmak isterken, aynı zamanda da orayı terk etmesini talep eder. Tiyatrosal transit mekân şu anın afekt mekânıdır, sürekli cazibe yağdırarak apati sınırında aynı anda başka şeyler yapmayı veya düşünmeyi sağlar.

Evrensel TSM'nin patokrasisi, pato-topo-lojinin bir determinasyonudur. Patokraside hem m-tT hem de pT efektiftirler. Tiyatrosal afekt mekân, öyküselden yararlanmak zorunda teknik bir etkinlik olarak zuhur eder. Ev-

rensel TSM'yi stabilizesinde onaylamak için patokrasinin kahramanlara ve azizlere gereksinimi vardır.

Evrensel-öznenin patokrasiden patolojiye geçişi akıcıdır. Evrensel TSM takıntıya dönüşür. Ürünler kendi tasarımına alınırlar. Adeta şeyleşmek aranır. Diğer taraftan ise evrensel-özne, evrensel TSM özgürlüğünün tadına ancak evrensel TSM'ye tamamen entegre olursa varabilir. Sembiyotik evrensel-özne çilekeşlik ile iptila, iştahsızlık ile obozite arasında sıkıntılı bir duruma düşer.

Evrensel TSM I'de Öznenin Pato-Topo-Lojisi

Öznenin kendisi gibi patografisi de normalleşmiştir, artık "dili ile" konuşmaz veya duygularını literatüre dökmez. Rahatsızlık durumlarına alışmak için kendi yöntemlerini geliştirmiştir. Felsefi anlamda en ilginç olan psikanaliz[3], felsefe için hiç de ilginç olmayan tümden tarafsızlaşmış, psikolojiden ayrılmıştır. Bu ayrılmanın doğrudan psiko-lojik olarak değerlendirilmesi gerekir. Ayrılma, patosun normalleşmesinden spesifik modern ve modern sonrası apatiye kadar uzanır.

Pato-topo-lojinin kartografyasını çıkarabilmek için ana hatlarıyla ve genel olarak, evrensel topografya tarafından belirlenmiş olmaları şartıyla, atmosferik coğrafyanın ana koordinatlarına bakmak gerekir. Evrensel TSM'nin pato-topo-lojisinin *merkezi, ortası teknik objenin üretimidir*. Öylesine derindir ki, öznenin tüm yeteneklerini ve arzularını kapsar.

Teknik nesnenin sadece yarara hizmet etmediği kesin. Sadece ve sadece TSM'de mümkün olan faydacılık safdilliktir. Teknik nesnelerin üretiminde teknik form; estetik,

3. Pato-topo-loji mutlaka psikanaliz yorumlanabilir. "Fetiş olan" "hayali nesne" olarak verimlileştirilebilir açıklaması ile TSM kimliği ve Üst-Ben kavramlarının altı yukarıda çizilmişti. Karşılaştırınız: Giller Deleuze, "*Sacher-Masoch ve Mazoşizm*", Kürklü Venüs. *Gilles Deleuze'ün Mazoşizm Üzerine Bir Araştırma'sı*. Frankfurt am Main, 1980.

etik ve hatta dini beklentilere yanıt verir. Teknik nesnelerin üretiminin yarar ile ilintisinin hemen hemen hiç veya çok az olduğunu kanıtlayan, bazı tasarımlar için hayrete şayan coşkulardan pop-fanatizmine uzanan tezahürler var. Bu bağlamda Marx, "metanın fetiş karakteri"nden[4] bahsetmiştir. Teknik nesneler, çok kötü şartlar altında çalışan insan emeği ile üretilirler. Yine de evrensel-özne, sanki varlığı onlara bağlıymışçasına kendisini teknik nesnelere bağımlı kılar. ("Yarar" tanımlamaya bağlı bir durum. Ekonomik efektler "yarar" ise, her türlü teknik nesne yarar için üretilir.)

Yeninin üretimi, her şeyin büyüsünü bozan teknikten büyülenen patolojide kendini gösterir ("Dünyanın Büyüsünün Bozulması Diyalektiği"). Teknik nesneler daha piyasaya sürülmeden, geliştirilme aşamasında iken dikkatle takip edilirler. Ürünün ne denli ilgi duyacağı veya duymayacağına ilişkin kamuoyu yoklamaları yapılır; bu da teknikle ilgili faydacılık anlayışına ters düşen bir olgudur. Teknik nesne ütilitaristik değil, patolojiktir.

Bu, nesnenin ana karakteri, *görüntüde görünmesidir*. Görünmenin bu çifte karakteri sık sık hayal edilmiştir. Görünme, herhangi bir biçimde görüntü olarak zuhur etme değildir. Görünme her zaman nesnenin bir özelliğidir. Teknik nesnelerde görüntü ve görünme ilişkisi iyice kuvvetlenir. Öznenin yaşam formunda teknik nesnenin görünümü, osilasyon anlam üretmesinde yatar. Teknik nesnenin anlamı bir taraftan büyüler, diğer taraftan iç rasyonelliğine çelişki teşkil eder –örneğin faydalanabilir makine olarak–. Bu durum, bilhassa teknik nesne ipil ve parlak (lüks) görünürse geçerlidir. Teknik nesne, işte o zaman öznenin sosyalleşmesinde edinmek istediği anlamın enkarnasyonu olur. Teknik nesne artık statü sembolü değil, bizzat statüdür. Özne, teknik nesnede yaşar.

4. Marx, *Kapital*, Cilt 1.

Her şeye rağmen teknik nesne prensipte var olan birey (tek) değil, nüsha olma kusurundan kurtulmaya çalışır. Birey olarak, karşılaştırılamaz olarak görünmek ister. Seri üretilen nesneler bile seri üretim olduklarını gizleyecek biçime sokulurlar. Ürün tek başına, tek olmak, sıradanlığın dışında olmak ister. Birey olamadığı yerde model rolünü üstlenir. Dilsel kullanımda ürün model olarak geçer, nüsha olarak geçmez.

Teknik nesneye neredeyse metafiziksel bir kalite, fetişe fantazmatik bir statü veren; görüntüsünün önkoşulu, teknik nesnenin tekmiş yani bireymiş gibi görünmesidir. Normalleşmede, ki bu da metafizikseldir, teknik nesnenin tasarrufu katıksız metafizik bir hazdır.[5] Zengin, Tanrı gibi özgürdür. Küçük bir fetiş özelliği olduğunu söyleyebilen bir fakir de kendini yüksek görür. Artık teknik nesne, öznenin dürtü ekonomisine hâkim olur ve yönetir.

Teknik nesne pato-topo-lojinin merkezi, ortasıdır. Normalleşmiş ve bu nedenle de farksızlaşmış özne, bu merkezin etrafında döner. Biyografisine nesne hükmeder. Doyup daha yenisini, daha mükemmelini arzu edinceye kadar arzusu nesne tarafından tatmin edilir. Evrensel TSM bu şekilde hiçbir zaman boşa çıkmayan kulvarlar yaratır.

5. Düşüncenin doğa ile olan pornografik ilişkisini açmak burada mümkün. Doğa ile olan pornografik ilişki aklı kutlayan teknik, kendini parlak bir alette gören net bilinç ve teknikte duyulan haz. Son yıllarda iki film bu olguyu perdeye yansıtmıştır: 2013 yılında Spike Jonze'nin filmi *Aşk* ve 2015 yılında Alex Garland'ın *Ex Machina* filmi. Her iki filmde de dişi teknik alet söz konusudur. İlk filmde filmin kahramanı Theodore, Samantha adında bir işletim sistemi ile erotik ilişki kurar. İkinci filmde Turing-testi yapması gereken (Alan Turing tarafından bulunan bir test. Bu test ile AI-Makinelerin –yapay zekâlı makinelerin– zekâsı ölçülür), filmin erkek iki kahramanından biri olan Caleb kadın robot Ava'ya âşık olur. Öncelikle Ex Machina isimli filmin konusu makineye olan pornografik ilişkidir. Ava'yı üreten hiper zeki Nathan, onlarla cinsel birleşmeyi gerçekleştirebilmek için Ava ve diğer dişi makineleri teknik bir vajina ile donatmıştır. Her iki filmde de makineler birer insan gibi davranırlar. Theodore ile doğal olarak sanal bir ilişki kuran Samantha günün birinde ilişkiyi bitirir. Ava, Caleb'i özgürlüğüne kavuşmak için baştan çıkarmıştır.

Normalleşmiş evrensel özne, üretim arzu eder, daha çok üretim arzular. Özne, ölünceye kadar arzu ettiğinden, evrensel TSM arzuyu tümden tatmin edemez ve etmek de istemez.

Tarih ancak, teknik nesnenin gelişmesindeki ilerleme anlamında tarih olmuştur. Teknik nesnenin pato-topo-lojisinin tarihi bir boyutu vardır, burada açma gereği duyulmamıştır. Tarihi tecrübe olmadan normalleşmenin tekâmülünü anlamak mümkün olmadığından, normalleşmiş öznenin sadece tarihi tecrübesinin irdelenmesi ile yetinilecektir. Verdun ve Stalingrad veya Auschwiz, Kolyma ve Hiroşima gibi yerlerle bağlantısı olan tecrübeler ele alınacaktır.

Savaş tecrübesinde Birinci Dünya Savaşı kilit rol oynar. Birinci Dünya Savaşı bir üretim savaşıdır. Durmadan daha yeni materyal, daha çok ekonomik kaynaklar seferber edilmiş, siperlerde korkunç bir hareketsizlikle sonuçlanmıştır. Özne, Ernst Jünger'in deyişi ile savaşta "Kahramanlık Gerçeği"[6] duruşunu ve bu yoldan modernitede duruşu öğrenmiştir. Savaşta ölmenin bireysel hiçbir anlamını görmemiş, sadece nüshalık ölüme bir anlam vermiştir. Modernite yüzünü gösterdiğinde ona direnmemek korkaklık olurdu. Özne "gerçekliğe" direnmiştir.

Yukarıda açıklanan, Birkenau için geçerli değildir. Kant tarafından formüle edilen teleologia rationis humanae (insan aklının asli erekleri) sadece teorik fenomenler (fen bilimleri) ile kısıtlı değildir. Bilhassa ve öncelikle pratik anlam taşır. "En üstün iyi" vardır. Ama (teknik) ilerleme tarihinde teknik teleologianın pratiğe ne zaman hükmetmeye başladığını ve son olarak ne zaman bir saçmalığa dönüştüğünü göstermek mümkündür. Yahudilere yönelik "İdari Kitle Katliamı" (Arendt) bu tezi destekler. 20. yüzyılın pato-topo-lojisinde Shoah (İkinci Dünya Sa-

6. Jünger, *Emekçi.*

vaşında Yahudi Soykırımı) kilit konumundadır. Shoah'da iki teleoloji çatışırlar. Kant iki teleolojiyi iki farklı dünyaya mal ettiğinden, çelişkiyi görememiştir.

Teknikle mümkün olanın etik olanla başka hiçbir bağlantısı yoktur. Birkenau'ya çıkan ve Birkenau olan o korkunç imha mekanizması projesinde kendini gösteren hükmetme sarhoşluğuna ve çılgınlığına karşı etik itirazlar her anlamda yeterli olmamışlardır. Kategorik buyruk "hipotetik buyruk" yani teknik karşısında önceliğini savunamaz olmuştur. Kant'a göre "akılcı aşağılama"[7] "ahlak yasası"ndan hareketle özneye yöneliktir. Yasayla karşılaştırıldığında birey olarak özne önemsizdir. "Ahlak yasası"na karşı "saygılı" olabilmek için yasa öznenin duygularını (gururunu) aşağılar. Shoah'yı icat edenler bu onur kırılmasını reddetmiş, onunla alay etmişlerdir.

Kant için mümkün olmayan "akılcı aşağılama" Shoah ile "ahlak yasası"ndan intikam almak ve aşağılayarak eşsiz bir "yücelik"[8] duygusunun hazzını tadabilmek için doğrudan ahlak yasasını hedef almıştır. Ahlakın en menfur biçimde alaya alınması olan Wannsee Konferansı, "istediğimizi yaparız, yeter ki isteyelim"in en vahşi kanıtıdır. Başka türlü söyleyelim: Birkenau ölüm fabrikaları teori ve pratik alanı kökünden sarsmış, teknik harcamalara ilişkin imhanın coşkulu patosu fiilen her iki teleoloji arasındaki çelişkiyi gün ışığına çıkarmıştır. Ya dünya tarihinde eşi görülmemiş bir biçimde işleyen bir teknolojinin realizasyonu –"en büyük insanlık suçunun" realizasyonu– ya da birey vicdanının ince ve kısıtlı kuşkularının realizasyonu. Varılan karar, teknoloji ve suç lehine olmuştur.

Anlamda mutlak olasılık teknik, paralize olmuş ahlaka ilk kez teslim olmuştur. Yeni bir teknolojinin realizasyonu olasılığı, ahlakı öylesine baştan çıkarmıştır, her türlü

7. Immanuel Kant, *Pratik Aklın Eleştirisi*, yayınlayanlar: Horst D. Brandt ve Heiner F. Klemme, Hamburg, 2003.
8. A.g.y.

beklenti tekniğe ihanet, tarihe ihanet olarak algılanmıştır. Milyonlarca insanı yok etmek gibi çılgın bir proje benzersiz bir biçimde Birkenau'da teknik nesne gaz odalarında, daha doğrusu tüm imha komplekslerinin gaz odalarında yoğunlaştırılmış ve gerçekleştirilmiştir. Şunu da unutmamak gerek, Shoah'yı planlayan ve organize edenler sıradan mühendisler değildi. Kötülüklerinin boyutunun -bilinçli negatif abartı ile ahlaka üstünlükleri- bilincinde kendinden geçmiş, coşmuşlardı. Kötülüğün böylesi bir boyuta ulaşması teknik olmadan mümkün olamazdı.[9] Ahlak, yukarıda belirtilen baştan çıkmadan bir daha kendine gelememiştir. Normalleşmiş özne, Birkenau'dan sonra ahlakına yeniden kavuşmamış -aslında özne hiçbir zaman ahlaklı olmamıştır-, pragmatik davranmayı öğrenmiş, pragmatik hareket etmiştir. Evrensel TSM belli amaçlara ulaşabilmek için ahlakı kullanır. Bu nedenle evrenselin çevresi "ahlaken" gözlenmiş, gözlemleme tümden konstrüktif sonuçlar doğurmuştur; ahlaksız hedefleri gerçekleştirmek evrensel-özne için artık mümkün değildir.

Totalitarizmin topografyası, m-tT'nin pT'ye karşı ulaştığı korkunç zaferden kaynaklanır. Tabii ki pT'de de terör hüküm sürmüştür -dinler tarihi aynı zamanda terörün tarihidir-.Ama m-tT, kendini hiçbir zaman 20. yüzyılda olduğu gibi böylesine topografik biçimde -imha kamplarında ve Gulag'da- gerçekleştirmemiştir. Haklı

9. Yahudilerin *topyekûn imhasını* öngören Hitler, Heydrich ve Himmler'in planı Antisemitizmin yeni boyutunu göstermiştir. Luther zamanından itibaren Almanları etkileyen Yahudi karşıtlığı görüşünde -tüm düşmanlıklara rağmen- Yahudilerin *topyekûn imhasını* düşünmek mümkün olmamıştır. Hıristiyan antisemitizmi nasıl olurdu da Eski Ahit'in Hıristiyanlığa ait olduğunu hatırlayamazdı? Sevdiğine kin besleyendi geçerli olan. "Dünyanın büyüsünün bozulması" öyküsellik ve kine ait bu ve benzeri engelleri bertaraf etmiştir. Aslında kin beslenilemeyecek olanın *topyekûn* imha edilebileceği düşüncesi ancak nihilist teknik ve bilim ile mümkün olmuştur. Böyle bir düşüncenin dışavurumu nihil kavramının tarafsızlığına çelişki teşkil ettiğinden, (kin besleyerek) sözde bilimsel "akılcı imha" gerekçeleri "eklenmiştir."

olarak Antisemitizmin kaynağının mitolojide yattığını belirterek –"Sion Liderlerinin Protokolleri" enstrümantal bir rol oynamışlardır– itiraz edenler, Yahudilerin imha edilmesinin pT yardımıyla gerekçelendiğini söyleyenler olabilir. Ama kayıtsız şartsız kitlesel cinayete teşvik –ayrıca "ahlak yasaları"nı ihlale teşvik– görüldüğü kadarıyla pT'nin ideolojik önkoşullarından çok, teknik araçlardan kaynaklanmıştır denilebilir.

Evrensel TSM'nin pato-topo-lojisine sadece teknik nesneleri temsil eden orta ve ortalar değil, orta ve ortaların kenar alanları da dahildir. Bu kenar alanlar, normalleşmiş öznenin coşkulu dememek için kayıtsız da olsa farksızlığından kurtulma çabaları ile karakterize edilebilir. Patokrator evrensel TSM ek olarak *Hollywood Makine*'yi sunar. Hollywood Makine ile dar anlamda sadece film stüdyoları değil, bizzat filmler kastedilir. Film aslında sinemalar toplamından farklı bir şey ifade eder. Filmlere, seyirciyi belli bir süre farksızlığından kurtarma, geçici bir süre için başka bir kimliğe bürünmesini sağlama görevi verilir. Seyirci bu süreç içinde "hayal" kurarak, ki kurmak zorundadır, farklılaşır.

Walter Benjamin, dâhice irdelemesi "Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilebildiği Çağda Sanat Yapıtı"nda filmin "Chock etkisine"[10] değinir. Filmin, "uygun formda sanat"ın "yüksek yaşam tehlikesi" olduğunu belirtir. Film "apersepsiyon" sisteminin derinlemesine değişimine benzer. Büyük şehir trafiğinde özel varlığında gezinen her insanın "*karşılaştıklarına*" "benzer" (italik tarafımdandır). Tabii ki bu, filmin patogenezine aittir. Tehlike karşısında farksızlık, filmlere her zaman konu olmuştur ve tehlike herhangi bir biçimde teknoloji bağlamında işlenir. Fukuşima Nükleer Santralı kazasının Almanya medyasında işlenme biçimi bu bağlamda anlamlıdır. Medyada işlenme

10. Walter benjamin, *Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilebildiği Çağda Sanat Yapıtı*, Frankfurt am Main, 1963.

biçimi ancak ve ancak çeşitli patolojilerden yararlanan Hollywood Makinesi bağlamında anlaşılabilir. Bu nedenle Fukuşima, pato-topo-lojiye ait bir isim olmuştur. Dönüm noktası da olsa artık belirtilen isimle aynı düzeyde değildir. Olayları algılama artık başkalaşmıştır.

Fakat "Chock" seyircileri farksızlıklarından kurtardıklarına inanmaları için filmlerin kullandığı ikinci derece bir yoldur. Evrensel TSM, ilk kaynağı trajedi olan pato-topo-lojiyi hâkimiyeti altına almıştır. Filmlerde "kahraman" trajedilerden, dramlardan tanınan bir Gestalt olur. Filmler trajik olaylarda öznenin farklılaşmasını mükemmel sergiler. Sergileme, biçimde şematiktir; amacı çok mükemmel realize etmesine rağmen realizasyondan kaçınır. Hollywood Makine 90 dakika ile 140 dakika gibi bir zaman diliminde normalleşmiş evrensel-özneyi farksızlıktan kurtarmayı çok mükemmel bir biçimde sergiler. Bunun pek de trajik olmadığını vurgulamaya bile gerek yok.

Farklı olma arzusu filmin patogenezinde vardır. Özne evrensel TSM'de gerçekte bir farklılaşmadan korkar ama fantazmatik farklılaşmayı sever. Farklılaşmadan korkma gerçeği fantastik olanı daha güçlü gösterebilmek için filmlerde başarı ile işlenir ve kullanılır. Böylece Hollywood Makine evrensel TSM tarafından organize edilen farksızlığa pato-lojik biçimde yardımcı olur. Ayrıca Benjamin tarafından, "kişiliğin"[11] suni inşası olarak tanımlandığı, "yıldızların" yaşam ve duygularına katılım sağlayan star kültü eklenir.

Evrensel TSM'nin pato-topo-lojisini belirleyen etmenlerden birisi de fantazmatik farkın fetişidir. Normalleşmiş özne farklılık fantezisini, yani farksızlığı fantezide aşmayı sever. Fantezi, Hollywood Makine tarafından en mükemmel biçimde işlenir; ama sonuçta medyayı ilgilendiren bir üretimdir. Medya, fantezi farklılıkta gerçekleşen görüntü, mutluluğu yaratır. "Kim ki medyada" görünür, öne çıkar.

11. A.g.y.

Farksızın, tamamen farklılaşmış evrensel-özenin benzersiz yazgısını anlatabilme arzusudur fantazmatik farklılık. Bu arzu Hollywood Makinesi tarafından uyandırılır ve kullanılır. Kısa bir anlık da olsa özne apatiden sıyrılır, duygusal mekâna dalar; fantazmatik entegrasyonu, patokrator ile simülasyonun vahdetini kutlamak ister.

Evrensel TSM II'de Öznenin Pato-Topo-Lojisi. Kayıp

Evrensel topografyanın normalinde kayıp, bir çıkarma işlemi, eksidir. Yani bir sayının başka bir sayıdan –büyük veya küçük– çıkarılmasıdır. Kaybolan ve kaybolanın sahibi sübjektif kaybın önkoşuludur. Bir şeyin kaybolması için o şeyin daha önce üretilmiş, tasarruf için mal edinilmiş, artıya geçirilmiş olması gerekir. Kayıp, üretimin vasıflarından birisidir.

Evrensel TSM'de kayıp, kârın zıddıdır ve bu nedenle de sermayenin m-tT'sine, konjonktür ve resesyon diyalektiğine dahildir. Duraklamayı resesyon ve depresyon izler. Üretim küçülür ama bu tamamen durduğu ve destruksiyona uğradığı anlamına gelmez. Evrensel TSM'de destruksiyon üretime dahildir. Savaş bile her zaman konjonktür küçülmesine veya büyümeye hazırlıktır. Üretim hiçbir zaman durmaz. Ekonomik kayıp bu nedenle her zaman konjonktürün kriterleri ile karşı karşıyadır, hep ilişki içinde tutulur.

İlişkide kayıp, telafiye denk düşer. Ürün ve nüsha kaybı her zaman telafi edilebilir. Telafi konjonktürsel yeni büyümeye atılım olarak algılanır. Bir şeyi aynı şeyle telafi, ekonomik anlamda tatmin edici değildir. Bu nedenle telafide mükemmelleştirme çabasının bulunması ve görülmesi gerekir. Olasılıkla telafinin metafizik boyutu da vardır: telafisi mümkün olmayan gerçekten nedir? Telafi edilemez olan, ekonomiyi aşan bir şeydir.

Evrensel TSM'de kayıp sadece konjonktürsel anlam taşıdığından her türlü kayıp farksız özne için bir sorundur. Evrensel özne evrensel boyutta evrensel gibi hemen telafi edemez. Kaybın sonucu olarak normallik sıklıkla sekteye uğrar. Sekte her zaman öznenin apatisine olan beklentiyi artırır. Beklentiyi belli sınırlar içinde tutabilmek amacıyla teknoloji tarihinin ilk geçiş evresinde evrensel TSM tarafından sigorta sistemi bulunmuştur. Sigorta sisteminde amaç kayıptan korumaktır. Bu nedenle sigorta öznenin ölüm dahil tüm yaşam alanlarını kapsar. Sigorta, sermaye dinamiğinin bir parçası olması nedeniyle kayıp tümden üretimin bir momenti olmuştur.

Sigorta sadece kayıpta korumaz. Korumanın ötesinde normalleşmiş farksız özneye travmatik farklılaşma olasılığına karşı savunmada, evrensel I ve II'nin doğrusal-vektörel hareketinin kırılmasında yardımcı olur. Özne kendini farka, eşsiz ve benzersizliğine karşı güvenceye alır. Özne evrensel TSM ile vahdeti, yani evrensel TSM'de kaybolma olasılığını yitirmek istemez. Sanki sadece bu olasılık için yaşar özne.

Kaybetme korkusu nedeniyle tasarruf ve zevk gücünü kaybetmemenin mutlak motivasyonu pato-topo-lojiye dahildir. "Kaybetme korkusu" kavram olarak sevdiklerimize ilişkindir. Ama genel geçerliliği vardır. Evrensel TSM'de her şeyden önce kaybetme korkusu, eksilme korkusu veya daha kesin söylemek gerekirse büyümenin durmasının korkusu geçerlidir. Evrensel TSM "kaybedeni" affetmez; ödün vermez bir biçimde kurban ilan edip zorluklar çıkararak korkuyu körükler. "Kurban" olmak en büyük rezalettir.

Evrensel TSM, sermayenin "yaratıcı yıkımı"nı bilir. Öyleyse evrensel TSM; yıkımı, çıkarmayı yeni ve daha büyük bir üretim bağlamında algılar. Yıkım ve yaratma ilintisi, hesaplanabilir normalleşmeye dönüşür. Sigortalar olasılıkları bildiklerinden kesintiyi, eksiyi denetlerler,

kontrolleri altında tutarlar. Bilinmeyen, yeni yaratılanın ötesinde, yeni yaratılanı tanımayan yıkımdır, sadece alan, eksilten yıkımdır. Korkunun bitmez tükenmez kaynağı kaybın bu vasfıdır.

Gerçekte mutlak kaybın üretimde yeri yoktur. Matematiksel olarak bilinmeyen, ekonomik anlamda mümkün değildir. Kaybetme korkusu öyleyse evrensel TSM'nin imkânsızlıklarından birisine uygun düşer. Bu nedenle pato-topo-lojiyi en fazla tehdit eden patos, hiçbir yerinin olmaması, yani atopik patostur.

Evrensel TSM, kendisi hiçbir zaman tamamen normalleşemese de, kapsamlı normalliğinde kaybetme korkusundan yararlanmak, kaybetme korkusunu normalliğe üretken olarak katmak zorundadır. "Kaybedeni" mümkün olmayan karakterlerin envanterinde birinci sıraya yerleştirmekle yapar bunu. "Kaybeden" olmak tehlikedir, ölümden beterdir.

Bu tehdidin doğrudan etkisi farksız normalleşmiş öznenin eylemlerinde daha da farksızlaşıp daha da normalleşmesinde, yani daha da farklılaşmış ve daha da normalleşmiş olarak evrensel TSM'de üretime katılmasında görülür. Teknik.Sermaye.Medya evrensel özneyi daha itaatkâr kılıp kendi kanallarına sevk edebilmek için kaybetme korkusunun enerjisinden yararlanır.

Katlamalı entegrasyonda kaybetme korkusu, Üst-Ben'le beraber sürekli yeni özdeşleşme figürleri yaratır. Özne bu duruma ancak spesifik bir patosa alışarak, *apati*yle katlanabilir. Farksızlık ve normalleşme zorunlu olarak içsel ve dışsal kayıtsızlığa yol açar. Evrensel TSM'de özneye ne yapılırsa yapılsın, başına ne gelirse gelsin ancak bu içsel ve dışsal kayıtsızlıkla tahammül edebilir. Apatinin bir özelliği apati olarak algılanmamasıdır. Kayıtsız özne Hollywood Makinede kendini prensipte duygusal görür.

Apati, farksız öznenin kaybetme korkusunun atopisine yanıtıdır. Apati, farksızlığın spesifik patosu olmakla

beraber, farklılığa karşı duyarsızlık olarak gerçekleşir. Apati, zırhı kaybetme korkusuna karşı başka bir kapanma, Hollywood Makinenin sözde-farklılaştırıcı ve duygusallaştırıcı *narkozu* ile de ittifak kurar. Apati ve narkoz birbirlerinin gerekçesidirler. Fantazmatik duygusunu tatmin edebilmek için apatinin narkoza gereksinimi vardır. Gerçekten farklılaştıran travmatik hassasiyete karşı kulaklarını tıkayabilmek için ise narkozun apatiye gereksinimi vardır.

Normalleşmiş özne ne derece kayıtsız olursa Hollywood Makinenin fantazmatik farklılaştırmasındaki narkoz etkisi o derece güçlü olur. Bir şeye arzu duymak, duygusallık zorunluluğu, farksızlıkta apatik-narkotik kurumadan kaynaklanır. Bu açıdan bakıldığında farksız öznenin pato-topo-lojisi kendi ekonomisini yaratır. Bu ekonomide apatiye dönüşen kaybetme korkusu ile Hollywood Makine tarafından teknik sahnelenen, fantazmatik farklılık karşı karşıya gelirler ve birbirlerine neden olurlar. Bu makinenin yarattığı farkın *fetiş* olması zorunludur *ve* fetiş olarak kalmak zorundadır. Çünkü gerçek fark, öznenin sonu olmasa bile özne için bir tehdittir.

Farksız normal-öznenin apatisinin ekonomisi yine de ve zevk (haz) ekonomisidir. Genel anlamda sadece Hollywood Makine ile değil. Evrensel TSM tarafından farksız özneye pırıl pırıl bir zevk sadece vaat edilmez, aynı zamanda ikram da edilir. Evrensel TSM'ye katılım zaten bir zevktir, hazdır, çünkü katılım –nicelikleştirilebilir– her zaman katlamalı olabilir.

Evrensel TSM'ye katılımın katlamalılığı, teknolojiyi, sermaye ve medyanın kullanımını sınırsız gibi gösterir; çünkü en fazla olasılığı –ve tek olasılığı– teknoloji, sermaye ve medya sunar ve bu olasılıkta/olasılıklarda farksız özne kendi farksızlığında zevk alarak, hazzederek kendini tanır. Bu nedenle evrensel TSM, farksız öznenin özgürlüğüdür.

Göründüğü kadarıyla bu özgürlük bir telos'a (erek) neden olur. Farksız özneye evrensel TSM'de sadece çalışmak yetmez. Evrenselde devinimler matematiksel kuvvetlidir, aynı zamanda akıcı ve artıcı niceliklerdir. Bunun anlamı, zevk (haz) evrenselde daha da artırılabilir demektir. Arzu sadece zevke arzu duymaz, daha fazla zevk arzu eder. Daha-fazla-zevkle sarhoşluk ve esrime fenomenleri düşünülecek olursa yanlış anlaşılmaya neden olur. Apatik-narkotik farksız özne daha fazla zevk arzu eder, ister; ama kesinlikle sarhoşluk ve esrime arzulamaz.

Farksız özne için evrenselde en büyük zevkin *zenginlik* olduğunu kabul etmek gerek. Gerçekleşmiş zenginlik, verilen bir sözün yerine getirilmesidir ve evrensel TSM bu sözü verdiğini savunur. Farksız özne zenginleştikçe, evrenselin aynasında daha büyük özdeşleşme tecrübe edinir. Evrenselin aynasında görünebilme, aslında özgürlüğün zevkidir. Zevk evrensel TSM ile vahdette maksimum boyuta ulaşır. Mutlu ve zevklerin hazzına varan emansipe özne, evrensel TSM'nin tüm olanaklarını gerçekleştirme yeteneğine sahip olması nedeniyle kendini evrensel TSM'nin olanaklarında tekrar bulan öznedir.

Tam da burada *evrensel TSM'nin mistik boyutu* karşımıza çıkar. Evrensel TSM, farksız ve normalleşmiş özneye Tanrı olarak görünür. Özne, evrensel TSM'ye hizmet eder, kurum ve kuruluşlarını dinsel törenler sıralamasıymış gibi takip eder. Aslında dini pratikle ilgili her türlü gerçek olasılığı geride bırakmıştır. Farksız özne olması için geçirdiği normalleşme aşamasında bıraktığı, meleklerin insanlarla sohbet ettiği zamandan, yani pT'den bir kalıntıdır dini pratikler ve olasılıklar. Yeni Tanrı TSM, tasarruf ve zevk alma gücünün gizli büyüsüdür.

Evrensel TSM bunu mutlak-üretim kudretine borçludur. Mümkün olan her şey sadece ve sadece TSM dünya formunda mümkündür. Bu Nikolaus von Kues'ün –Tanrıyı kastederek– belirttiği gerçek "muktedir-olma" durumudur.

Bu olasılıkta, evrensel TSM, öznelerin kaderine –fakir veya zengin– hükmeder. Tanrısal nurda görüntüler. Ayrıca kendisine azametini sergileyeceği bir olanak yaratmıştır. En güçlü dini ayin, dünya futbol şampiyonasında final maçıdır olasılıkla. TSM'nin dini ayin olarak gereksinim duyduğu her şey "bu olayda" mevcuttur: esrimeye varan genel coşku, kahramanların kutsallığı (genç, iyi idman yapmış ve seçkin milyonerler = Tanrılar). Bu dini ayin gerçekten evrenseldir, ta eskilerden kalma tüm dinleri hem kavrar hem aşar. Dünya futbol şampiyonasında final maçı, TSM kültürünün en üst aşamasıdır.

Bir de evrensel TSM'nin vektör alanının aksiyomatiğinden kaçman kaybetme vardır. *Bu kaybetme*, hiçbir şekilde telafisi mümkün olmadığından, üretim sistemine dahil değildir.[12] Öyleyse bu kaybın hiçbir şeyle hiçbir bağıntısı yoktur. En azından öznenin sübjektifleştiremeyeceği kadar benzersizdir. Gerçekte öznenin gücünün ötesindedir ve bu nedenle de öznenin kendisinin *kaybı* olabilir. Sadece üretim ötesi bir kayıp değil, mülkiyet sisteminin de ötesinde, gösterilebilirliği aşan bir kayıptır.

Bu kayıp ölümle zuhur eder. Hegel bir defasında ölüm için "mutlak hâkim"[13] demiştir. Heidegger kısaca "olası imkânsızlık" demiştir[14]. Bu boyutta kayıp, çıkarma işlemi olarak evrensel karakterini yitirir, gerçek kayıp olur. Daha

12. Fernando Pessoa, *Huzursuzluğun Kitabı*, Frankfurt am Main, 1998, isimli kitabında şöyle der: "Hayal eden ve düşünen hepimiz herhangi bir alt şehirde, herhangi bir kumaş mağazasında veya herhangi bir başka mağazada birer muhasebeci veya muhasebeci çırağıyız. Defter tutar, *zarara uğrar*; toplama yapar geçeriz, bilanço çıkarırız, sır gibi görünmez bakiye hep bize karşıdır." (İtalik tarafımdan.) Ne güzel bir betimleme. Fakat acı veren kayıplar hiçbir "bilançoda" yoktur, "görünmez bakiye" olarak da yoktur. Bu kayıp (zarar) hiçbir şekilde bilançosu mümkün olmadığından diğer kayıplardan farklıdır.

13. Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Ruhun Fenomenolojisi*, Bütün Eserleri, Cilt 3, yayınlayanlar: Eva Moldenhauer ve Karl Markus Michel, Frankfurt am Main, 1970.

14. Martin Hiedegger, *Varlık ve Zaman*, Tübingen 1986.

önce "kayıp" olarak belirtilen her şey sözde "kayıp"tır. Gerçek kayıp olarak ölümün iki vasfı vardır. Bu vasıflar ölümü evrensel TSM için diskalifiye ederler. Ölüm, tıpkı evrensel gibi mutlaktır ve evrenselin tanımadığı şeyi, imkânsızlığı gerçekleştirir. Kayıp, ölümle evrensel TSM'yi sarsan ontolojinin ön göstergesi olur. Ölümün felsefi teorisi en önemli boyuta burada ulaşır. Ama şunu da unutmamak ve gözden kaçırmamak gerekir, evrensel ölümsüzdür.

Evrensel TSM, ölüme herhangi bir pozitif Gestalt veremediği için ölümü diskalifiye eder. Evrensel TSM, ölüm karşısında narkozlu apati veya apatik narkoz durumundadır. Onun yerine geçebilmesi için ölümü mutlaklığında mutlak olasılık olarak kabul etmesi gerekir. Onun yerine geçme spesifik bir strateji olarak gelişir: ölüm normalleşir. Evrensel TSM'de tek ölüm TSM'dir. Kaza, cinayet, savaş öznenin farksızlığının ve normalliğinin farklı biçimlerde görünümüdür. Bu görünüm biçimlerinden birisi, örneğin kitlesel ölümler, Hollywood Makinede çok ender düşünülmüştür.

Tabii ki ölüm, imkânsızlığın olasılığı, farklı öznenin mahremiyetinin bir parçasıdır. Mahremiyet kendisini her nasıl dünya formu TSM'nin dışında tutuyorsa, ölüm de gerçek anlamda dünyaya sırtını dönmek olarak ölümdür. Ölümün mutlaklığı apati ve narkozun yırtılmasıyla görünür. İşte o zaman mahremiyette, farksız özne ile uzaktan yakından ilişkisi olmayan bir özgürlük zuhur eder. İmkânsızlığın ön belirtisi ölümdür. Bu imkânsızlık, m-tT'nin determinasyonları gereği evrensel TSM'nin bilmesi mümkün olmayan imkânsızlıktır. Çünkü bu imkânsızlık basit bir çelişkisizlik değildir.

Ölüm, kavranılması mümkün olmayan, düşünce sınırları ötesi safdillik, kaybın tek gerçeği değildir. Sınırsız özne, ancak çok ender kavrayabildiği veya kavramak istemediği telafi edilemez kayıplarla sürekli karşı karşıyadır.

Aristoteles bir keresinde, imhanın nedenseli zamandır; değişen devinim, zaman, yeniyi başlatır (Fizik 221b1), demişti. Filozofun kastettiği, zaman, başka olgular yaratabilmek için, tamamlanan olguları imha eder, olsa gerek. Mahremiyetin hatırında kalsalar da bu olgular telafisi mümkün olmayan kayıplardır. Mahremiyet, benzersiz kaybın hafızasıdır.

Ama ekseriyetle telafisi mümkün olmayan kayıplar tecrübe edilmezler. Evrensel TSM, görünmelerine izin vermez. Ölüm bile üretim alanında (klinik teknoloji) olur. Bu nedenle öznenin normal bir prosedürün parçasıymış intibaı sürüp gider. Ancak beden tamamen kaybın eline geçtikten sonra evrensel TSM o beden için yıkılır ve kayıp artık evrenselin kaybıdır.

11
Farklı Özne/Şiddet

Evrensel TSM'de özne m-tT'nin determinasyonu olarak Teknik.Sermaye.Medya komplanaritesine entegre edilmiştir. Üretim determinasyonunun dışına çıkamaz ve onu özgürlük ve emansipasyon olarak yaşar. Entegrasyonda öznenin özgürlüğün zevkine varması alt seviyededir. Teknik bir nesneye sahip olmak zevktir. Sahip olunan teknik nesne ile TSM ağma giriş sağlanıyorsa zevk kesindir. Ağlara girişin dışında bir gerçeklik yoktur. Bu nedenle öznenin kendisini özgür görmemesi olanağı da kalmaz.

Bazı tecrübeler entegre özneyi en azından sınırlarına ve hatta sınırları ötesine iterler. Bu tecrübelerde öznenin

karşısına, evrensel TSM'nin devinim potansiyelini gerçekleştirebilmek için hafızasından sildiği, silmek zorunda olduğu şeyler çıkar. Bu tecrübeler şiddet, yani -şimdiye kadarki- yaşamda yaralanma veya imhadır. Bunlar tüm farksızlıklara ve tüm normalliklere rağmen kaçınılması mümkün olmayan *travmalardır*. Travmalarla olan yıkım ve kalkınma, başlangıç ve sondur.

Travma, özneyi damgalayan bir yaralanmadır. Özne, travmaya saptanır ve değişime uğrar. Tekrar ve sonradanlık[1] her zaman travmanın karakteridir. Özne hep travmatik olaya geri döner, olayın kendini hissettirmeyen izleri tekrar tekrar depreşirler. Böylesi bir tecrübede özne evrensel TSM'yi terk eder. Kendine özgü bir Gestalt oluşur.

Öznenin farksızlığından sıyrılması ve anormalleşmesi gerçekleşir. Bir başka özne görünür. Bir başka özne, evrensel TSM'de kaybolan farklılığın kendini göstermesidir. Farklılaşan bu öznenin o ana kadar bilinmeyen özelliklerinden birisi anlatılabilirliğidir. Kendini gösteren özne, bir öykü yaratır. Yarattığı öykü yardımı ile TSM evrenselinden uzaklaşır, daha doğrusu öykü ile evrensel TSM tarafından evrenselin dışına atılır. Özne, evrenselin anlatılamazlığından kaçar; anlatı, öznenin kendisini farklılaştırması olur. Farklı özne, dışarı atılmışlığın öyküselliğinin kahramanıdır.[2]

Şiddet öncelikle evrensel TSM'nin ayrılmaz, özneyi yaralama ve öldürme olanağıdır. Bu olanak farklı biçimlerde, yani farklı nitelikte realize edilir. Askeri operasyonlarda, geopolitik bölünmelerde ve fakir zengin ayrımında evrensele içkin düzenlemelerde gerçekleşir. Pragma-politik stratejik determine edilen bir şiddet yelpazesi içerir. Poli-

1. Karşılaştırınız: kendi makalem *Felsefe Başlangıcı Olarak Holokost Travması*, Soykırım Araştırmaları Mecmuası, Hannah Arendt ve Emmanuel Levians'a göre, 8. yıl sayı 2.

2. Bu durum Alejandro Gonzáles Iñárritu'nun Babel (2006) isimli filminde çok iyi işlenmiştir.

tika sürekli olarak toplumsal organizasyonu gerçekleştirir. Emansipe olmuş evrensel özne için kabul görmüş tek fark sermaye tarafından üretilir ve evrensel TSM'nin politik gücüdür. Fakir ve zengin farkı bu dünyada bir politika konusu değil, olasılıkla politikanın tek konusudur.

Şiddet, travma ile öznenin farksızlığını alır. Kaçınılması mümkün olmayan yaralanmalar ve kırılmalar üretimde gizlenebileceği veya bastırılabileceği için, normalleşmiş özne, oldukça kusursuzdur. Ürünlerden pay alma oyunu, acıları ve çileleri siler. Her yeni günün başlangıcında psikolojik ve felsefi tavsiyeler, çözülen sübjektif sertleşmelere ve kramplara masaj yapar.

Ancak şiddet sübjektif olarak aşırı boyutlara ulaşır. Farksızlık imkânsızlaşır. Öznenin TSM normalliği ile ilişkisi kesilir. Normalleşme felç olur. Özne artık kendini farklı olarak görmeye ve algılamaya başlar. Artık başkalaşmıştır. Aynı zamanda da zorlukla karşılaşır. TSM, zorluğa nasıl müdahale edileceğini bilir. İçinde bulunduğu alanın yarattığı kurumlar öznenin başkalığını yeniden entegre ederler. Son derce büyük terapi olanakları neredeyse her türlü travmayı göğüsleme yeteneklerine sahiptir.

Farklı özne yine hayatını sürdürür. Farklılık doğrudan doğruya asosyallik olarak zuhur eder, söz konusu özne sosyal bağlarından kopar, kenara itilir. Tümden verimsizlik sadece ölüme vergi olmasına rağmen özne verimsiz vardır. Aynı zamanda muğlak mahremiyete sığınır ve artık sığındığı yerden çıkamaz. Mahremiyetin özgürlüğü sadece mahremiyette yaşayan kişi için yoğun bir önem taşır. Travma yoğunluktur.

Şiddet nitelik olarak gerçekleşir. Askeri bir operasyonun şiddeti ile icraya maruz kalma şiddeti aynı seviyede değildir. Nitelik evrensel TSM'ye şiddeti evrensel dağıtma olanağı sunar. Şiddetin dağılımı ama travmanın dağılımının gerçekleşmesi değildir. Şiddetin derecesi çoklukla travma seviyesinin altındadır ve bu nedenle travma da-

ğılımı gerçekleşmez. Örneğin fakirlik ya hiçbir zaman ya da çok ender travma olarak algılanır. Bu yüzdendir fakirliğin hemen hiç öznenin farksızlıktan sıyrılmasına neden olmaması. Bilakis fakirlik durumu her türlü farklılaşma motivasyonunun altını oyar. Fakirliğin şiddeti özneyi depresyona sokar, felce uğratır.

Bu nedenle fakirlik ile zenginlik arasındaki farkın tecrübe edilmemiş fark olarak görülmesi gerekir. Evrensel öznenin içinde bulunduğu devasa sosyo-ekonomik farkın niçin kalkışmalara ve devrimlere yol açmadığını anlamak başka türlü mümkün değildir. Öyleyse evrensel TSM'de denetlenebilir şiddet dokunulmaz "barış" normalliğini yaratıyor.[3]

İnce, zor kavranır ve tecrübe edinilemeyen şiddet, artık bir yerde şiddet olmaktan çıkan şiddet, totaliter sistemlerin uyguladıkları aşırı şiddetten farklı olarak evrensel TSM tarafından etkili bir biçimde organize edilir. Aşırı şiddet, direnişe neden olur. Direniş daha büyük bir şiddetle bastırılmaya çalışılır. Evrensel-öznenin direnişsizliği bu nedenle evrensel TSM'nin etkisi olsa gerek. Evrensel aşırı şiddet evrensel bir direnişe neden olur, evrensel mantığa ters düşen aporetik durum yaratır.

Emansipe evrensel-öznenin m-tT koşulları altında üretilen normalliğinde travma yoktur. m-tT determi-

3. Karşılaştırınız: Thomas Piketty, "*Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital*, Münih 2014". "r>g Eşitsizliği" ["sermaye rantının gelir ve üretim rantından büyük olması], geçmişten kalan servetin, üretim ve maaşların büyümesinden çok daha hızlı sermayeye dönüşmesine neden oluyor. Bu eşitsizlikte temel bir çelişki göze çarpıyor. Çelişki büyüdükçe işletmeci Ren geyiğine dönme tehlikesiyle karşı karşıya kalıyor ve işinden başka bir şeyi olmayanlar üzerinde hâkimiyet kuruyor. Sermaye olmaya görsün, yeniden sermaye üretiyor; hem de üretimin büyümesinden daha çabuk. Geçmiş, geleceği yemeye başladı." Piketty'nin garip kitabı herkesin bildiğine bilimsel açıklama getirmeye çalışıyor. Peki, tamam: bilimsel bilgiye sahip olmak isteyenlerin elinde "sayılar" var. Bu sayılar hiçbir şekilde apokaliptik redüksiyona işaret etmiyor. "Zenginin daha da zenginleştiği" herkes tarafından bilinen, etkisiz bir slogan. Sadece doğrudan ve büyük bir kıtlık, devrimci aksiyon yaratacaktır.

nasyonlarına denk düşer. Matematik ve tekniğin iç koşullarına travma yabancıdır. Bu pT için geçerli değildir. pT öyküler üretir. Öykülerde travma anahtar rol oynar. Ancak evrensel-özne farksızlığından çıktığı, kendini mahremiyetinde gösterdiği anda zuhur eden (karşılaştırınız: Kafka) öykünün kayba, acıya ve kırılmaya gereksinimi vardır. Evrensel TSM'nin göreceli sancısızlığı m-tT'nin yankısıdır. Evrensel TSM her türlü acı ve sancıda sermayeyi görür. Bu nedenle –ne garip sonuç– artık evrensel öykü üretmeyecektir. Herkes kendini anlatacaktır.

12
Mahremiyet ve Özgürlük

m-tT, pT'yi evrensel topografya TSM'ye entegre etmiştir. Bu, artık öykülerin, şiirin, sanatın olmadığı anlamına gelmez. Tüm bunlar bolca mevcuttur. Ama öyküler, şiir ve sanat evrensel topografya TSM'ye ne dokunabilir, ne de parçalayabilirler. Tam tersi öykü, şiir ve sanat evrensel TSM ve Hollywood Makine tarafından nesneler olarak –Sanat ve Literatür pazarı dahil– kullanılırlar.

Evrensel TSM'de özgürlük, evrensel TSM koşullarında sınırsız tasarruf ve zevk gücüne ulaşmaktır. Bu sınırsızlıkta normalleşmiş evrensel öznenin yeri evrensel topografyanın en önemli yeridir. Evrensel topografyanın hırslı

devinim faktörü öznedir. Farksızlığında özne, özne için mümkün olan tek farkı, fakirlik ve zenginliğin kaliteli kantitatif evrensel farkını temsil eder.

m-tT, pT'yi kendine entegre etmiş, ama yok etmemiştir. pT'nin spesifik determinasyonları gelişip serpilebilirler, m-tT'nin determinasyonlarını hiçbir zaman geçersiz kılamazlar, ama hâlâ –anakronik olmayan– olasılıklar yaratabilirler. Bu olasılıklar bir özgürlük açarlar ama bu özgürlüğün evresel TSM özgürlüğü ile ilişkisi yoktur. Bu özgürlük başka bir özgürlük ve belki de gerçek özgürlüktür.

pT'nin "başka" özgürlüğü hiçbir zaman m-tT özgürlüğünün yerine geçemez. Belirtilen özgürlükler birbirlerini kesin reddederler. Bu nedenle pT özgürlüğünde bir başka, mahrem bir topografya oluşur. pT özgürlüğü, yani mahremiyetin özgürlüğü, evrensel-öznenin farksızlığının coğrafyasından başka bir coğrafyada hareket eden özgürlüktür.

Bu mahrem coğrafya, evrensel TSM'nin coğrafyasını hiçbir zaman bitkileriyle kaplayamaz veya yok edemez. El değmemişlik, balta girmemişlik mahremiyete mahsustur. Ama bu, mahremiyetin evrensel topografyada inkâr etmek istediği ve etmek zorunda olduğu şeyleri insanlara geri veremeyeceği anlamına gelmez.

Mahremiyetin el değmemiş topografyasında öyküler ve şiirler mümkündür. Rainer Maria Rilke'nin son şiirlerinden birinde mahremiyetin özgürlüğünden bahsedilmektedir.

"Meyil: gerçek söz! Hepimizin algılayabilmesi,
sadece en yeniyi değil, kalbimizin henüz sustuğunu;
tepe hafif, yumuşak meyliyle
onu kucaklamaya hazır düzlüğü eğilir;
daha az olmadan bizim, çoğal gönlümüzde.
Kuşun kanat çırpışları, uçuşlar.

Kalbimize bir mekân ikram, geleceğimizi gereksiz kıl.
Her şeyin bolluğudur çocukluğumuz
bizi sonsuz varlığında ta o zaman
hayrete düşürdüğünde. Daha o zaman
bile çoktu. Nasıl olur da gün gelir azalır,
ihanete uğrayan oluruz: o kadarcık ücretimizle
çoktan hak ettiğimiz bol ücret!
..."[1]

Tamamlanmamış şiirinde Rilke, "meyil" "gerçek söz"-dür diyor. "Meyil" olasılıkla sadece veya hiçbir şekilde sübjektif motivasyon değil, doğanın "kalbin içinde" bir mekâna doğru hareketidir. "Tepe" gerçi "hafif, yavaş meyillidir", "onu kucaklamaya hazır düzlüğe meyleder". Onu algılarız, bize ulaşır, dokunur. Doğa doğadır, kendi doğasıdır, ama "daha az olmadan bizim" olmasını isteriz.

Rilke'nin şiirindeki: "Hepimizin algılayabilmesi" talep değil, çağrı değil, muktedir olmadığımızın itirafıdır. "En yeni" tam o anda oluşan "meyil" bile kendini bizden gizler. Oluşum aşamasındaki "meylin" "daha az olmadan bizim" olsun arzusu, doğaya tekabül ettiğimizi onaylar.

"Kuşun kanat çırpışları, uçuşlar / ikram kalbimize bir mekân, geleceğimizi gereksiz kıl." "Kalp mekânı" veya "iç mekân", "iç dünya" veya belki de "ıstırap yuvası" Rilke'nin mahrem topoloji betimlemeleri.[2] Farksız evrensel-özneliğimin apatisinden kurtulduğum, evrensel TSM özgürlüğünden başka bir özgürlük zuhur ettiğinde hayatım "kalp mekânında" toplanır ve kendini gösterir.

Bambaşka bir özgürlük gerçekleşir, artık "geleceğimizi gereksiz kılan" özgürlüktür gerçekleşen. Mahremiyetin özgürlüğü bir tecrübedir. Her tecrübe, kendisinin anlamı olduğuna göre; tecrübenin birincil anlamı, tecrübenin şu an ile örtüşmesidir. O zaman "kuşun kanat çırpışları,

1. Rainer Maria Rilke, *Şiirleri*, Frankfurt am Main/Leipzig, 2006.
2. A.g.y.

uçuşları"nı dün tecrübe ettim diyemem. Tecrübe şimdiki zamana, şu ana işaret eder. Şu an ben'dir; başkaları ile beraber olan ben'dir.

Bu tabii ki geçmişteki tecrübeleri hatırlayamayacağım anlamına gelmez. Rilke'nin sözünü ettiği "çocukluk"tur, benzersiz hatırlamadır. Öylesine bir benzersizdir, mahremiyet özgürlüğünü mümkün kılan şeylerden birisidir. Çocukluk olmadan mahremiyet, mahremiyet özgürlüğü olamaz, yoktur. Bu nedenle çocukluğun evrensel TSM'de çocuksu olarak görünebildiği daha bir anlaşılır. Çocuğun kırılganlığı evrensel TSM'nin stabilizesine her anlamda bu nedenle çelişki teşkil eder.

"Her şeyin bolluğu"dur tecrübe edilen. "Kalp mekânının" özgürlüğü, mahremiyetin özgürlüğüdür tecrübe edilen. Mahremiyetimi mümkün kılan nesnelerin tecrübesi, yani mahrem olanlar, başkalarının tecrübesinin bolluğu, her zaman "çok." Bu tecrübenin anlamını karşılayamam, tekabül edemem; beni aşarlar, benden ötedirler.

Bana isabet ettirdikleri, beni darp ettikleri için beni aşarlar. "Çok"un tecrübesi travmaya dönüşebilir. Şiirde "çocukluk" bizi "şaşırtır". Ona katlanılmak zorunludur, oyunda ve özgürlüğünde katlanmak gerekir. Oyun biter. Ancak travma başka bir şeydir. Oyuna müdahale eder, bozar, çocuk kendini kaybeder, kaybolur, yaralandığını görür ve içine kapanır. Travma çok özel bir tecrübedir. Travmanın ne zaman tecrübe edileceği bilinmez. Travmayla baş edilemez; üstesinden gelemeyiz.

Bunda bir olumsuzluk yoktur, tecrübeye zarar vermez, değerini düşürmez. Travma mahremiyete mahsustur. Tecrübesini karşılayamayız. Kızımın sevgisini nasıl karşılayabilirim? Fırtınadan sonra sevgiliyle bir gezinti gibi mi? Hasta bir arkadaşımla sohbet eder gibi mi? Tüm bunlar "çok"tur. Evrensel öznenin tasarruf ve zevk gücüne gereksinim duymadan bizi farklılaştırıp bağımsız kılan bu "çok"luktur.

Peki, "bolluk" ve "ücret" diyerek Rilke yine de ekonomik çerçevede konuşmuyor mu? Rilke farkına varmadan, şairin şiirine evrensel ekonomi TSM dalıvermiyor mu? Kullandığı "ücret" şairin seçkin poetik ilham sözcüklerinden biri değil, ama "bol ücret" abartısı Rilke'nin amacını gözler önüne sermeye yetiyor: ekonomiye üstün gelmek.

"Bolluk" ve "bol ücret" ne kantite ne de kalitedir. "Çok"un ötesinde bu kavramların anlamını bulmak, belirtmek zor. "Bolluk" gizil bir çeşnilik değil, tekabül etme gücünü aşan ve tükenen *Bir*'dir. Onu sayısal kavramak mümkün değildir, "bolluk"un parçaları yoktur. Velev ki her parça yine bir "bolluk"tur. Her biri çok'u açıklamaya yeten sevgi, matem, sevinç duyguları sayılara dökülebilir mi?

Mahremiyet özgürlüğü pT'nin bir olanağıdır. Ancak bu özgürlükle yaşam derinlik kazanır. Yaşam burada benim ve başkalarının katıldığı, zuhur ettiğimiz biyografiye, öyküye dönüşür. Kendimizi öbürlerine karşı farklılaştırırız, benzersiz kişiler benzersiz kişilerle iletişim kurarlar. Bu ancak ve ancak evrensel TSM geçerliliğini yitirirse mümkün olur. Ötekinin tezahürünün önkoşulu öyleyse evrensel TSM'nin geçersizliğidir.

Her insanın tanıdığı m-tT özgürlüğünden farklı bir özgürlük olanağı üstlenir pT. Bu özgürlük, mahremiyet özgürlüğüdür; mahremiyetin özgürlüğü TSM özgürlüğü için nasıl ulaşılamaz ise mahremiyetin özgürlüğü için de tasarruf ve zevk özgürlüğü ulaşılamaz. Mahremiyette –evrensel TSM özgürlüğünden kurtulan özgürlükte– evrenselin bizden gizlediklerini algılarız.

pT ve m-tT birbirlerine karşı tarafsız ve kayıtsız değildirler. Birbirlerini reddederler. Mahrem ve evrensel topografya bağdaşmazlar. Dünyanın evrensel topografyaya dönüştüğü derecede mahrem topografya kaybolur. Mahrem topografyanın tamamen yok olması mümkün

değildir ama. Ancak insanın yok olması ile mahrem topografya yok olur.

pT'nin olası mahremiyet özgürlüğünden ve m-tT'nin olası evrensel TSM özgürlüğünden başka bir de ~~tT~~'nin olası özgürlüğü vardır. Evrenselliğin kendisi özgürlüktür.

13
İmkânsız Felsefe

m-tT perspektifinden bakıldığında akışın sekanslarından kendini farksızlaştıran ve normalleşmeyi hâlâ sürdüren dünyadan başka mantıksal –yani ide ve madde fark-matrisi– bir olasılık yoktur. Düşünce İ-M-M'ye matematiksel-tekniksel penetrasyonunu sürdürebilir, üretim-paradigmasında kendini göstermeye devam eder ama kendisinden ya da kendisinin dejenere olmuş formundan başka bir şey bulamaz. Kendisini belki bu formdan temizleyebilir. Düşünce alanının monokromluğunu, İ-M-M monokromluğunu etkilemez –her şey düşünce ve madde vahdeti olarak düşünüldüğünden monokromdur–.

İ-M-M monokromluğu kendini evrensel TSM'de, Teknik.Sermaye.Medya evrenselliğinde, yani m-tT'nin

belli devinimlerinin sonucu olarak gösterir. Buna uygun, mümkün olan tek ve bu nedenle de zorunlu dünya formunun determinasyonu şöyle bir soruyla karşı karşıya kalır: evrenselde acaba evrenselin onaylanmasından ve entegrasyonundan başak bir şey mümkün müdür, değil midir? Benzer başka bir soru: acaba evrenselin üretim cebrini kıracak bir şey var mıdır?

Felsefe, evrensel dünya formu TSM üretimine huzursuzluk sokar. Sanki felsefe cebirden kaçabilecekmiş gibi görünür. Felsefe kesin bir kavram olmamakla beraber yine de ilk Yunan kaynaklı felsefeden farklılıklarına rağmen, analitik felsefe ve devamı olan philosophie of mind'de görüleceği gibi, 2500 yıldan beri kaybolmayan bir öze sahiptir.

Bu öz, düşünmenin üretimde gerçekleşmesi olayının tecrübesidir. Felsefe önce teoridir, düşünmedir. Sonra düşünce, düşüncelerden oluşan bir binadır. Tabii ki felsefe metinleri bir üretimdir. Ama felsefenin tüm bu metinlerle geliştirip yaydığı anlamlar ürün özelliği için değil; bilakis birlikte düşünmek, düşünmeyi birlikte tecrübe etmek, iz bırakmayan düşünmeyi düşünmek içindir.

Yine de felsefe, evrensel TSM'nin çekiminden kaçamaz. Bütün düşünceler –şiir veya öykü yazmaktan farklı– zorunlu olarak m-tT'nin etki alanında gerçekleşir ve bu alan yine zorunlu olarak İ-M-M ile iletişim halinde bulunduğundan hep iletişime entegredir. Evrensel TSM'nin intrinsik-komplanar hareketinin dışında düşünülemez. Düşünme, her zaman TSM dahilinde bir düşünmedir.

Öyleyse felsefe önce zorunlu olarak üretim-paradigması ile ilişkilidir. İnsanın bütün eylemelerinde olduğu gibi felsefe de evrensel TSM'in istemi doğrultusunda üretir görünümündedir. Bu anlamda, kendisini eleştirel işlevi nedeniyle ahlaki-politik farklılığın bir formu olarak görse de, felsefe, farksızlığın ve normalliğin bir başka formudur. Farklı gereksinimlere yanıt vermelerinin ötesinde felsefe ile moda endüstrisi arasında bir fark yoktur.

Yine de felsefenin bir farklılaşma formu olduğu düşüncesi yanlış bir düşünce değildir. Sorun, nasıl bir eleştiri, hangi κρίσις temsil ettiği sorunudur. κρίσις kavramı en keskin anlamda "ayırt etme"dir. Eleştirerek bir yargıya varan, gerçeği yalandan, güzeli çirkinden, iyiyi kötüden vs ayırır. Gerçek yalan, güzel çirkin, iyi kötü ayrımında felsefe *insana, yani özneye* bir düzen vermiştir. Felsefe insanları ayırt ettiğinden farklılığın bir formudur.

Farklılık spesifik bir formda düşünülür. Hareket bir dönüş, tersyüz, iç değişim, her hâlükârda bir dönemeç, köklü bir değişim, bir devrimdir. Tüm bu hareketlerde insan spesifik bir durumdan transformasyona uğrayarak başka bir spesifik forma girer. Farksız özne farklılaşır.

Böylesi bir hareket izole edilemez. İnsanın yer aldığı, bulunduğu her şeyle ilgilidir. İnsanın transformasyona uğradığı her yer transformasyona uğrar. Felsefe sadece öznenin farklılaşması değil, insanın topografyasının da farklılaşmasıdır. Sorun, felsefi olmayan öznenin hangi mekânı terk edeceği sorunu değil, felsefi öznenin mekânının ne olduğu sorunudur.

Transformasyon nedeniyle her şey sarsıntıya uğrar. Entegrasyon temayülü sekteye uğrar. Farklılaşma ve transformasyonla dezentegrasyon oluşur. Sokrates'i Polis Atina bu nedenle idam etmiştir. Farklılaştıran ve transformasyona uğratan özelliği nedeniyle felsefeye her zaman dezentegratif anlam yüklenmiştir.

İnsanın farksızlığını bertaraf eden transformasyon hareketi için felsefede –ve Hıristiyanlıkta– birçok örnek vardır.

Farksızlığın ilk felsefi bertaraf edilmesi Parmenides'in gençle Tanrıça Dike'ye yolculuğudur. Dike Parmenides'e hakikatin sarsılmaz kalbi ile ölümlünün görüşünü birbirinden ayırt etmeyi öğretir.[1]

1. Parmenides, *Varlığın Doğası*, Frankfurt am Main, 1969.

Benzeri bir "yolculuk" Platon'un Mağara Benzetmesinde ruhun dönüşümünü anlatmasıdır. Bu dönüşüm, ruhun ışığa dönüşümüdür, ruhu ruh yapan dönüşümdür, her ne olursa olsun filozofun ruhunu ortaya çıkaran dönüşümdür.[2] Platon'un şiddet olduğu kuşku bırakmaz anlatımındaki dönüş, devrimci bir transformasyondur.

Bu dönüş, Aristoteles'in *Nikomakhos'a Etik*'in[3] sonlarında talep ettiği hareketin aynısıdır. Sokrates, "coşkuyla yaşayan kişiyi erdeme nasıl ikna edebilirsin?" sorusuna, "söz yetersiz kalır, o nedenle şiddet kullanılır" cevabını verir.

Aynı hareket, aynı dönüşüm Şam yolunda Saulus'un Paulus'a dönüşümünde de tekrar karşımıza çıkıyor. Hıristiyan düşmanı Saulus'un nasıl bir dönüşümle ilk Hıristiyanlardan ve hatta en önemli havarilerden birisine dönüştüğü anlatılır bu hikâyede (Havari Öyküleri 9). Bu da bir transformasyon, şiddetli bir devrimdir.

Augustinus, Milano Bahçesinde bir çocuğun Paulus'un *Roma Mektupların*'dan bir pasaj okumasını istemesi ile Hıristiyan olur (döner).[4]

Rousseau da aynı dönüşümden söz eder. Vincennes Kalesi'nde Diderot'u ziyaretinde Mercure de France okur ve bulduğu Académie de Dijon'nun sorusu felsefe kariyerinin başlangıcı olur.[5]

Aynı dönüşüm hareketi Hegel'in *Ruhun Fenomenolojisi*'inin önsözünde dile getirilir. Önsözde "içinde bulunduğumuz zaman"ı "doğum zamanından yeni bir periyoda geçiş" olarak belirten Hegel, bu geçişin "kalite sıçraması" olduğunu vurgulamıştır.[6]

2. Platon, *Devlet*, Münih, 1991.
3. Aristoteles *Nikomakhos'a Etik*, Münih/Zürih, 1991.
4. Augustinus, *İtiraflar*, Frankfurt am Main, 1997.
5. Jean-Jacues Rousseau, *İtiraflar*, Münih, 2012.
6. Hegel, *Ruhun Fenomonolojisi* (Tinin Görüngübilimi).

Aynı dönüşüm Marx'ın kapitalist sistemden proletarya diktatörlüğü toplumu olan komünist sisteme geçişi "devrimci dönüşüm dönemi" olarak tasarlamasında vardır.[7]

Aynı dönüşüm Nietzsche'in *Böyle Buyurdu Zerdüşt*'ünde de görülür. Boğazına giren yılanın başını ısırıp koparması, ebedi tekrarı görmesi için çobana emreder. "Artık çoban değil, artık insan da değil, dönüşüm"dür buyurdu Zerdüşt.[8]

Heidegger de aynı hareketi düşünür. "Rasyonel hayvan"ı "varlık" olarak belirtip bunu bir "dönemeç"e sokması da aynı harekettir.[9]

Hep *aynı* hareket ama dengi bir hareket değildir söz konusu olan. Erek farklıdır. Filozofların bahsettiği dönüşüm havari öykülerindeki veya kilise büyüklerinin dönüşümünden, proletaryanın geçici olarak yönetimi ele geçirmesinden veya Üst-İnsanın Varlık oluşundan farklıdır. Tüm bunlar, hareketin farklı erekleridir. Ama yine de bütün bu dönüşümlerin, dönüşlerin, tersyüz oluşların, tekerrürlerin, döndürmelerin ve dönemeçlerin özdeş bir anlamı vardır. Evrensel TSM'de farksızlaşan ve normalleşen insanın radikal bir biçimde ve aynı zamanda zorla değişime uğramasını düşünmektir.

Felsefenin transformatif özelliği vardır. İnsanı harekete geçirir, insanı ayrıştırır / farklılaştırır. Görüldüğü kadarıyla bu ayrışmanın / farklılaşmanın zoraki olmadığını düşünmek mümkün değildir. Şiddet eylemi, farklılaşmış özne için bir travmadır. Trasformasyonda filozofun tezahürü

7. Karl Marx, *Gotha Programının Eleştirisi*, Karl Marx/Friedrich Engels, Bütün Eserleri Cilt 19, Berlin, 1973.

8. Nietzsche, *Böyle Buyurdu Zerdüşt*.

9. Heidegger, *Felsefe Üzerine Makaleler*. Alıntı yapılan kitaplar sırası: Platon *Devlet*, Aristoteles *Nikomakhos'a Etik*, *Havari Öyküleri*, Augistunus *Confessiones*, Rousseau *İtiraflar*, Hegel *Ruhun Fenomonolojisi* (Tinin Görüngübilimi), "*Marx Gotha Programının Eleştirisi*" Nietzsche *Böyle Buyurdu Zerdüşt* ve Heidegger *Felsefe Üzerine Makaleler*. Bu eserler Avrupa düşünce sisteminin ana dizesini oluştururlar.

olan felsefe bir travma demektir. Filozof; farklılaşmış, travmaya uğramış öznedir.

Günümüzde felsefenin felsefe tarihi ile olan ilişkisi oldukça sorunlu bir ilişkidir. Felsefe artık transformatif karakterine vurgu yapamaz olmuştur. m-tT tarafından felsefenin karakterinin altı, üretimin evrensel-fenomeninde oyulmuştur. Tabii ki Aristoteles veya Platon günümüzde makullüklerini yitirmişlerdir anlamına gelmez –tam tersi, Mağara benzetmesi en popüler felsefi anlatımlardan birisidir–. Değişen insanı, yani devrimi yaratan ile üretim aynı topoloji kaynaklıdır. Eğer felsefe, öznenin farksızlığından kurtulmasında, daha doğrusu transformasyonunda varsa, felsefenin bizzat *kendisi de bir üretim kategorisidir.*

Felsefenin kaynağı zorunlu olarak düşüncenin transformatif karakterine bağlıdır. Felsefe, düşüncenin transformatif karakteri ile evrensel üretim TSM'ye entegre olur. Felsefe kendini onunla "bir şeyler yapılması" mümkün bir kurum olarak gösterir. Bu nedenle modern üretim-üniversiteye entegrasyonun felsefenin yozlaşması mı yoksa tekâmülü mü olduğuna karar vermek zordur. Diğer taraftan felsefenin entegre düşünce sisteminin spesifik bir türü olduğu açıktır. Farklı entegrasyon derecelerinin öylesi bir tipolojisi vardır. Felsefeyi aşağıdaki entegrasyon tiplemelerine göre tasnif edebiliriz:

1. Aydınlatıcı felsefe; denetleyici etik-sosyolojik eleştirel tip
2. teknik-bilimsel felsefe; tamamen teknik ve bilimin işlevine hizmet eden tip (analitik felsefe, philosophie of mind)
3. teknikten kaynaklanan uygulama ile ilgili sorunlara eğilen tip (tatbiki etik)
4. çok çağdaş bir felsefe; sözde marjinal yaşam bilgeliklerinden çekinmeyen, Teknik.Sermaye.Medya birliğinde mümkün ve beklenir felsefenin ürün karakterini kabullenir ve destekler tip
5. güya reddettiği entegrasyonda entegre karaktere sahip tip
6. felsefi duruşu yoğunlaştırarak Teknik.Sermaye.Medya birliğinden –boşuna– kaçmaya çalışan tip

7. Hıristiyanlığı düzeltmeye çalışan tip
8. uyumsallığı nedeniyle hareket kabiliyetini adeta kaybetmiş, ama yine de düşüncenin ürün karakterinden kaçınabilen akademik tip –doğal olarak Teknik.Sermaye.Medya birliği perspektifinde zafiyet gösterir.

Yukarıdaki sekiz felsefe tipi, evrensel TSM'nin sekiz farklı ve farklı algılanan anlamlarıdır. Bilhassa ilk dört tip, yaptırım gücü fazla ve başarılı tiplerdir. Bu anlamda bu tipler TSM üretimine katılmakla kalmaz, m-tT'yi temsil ederek TSM üretimini onaylarlar. Evrensel TSM'yi, performatif çelişkide çok sert eleştirdiklerinde bile evrensel TSM üretimine katılır ve onaylarlar. Evrensel TSM'ye eleştiri ne kadar sert olursa –farksızlıktan çıkarma anlamında değil– evrensel tarafından o derece entegre edilir. En büyük başarı en zeki eleştirmenlerle akıllı davranıp eleştirmeyenlere bahşedilir. İkincileri birincilerden ayıran özellik, ikincilerin performatif çelişkiden kaçınmalarıdır.

Yukarıdaki tipoloji de evrensel TSM'nin bir entegralidir. En üst düzeyde saygınlık kazanmak için rekabet durumundadır. Eleştirilerde başka türlüsü mümkün olmadığından evrenselin koşullarını onaylamakla bu tipoloji de performatif çelişkiye düşer. Koşullardan biri üretim TSM'dir. Felsefe, TSM üretimi sürdüğü müddetçe evrenselin entegrali olarak kalmak zorundadır - kabullenme formudur.

Bu durum *olası* felsefe ile ilgilidir. Olası felsefe mutlak olasılığın bir faktörü ve bu nedenle evrensel TSM'nin zorunluluğudur. Bu felsefenin, evrenseli kabullenmekten başka bir şey sunması beklenemez. Tipoloji dahil yukarıda belirtilen sekiz tip, kabullenme biçimleridir. Gayretli ve hırslı kabullenme, evrenselde iki özgürlükten birisidir. Başarılı filozof, bu özgürlüğü savunan filozoftur, tasarruf ve zevk gücünün savunucusudur.

Felsefenin anlamı, kendisini transformasyon devinimlerinde Platon'dan Heidegger'e kadar geçen sürede nasıl sunduğunda yatar. Farklılaştırma zorunluluğuna ve transformasyona ilişkin bilgiyi nasıl ve nereden kazandığı göz önüne alınmayacak olursa felsefenin anlamı yetersiz kalır. Filozofların kötü yaşama vedada ısrarının ve özgürlüklerden özgürlüğü gelenek olarak kutlamalarının nedeni bilginin bu kaynağı görüldüğünde netlik kazanır.

Evrensel TSM'nin özgürlüğü m-tT'nin mutlak olasılığı olarak zuhur ettiğinde felsefi özgürlük -TSM özgürlüğüne alternatif olması gerekirse- olasılık olarak düşünülemez. Mümkün olan her şey m-tT'ye akseder, mümkün olan her şey üretimdir. Öyleyse felsefi özgürlük kendini üretimsizlik, *imkânsızlık* olarak sunar.[10]

Felsefe sadece öznenin transformasyonunu ve farklılaşmanın olasılığını bilmez; aynı zamanda imkânsızlıkla

10. İmkânsızlık üzerine son düşünürler Maurice Blanchot ve Jacques Derrida olmuş ve tartışmayı belirlemişlerdi. Maurice Blanchot, *Literatür Mekânı*, Zürih, 2012, yapıtın imkânsızlığı üzerine düşünür. İmkânsızlığın görünmeye başladığı "nokta" çift anlamlıdır. Bir taraftan "hiç'ten oluşan bu dünya, çoktan geçmişte kalan, orada kalan nokta ve oradan hiçbir zaman bir eserin mümkün olmayacağı ve eserin bizi hiçbir zaman ulaştıramayacağı nokta". Diğer taraftan ise "eserin bizi götüreceği nokta, orada olan, eserin kaybolmanın doruğunda bulunan, başlangıcın konuşulduğu, varlık'ın özgürlükte konuştuğu, ama reddettiği" nokta. İmkânsızlık her zaman, bir şeyin gerçekte hiçbir zaman var olması mümkün olmayan tüm varlığında gelişir görünürse olur. Bir eser hiçbir zaman aslında bulunduğu yere gelemez. İmkânsızlık, göründüğü kadarıyla var olmanın yırtılması, anlamının çarpıtılması olsa gerek; yani eserin "özgürlük"e dönüşebileceği, "kaybolmanın doruğunda bulunması" durumu. Jacques Derrida da aslında benzeri bir yolda yürür: *Olaydan bahsetmek, bir biçim imkânsızlığın olasılığıdır*. Berlin, 2003. Derrida'nın çıkış noktası "eser" değil "olay"dır. "Olay, olmadan önce bana imkânsız görünen"dir. Bu anlamda "imkânsız" kendini "olanak, olasılık" olarak gösterir. "Burada imkânsız olan olaydan söz etmek gerekir. Sadece mümkün olmayıp, aynı zamanda olasılığın koşulu ve bir şans olan imkânsızlıktan bahsetmek gerek. Olasının tecrübesi olan imkânsızlıktan." Öyleyse "imkânsız olan" yoğunlaşmış, yani "çok şey vaat eden bir aporidir." Burada açıldığı anlamda imkânsız olan aslında zaten imkânsızdır.

ilgilenmekle imkânsızlığı görür. Bununla mantıksal bir çelişkiye düşmez. Tüm olasılıklara anlam kazandıran imkânsızlık dikkatli irdelenecek olursa varlık'ın kırılgan sürekliliğinde yoğun fark olduğu görülür. Bu farkın açılması, m-tT ötesinde imkânsız olanın görünmesinden başka bir şey değildir. İmkân*sız olan evrenselliğin kendisi, ut evrensel*idir. Evrensel TSM'nin olasılığı olmadığı için evrensellik mümkün değildir. Evrensellik açılan fark olarak tamamen bağımsız, bu nedenle de dizginsizlik ve patlamadır. ut özgürlüğü vardır.

İmkânsızlık olasılıklardan kurtulma özgürlüğüdür. Olasılıklar hareketinde evrensel TSM üretimlerinin izinden gideriz. Felsefenin transformasyonları, bizzat felsefenin olasılıkları öznenin üretim motivasyonunu tahrik eder. Felsefe, evrensel TSM'nin entegral figürlerinden birisi olarak kalır. Tüm bu hareketler imkânsızlık karşısında durur. Artık hiçbir şey üretilemez. Özne dezentegre olur. Evrensel TSM özneyi artık tutamaz. TSM özgürlüğünü geride bırakmıştır, başka bir anlamda özgürdür.

İmkânsızlık özgürleştirir. Bu, Yeni Platoncu alternatiftir,[11] felsefeyi evrensel TSM'ye tamamen entegre olmaktan korur. Bu özgürlükte felsefeye, evrensel TSM tarafından kabul edilmeyen bir tarzda rastlanır. Felsefe kendisini imkânsızlığın karanlık stabilizesine maruz bıraktığı anda bizzat kendisi imkânsız olur. Biter, kendini kaybeder. Çünkü imkânsızlık, evrensel uT, telaffuz edilemez, düşünülemez. Ama felsefe kendi imkânsızlığında kaybolursa, kaynağını

11. "κουφισθήσεται δι' ἀρετῆς ἐπὶ νοῦν ἰὼν καὶ σοφίαν καὶ διὰ σοφίας ἐπ' αὐτό. καὶ οὗτος θεῶν καὶ ἀνθρώπων θείων καὶ εὐδαιμόνων βίος ἀπαλλαγὴ τῶν ἄλλων τῶν τῇδε, βίος ἀνήδονος τῶν τῇδε, φηγὴ μόνου πρὸς μόνον." ("Hafiflemek ve en iyilik ile ruha ve bilgeliğe ve bilgelikle O'na yükselmek.) Tanrıların ve tanrısallığın, düşünen, felsefe yapan insanın yaşamı budur, burada var olan her şeyden kurtulmak, yaşam, burada olmaya yönelik hissi olmayan, tek başına Bir'in ve yalnız Bir'e kaçış.") Karşılaştırınız: Plotin, *Yazıları* (Schriften), Cilt Ia, VI 9, 11.

tecrübe eder. İşte o zaman ilk defa kendini, kendine özgü özgürlüğünde bulur. İmkânsızlaşarak olasılık olur.

Felsefe kendini hem TSM özgürlüğünden hem de mahremiyet özgürlüğünden kurtarırsa özgürdür. Bu özgürlükleri, bu topografyaları defetmede kendi atopik karakterini tanır. Felsefenin mekânı yoktur. Filozof; havalimanlarının transit salonlarında, seminer salonlarında, çalışma masasındaki mahrem mekânında ve tropik bölgelerin el değmemiş yerlerinde filozoftur. Felsefe, imkânsızlıkta düşünce sınırları ötesi kaynaklı olması nedeniyle mekânsızdır.

Felsefi özgürlük kendisini mahremiyet özgürlüğünden de özgür kılar. pT temelindedir. Mahremiyet her zaman öyküseldir. Felsefe, öykü anlatmaz. Felsefe öyküseli imha eder, melankolik ironiye batırır. Felsefe pT ve m-tT dönüşümünü -determinasyonların devrimci sonucunu- kavramak zorundadır. TSM dünya formundaki yerini tanımak zorundadır. Ne olduğunu bilmek zorundadır.

Kuşkusuz, felsefe heyecanı ve tutkuyu mahremiyetle paylaşır. Filozof düşünmeyi sever. Düşünce sonucu evrensel TSM'nin farksızlığını ve normalliğini terk etmeye koyulan herkesi sever. Filozofun özgürlüğü bir dostluktur; kavgada sadece argümanların değil, tutkuların da dostudur. Karşısındakine düşüncelerini söylemesine sadece izin vermekle kalmaz, arzu da eder. Felsefe başkasını tümüyle arzu eder, yani düşünen olarak arzu eder.

İmkânsızlık, olasılıkların akışında mekânsızdır. Hiçbir zaman mümkün olmayan imkânsızlık evrensel TSM'de yoktur. Evrensel TSM koşullarında anlamsızdır. Evrensel TSM mutlak olasılık, adeta olasılığın olasılığıdır. Öyleyse imkânsızlık olasılıktan özgürleşme, kaçınılmaz üretimden özgürleşmedir. İmkânsızın olup olmadığını sormak da imkânsızdır. Ama tüm düşüncelerimiz, eylemlerimiz ve davranışlarımız, sonsuz mekân olarak genişleyen, tüm topografyaları soğuran bu merkezin etrafında döner.

İmkânsızlık topolojik determinasyonların sonu, mekânsızlıktır. Felsefenin hareket noktası burasıdır, felsefe o noktaya ulaşmak için yola çıkmıştır. Felsefe, düşünme özgürlüğüdür. Plotin bir çağrısında özetlemiştir bunu. Söz konusu olan düşünme tutkusudur. Plotin şöyle der: ἄφελε πάντα![12] Bırakın imkânsızlığı çağıralım, bırakın olsun! Kurtar kendini evrensel TSM özgürlüğünden!

Böyle bir bitiş yakışmıyor. Felsefenin yukarıda belirtilen sekiz entegrasyon tiplemesi, felsefe yapmak için tutkunun artık yeterli olmadığını kanıtlıyor. Görüldüğü kadarıyla konu bundan böyle farklı zekâların kantitesi olsa gerek. Felsefeyi toplumsal yaşamın diğer alanlarından ayıran önemli bir fark yoktur.

Evrensel TSM'de düşünmek ve davranışlar, artık evrensel-öznenin birey olarak evrensel ve mahremiyet özgürlükleri birleşiminde acılarını ve sevinçlerini şimdiye kadar olduğu gibi yaşaması ve yaşamım sürdürmesi anlamını taşıyor. Normalleşmiş olabilirler; kaybın acısı dinmez, sürüp gider. Bu olgunun ayrımına varan herkes Teknik. Sermaye.Medya'nm hemen hemen mükemmel birliğinde topolojik sonuçların istikrarlı, stabil ve net akışından etkilenip hüzünlenebilir. Kaçışın -başka türlünün- imkânsız olduğunu kavrar.

12. Plotinus, *Yazıları*, Cilt Va, V3, 17. Son eseri *Dünya ve Sonsuzluk. Fenomonolojik Metafizik Sorunu Üzerine*, Freiburg/Münih 2014, eserinde Plotinus'tan bir vecize alan László Tengelyi ile Plotinus'a aynı sempatiyi duyuyorum. Üzülerek belirteyim, kitabın yayınından kısa bir süre önce vefat etti. Büyük kayıp.

Wittgenstein Vecizesine Son Söz

1947 yılında yazdığı bir metinden yapılan en baştaki alıntıda[1], Wittgenstein, bir tahminden ve olasılıktan söz ediyor ("olabilir"). İfade çok dikkatli. Garip olan, "bilim ve endüstrinin çökeceğine ilişkin her türlü tahmin hayal olabilir" ifadesidir. Nedir hayal edilen? Arzu edilenin hayal edilmesi midir? Yoksa "çökme" ile daha çok karabasan mı denilmek istenmiştir? Alıntının devamında "bilim ve endüstri"nin "dünyayı sonsuz yakınma eşliğinde birleştireceği" belirtildiğine göre, Wittgenstein'ın "arzusunu hayal ettiği" görülüyor. "Bilim ve endüstri"nin etkileri yıkıcıdır. Elbette "bu tek bütün içinde barıştan başka bir şey hüküm sürebilir."

1. Ludwig Wittgenstein, "Zettel", Bütün Eserleri, Cilt 8, *Kesinlik Üzerine*, Frankfurt am Main, 1984

Teknik.Sermaye.Medya dünyası barışçıl değil. Ama barış, herkesin birlikte nefes alabileceği, herkesin var olduğu şekilde yerinin olacağı, kusursuz, kendi iradesinde özgür, poetik bir topostur. Barış başka bir topografyada, genişlemenin başka bir aşamasında, olasılıkla bambaşkadır. Teknik.Sermaye.Medya'nın sonucu evrensel, evrenselin sonucu Teknik.Sermaye.Medya'dır. Hiçbir şeyin olduğundan başka türlü olması mümkün değildir. Başka türlü olan olsa o da bir başka türlü olamazdı.

Düşünmek Medusa gibi. Başkasını öylesine arzularız. Sonra görürüz ki aynı taşa dönüşmüştür. Gorgo'nun o korkunç çehresi -kendisinin dehşeti-. Onu dehşetinden kurtarmaya kimse gelmeyecektir.

AYRINTI

Trawny'nin elinizde tuttuğunuz bu kitabı beklenmedik ve çok sayıda felsefi kavram sunan, alışılmadık bir terminolojiye sahip, dikkat çekici ve bir o kadar da ufuk açıcı! Bu çalışmada çağın iletişim araçları, sermaye hareketleri, teknik gelişmeleri sıkı dokunmuş bir düşünce düzleminde kalınarak sorunsallaştırılıyor. Bu sorunsallaştırmaya göre, içinde yaşadığımız baş döndürücü gelişmelerden hareketle teknik, sermaye ve medya kavramlarını yeniden değerlendirmek zorundayız. İnsanın kaybettiği özgürlüğünü, hem bedensel hem de ruhsal etkinliklerini yeniden kazanması artık elzem hale gelmiştir. Kaybedilmiş değerleri tekrar kazanmak için de kesinlikle felsefeye ihtiyaç vardır çünkü özgürlüğü düşünebilme, onu yaşayabilme olasılığı ancak felsefenin ve diğer sosyal bilimlerin bahşettiği zihni bir berraklıkla, disiplinler arasındaki sorunsuz bir alışverişle mümkündür. Trawny'e göre öylesi bir çağdır ki bu, gelecek dahi adeta ipotek altına alınmıştır; neyin ne zaman olacağı önceden belirlenmiş, insana gündelik hayatın rutininden başka bir seçenek bırakılmamıştır: gerçeklik. Gerçekliği sadece kabullenmek değil, onu anlamak için de mevcut düşünsel kavramların yeniden tartışılması gerek. Trawny teknik, sermaye ve medya tarafından durmaksızın yeniden üretilen gerçeklik mefhumuna kışkırtıcı sorular sorarak yaklaşırken, belli belirsiz de olsa bu cendereden çıkış yollarına da işaret etmeye çalışıyor, ihtiyatla ve sakince...

AYRINTI • İNCELEME
ISBN: 978-605-314-158-7
9 786053 141587

14 ₺